

ВБИВАЙТЕ

усвідомлено♥

Карстен
Дросс

Karsten Dusse

Achtsam Morden

Wilhelm Heyne Verlag · München · 2019

Карстен Дюсс

Вбивайте усвідомлено

*Переклала з німецької
Людмила Потупчик*

книголав • Київ • 2024

УДК 821.112.2'06-312.4

Д97

Літературно-художнє видання

Серія «Полиця трилер» заснована 2023 року

Дюсс, Карстен.

Д97 Вбивайте усвідомлено / Карстен Дюсс; пер. з нім. Людмили Потупчик. — Київ : Книголав, 2024. — 408 с. — (Серія «Полиця трилер»).

ISBN 978-617-8286-78-1 (п. в.)

ISBN 978-617-8439-32-3 (е. в.)

Убивство й усвідомленість — трохи не пов'язані між собою поняття, чи не так? Імовірно. Однак поради, як жити усвідомлено, вкрай вдало використав у своєму задумі Бйорн Дімель — успішний адвокат у сфері кримінального права. Спочатку він пішов на тренінг з усвідомленості з благородною метою — відновити шлюб, який розпадається просто на очах, проте згодом зрозумів, що поради можна використати за дещо непрямим призначенням.

Цей трилер сповнений сатири, іронії, цинізму й чорного гумору, і він у будь-якому випадку не залишить вас байдужими. А ще — ви можете з легкістю використати ці поради в повсякденному житті, але надокучливу людину бажано все-таки не вбивати.

УДК 821.112.2'06-312.4

Увага! Книга містить сцени насилля й ненормативну лексику.

Рекомендовано для читачів віком 18+.

Усі права застережено. Жодна частина цього видання не може бути відтворена у будь-якій формі й будь-якими засобами без попереднього письмового дозволу власника авторських прав.

ISBN 978-617-8286-78-1 (п. в.)

ISBN 978-617-8439-32-3 (е. в.)

Copyright © Karsten Dusse, 2019

© ТОВ «КНИГОЛАВ», 2024

**Вбивайте
усвідомлено**

Для Ліни

1. УСВІДОМЛЕНІСТЬ

«Коли ви стоїте під дверима й очікуєте — стійте під дверима й очікуйте. Коли ви сваритеся зі своєю дружиною — сваріться зі своєю дружиною. Це — усвідомленість.

Коли ви стоїте під дверима й очікуєте, а час очікування використовуєте, щоб подумки сваритися зі своєю дружиною — тоді це не усвідомленість.

Тоді це просто маячня якась».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ — УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЗАБІГАЮЧИ НАПЕРЕД: я не схильний до насильства. Радше навпаки. Я, до прикладу, ще жодного разу за своє життя не бився. І першу людину я вбив аж у сорок два роки. Це, якщо подивитися на моє теперішнє професійне оточення, досить пізно. Гаразд, за тиждень потому налічувалося вже ледь не з пів десятка загублених мною душ.

Можливо, зараз це звучить огидно. Але все, що я вчинив, я вчинив із найкращих міркувань. Це був закономірний результат переходу на усвідомлений спосіб світосприйняття, який я здійснив, щоб досягти гармонії між сімейним та професійним життям.

Моя перша зустріч з усвідомленістю була суцільним стресом. Моя дружина, Катаріна, хотіла змусити мене розслабитися, щоб виправити мою низьку здатність витримувати навантаження, недостатню надійність та спотворене відчуття цінностей. Щоб наш шлюб отримав ще один шанс.

Їй хотілося повернути урівноваженого, цілеспрямованого молодого чоловіка, сповненого прагнень, в якого вона закохалася десять років тому. Якби я колись сказав своїй дружині, що теж радо повернув би її тіло, в яке закохався десять років тому, то тієї ж миті наш шлюб припинив би своє існування. Цілком справедливо. Певна річ, що на тілі жінки час може залишити свої сліди. Але очевидно, що на душі чоловіка — ні. Саме тому не моя дружина понесла своє тіло до пластичного хірурга, а я — свою душу на тренінг з усвідомленості.

На той момент усвідомленість була для мене настоем того самого езотеричного зілля, що його люди кожні десять років підігривають і частують ним, змінивши лиш назву. Усвідомленість була автотренінгом без можливості прилягти на канапу. Йогою без згинання. Медитацією без пози лотоса. Або, як це називається у статті журналу «Менеджер», який моя дружина демонстративно поклала

мені на стіл за сніданком, «Усвідомленість — це сприйняття миттєвості, позбавлене оцінних суджень та наповнене любов'ю». Визначення, яке видалось мені обтічним, як галька, з якої розніжені люди на пляжі заради розваги складають вежу.

Чи зв'язався би я з цією усвідомленістю, якби це стосувалося лише нас двох: моєї дружини та мене? Не знаю. Але у нас є маленька донька, Емілі, а для неї я готовий податись із Содома до Гоморри, коли б в одному із цих міст існував шанс для нас як для сім'ї.

Тому ввечері одного січневого четверга я прийшов на зустріч зі своїм новим тренером з усвідомленості. Коли я подзвонив у важкі дерев'яні двері його «кабінету», щоб з-поміж іншого обговорити моє вміння планувати свій час, я вже спізнився на двадцять п'ять хвилин.

Тренер мав приміщення на першому поверсі відреставрованої старовинної будівлі в одному з елітних районів нашого міста. Листівку з його рекламою я побачив у спа-зоні п'ятизіркового готелю. Із його розцінками я ознайомився в інтернеті. Той, хто робить ваші гаманці тоншими, навчаючи бути спокійнішими, має з легкістю пробачити запізнення, якщо час однаково оплачений, гадав я. Але на мій дзвінок ніхто не відреагував.

До того моменту, поки гуру розслабленості барився відчинити двері, я був цілковито спокійним, оскільки моє запізнення було несуттєвою провиною. Я був адвокатом у сфері кримінального права й надвечір мав уладнати питання перевірки законності тримання під вартою.

Співробітника мого головного клієнта Драгана Сергівча заскочили в ювелірному магазині, де він саме обирав весільну обручку. Однак замість грошей він мав при собі заряджений пістолет. Коли йому не припали до душі запропоновані обручки, він приставив зброю ювеліру до скроні. Позаяк на той момент ювелір уже встиг активувати приховану сигналізацію, поліція, прибувши на місце події, виявила ювеліра, що лежав на підлозі, і чоловіка, який, побачивши два автомати, спрямовані на нього, не чинив жодного опору. Його забрали до поліційного відділка, про що сповістили як мене, так і слідчого суддю.

З моїми колишніми ідеалами студента юридичного факультету цілковито узгоджувалося те, що до такого лобуря буде застосоване попереднє ув'язнення, аж до розгляду його справи в суді, і, зрештою,

він на довгі роки опиниться за ґратами.

З моїм теперішнім багаторічним досвідом захисника у кримінальному провадженні, таких бевзів я витягав на волю через дві години.

Таким чином, я не просто спізнився на консультацію. Я спізнився, *окрилений успіхом*. І якщо цей гуру розслабленості не збирається згаяти решту години на занудство, то я міг би поділитися з ним секретами свого успіху.

Молодику з потягом до озброєних закупів було двадцять п'ять років, і він усе ще жив із батьками. До цього він не притягувався до кримінальної відповідальності за скоєння злочинів, пов'язаних із насильством, — лише за розповсюдження наркотичних речовин. Не існувало ризиків утечі, повторного скоєння злочину або ж переховування. До того ж він розділяє суспільні уявлення про важливість шлюбу та сім'ї. Саме тому він був у ювелірному магазині: крадіжкою обручки він хотів показати готовність до створення родини.

Гаразд, ювеліру у шпиталі й патрульним поліціантам було важко зрозуміти, що людина, яка, поза всяким сумнівом, є злочинцем, може вже того ж вечора корчити із себе крутого в колі друзів і глузувати з держави. Через це навіть моя дружина вважала мою роботу дещо сумнівною. Але роз'яснювати іншим людям нашу правову систему не було моїм завданням. Моєю роботою було використати цю систему за всіма законами жанру. Я заробляв гроші, роблячи добро поганим людям. Крапка. Цьому я давав раду досконало. Я був видатним захисником у кримінальних провадженнях. Я працював на одну з найвідоміших юридичних компаній міста. Напоготові вдень і вночі. Звісно, це був стрес. І не завжди вдавалося поєднати роботу та сімейне життя. Тому я зараз стояв під дверима цього свідомого типа. Який не впускав мене... Я відчув напруження у потилиці.

Стрес компенсувала сила-силенна речей: службовий автомобіль. Пошитий на замовлення костюм. Дорогі годинники. Раніше я не надавав значення символам статусу. Але коли ви виступаєте у ролі захисника організованого злочину, то мусите подбати про них. Хоча б тому, що ви самі є символом статусу вашого підзахисного.

Мені виділили великий офіс, дизайнерський письмовий стіл і п'ятизначну місячну платню для моєї сім'ї: моєї чарівної доньки, моєї

красуні-дружини й мене.

Добре — чотиризначна сума йшла на виплату іпотечного кредиту за будинок. Будинок, у якому жило чарівне дитя, якого я ніколи не бачив через свій робочий графік, разом зі своєю люблячою матусею, з якою я, коли бачив її, лише сварився. Я — бо був роздратований роботою, про яку не міг розповідати дружині, адже вона її ненавиділа, а вона — бо мусила впродовж дня самотужки наглядати за нашою крихіткою і задля цього відмовилася від серйозної роботи керівника відділу страхувальної компанії. Якщо любов поміж нами була тендітною рослиною, то вочевидь ми знехтували доглядом, пересадивши її до великого сімейного горщика. Нам велося, як багатьом іншим молодим сім'ям — паскудно.

Щоб урівноважити роботу й сім'ю (а оскільки з нас двох я був єдиним, у кого було й те, й інше), дружина обрала мене для удосконалення. Вона вирядила мене до тренера з усвідомленості. А він не відчиняє. Бовдур. Напруження в потилиці давалося взнаки за кожного руху голови й відлунювало тихим хрускотом.

Я знову подзвонив у важкі дерев'яні двері. Від них віяло свіжим лаком. Зрештою вони відчинилися. Там стояв чоловік. Скидалося, що весь цей час він чатував за дверима, очікуючи на другий дзвінок. Він був на кілька років старшим за мене, ледь за п'ятдесят.

— Ми домовлялися на восьму годину вечора, — стримано зауважив він, перш ніж розвернутися і, не промовивши жодного слова, піти далі порожнім коридором. Я попрямував за ним до напівосвітленого, убогого мебльованого кабінету.

Чоловік здавався аскетом. Ні грама жиру на жиловому тілі. Такій конституції тіла не зашкодили б жодні торти з вершковим кремом, навіть у вигляді підшкірної ін'єкції. В око впадав його охайний зовнішній вигляд. На ньому були заправні джинси, жакет із грубої вовни поверх простої, білої бавовняної сорочки і капці на босу ногу. Жодного годинника. Жодних прикрас.

Більшої розбіжності годі й шукати. На мені був темно-синій пошитий на замовлення костюм, біла сорочка із запонками, срібно-блакитна краватка з оздобленою діамантом шпилькою, годинник фірми «Брайтлінг», обручка, чорні шкарпетки, будапештери¹.

— Так, перепрошую. Затори. — Вже, зважаючи на його негостинний

прийом, непоганою ідеєю видавалось піти геть. Отримувати закиди за запізнення через робочі обставини я міг би і від дружини — безкоштовно. Але для подолання стресу, який мені влаштує Катаріна, коли дізнається, що я не просто запізнивсь на курс з усвідомленості, а ще й одразу пішов, зопалу образившись, доведеться врешті-решт звертатися до ще двох тренерів із розслабленості.

— Я мав терміново владнати питання перевірки законності тримання під вартою. Пограбування із заподіянням тілесних ушкоджень. Тому я не міг просто... — чому я говорю без упину? Це ж він господар. Чи не повинен він часом бодай запропонувати мені присісти? Або взагалі щось сказати? Але ні, цей тип просто витріщався на мене. Приблизно так, як моя донька, коли побачила в лісі жука. Щоправда, жук інстинктивно закликає, коли його розглядає невідоме створіння, мене ж натомість охоплює балакучість.

— Ми можемо просто пришвидшитися... за ті ж гроші, — я спробував загладити невдалий початок.

— Шлях не стане коротшим від того, що ви його пробіжите, — пролунала відповідь.

Я читав і більш змістовні висловлювання на кавовій філіжанці своєї секретарки. Але словам цього типа навіть добра кава не зарадила б. Годі й думати про гірший старт.

— Прошу сідати. Бажаєте чаю?

Ну нарешті. Я сів в одне з крісел. Воно мало такий вигляд, ніби в сімдесятих роках минулого тисячоліття стало переможцем дизайнерського конкурсу і складалося по суті з єдиної хромованої труби, яку обтягли цупкою вельветовою тканиною. Але крісло було на диво зручне.

— У вас є еспreso?

— Зелений чай підійде?

Тренер не зауважив мого натяку щодо еспreso і вже наливав мені зі скляного заварника чай.

— Будь ласка. Ще теплий.

— Знаєте, я не певен, що мені треба саме сюди... — додав я.

Я вчепився в горнятко з чаєм, сподіваючись, що мене переб'ють. Але цього не сталося. Моє белькотання повисло в повітрі, де зустрілося із зацікавленим поглядом мого співрозмовника. Лише після того як

з'ясувалося, що моя промова скінчилася, тренер також ковтнув чаю.
— Ми знайомі тридцять хвилин, і, гадаю, що ви могли б тут дечого навчитися.

— Ми не можемо бути знайомі так довго. Я перебуваю тут рівно три хвилини, — дотепно зауважив я.

Тренер відповів з удаваною лагідністю:

— Але ж ви мали бути тут тридцять хвилин. Перші двадцять п'ять із них ви вочевидь були заклопотані чимось зовсім іншим. Потім ви три хвилини стояли під дверима й розмірковували, чи варто дзвонити вдруге. Чи не так?

— Е-е-е...

— Після того як ви врешті-решт вирішили подзвонити, за ті три хвилини, що ви провели в моєму приміщенні, я дізнався, що ви не вважаєте зустрічі, які стосуються лише вас особисто, обов'язковими, що ваші пріоритети визначаються винятково зовнішніми обставинами, що, на вашу думку, ви повинні виправдовуватися перед абсолютно сторонньою людиною, що ви не зносите мовчання, що в нестандартних ситуаціях ви не можете діяти інтуїтивно і що ви з головою зав'язли у своїх звичках. Як ви почуваетесь?

Нічого собі. Цей тип має рацію.

— Якщо саме це є мотивом відмови від сексу зі мною, то я почуваюся точнісінько як удома! — пирснув я.

Тренер похлинувся зеленим чаєм, закашлявся і зрештою зареготав. Потім опанувавши себе, простягнув мені руку.

— Йошка Брайтнер, приємно, що завітали.

— Бйорн Дімелъ, радий знайомству.

Крига скресла.

— Тож що вас привело сюди? — поцікавився Йошка Брайтнер. Я замислився. На думку спала тисяча причин. А потому — жодної. Мені видавалося, що перед тренером з усвідомленості варто було б викласти карти. Після нападу сміху пан Брайтнер викликав у мене симпатію. Але я ще не був готовий знічев'я повірити йому інтимні деталі свого особистого життя. Пан Брайтнер помітив мої внутрішні вагання.

— Просто назвіть п'ять обставин, пов'язаних із вашим візитом до мене.

Я глибоко вдихнув. А тоді мене прорвало.

— У добі замало годин, я не можу переключитись, я вразливий, я перебуваю в напруженні, дружина дратує, я ніколи не бачу дитину й сумую за нею. Коли я маю час для дитини, подумки я десь далеко. Дружина не цінує мою роботу, моя робота не цінує мене...

— Ви не вмієте рахувати.

— Перепрошую?

— Дев'ять із цих п'яти обставин є ознаками класичної перевтоми. Можете описати кілька ситуацій, в яких ви відчували щось подібне? Мені навіть не довелося пригадувати, коли я востаннє почувався знесиленим, і я просто описав йому ситуацію під дверима, що видалась мені надзвичайно напруженою. Особливо зважаючи на рій думок у моїй голові.

Він кивнув.

— Як я вже сказав, гадаю, що опанування усвідомленості може вам допомогти.

— Гаразд, то почнімо.

— Чи маєте ви уявлення про те, що таке усвідомленість?

— Я припускаю, що за чималі гроші зможу дізнатися про це впродовж наступних годин.

— Про це ви вже дізналися безкоштовно, коли стояли під дверима, — промовив він м'яким голосом.

— Мабуть, я щось проґавив.

— Саме про це і йдеться. Ви близько трьох хвилин простояли під дверима та розмірковували, чи подзвонити вдруге. Як довго впродовж цих ста вісімдесяти секунд ви були подумки деінде?

— Направду, мабуть, сто сімдесят шість.

— Де ви були подумки?

— В ювелірному магазині, у поліційному відділку, в офісі, з моїми клієнтами, з донькою, сварився з дружиною.

— Не більш як за три хвилини ви встигли подумки побувати у шести різних місцях. З усіма цими місцями існує емоційний зв'язок. Вам це щось принесло?

— Ні, я...

— Тоді чому ви це робили? — запитав він зі щирою зацікавленістю.

— Це сталося само собою.

Якби хтось із моїх клієнтів сказав таке у суді, я заборонив би йому

взагалі розтуляти рота.

— Усвідомленість без зайвого клопоту робить так, щоб ніщо не траплялося само собою.

— Ага. Можете пояснити докладніше?

— Це дуже просто. Коли ви стоїте під дверима — стійте під дверима. Коли ви сваритеся зі своєю дружиною — сваріться зі своєю дружиною. Коли ви той час, поки стоїте під моїми дверима, з більшим бажанням використаєте на уявну сварку зі своєю дружиною — тоді ви перебуваєте в неусвідомленому стані.

— А як стояти під дверима усвідомлено?

— Ви просто стоїте там. Упродовж трьох хвилин ви нічого не робите. Ви констатуєте, що стоїте тут, і ваш світ не розбився на друзки, поки ви просто стояли тут. Радше навпаки. Миттєвість, яку ви не намагаєтеся оцінити, не може набути негативних рис.

— Мені взагалі не варто було дзвонити вдруге?

— Ви не мусили цього робити і вперше. Цілком достатньо було без жодного наміру просто встати під двері.

У мене було відчуття, що основну ідею я второпав. Принаймні я вже не помічав напруження у потилиці. У будь-якому разі те, що пан Брайтнер розкрив мені мантру, яка супроводжуватиме моє перше вбивство, я збагнув лише за кілька тижнів.

¹ Будапештери — традиційна для угорської взуттєвої школи модель класичних туфель із масивною колодкою, високим заокругленим миском з W-подібними швами, відкритою шнурівкою, з великою кількістю перфорованого оздоблення. — Тут і далі, якщо не вказано інакше, посторінкові примітки перекладачки.

2. СВОБОДА

«Людина, яка постійно робить те, що хоче, не є вільною.

Сама думка про необхідність постійно робити те, що мушиш, робить заручником. Лише людина, яка просто не робить того, чого не хоче, — вільна».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ — УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЙОШКА БРАЙТНЕР ПІДЛИВ чаю до горнят.

— Найбільшого стресу ми завдаємо собі через те, що маємо повністю викривлене уявлення свободи.

— Ага.

— Хибною є думка, що свобода полягає у можливості робити те, що хочеш.

— У чому ж помилковість?

— У прийнятті того, що щось необхідно робити постійно. Це головна причина стресу, який ви відчуваєте. Ви стоїте під дверима і вважаєте цілковито нормальним подумки робити все, що заманеться. Думки ж вільні! Авжеж, саме це і є проблемою: упіймати вільні думки, якщо вони вдарили чвалом. Але ви не мусите думати. Навпаки. Ви можете просто не думати, якщо думати не хочеться. Лише тоді ваші думки по-справжньому вільні.

— Але зараз мій день не складається виключно з розмірковувань, — наважився заперечити я. — Мене найбільше досадує те, що я роблю.

— Тут діє такий самий принцип. Лише усвідомивши, що ви не мусите робити те, чого не хочете, ви можете бути вільним.

Я не мушу робити те, чого не хочу. Я — вільний.

Я отримав свободу не робити того, чого не хочу. На жаль, разом із цим я буду змушений обмежити свободу когось іншого, позбавивши його життя. Але я проходив цей навчальний курс з усвідомленості не для порятунку світу, а щоб урятувати себе.

Усвідомленість — це не «Живи сам і дай жити іншим». Усвідомленість — це «Живи!». І такий беззаперечний заклик може мати вплив на неусвідомлене життя інших.

Що зі спогадів про моє перше вбивство й до сьогодні переповнює душу радістю, так це та обставина, що я зміг насолодитися миттю, не

оцінюючи її, відчуваючи любов. Саме так, як тренер окреслив на першій сесії те, до чого треба прагнути. Перше вбивство було цілком спонтанним задоволенням моїх потреб тієї миті. І під цим кутом зору — дуже вдалою вправою на усвідомленість. Не для інших. Проте для мене.

Та коли я сидів у пана Брайтнера в кріслі і пив друге горнятко чаю, ще ніхто не помер. Перш за все я був тут, щоб узяти під контроль стрес, пов'язаний із професією.

— Розкажіть про вашу роботу. Ви адвокат? — хотів дізнатися пан Брайтнер.

— Так, кримінальне право.

— Отже, ви дбаєте, щоб кожна людина в цій країні мала право на справедливе судочинство, байдуже яким є обвинувачення. Це — гідне хвали.

— Про це я дійсно хотів дбати раніше. Під час навчання, стажування і на початку професійної кар'єри. Реальність успішного захисника у кримінальних провадженнях, на жаль, геть інакша.

— І яка ж?

— Я піклуюся про те, щоб покидьки не мали клопоту, на який вони заслуговують. З морального боку, це зовсім не гідна справа. Але вищою мірою прибуткова.

Я розповів йому про свої перші кроки в «ДЕД» — юридичній компанії Дрезена, Еркеля і Даннвітца — одразу по отриманні ліцензії на юридичну практику. «ДЕД» була середньою за розмірами юридичною компанією з економічним спрямуванням — включно з усіма кримінально-правовими аспектами. Зграя носіїв краваток, що трималися поважно, але цілісний день не робили нічого, окрім як вишукували для своїх фантастично багатих клієнтів нові шпарини в системі оподаткування і дбали про тих, над ким, попри всі зусилля юристів, навис меч правосуддя за ухиляння від сплати податків, економічні злочини, зловживання становищем або шахрайство у великих розмірах. Від новачка, що хотів здобути право грати в цій лізі, очікували підтвердження двох успішно складених іспитів, а також тривалого стажування на громадських засадах². І навіть серед претендентів, які відповідали цим вимогам, шанс працевлаштуватися мав один із десяти. Отримати роботу одразу після другого державного

іспиту було як виграти в лотерею. Мені пощастило. Вважав я тоді.

— Зараз ви вже так не вважаєте? — запитав Йошка Брайтнер.

— Ну, з плином часу все склалось інакше, ніж я очікував, наймаючись на роботу.

— Це називається життям. Що відбулось у вашому?

Загальними рисами я змалював своє кар'єрне становлення. Розповів про мізерну платню на початках і жахливе навантаження. Робочий тиждень тривав шість із половиною днів. Робочий день — чотирнадцять годин. Кожної хвилини поряд із холодними, як лід, кар'єристами-віслюками, яких морквиною принадили тягнути свою ношу і які сподівались одного дня опинитись у кріслі партнера фірми. Я знаю, про що говорю. Я був одним із них.

Моїм першим клієнтом була особа, інтереси якої наша юридична фірма ще жодного разу не представляла. Юрист-новачок отримав справу клієнта-новачка. Клієнтом був Драган Сергівіч, але цього я не зазначив. Я зазначив лише, що клієнт провадив «сумнівну» діяльність. Проте вживання поняття «сумнівна» на позначення того, чим займався Драган, було сильним применшуванням. Червоне світло, в якому він щодня перебував, засліплювало сильніше за спалах камери відеофіксації, що виявила швидкість 130 кілометрів на годину в зоні, де допустимий максимум — 30.

Але Драган був успішним фінансово, а деякі «поважні» клієнти «ДЕД», які були йому зобов'язані, замовили за нього слівце.

Під час нашої першої зустрічі Драган казав, що йдеться про ухиляння від сплати податків. Це не було суцільною брехнею, але й не відповідало формулюванню прокуратури. Через занадто наполегливі розпитування Драган мало не вибив дух зі службовця фінансового відділу, який вів його справу. Після того як службовець оклигав і вже міг вживати тверду їжу та свідчити, він дивним чином не захотів пригадувати ні про підозру в ухилянні від сплати податків, ні про Драганів візит. Він наполягав на тому, що просто невдало впав.

Упродовж наступних років обидва Драганові кулаки показували значно більшу ефективність, ніж обидва мої державні іспити.

Драган був не лише жорстоким сутенером, а й наркодилером та торговцем зброєю. Коли я з ним познайомився, він так-сяк маскував свій бізнес під мережу напівлегальних імпортно-експортних компаній.

Якщо коротко: навіть для мого роботодавця з його широким розумінням поняття «поважність» Драґан мав марку «гнилого» клієнта, який приносив фірмі великі статки, але не був окрасою клієнтської бази.

Це, звісно, не заважало партнерам фірми утаємничити мене у світ фінансових хитрощів, які я за певну винагороду випробовував на Драґані.

Драґан став для мене першим професійним викликом. Усе моє честолобство було покладене на те, щоб оновити вислужний список його підприємства й тим самим вивести його діяльність у сліпу зону прокуратури.

Головним джерелом його прибутку, як і раніше, залишалися наркотики, зброя та сутенерство. Дохід я перерозподілив через численні транспортно-експедиційні компанії, франшизи або барно-ресторанний бізнес, придбавши для Драґана частку статутного капіталу. Окрім того, я показав йому, яким чином через шахрайство у сфері інвестиційної діяльності ЄС прибрати до кишені кошти, виділені на неіснуючі баклажанні плантації в Болгарії, а також як можна нагріти руки на опціонних контрактах для торгівлі квотами на шкідливі викиди. Це було не менш злочинним, ніж торгівля наркотиками, але через це не доводилося ламати комусь кістки. До того ж обидві схеми мали державну підтримку. З моєю допомогою репутаційний портрет Драґана в очах громадськості за кілька років перетворився з жорстокого дилера та сутенера до майже респектабельного підприємця.

Я доводив до досконалості все те, чого мене ніколи не вчили в університеті. Як «впливати» на свідків, «приборкувати» прокурорів, «прижучувати» співробітників. Якщо коротко: мені дуже добре вдається переконувати людей.

— А знаєте чому? — запитав я пана Брайтнера.

— Просвітіть мене!

— Насамперед, бо так зазначено у моїй трудовій угоді. Я не погана людина, чесно. Я радше боязкий і нудний та маю сильне почуття обов'язку. Почуття обов'язку — це, мабуть, моя найгірша риса. Я чітко усвідомлюю, що система, до створення якої я доклався, недобра. До того ж як для інших, так і для мене самого. Система, у якій насильство,

несправедливість та обман винагороджуються, а любов, справедливість та правда — це негативні величини, не може бути доброю. Але я міг, незважаючи на це, лишатися добрим — принаймні всередині цієї системи. Через почуття обов'язку я рік у рік робив усе можливе, щоб система функціонувала. І при цьому навіть не помітив, як із честолюбного провідного юриста помалу, але вперто мутував до неперевершеного адвоката для організованої злочинності. Колись досконале володіння ремеслом приносило задоволення. Але перфекціонізм — ще не все. Кожен бодай трохи тямущий адвокат спромігся б урятувати дупу своєму клієнтові. Проте це ніяк не змінювало ситуацію: навіть у найдорожчому діловому костюмі Драган не справляв враження поважного підприємця. Він був і лишався психом-садистом. З огляду на адвокатську таємницю, мені довелося вислухати від нього більше подробиць божевільних звірств, ніж духовному отцю від Чарлі Менсона. Я поливав його конкурентів та можливих свідків його злочинів відрами лайна, а тоді ще й дивувався, коли ж я встиг так просмердітися. Справа в тому, що сам я цього геть не помічав, тому мені потрібно було почути про це з вуст моєї чутливої до запахів дружини. Вона чітко дала зрозуміти, що жити так далі неможливо.

² Отримання юридичної освіти в Німеччині складається з двох етапів: I етап — безпосереднє навчання в університеті протягом 4–5 років та II етап — практика в суді або юридичній фірмі. Кожен із цих етапів має завершитися успішним складанням державного іспиту. Тільки після цього студенти стають спеціалістами, що мають право на ведення самостійної юридичної практики.

3. ДИХАННЯ

«Дихання поєднує наше тіло з душею. Допоки ми живі — ми дихаємо. Допоки ми дихаємо — ми живі. Дихання може стати нашим прихистком. Коли ми зосереджуємося на диханні, ми зосереджуємося на зв'язку тіла та духу. За допомогою дихання ми можемо подолати вплив негативних емоцій на них обох».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ — УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

Я РОЗПОВІВ ЙОШЦІ БРАЙТНЕРУ про свої майже здійснені побоювання, що саме через успішне ведення справ так званого гнилого клієнта ніколи не зможу стати партнером юридичної фірми. Я став «гнилим» адвокатом, успішним «гнилим» адвокатом. Але «гнилі» адвокати не стають партнерами.

Я помітив, як від самої лиш розповіді мені спирає подих, з'являються біль у животі та напруження у потилиці.

— Коли ви вперше усвідомили, що ваші цінності відійшли на другий план?

Я на мить замислився і швидко пригадав вирішальний момент.

— Це сталось якось уночі. Наша донечка Емілі була тоді ще зовсім крихітною, мабуть, двомісячною. Звісно, про повноцінний сон не було й мови. Оскільки Емілі від самого початку їла з пляшечки, нічні «чергування» ми з дружиною ділили нарівно. Як завжди, впродовж дня було справ по горло. Але я б нізащо не відмовився від цих тихих хвилин уночі наодинці з моєю малою донею в дитячій кімнаті. Цей час був як сповнений спокою всесвіт, що належав лише нам двом... Так ось, у будь-якому разі однієї ночі я був знесилений і тримав на руках Емілі, яка саме відригнула й белькотала сама до себе, а я намагався її заколисати і розповідав їй, який прекрасний світ довкола.

Аж враз із тривогою збагнув, що таким був світ мого дитинства. Але не той світ, у якому я живу тепер.

Йошка Брайтнер якусь мить кивав, поринувши у роздуми, перш ніж запитати:

— Чому ви так себе занапастили? Через гроші?

Я зважував свою відповідь. Ні, було б нещиро стверджувати, що гроші були єдиним, що приваблювало мене у цій роботі.

— Я люблю те, що мені вдається. Але ненавиджу тих, заради кого я це

роблю.

— Як це дається взнаки?

— Любов чи ненависть?

— Через що ви опинились тут?

— Через останнє.

— То яку тілесну реакцію це у вас викликає?

— Напруження у потилиці, біль у животі, мені спирає подих...

— Тоді найкращим завершенням сьогоднішньої сесії буде вправа на відновлення дихального ритму.

Брайтнер відставив своє горнятко із чаєм, випростав пальці і плавно звівся на ноги. Я також підвівся. Я скептично оглянув чоловіка. Він справді збирається навчити мене долати роздратування через небезпечного злочинця-психопата та дружину, з якою важко порозумітися, правильним диханням?

— Станьте рівно. Спина пряма, груди злегка випнуті вперед. Ноги на ширині плечей. Коліна ледь зігнуті.

Він показував приклад, а я повторював за ним.

Нічого не відбулося.

— А зараз?

— Ви вже дихаєте?

— Вже добрих сорок два роки.

— Тоді прислухайтеся до свого дихання, — наставляв мене Брайтнер.

— Де у вашому тілі ви відчуваєте дихання?

— Я відчуваю його в...

Брайтнер перепинив мене.

— Це було риторичне запитання. Особливо прекрасним у цій вправі є те, що цілком байдуже, де ви відчуваєте дихання. Головне, що ви його взагалі відчуваєте. Тому на запитання про дихання ви повинні відповідати не мені, а собі самому. Йдеться винятково про те, що ви дізнаєтеся, як багато приємних речей відбувається у вашому тілі. Ваше дихання є причиною і доказом того, що ви живете, і це є дивом. Не лише для вас конкретно, а й для будь-якої живої істоти. Дихання поєднує тіло з душею. Отже, де ви відчуваєте дихання, коли робите вдих?

Я нічого не відповів, а лише відчув.

— Де ви відчуваєте дихання, коли робите видих?

Я знову нічого не відповів.

— А зараз спробуйте відчувати ваше тіло як щось ціле.

Я дихав і дослухався до себе, як і раніше. Нудне гівно.

— Оце, значить, і є усвідомленість? — спробував я завершити вправу.

— Якщо ви зараз зосереджені на диханні, то ви в усвідомленому стані. Правильно.

— І цим я зможу змінити бовдурів, що оточують мене? — запитав я.

— Ні. Цим ви зміните свою реакцію на цих бовдурів.

— Значить, бовдури не зникнуть?

— Ні, але ви позбудетеся їхнього впливу на ваше самопочуття. Як ваше сперте дихання, напруження у потилиці та біль у животі?

Я дослухався до себе. Все минулось. Дивовижно.

— Минулося, — сказав я.

— Отже, наступного разу, коли вас роздратує дружина або нудитиме від вашої контори, відлучіться ненадовго до вбиральні, щоб подихати.

— До вбиральні? Але ж там...

— Тоді дихайте лише ротом. У будь-якому разі там ви матимете захищений простір для себе. Три глибокі вдихи-видихи, й утруднене дихання як рукою зніме. Вам одразу покращає. І вам буде простіше впоратися з будь-якою проблемою. Здається, на сьогодні все?

— Звичайно. Наступного тижня о тій самій годині?

— Ні, наступного тижня без запізнення.

Вчення Йошки Брайтнера видалось мені не таким уже й недоладним.

Принаймні я позбувся напруження в потилиці. Відтоді я кожного тижня зустрічався з Брайтнером. Близько восьмої. Здебільшого по восьмій.

4. ОСТРОВИ ЧАСУ

«Щоб не затонути в морі вимог, яким ви маєте відповідати, створіть собі власні острови часу. Захищений простір, у якому ви свідомо робитимете лише те, що приносить вам радість. Тут не існує “я мушу”. Тут існує лише “я є”. Острів часу — це не місце, а проміжок часу. Це може бути хвилина або ж цілі вихідні.

У будь-якому разі це той проміжок часу, який належить лише вам: ви його визначаєте і захищаєте. Як ті, хто зміг дістатися берега після кораблетрощі, ви знайдете тут спокій, їжу та енергію. Коли саме опинитися на острові часу, визначаєте ви самі.

Ви визначаєте й коли залишити острів часу. Ви захищаєте його від будь-якого зазіхання. І ви завжди пам'ятаєте, що для вас існує острів часу».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ДИХАЛЬНІ ВПРАВИ не зцілили мій світ. Якби я розповів своєму клієнтові Драгану про тренінг з усвідомленості та дихальні вправи, я вмиг став би для нього чубатим півником-гомиком³. І впродовж наступних тижнів Драган закидав мене горою справ, над якою я мав-таки гріти чуба. Так він, до прикладу, вбив собі в голову перетворити один зі своїх легальних об'єктів нерухомості у найрозкішніший бордель у місті. Рафінований храм хтивості в старовинній історичній будівлі п'ять поверхів заввишки. Єдиною крихітною юридичною проблемою, яку я повинен був розв'язати, було те, що на чотирьох верхніх поверхах усе ще мешкали орендарі, а перший поверх використовував за призначенням дитячий садочок. Використання цієї будівлі як борделю аж ніяк не передбачав чинний план забудови.

Треба було переконати надцять посадовців посприяти цій нелегальній справі. Майже щовечора я був у роз'їздах чи то з Драганом, чи то за його дорученням, щоб переконувати, погрожувати, підпрягати до справи вірителів, шукати їхні больові точки та погоджувати зустрічні пропозиції.

Але мені щоразу вдавалося вбудувати у тривалий робочий день невеличкі дихальні вправи та вправи на усвідомленість. Я дихав у ліфті будівельного управління, перш ніж мав змогу під час розмови з керівником цієї установи дізнатися, як його можна «улестити», не скочуючись до відкритого підкупу або погроз.

Я дихав у вбиральні орендарів, перш ніж повідомити, що вони можуть несподівано опинитися без електрики та води, якщо добровільно не виїдуть з квартири.

Я дихав у своєму кабінеті після того, як мій колега, що влаштувався на роботу трьома роками пізніше за мене, повідомив, що з наступного місяця стає партнером.

І ці невеличкі дихальні паузи насправді зменшували моє напруження, яке відчуває не позбавлена сумління людина, коли маніпулює, погрожує або заздирить іншим.

Попри моє довготривале навантаження на роботі Катаріна також помітила, що я був готовий працювати над собою. Незважаючи на це, або, можливо, саме через це, упродовж наступних двох тижнів ми ухвалили сповнене важких наслідків рішення щодо наших стосунків. Ми хотіли розійтися на певний час — спільна спроба полегшити ситуацію. «Острови часу» перетворилися на заклинання. Про них ішлося на наступній сесії у пана Брайтнера.

— Розкажіть мені про стрес удома, — наполегливо попросив він після того, як ми відставили горнятка із зеленим чаєм.

— З чого мені почати? — попросив про допомогу я.

— Ви ж мали колись познайомитись.

— Ми з Катаріною познайомились під час стажування добрих десяти років тому. Вона ненавиділа навчання, і зносити ці страждання допомагав лише прагматичний мотив — знайти достойну роботу в майбутньому. Їй було надзвичайно складно, і мені певною мірою було її шкода, бо для мене все складалося абсолютно інакше. Навчання викликало в мене захопливий інтерес. Я прагнув боротися за кращий світ. Одного разу під час перерви на каву ми завели про це мову, і така розбіжність видалась нам доволі природною.

— Але ж різне ставлення до навчання не робить парою.

— Ні, звісно, що ні. Певної миті ми зауважили, що симпатизуємо одне одному, ми були вільними. Ми насолоджувалися спілкуванням, і в ліжку теж усе було добре. Так ми почали зустрічатися.

— Це були «фольксваген ґольф»-стосунки?

— Які-які стосунки?

— Такі самі причини схиляють до вибору на користь «фольксваген ґольфа». Він не занадто потворний на вигляд, за його кермо сідають, коли немає іншої альтернативи, ним можна з легкістю дістатися з пункту А в пункт Б, а іноді можна навіть розігнатися.

— І що в цьому поганого?

— Зовсім нічого. Це так, ніби ви взагалі-то мрієте про старий «форд мустанґ», а ваша дружина мріє про «фіат 500».

— Який мені зиск від старого «форда мустанґа», якщо я застрягну на

півдорозі?

— Яюсь не схоже на те, щоб ви опинилися тут через те, що дісталися пункту призначення на «гольфі».

— Хай там як, а з «гольфом» ми тривалий час почувалися дуже добре.

— Ваша дружина знайшла серйозну роботу, заради якої вона терпіла страждання впродовж років?

— Її перша робота була в страхувальній фірмі, бо... Направду, я досі не можу збагнути, чому починають саме зі страхувальних фірм.

Вірогідно, бо якщо починати працювати, не маючи надмірних ілюзій, то із часом не доведеться їх втрачати. Окрім того, робота без кайфу не робить залежним.

— Натомість відсутність високих моральних принципів убезпечує від падіння з їхньої висоти.

Ай-ай, зате цей коментар влучив в яблучко. Однак я продовжував оповідь.

— Коли ми обоє почали заробляти перші гроші, то стали, також разом, пускати їх на вітер. Коли мали на це час. Круті ресторани, екзотичні подорожі, дорога перша квартира.

— Яка Катаріна людина?

На стільці стало злегка незручно. На запитання існувало дві відповіді. Та, що подобалася мені, і та, яка мені взагалі не подобалась. Я почав із приємної для себе.

— Коли ми познайомились, вона була відкритою, уважною, люблячою, дотепною. Ми без упину жартували з інших.

— А зараз?

Це була неприємна відповідь.

— Замкнена, боязка, любляча щодо Емілі, до мене холодна, почуття гумору відсутнє начисто. З інших уже також ніхто не жартує. Але Катаріна як ніхто інший уміє запекло пліткувати про всіх навколо.

— Як відбувалися ці зміни?

— Яюсь усе, що зазвичай має приносити радість, перетворилося на обов'язок. «Лишімося сьогодні на весь день у ліжку» стало «Розірвімо угоди на оренду наших окремих квартир, бо інакше ми ніколи не почнемо жити під одним дахом». «Хочу зістаритися з тобою» стало «Моя мама вважає, що нам уже час одружитися». «Тобі слід стати батьком моєї дитини» стало «Яюсь я не перестану зараз приймати

протизаплідні пігулки, то за шість років мені буде запізно народжувати третю дитину».

— Казковий принц, що повинен був визволити принцесу з академічної в'язниці, перетворився на водія «гольфа», не здатного нікому ні в чому відмовити, — промовив Брайтнер, киваючи.

— Чому не здатний відмовити? Почати жити разом, одружитися, побудувати сім'ю — це все я теж вважав класним. Інакше б я цього не робив. Але мені хотілося б отримувати більшу насолоду, роблячи це. Мені хотілося б усе це *прожити*, а не просто відбутися галочкою у списку зроблених справ. Що довше наші стосунки розвивалися за класичним сценарієм, то менш значущими вони ставали. Ми працювали над нашими кар'єрами. До того ж нам обом було важливо, що інший розвиває кар'єру. Яка саме ця кар'єра була, на початку нас не особливо цікавило, і з роками це ставало дедалі більшим тягарем. Катаріна дедалі більше ненавиділа те, чим займався я. Чим займалась вона, я просто не знав. Ми радо закривали очі на спосіб заробітку — головне, що кожен із нас заробляв великі гроші.

— Звучить як тривке підґрунтя, принаймні у фінансовому плані.

— За п'ять років ми одружилися. Ще за два роки народилась Емілі.

— Це була бажана дитина?

— Безумовно. До того ж я мріяв, що з появою дитини ми зможемо вдихнути нове життя, у буквальному розумінні цього слова, у наші стосунки. Але цього не сталося.

— Дивно, як так? Якщо у двох дорослих спільними зусиллями щось не виходить, дитина повинна бути в змозі подолати це самотужки?

Це змусило мене на мить замислитись. Якимось чином ці дрібні закиди сукупно мали, мені на сором, раціональне зерно.

— Катаріна сповна розчинилася в Емілі. Грудне вигодовування — за планом. Відлучення від грудей — за планом. Празька програма для батьків та дітей — за планом. Плавання для немовлят — за планом. Фітнес із дитячими візочками — за планом. А план визначає виключно мати. Бажана дитина перетворюється на дитину за планом. Лишень для цих стосунків не існувало жодного плану. Вдома я був повним нулем без плану, проте з пенісом. Я був удома — робив усе не так. Приходив додому запізно — це також було неправильно. Мені не лишалося нічого іншого, як зануритися ще глибше, з головою, в

ненависну роботу. Там я принаймні був кимось. Там я хоч і не сприймався як партнер, але міг діяти на власний розсуд і мав довіру з боку керівництва.

— Це триває від народження Емілі?

— Здебільшого так. З того часу, як я працюю за двох. З того часу, як Катаріна лишається вдома з Емілі, якщо вона не на чергових курсах для матерів із дітьми. Хоч Катаріна й ненавидить інших матусь, проте щоб не припуститись якихось помилок, робить усе те, що й вони. Свою доньку я бачу, лише коли вона спить. Вона ж мене майже не бачить. Коли я приходжу додому роздратований і зустрічаю там свою знесилену дружину, ми все частіше заїдаємося. Катаріна вже навіть запитувала мене, чому я ще взагалі приходжу додому. Мені забракло відповіді.

— А зараз ви вже готові відповісти?

— Ні, — промовив я без жодних вагань.

Це чітке «ні» розкрало розмову з хірургічною точністю. Потім була довга пауза у розмові. Але вона дала змогу перепочити. Йошка Брайтнер чекав по інший бік цієї паузи, щоб зрештою ошелешити мене.

— Вам відомо про острови часу?

— Про що?

— Острови часу. Ізольовані проміжки часу, в які ви робите лиш те, що приносить вам радість. І нічого іншого.

— Ви, певно, маєте на увазі те, що покоління моїх батьків знало під назвою «вихідні» та «вільний від роботи час».

— Правильно. А ваше покоління обміняло все це на смартфони.

Замість вихідних та вільного від роботи часу ви маєте постійне перебування у зоні досяжності та консультанта з усвідомленості.

— Схиблений обмін.

— Що стосується мене, то я цим непогано живу.

— І як допоможуть острови часу в моїй ситуації? — хотів дізнатися я.

— Ну, цікавим чином, ви вже певною мірою застосували концепцію островів часу. Втікаючи з дому, де не відчуваєте затишку, ви все глибше занурюєтеся в роботу. Принаймні там дружина не буде вам на заваді. Але видається так, що — неймовірно — від свого клієнта-психопата ви бачите так само мало добра, як і від своєї невдоволеної

дружини.

— І альтернативою було б?

— Зробіть бодай щось самі для себе. Створіть собі простір без дружини й без психопата.

— Той мізер часу, що лишається від роботи, я б охоче провів зі своєю сім'єю.

— З вашою уявною сім'єю з картинки, якої не існує в реальності. Очевидно, що ані вам, ані вашій дружині, а також у жодному разі вашій доньці не допоможе, якщо вдома ви будете присутні лише фізично, а ментально перебуватимете в роботі й нарікатимете на свій шлюб. Як ви, так і ваша дружина прагнете, щоб ваша присутність у сімейному житті була повноцінною. Тож створіть чіткий острів часу лише для вашої сім'ї. Протягом цього часу ні про що інше не може бути й мови. І насолоджуйтеся цим часом, коли ваша ласка.

— А на цьому острові часу теж верховодитиме моя дружина, чи не так?

— Звісно, що ні. Це ваш острів часу. Вільно створювати навіть острів часу тільки для вас із донькою. Коли ви там, то вся ваша увага належить лише доньці. Якщо ви не маєте змоги приділити всю свою увагу доньці, можете одразу залишити острів. Імовірно, дистанціювання могло б навіть зняти зайву напругу між вами та дружиною. Таким чином ви та, можливо, ваша дружина також учитесь фокусуватися достеменно на тому, що є важливим для вас тут і зараз. Того ж таки вечора я розповів Катаріні про цю пропозицію. Про розставання, щоб віднайти себе знову. Про острови часу. Про моє невдоволення. На мій подив, Катаріна не вгледіла у цій пропозиції завершення нашого шлюбу, а навпаки — мерехтливий промінь надії. Замість закидати мені, що я хочу підвести ризику під нашим шлюбом, вона впала мені на груди. Вперше за багато місяців. Зі сльозами на очах.

— Яка ж я вдячна, що ти запропонував це. Я вже більше не витримую того, що відбувається між нами.

— Але ж чому ти тоді жодного разу не запропонувала, щоб я з'їхав на певний час?

— Бо не хочу викидати на вулицю батька своєї дитини. Я лише хочу повернути чоловіка, за якого вийшла заміж.

Вона ніколи не змогла б повернути того чоловіка. Бо чоловіка, за якого,

як їй здавалося, вона вийшла заміж, ніколи не існувало. Вона вийшла заміж за білий кіноекран, на який проєктувала бажані уявлення про майбутнього чоловіка. Але я готовий вдавати й надалі, ніби я проєкція, щойно мені стане на це сил.

— Тоді дозволимо чоловіку, з яким ти постійно сваришся, виїхати, а чоловік, за якого ти вийшла заміж, навідається в гості? — обережно поцікавився я.

— Мені вистачило б і того, що в гості навідається батько моєї доньки. Головне, щоб зник тип, із яким я безупинно сварюсь. Тим часом я сумуватиму за чоловіком, за якого вийшла заміж.

Ми тримали одне одного в обіймах і плакали.

Однак цей теплий момент тривав лиш доти, доки холодна Катаріна не перетворила цю пропозицію з можливим рішенням на умову. Вона відсахнулася від мене і подивилася із погрозою в погляді.

— Якщо ти не дотримаєшся цих нових правил з островами часу, то все скінчиться остаточно. Якщо твоя робота хоча б на мить виявиться для тебе важливішою за Емілі — тоді все скінчено й ти більше ніколи її не побачиш. Урешті-решт, я — мати.

Або образно висловлюючись: якщо мерехтливий промінь надії зникне на горизонті, не засяявши денним світлом, я порину в непроглядну темряву. Це не було пустою погрозою. Мені як адвокату було зрозуміло, що навіть найсучасніша жінка матиме повну владу над дітьми, якщо вона в суді покликатиметься на модель сім'ї XIX століття, яка все ще діє. Якщо мати не захоче — батько не бачитиме дитину.

Крапка. І холодна Катаріна була готова до такого сценарію.

Завдячуючи цій погрозі, переїзд пройшов набагато легше. Я був радий залишити крижаний ставок, перш ніж він укриється кригою над моєю головою.

Я знайшов умебльовані апартаменти в тій же частині міста. Ми відкрили острови часу, на яких я піклувався виключно про Емілі.

Спочатку це були кілька годин до обіду, а роботу я із чистим сумлінням надолужував увечері.

Кілька годин в окремі дні за кілька тижнів переросли у другу половину недільного дня. А опісля — в цілий недільний день. Що два тижні — цілі вихідні.

Більшу кількість островів часу не дозволяла моя робота, думав я

спочатку.

Острови часу з Емілі дали мені розквітнути. У цьому було неймовірне відчуття свободи: проводити час наодинці з цією маленькою людиною. Гратися зі своєю дитиною інтуїтивно, без матері, що дихає в потилицю й оцінює кожен крок. Подумки бути не в конторі, а на власному острові. І на цьому острові я був королем, чарівником, татом. Ми з Емілі сміялися, аж за боки хапалися, спостерігаючи за тим, як похитуються качки на ставку, і не мусили слухати Катаріних невдоволених зауважень про матусь на іншому березі ставка. Ми могли гойдатися на ігровому майданчику тоді, коли гойдалка була вільною, а не тільки після того, як дитина була намащена захисним кремом.

Замовляти у кафе те морозиво, яке тобі смакує, приносило значно більше задоволення, ніж замовляти те, яке експерти з харчування визнали корисним.

Для нас з Емілі перестали існувати «неправильно» і «правильно». Існувало лише «гарно» і «дуже гарно». Одна година удвох із моєю донькою з піднятою головою на острові часу була в тисячі разів інтенсивнішою, ніж цілий день утрюх з опущеною головою.

І мені справді вдавалося робити час із моєю донькою непогрішним. Я повідомив про це в бюро. І Драган знав про це також.

Важелі впливу мафіозного боса нічого не варті порівняно з важелями впливу матері. Хоч Катаріна й висловила цю погрозу один-єдиний раз, але вона тяжіла наді мною. Якби я схибив з островами часу, наші стосунки дійшли б свого завершення. І мій час з Емілі також.

На цьому підґрунті нам із Катаріною вдавалося майже не сваритися.

Ми обходили гострі кути й раділи, що час, проведений з обома батьками, хай навіть вони живуть нарізно, йшов Емілі на користь.

Як і багато інших небезпечних злочинців в організованому кримінальному середовищі, Драган вдавав з себе людину, яка добре ставиться до дітей — поки вони не починали плутатись у нього під ногами. Він би й оком не повів, викручуючи гайку кріплення колеса на автомобілі того, хто заборгував йому бодай десять євро, — навіть якщо це відбувалося напередодні поїздки на сімейний відпочинок у повному складі: з дружиною та двома дітьми. Але зрештою, щоб утішити тяжко травмованих доньок жертви автокатастрофи, він

подарує їм абонемент до зоопарку.

Емілі було два з половиною роки, коли Драґан, із властивою йому безцеремонністю, запраг порушити кордони моїх островів часу.

³ Слово «гомик» (в оригіналі — Schwuchtel) та подібні було збережено в перекладі, аби читачі змогли самостійно скласти думку про персонажа. Редакція не підтримує вживання мови ворожнечі. — *Примітка випускової редакторки.*

5. ЦИФРОВИЙ ПІСТ

«Усвідомленість — це досяжність ваших потреб. Час, протягом якого ви перебуваєте в досяжності для інших, стоїть на заваді усвідомленості.

Свідомо вимикати свій мобільний телефон та комп'ютер — це хороший проміжний етап. Але вашою метою повинна бути здатність вмикати свій мобільний телефон та комп'ютер лише свідомо».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

УПРОДОВЖ НАСТУПНИХ ТИЖНІВ і місяців усвідомленість почала позитивно впливати на моє життя. Ми з Катаріною розвивали партнерські стосунки, які, здавалося, були міцнішими, ніж крихкі стосунки пари. Крижаний покрив, яким ми рухалися, ставав усе товщим. Насамперед ми домовилися не давати жодних оцінок моєму тримісячному курсу усвідомленості й не раніше як за місяць по тому почати предметно розмірковувати про подальше майбутнє.

Я не дозволяв роботі безпосередньо впливати на моє життя, а завдяки Емілі почав дихати на повні груди. Йошка Брайтнер не лише розкрив мені значення дихання та познайомив з островами часу — він показав мені різноманітні вправи, якими я, безперечно, зможу скористатись у майбутньому. Принцип «сприйняття без оцінювання» я відкрив для себе так само, як і «зумисну сфокусованість». Вправи на подолання внутрішнього спротиву стали для мене такими ж звичними, як й усвідомлене дихання.

За дванадцять тижнів курс з усвідомленості добіг кінця, а подарунком на його завершення стала праця Йошки Брайтнера «Уповільнення на стрімкому шляху до успіху — усвідомленість для керівників» (яку я очікував, зважаючи на вартість самого курсу, отримати у шкуратяній палітурці). Я заповзявся завжди носити її з собою, щоб за потреби мати змогу черпати з неї поради.

Щоб відсвяткувати початок нового усвідомленого життя, я вирішив провести острів часу перших вихідних після завершення курсу в невеликій відпустці з Емілі. Катаріна не заперечувала.

Їй також хотілося відзначити цю подію і насолодитися свободою, яку вона отримала завдяки мені. Вона забронювала собі кімнату на вихідні в готелі зі спа-процедурами. Щось, чого вона не робила відтоді, як народила Емілі.

Як адвокат Драґана, я мав доступ до великої кількості об'єктів його нерухомості. Майже всі вони були придбані й закріплені мною за різними його фірмами. Одним із цих об'єктів був дивовижний будиночок для відпочинку за вісімдесят кілометрів від міста поблизу прекрасного озера, з причалом для човнів, піщаним берегом і майданчиком для грилю. Емілі любила воду, і ми хотіли зробити будиночок на озері замком на нашому власному острові.

Цей будиночок я придбав для Драґана за субсидії ЄС, виділені для болгарських баклажанних плантацій. Якщо ти одного разу зрозумів, що суспільні фінансові засоби для стимулювання розвитку зорієнтовані не на потреби, а скоріше на безсоромність заявника — то оформлення запитів на їх отримання може навіть викликати залежність. У дійсності достатньо було встановити у громадській збиральні двері, в які проходить колісне крісло, щоб концепція на п'яти аркушах отримала грант від федерального міністерства освіти на всю установу як «безбар'єрного освітнього центру для досліджень у сфері інклюзії». Натомість подібні гранти фінансуватимуть розкішну розбудову галузі спа-відпочинку.

Я знав, що Драґан на цих вихідних планував поїздку з купою готівки до Братислави, щоб вирішити там кілька ділових справ. Драґан знав, що я хочу провести цей час зі своєю донькою в будиночку біля озера. Сидіти на причалі. Їсти горішки. Годувати риб.

Жоден із нас не здогадувався, що вихідні пройдуть зовсім по-іншому. Весь тиждень до самої ночі проти суботи був сповнений стресу. До о пів на дванадцяту я скнів над документами у справі елітного борделю. На противагу більшості орендарів, яких вдалося відносно легко переконати, підкупити або настрашити, дитячий садочок на першому поверсі вперто відмовлявся звільняти приміщення. Тому мені довелося злегка притиснути керівництво непокірливої батьківської ініціативної групи у складі кількох доброзичливців — за допомогою юридичних засобів, звісно.

За збігом обставин, я був особисто знайомий із керівництвом цього дитячого садка. Емілі могла б почати відвідувати дитсадок улітку. Однак умови отримання місця в дитячому садку набагато заплутаніші, ніж умови отримання ліцензії на продаж алкогольних напоїв у борделі. Ліцензії на продаж алкоголю видаються централізовано. Місця у

дитячому садочку — ні. Тому і я, і Катаріна зареєструвались у кожному з тридцяти одного дитсадка, які потенційно входили до зони десятихвилинної досяжності на автівці, і забронювали в кожному з них місце для Емілі. Батьківська ініціативна група стояла в нашому списку бажаних садочків на двадцять дев'ятій позиції. Ми вважали (і небезпідставно) цих осіб блазнями, що прагнуть покращити світ. Я відштовхувався від того, що Емілі отримає місце в одному з садочків, які займали верхні позиції нашого списку — від першої до п'ятої. Я маю на увазі, що мені дійсно було б цікаво дізнатися, якими дивакуватими мали бути обґрунтування відмови у перших чотирьох садочках. Отже, для мене не було проблемою, що двадцять дев'ята позиція зі списку буде перетворена на храм поклоніння цицькам. Я вже навіть запропонував батьківській ініціативній групі мізерну компенсацію, інакше їм загрожувала брудна позовна заява про виселення. Оскільки термін отримання виплати вийшов, я вже готував заяву.

Вже далеко за опівніч я опинився у своїй квартирі й миттю заснув із радісним передчуттям вихідних.

У суботу в першій половині дня я забрав Емілі в Катаріні. Ця ситуація все ще викликала дивні відчуття: стояти як звичайний відвідувач під дверима власного будинку, щоб забрати свою доньку. Але це приємне, дивне відчуття. Ще три місяці тому, перед моїм від'їздом, я стояв тут щовечора, повний настороги, бо знав, що мене привітають докорами або, що ще гірше, покарають повною погордою.

Зараз я подзвонив, і мене зустріла усміхнена Катаріна зі своїм «Привіт, Бйорне, чудово, що зайшов».

Без тижня день, а такі кардинальні зміни.

— Татусю! — прожогом кинулась до мене з дитячої кімнати Емілі.

Після того як вона продемонструвала мені всі новинки у своїй кімнаті — одна з ляльок уже не потребувала підгузків — вона спакувала всі м'які іграшки. А ми з її мамою тим часом випили по горнятку кави.

— Емілі не тямиться з радощів через вашу поїздку, — розповіла мені Катаріна.

— Я теж уперше за...

— Але, будь ласка, тримай її подалі від усього, що пов'язане з твоїм мафіозним ідіотом.

Уже хоча б той факт, що Катаріна формулювала це як прохання, було квантовим стрибком у нашій комунікації. Однак Катарініні побоювання не мали жодного підґрунтя. У будиночку для відпочинку точно не було нічого, що могло хоча б віяти мафією.

— Не хвилюйся. Щойно я помічу мафіозне втручання, то одразу поверну Емілі додому.

— Щоб зіпсувати мені цим вихідні зі спа-процедурами? — блискавично змінилася Катарініна інтонація.

— Ні, я лише... — затнувся я.

— Бйорне, я просто розраховую отримати гарантії, що все вийде — без «якщо» та «але». Ви вперше проведете вихідні самі. Якщо я не можу бути впевнена, що все пройде як по маслу, то краще не треба нікуди їхати. Ти знаєш, чим ризикуєш.

Вони знову з'явилися. Тріщини в кризі. І все, що було під ними. Я вдихнув і видихнув, а тоді відповів люб'язно та спокійно.

— Катаріно, я гарантую тобі, що ці вихідні пройдуть гладесенько-рівнесенько. Для Емілі, для мене і для тебе також.

— Дякую тобі, — відповіла вона тепліше.

На прощання Катаріна міцно обійняла Емілі, а мені подарувала дружній цілунок у щоку.

Тримаючи за руку Емілі, яка стрибала з радощів, я за мить залишив надто великий будинок. Від того, з якою легкістю Катаріні все ще вдавалося однією фразою вибити ґрунт у мене з-під ніг, усередині все кам'яніло. Але я навчився: коли я стою під дверима — я стою під дверима. Коли я сварюся з Катаріною — я сварюся з Катаріною. Тож я стояв під дверима й дозволяв Катаріні лишатися Катаріною. Відтепер на часі був наш з Емілі острів.

Це був ідеальний день для поїздки тата з донькою на озеро. Блакитне небо, й хоча був лише кінець квітня, температура о дев'ятій ранку вже сягала літніх двадцяти семи градусів.

Завдяки смартфонам великою проблемою нашого сьогодення є безперервне перебування у зоні досяжності. Це незбагнений посміх реальності: називати «розумним» пристрій, який занурює нас у пекло робочого життя через телефон, електронну пошту, месенджери і таке інше будь-коли та будь-де, лишаючись у кишені наших штанів.

«Безжальний» було б більш відповідною назвою. Але з телефонами як

зі зброєю: загрозу становить не сам по собі предмет, а той, хто його застосовує. На противагу револьверу, смартфон у підсумку шкодить своєму власнику. Гаразд, револьвер *можна* приставити собі до голови. Але це роблять, щоб покінчити з паскудним життям, а не для того, щоб напаскудити самому собі.

У книзі Йошки Брайтнера я знайшов про це таке:

«Усвідомленість — це досяжність ваших потреб. Час, протягом якого ви перебуваєте в досяжності для інших, стоїть на заваді усвідомленості. Свідомо вимикати свій мобільний телефон — це в такому разі свідомий проміжний етап, щоб вас не приголомшило усвідомлення того, що повсякчасне перебування в зоні досяжності для інших уже є для вас нормою. Вашою метою повинна стати здатність лише свідомо вмикати свій мобільний телефон. А поки вам слід вимикати телефон і комп'ютер хоча б на власному острові часу».

Речення, що можуть урятувати життя, якщо до них таки дослухатися. Останніми тижнями мобільний телефон на острові часу лишався вимкненим, і не було жодного разу, щоб трапилося щось таке, про що не можна було дізнатися за кілька годин потому з повідомлень голосової пошти. Але, як на лихо, тими вихідними мені випав з голови цифровий піст. Мабуть, щемка радості довгоочікуваної поїздки з Емілі зробила мене неуважним. Відплата була миттєвою.

Я саме пристебнув Емілі у дитячому кріслі і виїжджав із гаража на проїзну частину дороги, як задзвонив телефон. Тієї ж миті я відчув себе неусвідомленим невдахою.

На дисплеї був незнайомий номер. Це ні про що не свідчило. Драган змінював свої мобільні номери, як інші люди змінюють своїх адвокатів. Я міг би просто відхилити дзвінок. Але якщо телефонував чоловік, якому належав будиночок для відпочинку, до якого ви саме прямуєте, було б неввічливо не відреагувати. Могло б ітися про якесь побажання на кшталт «Я бажаю тобі гарно провести час». Утім таке було маловірогідним. Також окремої уваги заслуговував би коментар у слухавці: «Слухай, Мустафа з дванадцятьма повіями також будуть на

озері, ти ж не проти, га?». Я щойно побожився Катаріні, що таких несподіванок не трапиться. Я відповів.

— Так, — сказав я.

— Старий, ти де?

— Драгане, тобі теж доброго ранку. Я саме у дорозі з Емілі, ми прямуємо до будиночка на озері, ти ж знаєш...

— Ти потрібен мені тут. Зараз.

— Драгане, ці вихідні я проводжу з Емілі.

— Ми підемо їсти морозиво, — закінчив розмову Драган.

Оскільки нам було відомо, що телефони Драгана роками прослуховуються, важливі розмови між нами ніколи не відбувалися телефоном. Натомість у нас, як у адвоката і клієнта, була домовленість про кілька кодових фраз. Домовлятися з психопатичним злочинцем про кодові фрази — це ризикова справа. Той, хто не може запам'ятати, кому за його наказом позавчора переламали ноги, як правило, також не в змозі утримати в голові з десяток перифраз на випадок небезпечної ситуації.

Тому ми мали виключно дві кодові комбінації слів, не більше. Одна була «Дивитися “Титанік”», друга — «Їсти морозиво».

«Дивитися “Титанік”» приблизно означало «Корабель іде на дно. Викинути баласт за борт і всіх людей розмістити в рятувальних човнах». Драгану ще жодного разу не довелося використати таку фразу.

«Їсти морозиво» означало «Стає гаряче. Нам треба терміново зустрітися». На першому поверсі будівлі нашої фірми було кафе-морозиво. Я оформив його оренду через одну з дочірніх фірм, що належала Драганові. З одного боку, для того, щоб без зайвих проблем відмивати готівковий дохід. З іншого — через його розташування і близькість до моєї контори. Приміщення для персоналу розташовувалися над торговельними майданчиками, і до них можна було дістатися як із підземного паркінгу, так і з контори службовим ліфтом, тільки службовим ліфтом. Кімнати не мали вікон, потрапити до них можна було лише через ліфтові двері. Для службових приміщень існувало два ключі. Один — для Драгана, один — для мене. Зустрітися там непомітно для співробітників контори, переслідувача або взагалі будь-якої іншої людини називалося «Їсти морозиво».

Дотепер Драган використовував цю кодову фразу двічі.

Обидва рази справа була в тому, що його розшукувала поліція і йому треба було ненадовго побачитися зі мною, щоб дати особисті вказівки, перш ніж він заляже на дно. Це були інструкції щодо того, на яких свідків треба повпливати і які настанови я повинен давати його співробітникам, доки все уляжеться. У мене був цілий стос довіреностей і навіть незаповнені бланки листів із власноручним підписом Драгана. На час його відсутності я міг без жодних труднощів продовжувати вести справи від його імені. Це вже було випробувано двічі.

Коли Драган хотів прибути непоміченим, його, лежачого долі, провозили в одному з фургонів для продажу морозива в підземний паркінг, а далі він зникав у ліфті. Я ж приходив із боку контори. Ніхто нас не бачив.

«Їсти морозиво» було не лише кодовою фразою, а й убивчим аргументом. Ця фраза повинна була не лише збити з пантелику поліцію та прокуратуру, а й знімала всі питання стосовно необхідності зустрічі. Отже, я мусив зустрітися з Драганом. Я відповів на телефонний дзвінок, я почув кодову фразу. Острів часу опинився під загрозою. Але невже через те, що мій бевзь-клієнт укотре наказав переламати комусь кістки, або якісь перевізники нелегальних мігрантів спалилися на пункті пропуску, чи поліція засікла транспорт із наркотою, мені слід відмовитися від своїх нещодавно набутих принципів? Достатньо було одного-єдиного дзвінка, щоб зруйнувати мої вихідні з донькою, за які я тяжко боровся? Красно дякую. Клята робота. Але я не мав вибору. Проігнорований телефонний дзвінок можна було б пробачити. Проігноровану кодову фразу в критичній ситуації — ні. У Драгановому світі це могло б мати від робочо-правових до тілесних наслідків. Могло статися все що завгодно. Я роздратовано кинув мобільний на килимок поряд із переднім пасажирським сидінням і натиснув на газ. Я пришвидшився до сімдесяти кілометрів за годину в зоні з максимально доступною швидкістю тридцять, із необачності підрізав невеликий автомобіль і з нарочитим скрипом шин завернув на головну вулицю у напрямку середмістя замість того, щоб їхати в бік траси. Цей невеликий сплеск люті приніс полегшення. Й Емілі також була в захваті. Їй сподобався

скрип шин, і вона аж вискнула з радощів: «Тату, що ти робиш?».

— Я... Я...

Так, справді, що я робив? Я тричі глибоко вдихнув та видихнув і пішов на компроміс із собою: я ненадовго заїду в офіс, поставлю крапку в цій невчасній зустрічі, а тоді зможу зрештою розпочати свій острів часу.

Я їхав на зустріч, якої потребувала надзвичайна ситуація. Більше нічого. Цим я не зраджу принцип островів часу. Катаріна не матиме приводу дорікати мені чимось. Що може бути поганого в тому, що батько зі своєю донькою заскочить суботнього ранку на хвилику в офіс, якщо не брати до уваги те, що він робить це проти власної волі?

— Тато швиденько заїде до контори, — промовив я так, ніби це буденна справа. Я обрав на магнітолі папку з піснями Рольфа Цуковскі⁴, і ми помчали, підспівуючи «Січень, лютий, березень, квітень, дзиґарі року не спиняються ні на мить...» у напрямку середмістя.

⁴ Рольф Цуковскі — німецький автор і виконавець дитячих пісень. Народився 12 травня 1947 р. в Гамбурзі, Німеччина. Творчий доробок Цуковскі налічує 45 студійних альбомів, 1 аудіоспектакль, 2 концертні альбоми, 8 різдвяних альбомів, 9 відеоальбомів, 14 збірок пісень, 1 бокс-сет и 45 синглів.

6. ВНУТРІШНІЙ СВІТ ОПОНЕНТА

«Спрямуйте свою увагу не на те, що саме каже ваш опонент, а на те, що він хоче сказати. Те, що ви чуєте, є лише відлунням внутрішнього світу вашого опонента. Коли ж ви не просто слухаєте, а відчуваєте — образа, спрямована у ваш бік, виявляється криком про допомогу».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ВЕЛИКІ ОФІСИ НЕ ЗНАЮТЬ ВИХІДНИХ. Великі офіси знають лише ослаблені краватки. Навіть у суботу офісними приміщеннями сновигала незліченна кількість юристів, стажерів та інших підлабузників у вільному одязі, проводячи по бухгалтерії роздуті від дорогих понаднормових годин рахунки своїх клієнтів. Мій план був такий: підстерегти найзавзятішу з присутніх стажерку і змусити її пограти пів години з Емілі, доки я «їстиму морозиво».

Офісні приміщення розташовувалися на трьох верхніх поверхах шестиповерхової офісної будівлі, збудованої у сімдесятих роках у середмісті. На першому поверсі, окрім кафе-морозива, розташувалися бутик та «МакДональдз».

— Я буду морозиво ріжок, чикен макнагетс та какао, — сказала Емілі, вказуючи на вочевидь знайому їй золоту «М», коли ми проїжджали повз. Схоже на те, що Катаріна розширила свої уявлення про здорове дитяче харчування. Я був вдячний Емілі, яка нагадала мені про основні людські потреби.

— Звісно, золотко. Ми на хвильку заїдемо в офіс, а тоді — в «МакДональдз».

— А потім на озеро.

— Так. А потім на озеро.

— Так і зробимо.

Коли я наблизився до з'їзду в підземний паркінг, навпроти офісу саме припаркувався «БМВ 5», заїхавши заднім ходом у виїзд, призначений для спеціального транспорту. В середині були два погано вбрані в цивільне поліцейські. Один із них тримав у руці, з помітним бажанням не світитися, камеру і направляв її зараз на вхід до контори. Я поїхав до паркінгу, припаркувався і потім разом з Емілі на руках піднявся ліфтом в офіс.

Мій кабінет був на п'ятому поверсі, але я вийшов на четвертому, де була рецепція. За стійкою рецепції «Дрезен, Еркель і Даннвітц» упродовж двадцяти років сиділа та сама рецепціоністка-дракониця. Кращі свої роки пані Брегенц згаяла, працюючи секретаркою в цій конторі, тому на неї все частіше скидали чергування у вихідні. Схоже, раніше вона була привабливою жінкою з глибоким переконанням, що зможе колись конвертувати свою зовнішність у фінансовий добробут. Щоправда, вона не підозрювала, що зовнішність — ще не все, особливо коли бракує чарівності. З роками її привабливість дорівнювала до її чарівності. У підсумку лишилася понура жінка, яка через свою накопичену впродовж років злостивість позбавляла найменшої можливості відчувати до неї приязнь. Вона була просто рецепціоністка-дракониця.

Вона поглянула на мене, потім на Емілі. Емілі подивилася на пані Брегенц і показала на неї пальцем.

— Тату, ця стара жінка живе тут?

Вустами дитини говорить істина, і цього разу вона виявилась не такою вже й далекою.

— Це пані Брегенц. Пані Брегенц дбає про те, щоб тут усе було до ладу, — я намагався сформулювати це нейтрально.

Пані Брегенц зневажливо оглянула комплект із джинсів і вітрівки, у які я був одягнений замість звичного пошитого на замовлення костюма.

— Як я розумію, ви сьогодні не плануєте зустрічатися з клієнтами? — спитала вона.

Я глибоко вдихнув та видихнув, відчув своє дихання і знехтував побіжне зауваження пані Брегенц.

— Доброго ранку, пані Брегенц. Ви часом не бачили пані Кернер?

— Стажери підпорядковуються юристам-партнерам, а не штатним юристам. До того ж я гадаю, що *ваши* клієнти не складуть гідного товариства молодій панянці.

Що на неї найшло? Її справді образило те, що моя донька правдиво зауважила, що вона стара? Я мав би дозволити цій дракониці з'їсти себе без хліба через те, що не був партнером фірми? Факт, яким я до того ж завдячую саме тому клієнту, через якого я був змушений припхатися в контору вихідного дня. Навіть якби я був у доброму

гуморі, цього нахабства було б забагато для мене. Але я не був у добромум гуморі.

— Прибережіть ваші поради для перерв на каву і скажіть нарешті, де пані Кернер, — гаркнув я на неї.

Вона перелякано вирячилась. Але зрештою пробурчала:

— Пані Кернер у кімнаті для стажерів.

Я подивився на Емілі та промовив підкреслено спокійним голосом:

— Знаєш що, золотко, ти можеш тут трішки пограти, гаразд?

Перш ніж моя донька змогла відповісти, пані Брегенц опанувала себе.

— Чи вам відомо, що юридична контора — це не ігровий майданчик?!

Люди, які осягли усвідомленість, після подвійного вдиху та видиху розуміють, що з цієї нещасної жінки виривається голос зраненої душі, яка воліє, щоб на її потреби зважали. У моєму пораднику з усвідомленості було коротко зазначено:

«Спрямовуйте свою увагу не на те, що саме каже ваш опонент, а на те, що він хоче сказати. Те, що ви чуєте, є лише відлунням внутрішнього світу вашого опонента. Коли ж ви не просто слухаєте, а відчуваєте — образа, спрямована у ваш бік, виявляється криком про допомогу».

У внутрішньому світі пані Брегенц жила звичайна жінка, що не мала дітей, яких могла б привести в контору. Жінка, що заробляла лише крихти від того, що отримували юристи, на яких вона через брак сім'ї мусила працювати вихідними. Жінка, що використовує ту мізерію влади, якою її наділили, й безжально визискує, щоб позбутися розчарування від життя.

Після дванадцяти тижнів курсу усвідомленості та свідомого дихання все це було мені ясно. Це тієї ж миті заспокоїло мій пульс, але все ж не повністю загладило десять років, упродовж яких ця жінка у своїй вигадливій манері грала мені на нервах.

— Ну, — я не втримався і зауважив, — отримайте диплом юриста і приживіть собі дитину в такому віці, як ви зараз. Тоді, можливо, ви зможете врешті-решт самотужки відповісти на це запитання.

З цими словами ми з Емілі пройшли повз неї до кімнати стажерів, де,

як і очікувалося, я зустрів Клару Кернет, яка вже впродовж трьох тижнів працювала стажеркою при партнері, якому підпорядковувався і я зі своїм «гнилим» клієнтом. Клара була дубоголовою дитиною дубоголового клієнта, тому їй було дозволено працювати у нас як стажерці, щоб її «я-не-повинна-нічого-вміти-я-донька-такого-і-такого-моя-біографія» набуло більшої ваги. Як усі стажери, які не мають розумового доступу до прози судочинства, вона розмальовувала якісь приписи Федерального верховного суду різними кольорами. Тобто вона робила фотокопії довільних рішень і виділяла важливі, на її погляд, місця текстовими маркерами. Оскільки вона губилась у розмаїтті варіантів, що є важливим, а що — другорядним, доводилося просто виділяти *все*. Від цього було стільки ж зиску, як і від її присутності в конторі. У неї просто не існувало жодної іншої підстави перебувати в суботу в офісі, окрім як побути на видноті. І те, що я прийшов, було для неї справжньою удачею. Я попрохав її на пів години відірватися від розмальовування судових рішень і натомість по-справжньому помалювати з Емілі. Діяльність такого штибу була безсумнівно корисною для мозкових синапсів обох дівчат. Почувши моє прохання, вона спочатку безпорадно подивилася на мене. А тоді нарешті допетрала.

— Я... так, звісно, я...

— Це дуже люб'язно, дякую, — лаконічно промовив я.

— Емілі, татусю потрібно трішки попрацювати. Я скоро повернуся. Гаразд?

Емілі оцінювально поглянула на Клару. Я слідкував за її поглядом: завузька блузка, завузькі штани, завузька нашійна хустина. Цунамі «Шанель № 5» ринув назустріч. Як і багато інших стажерок, вона мала вигляд телячої ковбаски, а тхнуло від неї старою тіткою.

— А де кольорові олівці? — спитала Емілі прискіпливо.

— У Клари є дуже класні спеціальні олівці, вони малюють набагато красивіше, ніж звичайні кольорові олівці — ось поглянь, що Клара тут розмалювала.

Я показав на яскраво розфарбовані приписи Федерального верховного суду.

Клара вочевидь пишалася відмітками, зробленими рожевим, зеленим та жовтим кольорами.

— Рожевий — це мій улюблений колір, — сказала Емілі.

— Ось бачиш, — я звернувся до новоспеченої няньки: — Кларо, ви з Емілі можете скористатися великою нарадчою кімнатою.

— Але тут також достатньо простору...

— Так, Кларо, це правда. Але в кімнаті для стажерів немає великих робочих крісел, на яких можна весело кружляти та гойдатися. Що раніше починаєш тренуватися це робити, то краще. Це не те, чого вчать у виші.

Якщо моїй доньці доводиться марнувати час у конторі, то бодай із повним спектром розваг.

— Але це навряд чи сподобається пані Брегенц.

— Тим краще, — я захоплено усміхнувся до молодой панни. — А раптом щось не так з Емілі, покличете — зателефонуйте мені, будь ласка.

Поки Клара та Емілі брели до нарадчої кімнати, я поспіхом дістався ліфта. Я вдавав, ніби піднімаюся поверхом вище до свого кабінету. Та насправді я спускався вниз, щоб «поїсти морозива» — на вимушену зустріч з Драганом, яку я для себе називав «зібранням», намагаючись хоч якось ушляхетнити. Та це була марна справа.

7. СПРИЙНЯТТЯ БЕЗ ОЦІНЮВАННЯ

«Нас хвилює не те, що відбулося. Лиш коли ми намагаємося впорядкувати в пам'яті минулі події, нас проймає страх. Жодна подія не є сама по собі ані доброю, ані поганою».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

СЛУЖБОВІ ПРИМІЩЕННЯ КАФЕ-МОРОЗИВА були схожі на комірчини. Кілька вкритих іржею столиків із продірявленими стільцями, плетеними зі штучного ротангу, стояли довкола. Картонні коробки зі склянками для морозива, пластиковими ложками та уніформою височіли вздовж стін. Драган уже був на місці. Від його м'язистого ідеального метра дев'яност п'яти віяло погордливою, грубою силою. У цій занюханій забігайлівці він у своєму дизайнерському костюмі здавався злегка розгубленим, наче тигр, що вирішив сховатись у клітці для сурикатів. Він нервово покурював.

— Ну нарешті ти тут, — привітав він мене.

— Вибач. Затори. Я саме їхав з Емілі на озеро, — мені як професіоналу майже вдалося знизити частоту мого серцебиття до нормальної позначки. Те, що відбувалося тут, було не інакше як зайвою балаканиною.

— Хто така Емілі?

Мій пульс прискорився.

— Емілі! Моя донька! — я відчув, як усередині мене наростає обурення. Очевидно, що Драган не мав зеленого поняття, що заперечував наше з Емілі право на острів часу.

— Точно. Ти ж знаєш, я люблю дітей. Але треба вміти розділяти сім'ю та роботу.

Марно було дискутувати на тему балансу між життям і роботою з кимось, як Драган. Та я і не був його психологом, я був лише його адвокатом. І хотів якомога швидше повернутися до доньки.

— Тоді поговорімо про роботу. Що трапилося?

— Я в розшуку.

— У зв'язку із чим?

— На парковці поблизу вокзалу один із наркокур'єрів отримав кілька

подряпин.

Ще з часів першої судової справи Драґана, яку мені доручили, я знав, що його варіант викладу фактів перебігу подій рясніє творчим оптимізмом і здебільшого не розкриває навіть верхівки айсберга, у який він врізався на повному ходу. Вочевидь, подряпини були лише частиною загальної проблеми.

— Чому тоді розшукують тебе?

— Бо я тому довбню якось... зацідив пару разів.

— І через це ми зараз сидимо тут?

— Ну гаразд... бо цей волоцюга зараз мертвий.

Коли відбувається пограбування банку, касир зазвичай поринає у гідний подиву режим «профі». Він поводить себе з грабіжником, як із нарваним клієнтом, і розгортає програму обслуговування, поки зловмисник не зникне з грішми. Опісля можна напудити в штани. В мені ще жевріла невиразна надія, що Драґан, отримавши професійну консультацію адвоката, теж просто зникне. А я потім зможу випростатися на весь зріст і з повним усвідомленням виконати дихальні вправи, щоб подолати стрес. Отож я увімкнув режим «профі», глибоко вдихнув і видихнув у положенні сидячи й помітив, як мій пульс повернувся до сотні ударів.

— Що відбулося насправді?

— Упродовж кількох місяців хтось у нашому районі штовхає наркотику за пів ціни.

Добре, схоже на те, що це є економічною проблемою.

Нічого особливого для адвоката, що спеціалізується на кримінальному праві зі спеціалізацією на економіці. Торгівля класичними наркотичними речовинами, як героїн чи кокаїн, із фінансової точки зору — як естафета. На кожному етапі естафетна паличка передається далі за плату. Найбільший прибуток — на фінішній прямій. Коли речовина розмішується і ділиться на порції для кінцевого споживача, утворюється маржа, що вражає уяву. Навіть із половиною реальної вартості можна заробити статок. Проте якщо якийсь моторний конкурент прибирає до рук район, прибуток іде коту під хвіст.

Я подивився на Драґана із цікавістю у погляді.

— А звідки тобі про це відомо?

— Від Тоні.

Тоні був Драгановим керівником відділу збуту психоактивних речовин. Безжалісний дилер, у проявах жорстокості він не поступався Драгану. Як і в багатьох небезпечних злочинців, що досягли успіху, до головних його компетенцій не належало інтелектуальне осмислення вигадливих схем ведення бізнесу. Але він мав нюх на те, що потрібно робити, щоб отримати зиск або відвернути збитки. Завдяки цьому нюху він продавав найбільші обсяги у фірмі Драгана і вважав себе другим номером у бізнесі. Але цю думку поділяли не всі. Найменшою мірою — Драган.

— Гаразд, а чому Тоні не владнає це? — було цікаво мені. Якби Тоні виконав свою роботу, як було передбачено у схемі організаційної структури, до розробки якої я долучився, мені не довелося б зараз сидіти в цій комірчині.

— Тоні вважає, що тут замішані хлопаки Бориса, — відповів Драган. Борис був прямим конкурентом Драгана. Обидва починали разом як сутенери, колись були друзями нерозлийвода, але пізніше розсварилися. Після кривавої колотнечі вони розподілили між собою зони впливу в районі, і вже кілька років поспіль панував більш-менш надійний мир. Із цим було пов'язане те, що я потайки дав також кілька порад Борісу щодо легалізації його доходів.

— Добре. А як це все пов'язано з мертвим чоловіком на парковці? — запитав я.

— Ми із Сашею отримали наводку, що один тип на парковці передає свою наркоту Ігорю, який потім розповсюджує її в нашому районі. Саша був водієм Драгана і його особистим помічником. Болгарин. У себе на батьківщині він вивчав технології захисту навколишнього середовища в університеті й наступного дня після закінчення навчання приїхав до Німеччини. Тут він дізнався, що не зможе легалізувати свій диплом, тож став працювати не інженером, а найнявся спершу в один із Драганових барів витурайлом. Ігор своєю чергою був правою рукою Бориса у всіх справах, пов'язаних із наркоторгівлею.

— Ага. А той тип був від кого?

— Від Мурата.

Мурат був заступником Тоні. Драган загасив цигарку в попільниці. Якщо колись доведеться стисло доповідати про це все прокурору, це

буде звучати наступним чином: Драган, ватажок злочинного угруповання, був разом зі своїм помічником на шляху до Словаччини. У дорозі Драгану зателефонував не керівник відділу збуту наркотиків, Тоні, а його помічник Мурат. Мурат розповів Драгану, що Драганів ворог, Боріс, ватажок супротивного злочинного угруповання, відіслав Ігоря, який є правою рукою Боріса, на паркувальний майданчик. Там, у районі Драгана, Ігор повинен здійснювати торгівлю наркотичними засобами — нелегальну як із погляду кримінального кодексу, так і з погляду кодексу обох злочинних синдикатів, бо вона відбувається на території чужого району.

— І це було достатнім приводом, щоб прикінчити типа з наркотою? Драган дістав із пачки наступну цигарку. Незабутнє видовище, бо в цього чоловіка були не просто руки, а ручиська. Але в той момент, коли він витягав філігранну, у порівнянні з руками, цигарку з пачки, він відставляв свій мізинець так, ніби збирається маніжно випити горнятко еспресо. На підмізинному пальці правої руки він носив масивний перстень, який за роки вривався у шкіру його ручиська. До цих невимушених дій не личило, на жаль, те, що він невимушено сказав.

— Ну... той... я вбив не того типа з наркотою. Я вбив Ігоря.

— Це якось по-дурному.

Я бачив, як мій острів часу поглинають усе вищі і вищі хвилі. Коли ватажок картелю самотужки вбиває праву руку ватажка картелю-конкурента — це дуже погано для морального духу.

Ситуація вимагала термінових дій.

— Ми з Сашею хотіли їм обом спокійно роз'яснити, де проходять межі району. Але якимось чином усе вийшло з-під контролю.

— Роз'яснити комусь межі району за давньонімецькою традицією.

Раніше поважні землевласники після межування орендованої землі брали із собою на поле дітей орендарів до нового межового каменю. Там дітям щедро відважували ляпасів і по лівій, і по правій щоці. Тож це місце вони пам'ятали повік і могли навіть спросоння пригадати, де проходить межа.

— Драгане! Чому ти все ще робиш подібне особисто? Чому ти не доручив це Саші? Або Тоні? Я гадав, що ти хотів уже бути в цей час у Братиславі!

— Я хотів у Братиславу з Сашею. Саші зателефонував той тип, коли ми були в машині. Парковка була нам по дорозі. Я не хотів проґавити задоволення поспілкуватися з цим ідіотом. Тим паче, що все, що стосується Боріса, є особистим.

Не проґавити задоволення? А хтось подумав у цей час про мене? Мій пульс підскочив до ста сімдесяти. Те, що мій клієнт перервав свою мандрівку вихідного дня заради вбивства «задля власної втіхи», абсолютно не давало йому права вимагати від мене того самого. Я знайшов у тісноті малої, позбавленої вікон кімнати невеликий простір, щоб постояти і подихати, позбавляючись гніву. Найближча вбиральня, яка могла б слугувати місцем усамітнення, була у розпорядженні пані Брегенц. Але я не міг зараз просто піти. Раптовий серцевий напад Драґана — це було б єдине, що могло б мені допомогти в цей момент. Я подивився на Драґана. До неприємності йому було дуже далеко. Навпаки, схоже, ця історія суттєво підняла йому настрій. На мить я заплющив очі і вдав, що думаю. Перш ніж знову розплющитись, я відчув три довгі вдихи-видихи, мій пульс повернувся до ста п'ятдесяти.

— Є свідки?

— Ну, взагалі-то не мало бути жодного. Паркувальний майданчик у цю пору без живої душі. Але потім приїхав той триклятий автобус.

— Що за автобус?

— Та просто міжміський.

— З близькозорими пенсіонерами?

— Скоріше зі школярами, розумними не на свої літа.

— Скільки дітей було?

— Уявлення не маю. Скільки тих дванадцятирічних вилупків уміститься в автобус? Можливо, п'ятдесят?

— Дванадцятирічних вилупків? Я думав, ти любиш дітей.

— Діти — це квіти життя. Але не о четвертій ранку на парковці.

— Скільки з тих дітей бачили бійку?

— Всі. Гадається мені.

— У скількох були мобільні, якими вони це знімали?

— Пхе. Діти ж зараз такі... Вірогідно, теж у всіх.

— Отже, ми маємо п'ятдесят відеозаписів, що демонструють, як ти на очах у п'ятдесяти школярів забив людину?

— Ні, не більше сорока дев'яти.

— Як так?

— Я вистрибнув перед автобусом, висадив двері і заскочив усередину. Першому хлопцю я вибив смартфон із рук, а тоді розчавив його ногою. Усім іншим сказав, щоб зробили те саме зі своїми телефонами.

— І скільки дванадцятирічних зафільмували цей момент?

— Інші сорок дев'ять. Але звук гарантовано відстійний, бо всі враз істерично закричали.

Може, цей знавіснілий ще б і дітей порішив?

— А далі?

— Далі прибула поліція, а ми злиняли.

— Зображення вже виклали в мережу?

— Так.

— Телебачення?

— Так. Теж.

— Тебе можна впізнати?

— Ну, зображення змазане. Якби це було фото зі штрафу ПДР, ти б його точно оскаржував.

Драґан простягнув мені свій мобільний, набрав щось на дисплеї, щоб відтворити відео з ютубу, яке, безсумнівно, було нарізкою з телепрограми новин каналу «N24». Перед очима поставав дивовижної якості відеозапис, на якому Драґан вистрибує з пікапа, тримаючи в руці металеву штангу, і гамселить нею чоловіка, що лежить на землі. Якість відео завдячувала не лише високим технічним характеристикам смартфонів дванадцятирічних, а й тій обставині, що чоловік на землі палахкотів, мов смолоскип — як і мінівен, з якого той чоловік власне хотів урятуватися. Саме тоді нагодився Драґан із металевою штангою, а наприкінці чоловік уже не рухався, лише продовжував горіти.

Я зупинив відео.

Мене ледь не знудило від вигляду пламеніючого чоловіка, якого забив той, хто сидів зараз-таки навпроти мене. Негативних емоцій від усього цього неможливо позбутися жодними дихальними вправами, навіть якби у мене була для цього можливість. Мені було важко уявити, що я стану перед цим чоловіком ноги на ширині плечей, коліна злегка зігнуті, грудна клітка випнута вперед, щоб поспостерігати за своїм диханням. І це ще дужче лютило мене. Не можна було миритися з тим,

що за одну половину дня Драган прагнув зруйнувати дванадцять тижнів тренінгу з усвідомленості. Мені слід було глибше покопирсатися в ящику з інструментами усвідомленості, щоб знайти відповідний інструмент від моєї відрази, моєї люті, мого страху, моєї розгубленості і мого гидування. Я сидів і дихав, досліджуючи свої спогади про останні дванадцять тижнів. Йошка Брайтнер розповів мені, що нас непокоять не події, а наше власне ставлення до них. За Епіктетом⁵ у вільному трактуванні пана Брайтнера,

«Нас непокоїть не те, що відбулося. Лиш тоді, коли ми намагаємося впорядкувати в пам'яті минулі події, нас проймає страх. Жодна подія не є сама по собі ані доброю, ані поганою».

Тож я спробував спочатку поглянути на відео під цим кутом зору. Тут був якийсь чоловік, що горів. Окей. І тут був інший чоловік, що забив того, який горів. Також окей. Те, що чоловік, який гамселив, напевно є психопатом, було виключно оцінним судженням. Це недобре. Якби той чоловік, що горів, намагався перед цим викрасти мою доньку, я поставився б зі значно більшим розумінням до того типа, який його підпалив, щоб опісля ще й забити. Не можна сказати, що горіння або забиття були огидними. Таким було оцінне судження. Керуючись теорією.

Де-факто у чоловіка, якого забили, навіть на думці не було викрадати мою доньку. Він навіть не був із нею знайомий. Зовсім інша справа Драган. Він був знайомий з Емілі, але забув її ім'я. Він знав про мою сімейну ситуацію. Але йому було байдуже до того. Він знав про мої заплановані вихідні. Але йому до сраки. На відео перед ним була жива людина. Але він її забив...

У цей момент задзвонив мій телефон, що повернуло мене до реальності. Це був номер нарадчої кімнати у конторі. Наступне приголомшливе відчуття. Щось трапилось з Емілі?

— Так, що сталося?

Клара була на зв'язку.

— Пане Дімелъ, власне, Емілі розмалювала крісло у нарадчій кімнаті.

— В Емілі все добре?

— Воно-то так, вона в захваті, але крісло...

— А чому тоді ви мені телефонуєте?

— Бо я не знаю, що мені тепер робити. Якщо пані Брегенц це побачить...

Під три чорти пані Брегенц.

— Скільки офісних крісел у нарадчій кімнаті?

— Два, чотири, шість... дванадцять... п'ятнадцять.

— Тоді скажіть Емілі, що в неї все гарно виходить, а мені наступного разу телефонуйте лише тоді, коли вона впорається з кріслом номер п'ятнадцять.

Я завершив розмову.

Драган втупився в мене очима.

— Скажи-но, ти що, несповна розуму? Я в безпорадному становищі, а ти говориш про якісь офісні крісла? — напустився на мене він.

— Послухай, Емілі тут нагорі. І для неї я завжди у зоні досяжності.

— Мені начхати, хто там нагорі. Тут знизу — головна дія вистави. А якщо когось нагорі це не влаштовує, я особисто піднімусь і все з'ясую. Тільки цього мені не вистачало. Я спробував повернути Драгана до конструктивної розмови.

Я вказав на зупинене відео з чоловіком, що горить.

— Це Ігор?

Драган розгубився на мить. Він ще раз пильніше придивився до відео

— ніби на ньому було стільки людей, хоч греблю гати.

— Так. Це Ігор. Той, що долі.

— Чому він горить?

— Ну, ми піддали йому трохи жару під зад.

Піддавати комусь «жару під зад» було в Драгановому світі не метафорою, а сприймалося здебільшого буквально. Цей хтось отримував рідину для запальничок розприсканою на свій зад і помічав це лише коли в нього поціляла запалена запальничка «зіппо». Зазвичай такий вогонь можна загасити, відбувшись лишень пухирем від опіку на дупі.

— Я ж сказав, що справа вийшла з-під контролю. Цей педик не міг просто почекати у машині, доки ми загасимо його зад. Йому закортіло вибігти назовні.

— А тип із наркотиками?

— Тут теж така справа. Як виявилось, у нього не було наркоти. Він хотів загнати Ігорю ящик ручних гранат. Але дупа Ігоря вже горіла.

— Ну, якщо це все... Куди той тип подівся?

— Саша відправив його в нокаут у мінівен. Він більше не створить жодних проблем.

Жодних проблем. Значить, теж був мертвий. Я потрусив головою, намагаючись ухопити ясність думки:

— Яка вірогідність того, що телефонний дзвінок із наводкою був повним кидаловом, через яке ти зараз зав'яз по саме горло? І я заразом з тобою? Одного телефонного дзвінка з невизначеного номера від якогось помічника Тоні було достатньо, щоб ти зірвався з рейок? Так я з Драґаном ще жодного разу не говорив. Але це принесло полегшення. Здається, Драґан навіть не зауважив мого тону. Він був заклопотаний іншими справами.

— Звідки мені було знати, що там зупиниться автобус, га? — наїхав він на мене. — Зі школярами всередині! Який нормальний водій зупиниться вночі зі школярами на неосвітленій парковці? Можеш мені це пояснити? Не можна ж так поводитися з дітьми. Я люблю дітей! Я знову повернувся до смартфона та ввімкнув відео. Що саме мав на увазі Драґан під словами «любов до дітей», стало чітко зрозуміло з наступної сцени, у якій із салону автобуса було видно, як Драґан спочатку розбиває металевою штангою вітрове скло, а потім виносить двері, щоб вибити дитині, не старшій за десять років, телефон із рук, притиснути своїм правим ручищем маленьке підборіддя, що трусилося, і прогарчати: «Ви нічого не бачили, або я заб'ю вас усіх до єдиного».

Зафільмованих на сорока дев'яти дитячих телефонах матеріалів напевно вистачить для маленької драматургії у ЗМІ. Далі відбувся монтаж. Відео закінчувалося збільшеним зображенням Драґанового «порше каєн», якому цілком очевидно бракувало номерних знаків. Було видно, як Драґан застрибнув на заднє сидіння й автомобіль зірвався з місця. На другому плані злетів у повітря мінівен, коли ящик із ручними гранатами вибухнув, імовірно, розірвавши на тисячі шматків підозрюваного дилера наркоти, який лежав усередині в неприємному стані. Вправно нарізане відео, яке навіть на великому екрані справило б неабияке враження.

Отже, ми мали не лише типа, який отримав «кілька подряпин» — там був іще смолоскип у людській подобі та свідок, якого розірвало на шматки ручними гранатами, вбивство і п'ятдесят школярів із травмованою психікою. Для Драґана — буденна справа, для мене як захисника у кримінальних провадженнях, навпаки, все це мало суттєве значення.

— Де Саша?

— Саша внизу в фургоні для морозива. Привіз мене сюди.

— Ні, я маю на увазі, де Саша на відео? Його теж можна десь розпізнати?

— Ніде. Спочатку він був у мінівені, а коли прибув міжміський автобус, швидко підігнав «каєн». Натягнувши светра на обличчя. Тож був ніби у масці.

— А номерний знак «каєна»?

— Саша його зірвав і закинув в авто.

Саша — молодчина.

— А де «каєн» зараз?

— В аеропорту. На парковці тривалого зберігання. Саша дістав фургон для морозива і переправив мене сюди.

— Смартфони?

— Лежать розтрощені на трасі. Я ж не ідіот.

Я не став це коментувати. Я поглянув на Драґана.

— І що мені тепер робити?

— Ти адвокат, то зроби щось, розгреби це лайно.

Я знову відчув, як мене охоплює гнів.

— Правильно, — розсерджено промовив я. — Я адвокат. Я не слюсар-сантехнік. Але якщо прибуває лайно такого характеру й кількості, тут навіть я не можу нічим зарадити.

— Ти зараз розгорнеш свою адвокатську програму, або можеш наїстися того лайна.

Моя сонна артерія почала пульсувати у скаженому ритмі. Якусь мить ми мовчали. Драґан мав рацію. Не було жодного сенсу пручатися. У будь-якому разі перевага була на його боці.

— Окей, — сказав я, зважаючи на це, максимально спокійно. — Перша можливість: ти здаєшся. Якщо ти здаєшся, мені буде непросто витягнути тебе, враховуючи наявні докази і кількість свідків. Навіть

якщо я подарую кожному з дітей, що були в автобусі, по цуценяті і пригрожу, що вб'ю його. Відео вже однаково в мережі.

— Скажи-но, ти сповна розуму? Я повинен здатися?

— Друга можливість: ти не здаєшся. Якщо ти не здаєшся, то копи — не найбільша твоя проблема. Якщо Боріс тебе знайде, ти будеш навіть мріяти опинитись у тюрязі. Перетворити на смолоскип його людину та ще й забити її? Він тобі цього не подарує.

Драган гупнув по столу обома долонями.

— Агов, пане юристе! Ми працюємо впродовж років за чітким розподілом ролей: я маю проблему, ти маєш рішення! Отже, що ми робимо?

Він вирячився на мене широко розплющеними очима й очікував на відповідь.

На реальну проблему, що хтось цілком очевидно заманив Драгана фальшивим дзвінком у пастку, я не хотів ще раз вказувати, доки він перебував у такому душевному стані. Я спробував зробити це, зваживши своє становище та заручившись чорним гумором:

— Заляж на дно, доки хвилі не заспокояться. Десять років на тридцять-сорок...

Драганові очі звузилися до тонких прорізів. У мене всередині все похололо і запалало одночасно. Зараз він учепиться мені в горлянку. Однак далі, дуже повільно, його рот скривився у широкій усмішці. Драган підняв руки вгору, обійшов стіл і поплескав мене по плечу.

— Так ми і зробимо.

Цей бовдур справді сподівається, що переховуватися наступні десятиліття було б виходом.

— Драгане, ти не зможеш навіть вийти з цієї будівлі. На виїзді з паркінгу вже чатують копи в цивільному. Вони розберуть твій фургон із морозивом на запчастини.

— Тоді візьмімо твій автомобіль.

— Перепрошую?

— Я ляжу в багажник, а ти вивезеш мене за місто. Потім буде видно.

Я розгублено подивився на нього. Швидкість мого серцебиття миттю підскочила до критичних показників. Цей тип не жартував. Він хотів не просто висадитися на мій острів часу, щоб мило потеревенити. Він хотів заволодіти усім островом. Мені доведеться або залишити Емілі в

конторі, або взяти разом із цим злочинцем із собою в машину. Обидва ці варіанти навряд чи вдасться приховати від Катаріни. Якби я це допустив, я фактично порушив би слово, яке не більше години тому дав Катаріні, присягаючись усім святим, для порятунку наших стосунків. Коли я піклуюся про Емілі — я піклуюся про Емілі. І більше ні про що. Це було нашою головною засадою. І ця засада повинна тепер зруйнуватися, ніби навмисно, саме цим гопником.

— Драгане, я благаю тебе! Зі мною моя крихітка! Тому я не зможу провезти тебе у багажнику крізь усю Європу.

— Тобі й не доведеться везти мене у багажнику крізь усю Європу, а лише вивезти з міста. А як Емма сидітиме в машині попереду — то й узагалі супер!

Емма? Це вже занадто. Я проволав до нього: «Емілі! Дитину, якій ти перепаскудив вихідні, звати *Емілі!*».

На щастя, кімната для персоналу мала доволі пристойну шумоізоляцію.

Драган прогорлав у відповідь: «До біса Емілію! Йдеться про моє життя!».

А тоді він став дуже тихим і дуже переконливим:

— Зараз я спускаюся до підземного паркінгу, і Саша зачинить мене у твоєму багажнику. Ти спустишся з Емілією, а тоді ви вивезете мене за межі міста. Якщо лягаві побачать твоє вилупча, вони нізащо не здогадаються, що в багажнику хтось лежить.

До біса Емілію? Вилупча? Цей тип, що знехтував мою обіцянку, яку я дав своїй дружині в надії врятувати наші стосунки, щойно назвав моє янголя вилупчам?

— Її звати Емілі, мудило ти...

Я заляк. Що я зробив? Я щойно наїхав на найжорстокішого мафіозі міста? Це було... не дуже усвідомлено. Радше небезпечно для життя. Драган підвівся. Він обома руками взяв мене за комір і так наблизився до мого обличчя, що між нами лишалося кілька сантиметрів. Я мав змогу відчутти його нікотиновий віддих.

— Ніхто. Не. Називає. Мене. Мудилом.

Він важко дихав.

— Якби ти не був потрібен мені для втечі, ти вже був би мертвим.

Якщо не виконаєш на сто відсотків усе, чого я від тебе вимагатиму, то

незабаром у тебе не буде дитини і жодної нової ти вже також не сплодиш. Це ясно?

Я кивнув.

— Ясно як день божий, — просипів я. Я не впізнавав свій власний голос.

Драган штовхнув мене назад у моє крісло і сам теж зайняв місце у своєму.

— От і добре, пане адвокат. Коли ти відвезеш мене у безпечне місце, я буду готовий забути про цей незначний інцидент. Якщо ж ти щось провтикаєш, якщо нічого не вийде зі втечею, якщо я з якихось причин опинюся не в безпечному місці, а в поліції — тоді ти не жалець. Це ясно?

Я знову кивнув. Думки ширяли в голові, але мені ніяк не вигадувався жоден варіант, як уникнути цієї ситуації. До того ж живим. Я мусив коритися Драганові, мусив вивезти його звідси. Можливо, мені навіть вдасться, щоб Емілі нічого не дізналася про Драгана. Можливо, ми з Емілі навіть зможемо поїхати пізніше в будиночок на озері. Якщо мені пощастить, якщо мені з біса пощастить... таким чином Катаріна не дізналася б, що відбулося.

— Це було б перешкоджанням здійсненню правосуддя, — жалібно прохрипів я.

Мої слова вичаклювали посмішку на Драгановім обличчі.

— Ну нарешті, з поверненням, мій розумако!

— І куди ж накажеш тебе відвезти?

— Відвези мене до будиночка на озері! Там я зможу нарешті перепочити.

Я ніби заляк у кріслі. Я дійшов краю. Як чоловік, як батько, як юрист. Усе скінчено.

Але чітко тієї миті, коли, здавалося б, згасла остання жарина надії, трапилося щось цілком неймовірне. Саме тієї миті дванадцятитижневий тренінг з усвідомленості виправдав себе. Ніби небесне саяво з-поміж чорних хмар осяяло мою душу, і я відчув цілковитий спокій усередині. Перед моїм напрочуд ясним поглядом постав я сам під дверима Йошки Брайнера, коли спізнився і зважував, чи слід мені подзвонити вдруге. Мій внутрішній голос промовляв до мене: «Коли я стою під дверима — я стою під дверима».

Коли я «їм морозиво» з небезпечним злочинцем — я «їм морозиво» з небезпечним злочинцем.

Коли я керую автомобілем зі злочинцем у багажнику — я керую автомобілем зі злочинцем у багажнику. Коли я на озері — я на озері. Це було настільки ясно. Це було настільки просто.

Не було жодної користі від обмірковування всього до найменших деталей. З усіма наслідками для моєї доньки, мого шлюбу, моєї свободи. Можливо, я прямував до своєї загибелі, але це також означало, що я ще не загинув.

Я споглядав за нагальним станом речей: зараз, цієї миті, моя донька була поверхом вище, моя радісна щебетушка, з якою я — як і завше — проведу вихідні. Я все ще живий. У мене була дружина, яка не знала про те, що я зараз роблю. І я був не у в'язниці.

Отже, станом на зараз усе в нормі. А як усе складеться опісля, я всього-на-всього не знав. Не було жодної користі боятися того, що станеться опісля, раніше, ніж це станеться.

— Гаразд, — сказав я. — Ось ключі. Зустрінемося в паркінгу.

Драган узяв у мене ключі від машини з поглядом, у якому читалося: «Для чого зволікати!». Потім він підвівся і спустився до підземного паркінгу ліфтом. Я зачекав, поки ліфт повернувся нагору, і піднявся на п'ятий поверх.

У нижній шухляді свого письмового столу я завжди тримав кілька одноразових телефонів. Хоч юридичні перепони для легального прослуховування юриста були надзвичайно високими, технічні перепони такими аж ніяк не були.

Коли Драганові дійсно треба було залягти на дно, нам був потрібен надійний спосіб здійснення комунікації.

Коли я планував втечу — я планував втечу.

Я ненавидів свою роботу. Але я опанував її.

⁵ Епіктет (близько 50 — близько 140 рр.) — давньогрецький філософ-стоїк. Епіктет — прізвисько раба, що перекладається як Придбаний. Справжнє ім'я філософа невідоме.

8. ТРИЗВУК РОЗСЛАБЛЕНOSTI

«Якщо ви помітили напруження, то усвідомте три обставини:

1. Вам не потрібно нічого змінювати.
2. Вам не потрібно нічого пояснювати.
3. Вам не потрібно нічого оцінювати.

Вам не потрібно нічого робити, щоб розслабитися. Вже саме те, що ви помітили напруження і визнали його, може творити дива.

Вам не потрібно шукати причину напруження. Просто дозвольте собі перебування у напруженому стані. Вам не потрібно оцінювати, як це напруження відображається на вас.

Дозвольте напруженню бути напруженням. І поспостерігайте за тим, як завдяки цьому напруження як рукою зніме».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЩОЙНО Я ОПИНИВСЯ У СВОЄМУ КАБІНЕТІ, як задзвенів телефон. Пані Брегенц крижаним голосом повідомила мені, що Петер Егманн, керівник комісії кримінальної поліції з розслідування вбивств, на лінії. Я був знайомий з Петером ще зі студентських років. Ми обидва рано зацікавилися кримінальним правом. Його досягнень у криміналістиці було достатньо для державної служби, тож він отримав посаду керівника комісії з розслідування вбивств. Мої ж досягнення в юриспруденції були занадто високими для невеликої державної платні. Тож я отримав убивцю.

У Петера був син такого ж віку, що й Емілі, і дієздатний шлюб. Ми з повагою ставились один до одного, хоч і стояли здебільшого по різні боки кримінального права.

Мені довелося докласти зусиль, щоб надати голосу звичного привітного піднесення, що давалося не так уже й легко.

— Доброго ранку, Петере, чим зобов'язаний?

— Ти вже бачив сьогодні свого улюбленого клієнта?

— Ти ж знаєш, що я не відповім.

— Може ж бути, що ти побачив його по телевізору. Або в інтернеті.

— Це я також залишу без відповіді.

— Якщо ти побачишся з ним особисто або матимеш розмову, чи не міг би ти передати йому дещо від мене?

— Чому б тобі самому його не пошукати, коли тобі так кортить із ним побалакати? Хіба тобі не за це платять?

— Я ж знаю, наскільки близькі у вас взаємини. Тож коли ти його побачиш, скажи йому просто «Дякую». Ще жодного разу не було так просто розкрити вбивство.

— Навіть гадки не маю, про що мова.

— Тоді чому ти в офісі суботнього ранку?

— Бо моя донька захотіла пограти в адвоката.

— І як грають в адвоката?

— Розмальовуючи різними кольорами приписи Федерального верховного суду.

— Мій син полюбляє робити це з ордерами на арешт у президії. Але ордер на арешт Драгана удатний навіть без його оздоблення.

— Годі цих натяків, Петере. Чого тобі від мене треба?

— Скажи йому, щоб здався. Це позбавить його і нас зайвих клопотів.

— Тобі теж гарних вихідних.

Я поклав слухавку. Далі я дістав два одноразові телефони, вимкнув свій мобільний і спустився на поверх нижче.

На щастя, я дізнався від Йошки Брайтнера цілком простий «тризвук» усвідомленості. По-перше: сприймай речі такими, як вони є. Коли ти перенапружений — ти перенапружений. По-друге: прийми це. Не намагайся одразу пояснювати напруження. Дозволь собі бути перенапруженим. І по-третє: не оцінюй ситуацію.

Я розумів, що порушив усі домовленості з Катаріною. Я прийняв, що незабаром повезу психопата у своєму багажнику до будиночка на озері, де ми з моєю донькою хотіли провести розслаблені вихідні. Я просто не намагався оцінити цю ситуацію. Навпаки, я намагався знайти позитивні моменти тут і зараз:

«Зараз я заберу свою доньку і ми поїдемо разом до озера!»

У нарадчій кімнаті були не лише численні копії приписів і поки що п'ять із п'ятнадцяти шкіряних крісел, а ще й стіл із вишневого дерева, який успішно використовувався у ролі художнього полотна. Емілі була у захваті від того, скільки цікавих занять можна знайти у конторі.

Побачивши мене, вона, сяючи з радощів, кинулась у мої обійми.

— Татку! Я намалювала велику картину.

— Чудово. Покажи-но... Це просто приголомшливо. Знаєш що, ця картина настільки довершена, що ми залишимо її тут, вона прикрашатиме контору.

— Ми не можемо взяти її з собою?

— Ні, ми ж хотіли продовжити нашу мандрівку.

— До озера?

— До озера!

Я подякував Кларі, що придивилася за Емілі, і попросив передати пані

Брегенц, що нарадчу кімнату вже можна відмивати.

— Хочеш побажати тітці Брегенц гарних вихідних? — спитав я в Емілі, коли ми йшли до ліфта повз стійку рецепції. Але Бог милував: Емілі сказала «ні».

Опинившись у підземному паркінгу, я вже здалеку побачив, що Драган із Сашею курять, спершись на мій службовий автомобіль «ауді А8». Багажник був відчинений. Мої педантично складені валізи для вихідних із рушниками, сонцезахисним кремом, горішками, пакетами соку «Капрізон» та іншими дрібничками недбало стояли поряд з автомобілем. На паркувальному місці праворуч був фургон із морозивом.

Я швидко зметикував, як можна прослизнути з Емілі повз Драгана, щоб та його не побачила.

Я взяв її на руки.

— Емілі, пограймо в гру.

— У яку гру?

— Ти маєш тримати очі заплющеними. Я промовлю заклинання. І коли я скажу, що ти можеш знову розплющити очі, ти опинишся у казковому місці із силою-силенною морозива довкола. Окей?

— Окей.

Емілі заплющила очі. Я помчав до фургона з морозивом із притиснутим до губ пальцем, щоб Драган і Саша не заговорили до мене. Певна річ, Драган однаково заговорив.

— Що таке? Евелін ще жодного разу не бачила вбивцю? — прокричав він сміючись.

Злісно зиркнувши на нього, я продовжував бігти з Емілі на руках до фургона з морозивом, прикривши для певності її очі своєю рукою.

— Тато, хто тут?

— Немає нікого. Тут лише кілька людей поряд зі своїми машинами, і вони спілкуються.

— Тато, хто такий убивця?

— Неважливо, золотко моє. Так, зараз буде сюрприз...

На щастя, бодай Саші стало розуму второпати, що я замислив. Він спритно поклав руку Драганові на плече і спитав:

— Босе, може, хочеш узяти з собою чогось, щоб випити у багажнику?

— Для кількох кілометрів? Не заморочуйся. У такій тісноті випивати

— лиш свинство розводити.

Я був безмежно вдячний Саші за його відтяжний маневр.

Тим часом ми з Емілі вже були всередині фургона з морозивом.

— Тож розплющуй очі!

— Спершу заклинання!

— Що?

— Ти казав, що промовиш заклинання, а тоді я опинюся в казковому місці з морозивом довкола.

Очі Емілі все ще були заплющені.

— Так, правильно. Отже... Абракадабра... е-е-е... тричі чорний кіт з хвостом: насолодись і ти морозивом!

Емілі широко розплющила очі. Вона була оточена всіма, які тільки можна вигадати, видами морозива, холодильні контейнери всіх барв акварельної палітри стояли довкола неї. За їхньою допомогою навіть нелегальні надходження від проституції проходили по бухгалтерії як невинний виторг та чайові. Щоб Емілі не побачила чоловіка, до кишень якого стікався цей виторг, їй довелося на якийсь час залишитися у фургоні.

— Емілі, ти можеш скуштувати всі види морозива. Тато скоро повернеться, окей?

— Ого... — Це означало «окей».

Я вийшов із фургона, зачинив двері й пішов до Драґана.

Він поглянув на мене глузливо.

— Абракадабра? Що за лайно?

— Лайно? Хіба ти не казав, що треба розділяти сім'ю та роботу? Отже, Емілі не обов'язково бачити, що ми зараз тут робимо. Чи не так?

Я взяв валізи, призначені для вихідних татка з донькою, і розмістив їх на задньому сидінні.

— Твої плани не змінилися?

— Звісно, що ні. І все ще буде краще, якщо ти утримаєшся від дурниць, якщо твоя донька хоче і надалі мати можливість насолоджуватися морозивом.

Звернувшись до Саші, він сказав:

— Дякую за допомогу. Якийсь час ти мене не побачиш.

А далі він промовив фразу, яка повинна була невідворотно спрямувати моє майбутнє у нове русло:

— Бйорн допоможе мені зникнути, а тобі й іншим на час моєї відсутності повідомить, як вести бізнес далі. Поінформуй про це кого слід.

Мені здалося, що я щось не так почув. *Що я маю зробити?* Схоже, Драґан збирається перетворити мене на безвільну ляльку-рукавичку у своєму мафіозному «Кашперле театрі»⁶ й керувати всім з-поза куліс. До цього часу було — принаймні на мій погляд — точнісінько навпаки. Я надавав консультації, будучи за лаштунками, і ніхто не знав, чим я займаюсь.

Хто яку роль виконує на сцені, було досить чітко розподілено.

Організована злочинність вирізняється тим, що вона — як уже визначено в назві — організована. І бізнес Драґана не був винятком. Я розробив для нього достатньо схем організаційної структури, щоб знати, хто на якому ієрархічному рівні відповідає за спільну справу. На найнижчому рівні були «фанати», які охоче співпрацюють і виконують завдання за невеликі гроші. Заповнити сховок наркотиками.

Підпалити крамницю. Відгамселити когось. Вони не цікавляться загальною структурою бізнесу та не мають жодного уявлення про ватажків. Якщо їх упіймають, вони не розбовкають нічого, окрім того, що отримали від когось 100 євро за покладений до шафки пакет або за те, що віддухопелили когось.

Далі йшли «солдати», які, проходячи посвяту, повинні були підтвердити щонайменше двох тяжко поранених їхніми зусиллями конкурентів. Вони виконували брудну роботу, перевозили наркотики і зброю у значному обсязі та здійснювали необхідне насильство над власниками забігайлівок, проститутками та партнерами по бізнесу на своєму рівні. Якщо попадались вони — то мовчали, оскільки так чи інакше потрапили б за ґрати, а там на балакучих перекинчиків чатувала небезпека. Зазвичай Саша повідомляв їм, чого від них хоче Драґан.

Далі йшли «спеціалісти»: експерти зі зброї, керівники лабораторій або хтось, як я — адвокат. Хоча моя експертність здебільшого полягала в тому, що я знав усе, що знав Драґан. Усі імена, всі контакти, всі оборудки. Я давав поради під час прийняття стратегічних рішень і опікувався всіма правовими питаннями. Але я не був членом його організації. Після стількох років моїм останнім якорем у легальному

світі було те, що мої послуги прискіпливо оплачувалися за погодинним тарифом моїм роботодавцем. Рахунки на оплату перевищували мою місячну платню в кілька разів — але так я міг переконати себе, що принаймні фінансово не залежу від Драґана.

На верхівці ієрархічної піраміди, однак нижче за Драґана, були «офіцери». Це люди, впродовж років пов'язані із синдикатом і фінансово, і особисто — співробітники з певною свободою в ухваленні рішень, які додатково до їхньої зарплатні також мали свою частку з прибутку. Це були керівники підставних фірм, у яких відмивалися нелегальні гроші. Це типи, як Тоні, що офіційно керував компанією, якій підпорядковувався барний бізнес та дискотеки, а насправді ж заправляв усім, що пов'язано з наркотиками в межах організації. Такий, як він, був також для зброї та проституції. Кожен із напрямів контролювався одним «офіцером», який був офіційним директором якоїсь цілком легальної фірми.

У повсякденній роботі я підтримував контакт із ними, опікувався договорами оренди та трудовими угодами і тримав справи в такому порядку, що й комар носа не підточить. Поряд із Драґаном я був єдиним, хто мав перед очима загальну картину. Вірогідно, я знав навіть більше деталей, ніж Драґан. І на час майбутньої відсутності Драґана я повинен скеровувати дії цих «офіцерів»?

Я подумав про Емілі. Я подумав про своє життя. Якщо я хотів урятувати і те, і інше, я мусив робити те, чого хоче Драґан. А якщо я зроблю те, чого хоче Драґан, моє життя більше ніколи не буде таким, як було колись. Щиро дякую, виродку!

Без подальших балачок Драґан зник у багажнику. Через те що його зріст був метр дев'яносто п'ять, а вага — сто кілограмів, він досить елегантно прослизнув туди. Саша відкопав десь старий пуховий спальний мішок, на якому Драґан зручно розмістився (або принаймні спробував це зробити) у багажнику. Він згорнувся в позу ембріона і запевнив нас піднятим догори великим пальцем, що з ним усе гаразд. Він нагадував мені великий препарат з аномалією розвитку, запханий у замалий слоїк, такий, що можна побачити в колекції анатомічних препаратів. Лише за слоїк правив багажник, а аномалія була живою. Саша затраснув багажник.

— Дякую, що відволік його від моєї доньки, — сказав я.

— Нема за що. Діти не повинні мати бодай щось спільне з такими справами.

— Ніхто не повинен мати бодай щось спільне з такими справами.

— Ми не можемо обирати життя. Ми можемо його тільки прожити. Мабуть, слід це якось обговорити з Йошкою Брайтнером. Якщо ще колись матиму нагоду побачитися з ним за життя. Перш ніж я зміг щось відповісти, Саша зник за позбавленою вікон задньою частиною фургона з морозивом. Таким чином Емілі не повинна була побачити й Сашу, а я не повинен був їй нічого пояснювати.

Я прочинив двері фургона для продажу морозива. Всередині моя маленька дівчинка танцювала під якусь мелодію, яку сама собі тихенько наспівувала. Вона вся замастилася у різні відтінки червоного. Я мусив швидко переключитися з пекла професійного життя назад до раювання у стосунках батька з донькою.

— Ну, золотко, чи сподобався тобі сюрприз?

Я витер рота Емілі її сукнею — тією частиною, на якій ще не було морозива.

— Поглянь-но, це мої улюблені кольори. Я їх дуже люблю! — промовила вона.

— А я дуже люблю тебе!

Я взяв Емілі на руки, поцілував і поніс до авто, щоб посадити у її дитяче крісло. Дорогою мені ледь не підломилися ноги в колінах. Щось усередині мене шалено противилося тому, щоб саджати її в те авто, в багажнику якого лежав психопат, який загрожував нам обом. Але я не мав вибору. Я змусив себе пригадати свою мантру усвідомленості.

Коли я несу свою дитину — я несу свою дитину.

Коли я сідаю в автомобіль — я сідаю в автомобіль.

Зараз ми з моєю донькою поїдемо до будиночка на озері. Як і було заплановано. Ніщо інше не важить цієї миті. Все інше зачекає.

Я посадив Емілі у її дитяче крісло.

— Я хочу чикен макнаґетс і какао, — сказала вона.

Здавалося, промайнула вічність з того часу, як я їй це пообіцяв.

А насправді лише пів години.

— Ти ж щойно перекусила морозивом.

— Але ж не чикен макнаґетсами.

— Я гадаю, що «МакДональдз» уже зачинився. Сьогодні там вже нічого

не замовиш.

— Треба запитати.

— Окей, я запитаю.

Чергова обіцянка, якої я не зможу дотриматися. Я хотів якомога швидше виїхати за місто і не хотів марнувати жодної секунди біля віконечка МакДрайву, доки позаду в багажнику лежав убивця.

Ми виїхали з підземного паркінгу. Саша повинен був зачекати, а згодом вийти через кафе-морозиво, коли те відчиниться, як звичайний відвідувач.

Мені було надзвичайно складно вдавати перед донькою, що в мене чудовий настрій і що ми спершу заїдемо до «МакДональдза», а тоді, як і домовлялися, поїдемо годувати риб на озері. Але, на мій радісний подив, мою хандру дуже швидко мов рукою зняло. Перша незапланована зупинка трапилася досить швидко. У кінці виїзду з паркінгу стояв Клаус Мьоллер. Поліціант, одягнений у цивільний одяг. Один із тих типів, які, очевидно, сьогодні із самого ранку пильнували за конторою. Простакувата людина. Такі, як він, завжди потрапляють керівництву під гарячу руку.

Оскільки я завжди хотів утнути щось подібне, оскільки моя донька очікувала цього від мене й оскільки я саме перебував у найкращій фазі свого усвідомленого «мені все по цимбалах» стану, я опустив скло і звернувся до нього.

— Одну порцію чикен макнаґетс.

— І какао, — додала Емілі.

— Перепрошую, що? Я не приймаю замовлення...

— Бачиш, Емілі, «МакДональдз» уже зачинений.

Принаймні розібрався з брехнею про «МакДональдз».

— Я так не граюсь, — пробурчала Емілі.

Я знову звернувся до Мьоллера.

— Чим я можу прислужитися?

— Загальна перевірка транспортних засобів. Вийдіть, будь ласка.

Із цим я з легкістю впораюся. Чисто юридична задачка, яка розв'язувалася на раз-два.

— Пане Мьоллер. Загальну перевірку транспортних засобів ви можете здійснювати лише на автошляхах загального призначення. Позаяк ви стоїте на виїзді з підземного паркінгу, ми з вами перебуваємо на

приватній території. Ви можете заощадити мені велику частку писанини щодо моєї скарги стосовно здійснення вами посадових обов'язків, якщо просто скажете, що вам від мене потрібно.

— Ви бачили Драґана?

— Так, лежить у моєму багажнику.

Я гадки не маю, чи був це той момент, коли Драґан уперше напудив у спальний мішок.

— Он як, справді?

— Звісно, попереду місця не знайшлося, тут уже сидить моя донька.

— Чому ваша донька сидить попереду?

— Бо я можу її пристебнути тут в автокріслі, а в багажнику вона б геть усе замастила морозивом.

— Я хотів би поцікавитися, чому автокрісло не розміщується на задньому сидінні.

— Бо немає такого правила, яке змушувало б мене саджати дитину в автокрісло на задньому сидінні. Автокрісло може так само добре розміщуватися попереду, доки подушка безпеки пасажира не становить загрози для дитини, як це могло б бути, до прикладу, з автолюлькою. У вас є діти, пане Мьоллер?

Мьоллер відмахнувся від запитання непевним жестом.

— Я хотів лише дізнатися, чи ви Драґана не...

— Я вже повідомив вашому шефу по телефону, що не повинен розголошувати інформацію і не стану цього робити. Гарного дня.

Без подальших пояснень я зачинив вікно. Мьоллер відійшов убік, а я піддав газу. Ми з Емілі їхали на озеро. Драґан також.

⁶ Кашперль — комічний персонаж німецького національного фольклору та театру маріонеток «Кашперле театр». Зазвичай це лялька, яку надягають на руку, вона задіяна у виставах із грубим гумором. Характерною рисою ляльки є простакуватість та простосердість. На німецькомовних територіях театральна лялька-маріонетка Кашперль відома з кінця XVIII століття.

9. ОДНОЗАДАЧНІСТЬ

«Для кожної людини існує однаковий час. Різниця лиш у тому, як ми цей час використовуємо. Що більше ви хочете встигнути за одиницю часу, то більший стрес ви відчуватимете. Це називається багатозадачністю. Зважте самостійно, що є для вас важливим, і займайтеся виключно цим. Це називається однозадачністю. Коли ви впоралися з однією важливою справою, беріться за наступну. Ви побачите: тиск зникне ще до того, як ви впоралися з усіма завданнями, а опісля залишиться велика кількість вільного часу».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЧИ БУЛА ПОЇЗДКА ДЛЯ ДРАҒАНА бодай трохи приємною, я не знаю. Однією з прекрасних особливостей «ауді А8» є аудіосистема. Якщо попереду запускається пісня «Дзигарі року» Рольфа та його друзів із середньою гучністю, то злочинець у багажнику може кричати як завгодно голосно — однаково нічого не чути. Впродовж цієї поїздки до озера я розслабився сповна. Якщо поглянути на ситуацію усвідомленим поглядом — то майже нічого не змінилося. Ми запізнювалися на добру годину, а в моєму багажнику лежала погана людина. Але щодо решти, то вихідні проходили, як і було заплановано. Емілі захотіла ще до того, як ми виїхали на автомагістраль, поїсти горішків і послухати музику. Запорука розслабленої подорожі. І якщо моя крихітка могла насолоджуватися поїздкою, то я міг і поготів. Принаймні, я міг спробувати. Я завинив це Емілі. Отже, я намагався розцінювати Драґана як те, чим він був: роботою, яка лежала в багажнику. У нас були вихідні, робота може зачекати. Наступної години поїздки, згідно з домовленістю, я однаково не міг нічим займатися.

Після прослуханого двічі «Пташиного весілля» та одного «Дзигарі року» Рольфа ми й незчулись, як наша «А8» заїхала через автоматичні ворота і з хрускотом зупинилась на гравії перед будинком ще за сімдесят метрів. Сонце припікало. Будинок мальовничо розташовувався на чарівній ділянці, але візуальна насолода місциною існувала лише для тих, хто мав до неї доступ. Ділянку з трьох сторін облямовував суцільний металевий триметровий паркан, який повністю перекривали вічнозелені хвойні дерева. Четверту сторону утворювало узбережжя. Сторонньому оку ця частина ділянки берега відкривалася лише з озера. З боку вулиці єдиним входом на ділянку були автоматичні ворота. Ліворуч від будинку розташовувався проїзд

для машин, якого не було видно з озера і який вів до шлюпкового елінгу. Праворуч від елінгу попід берегом погойдувався очерет, а поряд простирався вглиб озера дерев'яний причал близько п'ятнадцяти метрів завдовжки. По праву руку від причалу розташовувався невеличкий піщаний пляж з майданчиком для грилю. Сам будинок досить добре притінювали кущі та жива огорожа.

Я потайки сподівався, що Емілі засне в дорозі, щоб я зміг непомітно запустити Драґана в будиночок. Але всю дорогу Емілі була бадьорою. Коли я заглушив мотор і вимкнув музику, почулося постукування з багажника. Я обійшов автомобіль і хотів дістати Емілі з автокрісла, щоб забрати її до будинку, аж тут дівчинка зауважила гупання.

— Тату, що це? — запитала вона.

— Це... робота. У татка ще є робота в багажнику. Я мушу її швиденько занести до будинку.

Трапляються ситуації, у яких навіть діти двох із половиною років справляють враження дуже мудрих і дорослих. Це була саме така ситуація. Емілі підняла свого вказівного пальця та строго на мене подивилася:

— Тату. Робота — це недобре. Відпочинок — це добре. Спочатку ми відпочинемо. Потім ти зможеш попрацювати.

Сторонній людині могло б, мабуть, здатися ознакою розуму не на свої літа, коли людина тридцятимісячного віку роз'яснює з піднятим указівним пальцем сорокарічному чоловікові життєві мудрості. Але, звісно, коли це робить твоя донька, то не піддатися бурі емоцій дуже складно. Вислів «вустами дитини говорить істина» навіть приблизно не передає, яку гордість відчують батьки, коли виявляють, що в їхній дитині причаївся наступний Далай-лама. Моя донька щойно самостійно винайшла концепцію островів часу.

— Спочатку відпочинок. Потім робота, — повторив я. Так вирішилися всі проблеми.

За більш детального розгляду ця думка Емілі була комбінацією «островів часу» та так званої філософії однозадачності. Острів часу закликає не дозволяти відволікати себе у власному захищеному просторі. Ідея однозадачності полягає в тому, що справи, які заважають, опрацьовуються *поступово*, а не одночасно.

Тож за всіма переконаннями усвідомленості не існувало жодної

причини випустати зараз Драґана з багажника. І що ж він може зробити? Викликати поліцію? Мій порадник з усвідомленості містив рекомендації на кількох сторінках щодо островів часу. Там вимикають телефон, пилосмок не має жодного значення, а квіти не поливають. Там просто усвідомлено дослухаються до себе і своїх потреб. Звісно, там не було дослівно зазначено, що впродовж перебування на острові часу не слід діставати жодних мафіози з багажника. Але це було самоочевидним з огляду на ідеї однозадачності.

Після днів взаємодії з людьми, що втратили людську подобу, моєю потребою було нарешті насолодитися життям разом зі своєю донькою. На нещасні тридцять шість годин. Сидіти на причалі. Їсти горішки. Годувати риб. Я не повинен зруйнувати це власноруч через надмірне почуття обов'язку — навіть якби мені довелося через силу примушувати себе до цієї триклятої усвідомленості. Але змушувати якось і не довелося.

Радше навпаки: якби я зараз випустив того пришелепкуватого з багажника, то все полетіло би сторчголов: вихідні для Емілі, риболовля, плавання, поїдання горішків. І тато збрехав би. Ба навіть гірше: тато раптом став би лише маріонеткою цього небезпечного злочинця. І звісно, Емілі розповіла б про це Катаріні. І тоді прощавай, наше усвідомлено опрацьоване підґрунтя стосунків, а разом і тісний контакт з Емілі. На той момент для мене справді не існувало жодного достойного сценарію, що був би пов'язаний із відкриттям багажника. Навпаки — якщо я залишу багажник зачиненим, усе лишиться так, як було.

Я тримав ключі від авто у руці й дивився то на доньку, то на багажник. Усередині мене лунали голоси Йошки Брайтнера, Катаріні та Драґана.
— *Ви не мусите робити те, чого не хочете.*

— *Якщо ти вкотре схибиш, то більше взагалі не побачиш Емілі.*

— *Якби ти не був мені потрібен для втечі, ти був би вже мертвий.*

Рішення лежало на поверхні. Воно полягало у фразі, яка глибоко мене вразила ще на першому занятті з усвідомленості: *я не мушу робити те, чого не хочу. Я — вільний.*

Драґан був роботою. Робота може зачекати. Я сховав ключ від авто і дістав Емілі з автокрісла.

— Знаєш що? Ми присядемо зараз на причалі, їстимемо горішки і

годуватимемо риб, згода?

— Так і зробимо!

Решту дня в моїх думках не було жодного місця для Драґана. Моя робота, що чекала мене на відстані ста метрів у багажнику, насправді була на відстані світлових років.

Ми сиділи з Емілі на причалі та їли горішки. Ми годували риб, випльовуючи розжовані горіхи, в той час, коли вдалині гойдалися вітрильні човни. Ми стрибали в озеро й будували замки на піщаному березі.

І в той час як я кожні пів години обприскував Емілі сонцезахисною емульсією з фактором захисту 50, багажник Драґана нагрівався, стоячи перед будинком на пекучому сонці, безперервно до 59,7 градуса.

Я не медик, але юристи зазвичай добре вміють працювати з інформацією незнайомої тематики. Завдяки інтернету, згодом я був спроможним порівняти перебіг дня Драґана з нашим. Поки ми сиділи на причалі, багажник був десь на двадцять три градуси тепліший за Драґанову температуру тіла. Спочатку його тіло намагалося утримувати температуру на звичному показнику 36,7 градуса, запустивши для охолодження систему потовиділення на максимальну потужність. Кровоносні судини шкіри розширилися, щоб через посилений кровоплин виділити тепло. Можливо, Драґан спробував видобутися з багажника, що досить складно, якщо йдеться про такого здорованя, чия сила не може бути задіяна через брак свободи руху. Ці спроби вочевидь не принесли жодного позитивного результату, а лише призвели до подальшого підвищення температури. Коли Емілі і я вперше стрибнули у прохолодне озеро, пульс Драґана повинен був помітно пришвидшитися.

Вірогідно, в нього було запаморочення й нудота. Оскільки Драґан не мав рідини в багажнику, в якийсь момент порушилася функція потовиділення — мабуть, приблизно в той час, коли ми з Емілі запускали соломинки з надутих пакетів соку «Капрізон» в напрямку збудованого піщаного замку. Коли ми після коротенького пообіднього сну в затінку шлюпкового елінгу вдруге стрибнули в озеро, тіло Драґана через недостатнє потовиділення більше не могло втрачати тепло. Температура його тіла вже мала переступити за сорок градусів — класичний приклад накопичення тепла. Рано чи пізно була

порушена робота всієї серцево-судинної системи, органи перестали отримувати достатню кількість кисню. Мозок почав відмовляти, це призвело до втрати свідомості.

Я гадаю, коли ми почали смажити маршмелоу на пляжі, Драґан уже, певно, був мертвий. Для нас з Емілі це був прекрасний день. Для Драґана — його останній. Іронія долі полягала в тому, що поки я проводив усвідомлено-розслаблений від роботи день, Драґан помер від «вигорання».

10. ЩАСТЯ

«Щастям не нагороджують. Джерело щастя перебуває в нас самих. Тому нам не потрібно силувати себе, шукаючи щастя не в собі, а деінде. Ми можемо знайти його лише в собі».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ПОСМАЖИВШИ МАРШМЕЛОУ, ми залишилися посидіти ще якийсь час на пляжі. Емілі, пригорнувшись, сиділа на моїх колінах. Я розповідав їй історію про Гансове щастя — це була її улюблена казка. І ще до того як Ганс виміняв золотий зливочок на коня, Емілі заснула в моїх обіймах. Я заніс її в будинок, поклав у ліжко, що стояло в спальні, й увімкнув радіоночню. Я взяв на кухні пляшку вина, коркотяг, келих і розмістився з радіоночню на причалі.

Лише на кухні я вперше задумався про те, чи не слід мені поглянути на Драгана. Чи він буває не розсердився? Я осікся. Чи він узагалі ще живий? Мені пригадалася ледь не літня спека й та обставина, що Драган не взяв ніякої рідини у багажник — бовдур. І цієї секунди я відчув легке лоскотання паніки. Якби я відчинив багажник — то існувало б лише два варіанти: або я вбив свого клієнта, або мій клієнт убив би мене. Але доки багажник лишався зачиненим, у мене було однією проблемою менше. Тож чому я повинен відчиняти багажник зараз? Через цікавість? Щоб зіпсувати собі враження про чудовий день? Наскільки недолугим треба бути, щоб учинити щось подібне з власної волі? Гора роботи не стане меншою від того, що на неї просто поглянеш. А я тієї миті точно не хотів критично аналізувати, що робота, яка на мене очікувала, була б у кожному разі неприємною. Згодом — так. Але прошу, тільки не зараз.

Тому я поставив ноги на ширині плечей, злегка зігнув коліна, випнув груди. Я дихав. Я відчував. Приблизно з хвилину — цього було достатньо. Я став відчутно спокійнішим. Я пригадав напутні слова Йошки Брайтнера про те, що щастя, яке досягається усвідомленістю, вимагає дисципліни. *Не завжди буває просто — просто бути щасливим.* Я повторив мантру, яку мені сьогодні подарувала моя донечка, з усмішкою на устах: «Спочатку відпочинок. Потім робота».

Створи собі острів часу. Дотримуйся однозадачності. Питання Драґана відтерміновується до кінця відпочинку.

Я сів на причал і обвів оком водяну гладінь. Уперше за довгий час я почував приємну необтяженість, навіть якусь... легкість. Я не знав, чи було це правильним словом. Я просто почувався... щасливим. Так, це влучне слово. Я відчував насолоду, сидючи з келихом вина на теплому дереві причалу і слухаючи спокійне дихання доньки через радіоняню. Човни зникли. Лишився один-однісінький, що вочевидь заякорився на озері. Під звуковий супровід плюскоту води об дерев'яний брус причалу я задумався про Гансове щастя. Що то за йолоп, той Ганс. Отримує від свого господаря зливок золота і свободу. Маючи і те, і інше, пускається додому. Дорогою вимінює зливок золота на коня, що хоче втекти. Коня він вимінює на корову, яка застара, щоб давати молоко. Корову вимінює на свиню, що, як виявляється, була вкрадена. Свиню він виміняв на гуску, гуску на точильний камінь, камінь падає в колодязь. Опинившись удома з порожніми руками, Ганс радіє, що нарешті звільнився від усього.

Емілі любила переінакшувати цю історію. В останній версії Ганс виміняв корову на чотирьох коней та валізу, вщерть заповнену жувальними цукерками. Ганс усе з'їв і повернувся до своєї матусі з чотирма кіньми в череві. І радів. Передусім тому, що було весело відчувати чотирьох коней у животі. Та мораль казки завжди лишалась тією ж: безнадійний невдаха у ділових відносинах нетямиться з радощів, коли повертається додому ні з чим. Тобто ні з чим, окрім свободи.

З якоїсь причини моїй доньці подобався цей безголовий переговорник-невдаха, що дозволяє всім діловим партнерам піддурювати себе, а в кінці лишається ні з чим. Окрім своєї свободи.

Що там, між іншим, зі свободою? Не пізніше як сьогодні я навчився: свобода полягала в тому, щоб облишити те, чого не хочеш робити.

По суті, я був повною протилежністю Ганса з казки. По завершенні навчання я мав не зливок золота, а два успішно складені державні іспити та свою свободу. Свободу не навчатися більше, а

розпоряджатися своїм життям на власний розсуд і полишити те, чого я не хочу. На противагу Гансу, я не попрямував до лиховісного «дому».

Тоді я ще не мав жодного. Я пішов у світ і мимохідь виміняв не платню,

а власну свободу. А що я отримав натомість?

Я виміняв свою свободу на фінансові зобов'язання, щоб жити з жінкою, з якою за великим рахунком майже не мав нічого спільного. Я виміняв усі відкриті життєві шляхи цього світу на досить вузьку кар'єрну драбину, яка нікуди не вела. Я виміняв свої абстрактні уявлення про успіх на реальний службовий автомобіль. Я виміняв свою колишню правосвідомість на доступ до грошового потоку небезпечного злочинця. І кожним обміном я все дужче і дужче заганяв себе в залежність від злочинного синдикату. Все те, що я отримав за свою свободу, лежало зараз у багажнику моєї «ауді А8». То чому ж саме я вважав цього Ганса кретином?

З іншого боку, я без будь-якого обміну отримав у подарунок дім, про існування якого ніколи не задумувався, — Емілі. Зараз вона лежала позаду в будинку, і вона означала для мене все.

Настав час викинути точильний камінь у колодязь. Проте не сьогодні. Спочатку відпочинок. Потім робота.

Пляшка вина була порожньою, і я пішов назад до будинку. Самотній човен на озері залишився там, де був. Так. Я був щасливий.

11. ПРОБУДЖЕННЯ

«Усвідомленість означає фокусувати погляд. Усвідомленість не означає заплющувати очі. Через певний період, упродовж якого ви накопичували силу, настає також час, коли ви цю силу використовуєте. Перехід між цими фазами відчувається як пробудження. Не опирайтеся цьому. Дозвольте диханню текти вільно. Дозвольте статися тому, що має статися. Усвідомлено присвятіть себе тому завданню, яке на вас чекає».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

МЕНІ НІЧОГО НЕ НАСНИЛОСЯ, ПОКИ Я СПАВ глибоким і щасливим сном. Я прокидався лише раз, бо одна маленька людина зі словами «Тату, я хочу спати у великому ліжку» змусила мене допомогти їй видертися на ліжку й дозволити примоститися біля себе. На знак вдячності недільного ранку мене розбудив копняк в обличчя босою ногою 22 розміру. Емілі й сама прокинулася через це й заспаними очима роззиралася по кімнаті. Коли її погляд зупинився на балконних дверях і за ними вона побачила озеро, вона широко розплющила очі, зробила глибокий вдих і прокричала:

— Тату, озеро все ще тут!

Це так прекрасно, коли діти дають зрозуміти, що чудові речі, які нас оточують, це не самоочевидна буденність, а привід для радості. А от хвилювання натомість були короточасними. Неприємності на роботі? Завтра зміняться новими. Озеро залишиться. Озеро буде тут навіть тоді, коли роботи вже давно як не стане. Чому тоді людина повинна без жартів прокидатися зранку і турбуватися про трикляті неприємності на роботі, коли вона може подивитися на озеро? Тож і я зробив глибокий вдих та подивився на озеро. Чергова дієва вправа з книги про усвідомленість. Цим я успішно приглушив думку, яка щойно з'явилася, що дехто з мого робочого оточення, хто приїхав з нами на озеро живим, сьогодні вперше у своєму житті не прокинеться так, як кожного ранку.

Але сьогодні тривав відпочинок. Спочатку відпочинок. Потім робота. Прилетіла сорока, сіла на балконний карниз і з цікавістю розглядала нас.

— Пташка хоче, щоб ми вийшли поснідати, — пояснила Емілі таку поведінку.

Тож ми снідали на терасі. Сорока склала нам компанію, щоб по тому,

як ми поїмо, вкрасти дві ложки та сільницю. Після сніданку ми з Емілі взяли дерев'яний моторний човен з елінгу, щоб трішки покататися на озері. Коли ми повернулися, я приготував нам спагеті, які ми їли на причалі, щоб мати змогу одночасно рибалити. Спагеті зі своєю потрібною рибальською функціональністю — як вудило, волосінь та приманка — просто неперевершені.

Наше перебування на віллі добігало кінця. Оскільки прибиральниця прибиратиме гостьову кімнату та кухню наступного тижня, мені потрібно було лише поставити валізи в машину і поїхати разом з Емілі до її мами. Коли я зібрав наші речі на кухні, мій погляд зупинився на інфрачервоному буфетному термометрі. Я пішов із ним до входу в будинок, направив на багажник і зчитав його температуру — 59,7 градуса.

Я розмістив наші валізи, як і дорогою сюди, на задньому сидінні. Коли я пристебнув Емілі в автокріслі, вона скривила носа:

— Тату, щось дивно пахне.

Я також почав прийохуватися і відчув легкий солодкувато-кислуватий сморід. Суміш поту, сечі і... розкладання. Але запах був ледь уловимий. Такий, як тоді, коли, щойно вийшовши з душу, одягаєш светр, що тиждень пролежав у спортивній сумці. Чіткий подразник як для нового автомобіля, від якого зазвичай віє шкірою та високоякісними синтетичними матеріалами.

— Це... робота в багажнику.

— Можеш її прибрати?

— Я приберу її пізніше, золотко моє. А поки що ми можемо відкрити вікно, окей?

— У тебе є жувальні ведмедики?

Я дав Емілі маленький пакет із жувальними ведмедиками й опустив бокову шибку. За десять хвилин Емілі заснула, щаслива і виснажена днем біля води та їжею. Я не знаю, чи причина була в опущеному вікні, чи в тому, що поки Емілі спала, то не могла відволікати мене від негативних думок, які поволі зринали, але мене пройняв легкий озноб. У найближчому майбутньому переді мною постане питання, як розв'язати проблему в багажнику. Температурні показники у поєднанні із запахом наводили на думку, що Драґан цій справі навряд чи зарадить. Мені ще ніколи не доводилося ламати голову над тим, як

позбутися мертвого тіла. Я знаю, що Тоні і Саша робили це неодноразово. Себто не ламали собі голови, а позбувалися мертвих тіл. Певна річ, мені не хотілося долучати до цієї нової частини моєї адвокатської діяльності ні Тоні, ні Сашу, не кажучи вже про персонал сміттєспалювального заводу, допомогою якого вони користувалися. Але коли ми брали сьогодні моторний човен в елінгу, мені впало в око, що у фронтальній частині споруди розташовувалася професійно обладнана майстерня. Там були сокири, моторні пили та навіть професійний подрібнювач гілок потужністю дев'ятнадцять кінських сил, що подрібнює гілки діаметром до вісімнадцяти сантиметрів, із бензиновим чотиритактним двигуном та відкидним розвантажувальним жолобом, що повертався на 360°. Ще там були тенти, заступи й тачки, тож я знайшов би що-небудь для утилізації людської «деревини». Окрім того, у пральній кімнаті будинку я помітив кілька пляшок із відбілювачем.

Я поглянув на своє янголя, яке тихо спало. Тепле сонце стояло низько, і дерева обабіч дороги, вздовж якої ми саме проїжджали, ритмічно кидали мерехтливі тіні на обличчя Емілі. Сонце, тінь, сонце, тінь. Ніби кольорова плівка крутиться занадто повільно та можна роздивитися кожен кадр окремо — і кожен із цих кадрів демонстрував мою доньку. Мені подобався фільм, у якому я перебував тієї миті. І до цього фільму належало тепер також те, що я мушу згодом попідкнутися про багажник. Це було нормально.

Ми наблизилися до в'їзду на автомагістраль, і я швидко поїхав назад до міста. Коли ми зрештою з'їхали з траси, Емілі прокинулася.

— Ми ще на озері?

— Ні, золотко, ми скоро приїдемо до мами.

— Було гарно на озері. Ми ще поїдемо туди?

«Було гарно на озері», — запам'ятав я собі як нову мантру.

— Звісно, що поїдемо, золотко.

Катаріна зраділа, знову побачивши Емілі. Емілі зраділа, що зможе розповісти мамі про риболовлю, човен і маршмелоу. Я радів, що Емілі не зможе нічого розповісти про мафіюзі або зміни в запланованих вихідних.

Катаріна теж виглядала цілком відпочилою. Три місяці тому, коли я ще жив удома, вона цілими днями не могла спромогтися перекинутися зі

мною бодай кількома словами, а тепер радісно розповідала про спа-відпочинок і класний готель. На мій подив, це виявився той самий готель, у спа-зоні якого під час нетривалого візиту я побачив рекламну листівку Йошки Брайтнера.

Ми втрюх намагалися втерти носа одне одному, перелічуючи, у кого була краща вода, м'якше ліжко й сонячніше сонце.

Якоїсь миті Катаріна перестала сміятися і неочікувано серйозно промовила: «Гарно разом посміятися з того, що пережили порізно».

Я не міг заперечити.

Ми випили кави, і Катаріна запитала, чи не зможу я наступними днями приділити їй годинку часу. Вона хотіла би з'ясувати кілька моментів, пов'язаних із записом до дитячого садочка. Там не все йшло гладко, але не варто було обговорювати це наприкінці таких чудових вихідних.

Я пообіцяв, що зв'яжуся з нею наступного тижня, попрощався з Емілі та Катаріною і поїхав назад на озеро.

— *Було гарно на озері,* — вголос промовив я сам до себе. І суттєва частина цього гарного полягала в тому, що я залишив Драґана в багажнику. Якби зараз дорогою назад я міг уперше подумки сконцентруватися на своєму клієнті, я сконцентрувався б саме на цій частині чудових вихідних. Це зняло б частину драматизму того, що чекало на мене попереду. Настав час задіяти накопичену за вихідні силу на нове завдання, яке нещодавно з'явилося.

Передусім, усвідомлене вбивство на вихідних було для мене рішенням усіх проблем. Я захистив свій острів часу. Я дотримав слова, яке дав Катаріні. І схоже на те, що Драґан більше не буде фактором, який коли-небудь знову порушуватиме мій острів часу.

Повністю тверезо аналізуючи — вихідні виявилися також цілковитим успіхом для Драґана. Ще вчора ми обоє були переконані, що для нього існують лише дві опції: зона або Боріс. Сьогодні із цими двома опціями покінчено раз і назавжди. Поліція більше не зможе його заарештувати, бо він мертвий. Боріс більше не зможе його вбити, бо це вже зробили до нього.

Негативним аспектом мого геніального рішення було те, що хоч я й позбувся всіх екзистенційних проблем попереднього дня, проте визрівало кілька не те щоб незначних нових.

Перш за все, я вочевидь був убивцею — через бездіяльність. Я прислухався до того, що на це скаже моє сумління. Я прислухався досить довго. На цей момент я не бачив жодної суттєвої проблеми щодо того, що сталося. Якщо промовити це усвідомленими словами: я не зробив нічого поганого. Зовсім навпаки. Я досяг через бездіяльність чогось хорошого. Я запобіг чомусь набагато гіршому для себе та своєї доньки. З моральної точки зору те, що я зробив, було просто гідним учинком.

Спираючись на свій юридичний досвід взаємодії з поліцією, ця структура не керувалася мірками усвідомленості й мала взагалі інші уявлення про гідну поведінку. Якби в поліції дізналися, що Драган був мертвий, вони розшукували б убивцю. Байдуже, був Драган поганою людиною чи ні. Я не мав бодай найменшого інтересу стати підозрюваним у його вбивстві лише тому, що я як його адвокат успішно вивіз його за лінію вогню.

Разом із тим одразу напрошувалися наступні дві проблеми: мої блискучі досягнення як адвоката ще не були приводом для виставлення рахунку; як тільки в конторі дізнаються, що Драган мертвий, я залишусь без свого єдиного клієнта, і контора може одразу позбутися мене як його «гнилого» адвоката. Отже, Драганова кончина врятувала мені життя, але завершила б мою кар'єру, якби про це стало відомо.

Зовсім іншу проблему становив Боріс, ватажок клану-конкурента. Допоки він керується тим, що Драган живий, він прагнутиме помститися. Натомість якби він дізнався, що Драган помер, він більше нічого не планував би йому заподіяти, але забажав би оволодіти його спадком. Це додало б купу проблем і сутичок за право впливу в районі. І залежно від обставин у процесі цих змін значна кількість людей, чие життя я від Драганового імені перевернув догори дригом, захоче змінити ситуацію на свою користь. На це все я хоч і мав час за відсутності клієнтів, проте не мав жодного бажання.

Загадкою залишалося для мене те, хто і чому заманив на цей паркувальний майданчик Драгана, замиливши йому очі неправдивою інформацією. У будь-якому разі я мусив це всебічно обмірковувати разом із Сашею. Цей незнайомець був у моєму розрахунку також найбільшою невідомою величиною.

І на додачу до всього, Драганова банда не буде в захваті, коли дізнається, що їхній шеф, як на лихо, відкинув копита саме під кришкою мого рятівного багажника.

Саме тому найкраще для всіх причетних буде лишатися в незнанні, що Драган через відсутність пульсу перестав бути моїм клієнтом.

Усе повинно мати такий вигляд, ніби Драган знову зник із поля зору, як він робив це багато разів. І коли-небудь він з'явиться знову. Та й хіба він не чітко зауважив Саші, що на час його відсутності його замінитиму я? Тож будь ласка. Мені треба лише регулярно передавати ідіотські псевдорозпорядження, і ніхто не почне сильно сумувати за босом. На підтвердження того, що Драган живий, мені потрібно не все його тіло, а лише великий палець.

Існувала обґрунтована причина. Драган вибудував наскільки просту, настільки й ефективну систему комунікації зі своїми «офіцерами». Він брав будь-яку сторінку першої-ліпшої газети, обводив слова, букви та цифри й лініями поєднував їх у речення. Цю газетну сторінку він штампував своїм великим пальцем, на якому мав унікальний витавруваний у формі літери Д шрам. Сторінка газети надсилалася одному з «офіцерів». Цей «офіцер» міг на підставі дати газети й відбитка великого пальця встановити актуальність і достовірність наказу, а газету зрештою спалити. Таким чином він не залишав наочних доказів.

Усе, що мені було потрібно, щоб тримати Драгана в живих на невизначений термін, був, отже, великий палець його правиці. Все інше могло зникнути. Взагалі було б не надто складно видавати Драганову смерть ні за що інше, як за бажане зникнення. Така смерть відрізняється від доволі тривалої відсутності, по суті, лише неможливістю повернення.

Звісно, коли-небудь точно з'являться запитання — незручні також. Але все ж не сьогодні. Я заповзівся й надалі жити усвідомлено тут і зараз, не дозволяючи якимось питанням з далекого майбутнього сплутати мені всі карти. Діяти поступово, крок за кроком. Те, що Драган мертвий, було результатом мого нового усвідомленого підходу до роботи. І я хотів, щоб наступні мої кроки були сповнені усвідомленості та любові до себе. Найближчим кроком було видобути з мого багажника жирну свиню разом з вочевидь повністю обісцяним

спальним мішком.

12. ЗУМИСНЕ ФОКУСУВАННЯ

«Навіть найдовший шлях починається з малого кроку. Якщо ви робитимете кожен крок усвідомлено, то в кінці шляху ви не відчуєте знесилення — навпаки, ви відчуєте полегшення. Тому, роблячи крок, фокусуйтеся на тому, яке значення цей крок має:

1. Пильнуйте намір, з яким ви будете щось робити.
2. Зробіть вдих та видих.
3. Виконайте завдання спокійно і сфокусовано».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

БЛИЗЬКО ШОСТОЇ ВЕЧОРА я повернувся до будинку на озері. Переконався, що зачинив за собою ворота, проїхав ліворуч повз будинок і заднім ходом припаркувався перед елінгом. Я вийшов з машини та пересвідчився, що мене не видно ані з боку озера, ані з вулиці.

Елінг був розміром із подовжений здвоєний гараж. У передній частині був бетонний настил, ліворуч і праворуч стояли полиці з інструментами та приладдям для човнів — невеличка домашня майстерня, оснащена під зав'язку.

У задній частині був резервуар. Там стояв дерев'яний моторний човен, яким ми з Емілі ще сьогодні вранці прогулювалися озером. Ліворуч та праворуч резервуара прокладено дерев'яні помости, якими можна було дістатися елінгової брами, що виходила на озеро.

Я відчинив браму, застрибнув у моторний човен і поїхав до іншого боку причалу, щоб там його закріпити.

Повернувшись до елінгу, я зачинив браму. І так робоче місце було більш-менш підготовлене. Зараз я повинен був повернутися до робочого матеріалу — Драгана.

Коли я відчинив багажник уперше за тридцять шість годин, гідкий сморід ударив мені в ніс. Витончений добродій-гангстер напудив, наглявав, випорожнив кишківник, просочив потом усі манатки та весь спальний мішок і почав біологічно зумовлене розкладання, що розповсюджувалося від шлунково-кишкового тракту.

Я ледве-ледве зміг втриматися, щоб самому також не виблювати поряд з машиною.

На якусь мить я подався назад від машини і дав вийти найгіршим випарам. Я спробував сконцентруватися на приємних ароматах саду. Я міг вдихати аромат смоли італійської сосни. Бриз із озера віяв

приємною прохолодою з ароматом моху. З елінгу долинула пахуча суміш гуми, мастила й бензину.

Що яснішими ставали моя голова і ніс, то зрозумілішою ставала необхідність, щоб це мертво тіло зникло повністю. Я вбив людину. Результат був гидкий. Але тут уже нічого не поробиш. Зараз мені хотілося якомога швидше залишити це вбивство в минулому й жити далі. Тому про могилу на цьому узбережжі не може бути й мови. Жодних кісток, які пошукові собаки можуть знайти за місяці або навіть роки. Драґан не може існувати навіть як труп. Це було моєю сьогоденною проблемою, і мені вистачить сил сьогодні з нею розібратися. Я мушу його якимось чином розчинити, спалити... позбутися будь-яким способом.

Я пішов до елінгу і став оглядати всі інструменти, які були в моєму розпорядженні. Пили, заступи, сокири — це все було гарним і добротним, але занадто старомодним. Агрегатом, який міг би найбільш ефективно подрібнити Драґана, був професійний подрібнювач для гілок. Розділити його на відносно невеликі кавалки, щоб зрештою помістити у подрібнювач, означало б перетворити це вбивство на ще брудніше, ніж воно вже було. Але якщо б Драґан вийшов із подрібнювача в напрямку озера, то про решту могли б подбати риби.

З даху елінгу за мною спостерігала сорока-крадійка. Оскільки вона сама була злодійкою, то навряд чи надто перейматиметься тим, чим мені належало зайнятися.

Далі я побрів до передньої частини елінгу в пошуках потрібних допоміжних засобів, щоб дістати свого колишнього клієнта з багажника. На полицях я знайшов гумові рукавиці й рибальське спорядження із чоботами, штанами, курткою і шапкою. Оскільки надворі все ще було близько двадцяти п'яти градусів, я повністю роздягнувся, перш ніж вбратися в цей комплект. У кутку я знайшов заступ, яким хотів спробувати підважити тіло Драґана за необхідності. Коли я зрештою знову опинився перед Драґаном, уже перша боязка спроба швидко показала, що ні рукавиць, ні заступа не достатньо, щоб бодай зрушити його тіло. З тим самим успіхом я міг би спробувати перемістити льодовиковий валун завважки два центнери.

Я роззирнувся. В елінгу розміщувалась підйомна лебідка для

невеликих човнів, яка пересувалася рейкою, закріпленою на стелі. Можна було заїхати заднім ходом із причепом для перевезення човнів, лебідкою зняти човен із причепа, перемістити її над водою і спустити човен у резервуар на воду. Точнісінько так само лебідкою можна підняти вгору залякле тіло з багажника «ауді А8» і покласти його на підлогу елінгу.

Отож я сів у машину і заїхав заднім ходом в елінг. Там я опустив лебідку і, доклавши певних зусиль, усе ж таки зміг просунути стропи під коліна та шию Драґана. Я підняв його лебідкою і лишив метлятися, поки виганяв машину назовні.

Повернувшись до елінгу, я поклав один із брезентових тентів для човнів на підлогу, на нього — промоклий спальний мішок, а на мішок зрештою самого Драґана.

Я обшукав Драґанів одяг. Я взяв на зберігання його гаманець, золотий годинник і ключі. Окрім того — все, що могло б скласти проблеми для подрібнювача або не розкладалося: пряжку ременя, взуття, запонки... нагрудний мішок або пояс-портмоне — щось для туристів з наплічниками і подорожувальників в екскурсійних турах. Драґан носив куртку з кількома додатково вшитими внутрішніми кишенями. Він добре спорядився для своєї подорожі до Братислави: сто десять тисяч євро готівкою, розподілених по одинадцяти пакунках із двадцятьма п'ятисотєвровими купюрами в кожному.

Те, що гроші не роблять щасливими, — брехня. Гроші — це матеріалізована свобода. Безліч людей відмовилася від своєї свободи і гнула спину за ці гроші: як наркодилери, як повії, як контрабандисти зброї. Мені здалося невивічним щодо цих людей пропустити ці гроші разом із Драґаном через подрібнювач.

Решту Драґана я хотів доручити подрібнювачу. У всьому, що стосувалося ручної праці, я ніколи не був великим майстром. Але на щастя, за усунення тіла йдеться не про мистецьку майстерність, а всього лише про ефективність. Іншими словами, найважливішим є залишити після роботи якомога менше слідів. Оскільки очевидним було, що я не зможу запхнути Драґана в подрібнювач цілком, я мусив спочатку розібрати його на окремі деталі. Я зачепився оком за ланцюгову пилу. Щоб не розповсюдити Драґанову дегенеративну ДНК по всьому елінгу через роботу обертового полотна ланцюгової пили, я

за допомогою лебідки звів брезентовий намет над Драганом. Я розстелив другий тент над тілом, прикріпив його центр до лебідки і підняв так, щоб утворилося щось схоже на намет. Кінці я обтяжив різними предметами, притиснувши до підлоги: каністрою, тросом, ящиком з інструментами, ящиком із напоями, вогнегасником. У цій імпровізованій лісопилці швидко запанувала атмосфера, як у кемпінговому наметі на третій день фестивалю: приглушене світло, дикий сморід і присутні, що немов язика проковтнули. Досить стресові виробничі умови. Щоб виконати все правильно, я пішов назад до машини і взяв порадики з усвідомленості зі свого портфеля. Я пригадав про «тризвук», який у теорії здавався мені досить примітивним, але на практиці міг би стати в пригоді під час розпилювання тіла. Відповідний розділ мав заголовок «Зумисне фокусування»:

«Навіть найдовший шлях починається з малого кроку. Якщо ви робитимете кожен крок усвідомлено, то в кінці шляху ви не відчуєте знесилення — навпаки, ви відчуєте полегшення. Тому, роблячи крок, фокусуйтеся на тому, яке значення він має:

- 1. Пильнуйте намір, з яким ви будете щось робити.*
- 2. Зробіть вдих та видих.*
- 3. Виконайте завдання спокійно і сфокусовано».*

Коли я знову стояв у наметі, я цілком свідомо пильнував свій намір, що хочу спершу відпиляти Драгану голову. Я зробив глибокий вдих... що було помилкою. Тієї ж миті мене ледь не знудило, інстинктивно я почав ще сильніше хапати смердюче повітря і мало не розкашлявся. Глибоко вдихати в наметі — немислима річ. Я злегка підняв брезент, вдихнув свіже, вологе повітря елінгу і спочатку заспокоїв свої легені та нюх.

А тоді спокійно і сфокусовано відпиляв Драганову голову.
Спрацювало!

Я розібрав Драгана на двадцять чотири похватні частини, які добре вкладалися в подрібнювач. Якщо спочатку заповзятися більше не сприймати людину як людину, а сприймати її як роботу, якщо

пильнувати намір щодо наступної частини тіла, яку хочеш відпиляти, вдихнути ковток свіжого повітря ззовні й тоді спокійно запускати ланцюгову пилу, то робота йде як по маслу.

Але слід визнати: це цілковите свинство. Коли я закінчив, обидва тенти і моє рибальське спорядження були вщент вкриті кров'ю. Я охайна людина і надаю ваги чистоту одягу. Тому я пішов постеленим брезентом до місця швартування і в повному обмундируванні стрибнув у воду. Вода там була не більш як півтора метра завглибшки. У такий спосіб я зміг поверхнево очистити своє рибальське спорядження і обличчя.

Посвіжілий і чистий, я піднявся драбиною нагору та почав розбирати верхню частину намету. Потім я склав по центру нижнього тенту двадцять чотири частини Драґана. Я поклав спальний мішок у тачку і щедро облив його відбілювачем із пральної кімнати. Зрештою я підкотив подрібнювач до краю помосту, підтягнув до цього місця брезент і врешті — тачку зі спальним мішком. Я відчинив браму й насолодився краєвидом тихого озера, що простягалось довкола.

Вихідні промайнули, на горизонті не було жодного човна.

Серце краяла думка, що цю мальовничу тишу розірве запусканий у роботу подрібнювач. Частку по частці я закидав до нього свого нестерпного клієнта. Кожна окрема частина утворювала пурпуровий фонтан із клієнтового шмаття над синьо-зеленим озером. На задньому плані полум'яніло пізньовесняне небо. Це була неперевершена картина. Я ще ніколи не бачив Драґана в таких соковитих тонах.

Раптом мене пройняв безпорадний страх. Я щойно пропустив через подрібнювач перше передпліччя разом із кистю, коли мені спало на думку, що я не відділив Драґанів великий палець правої руки. Той, яким він повинен і надалі засвідчувати послання на газетних сторінках.

Перебуваючи у стані найвищої усвідомленості, я не зауважив, яку руку подрібнювач щойно розпорошив в озеро.

У паніці я почав передивлятися помітно зменшену гору з частин тіла на тенті. Одне передпліччя було ще тут. Було воно ліве чи праве?

Встановити це не так уже й просто, коли передпліччя більше не на руці, яка поєднується з тулубом. Як же ж воно там?.. Коли долоня повернута догори, великий палець правої руки вказує праворуч, а лівої

руки — ліворуч. Отож я поклав кисть, що залишилася, внутрішньою поверхнею догори на брезенті. Великий палець указав праворуч! До того ж він мав шрам від опіку у вигляді літери Д... Але найпростіші речі можеш збагнути лише тоді, коли відпускає страх.

Через відсутність досвіду я й гадки не мав, у якому місці слід відітнути палець, щоб у подальшому мати змогу використовувати його як печатку. Вище першої фаланги, другої чи третьої? На щастя, поряд з великим пальцем було ще чотири, щоб потренуватися. Отож, я пообрізав їх у різних місцях. Мізинець відділився, як куряча кістка, без жодних проблем вище середнього суглоба. Результат справляв враження трохи короткуватого. Підмізинний палець із перстнем я відрізав вище третього суглоба. Він вийшов, навпаки, занадто довгим і хитким. Після двох подальших місць відрізу на середньому та вказівному пальцях я дійшов висновку, що треба відрізати великий палець над другим суглобом.

Я відклав відрізаний великий палець убік і саме хотів закинути чотири пальці, що залишилися, в подрібнювач, як мені впало в око, що їх лишилося тільки три. Бракувало підмізинного пальця. Я роззирнувся і побачив сороку з підмізинним пальцем у дзьобі. Мабуть, вона помітила, як виблискував перстень, і залетіла через браму до елінгу. Зараз вона мала намір вилетіти, прихопивши підмізинний палець разом із перстнем.

Цей перстень, а також другий його екземпляр для Боріса виготовили на замовлення Драґана багато років тому. Він був грубий, із чистого срібла, і мав по центру досить дорогий діамант. На внутрішній поверхні були зображені стилізована квітка маку, автоматичний пістолет і оголена жінка на пілоні. Ці два персні були покликані засвідчити їхню довічну дружбу. Боріс уже давно не носив перстень. Єдиною причиною, з якої його продовжував носити Драґан після того, як між ним і Борісом зайшла незгода, була та обставина, що пальці Драґана стали занадто товстими, щоб мати змогу безпечно його зняти. Перстень не припав мені до вподоби. Але я однаково не міг поступитися ним пташці.

Мені не вистачало лише, щоб злодійська пташка поцупила Драґанів пазур і звела цим нанівець мій ретельно продуманий план усунення. Я вхопив перше, що потрапило під руку, і пожбував у сороку. Як на гріх,

цим предметом виявився великий палець Драґана. Він пролетів, ледь не зачепивши сороку, яка спурхнула у повітря. З підмізинним пальцем і перстнем у дзьобі, вона вилетіла крізь відчинену браму елінгу та, широко розмахуючи крильми, зникла в напрямку сусідньої земельної ділянки. Це було... по-дурному. Навіть більше ніж просто по-дурному. Я пожбував ще щось услід сороці, але поцілити її було цілком безнадійним наміром. Це було саме те, чого я хотів неодмінно уникнути: щоб бодай одна-єдина частка Драґана зосталася на цьому світі.

Я спробував заспокоїтися: якщо я не знав, куди полетіла сорока з пальцем, то й ніхто інший цього не знав. Залежно від обставин, сорока могла б принести перстень до свого гнізда, а палець могла б зжерти якась кішка. Коли в усвідомленій ситуації хтось діє нерозважливо, то на порятунок приходять везіння. Сподіваюся.

Я підняв даремно кинутий великий палець і продовжив свою роботу. Коли зник останній шматок Драґана, я заклав у подрібнювач спальний мішок. Тканина і пір'я згниють у воді. До того ж відбілювач знищить сліди ДНК Драґана в подрібнювачі.

Потім я стояв там і фокусувався на великому пальці правої руки Драґана.

Яка ж це незграбна частина тіла, коли вона не прикріплена до людини, а лежить на брезенті. Як безнога креветка без очей. Перш ніж ця креветка зіпсується, мені треба було її якось зберегти — мабуть, не назавжди, але близько того.

Я роззирнувся в елінгу. На полиці лежав тубик силікону, який використовують для тріщин на дерев'яних човнах. У мене зародився задум. Я пошукав і знайшов мастило. Ним я натер палець. Потому розрізав збоку тубик із силіконом і втиснув палець у в'язку масу. Коли силікон застигне, я матиму чудову форму для заливання у вигляді великого пальця. Як негатив. Вдома я зміг би вилити з нього позитив. Однією проблемою менше.

Далі настала черга прибирання. Я взяв садовий шланг і почав омивати тент, моторну пилу і мій одяг на причалі. Юшка лилася крізь щілини дощок у воду. Одразу після цього я обробив усе засобом для виведення плям. Потім я зняв одяг, поклав речі у вже порожню тачку і залив їх залишками відбілювача й засобом для виведення плям і залишив, щоб

бруд відмок.

На завершення я знову розклав відмитий і відбілений тент для човнів на підлозі, поставив на нього подрібнювач і тачку, прикріпив кінці надміцного тента до підйомної лебідки і підняв увесь клунок, щоб занурити його у воду. Усе робоче приладдя слід було ще раз ґрунтовно промити. Сам я тим часом пішов голим, тримаючи одяг під пахвою, в будинок. Якби хто-небудь міг побачити мене тієї миті, єдиним приводом набратися сорому була б моя голизна. Як той, хто впродовж років пов'язував краватку, навіть щоб пройти до поштової скриньки, зараз я без міри насолоджувався цією невимушеністю.

Я дозволив собі прийняти гарячий душ, одягнувся й пішов назад до елінгу. Там я за допомогою лебідки дістав інструментарій з води й розмістив рибальське спорядження, тенти для човнів, тачку, моторну пилу і подрібнювач на призначених для них місцях. Мені було абсолютно байдуже, чи в робочому стані подрібнювач і моторна пила після купання в озері. Тільки на краще, якщо ні. Якщо кому-небудь колись спаде на думку нісенітниця, що я розпиляв і подрібнив Драґана, то не лише чистий від ДНК, а ще й неробочий інструмент навряд чи став би переконливим доказом у суді. Поряд із подрібнювачем стояв пневматичний садовий обприскувач, яким можна було обробляти квіти засобами захисту для рослин. Я вихлюпнув його вміст у резервуар, залив відбілювач і обприскав ним свій багажник. Хоч Драґан і лежав на спальному мішку, який уже був знищений, але мені подобається ґрунтовний підхід в усьому.

Кінець-кінцем я зібрав пожитки, які забрав у Драґана, і поклав їх у чашу для вогнища на пляжі. Я полив купу бензином і підпалив, а сам тим часом закинув золотий годинник і пряжку від ремня подалі в озеро. Попіл я також вигорнув у воду.

Отже, був Драґан — і не стало.

Я пішов до будинку, взяв пиво з холодильника і сів на причалі, де ми з Емілі менше восьми годин тому їли спагеті. І там, де двадцять чотири години тому я вперше за довгі роки відчув, що таке свобода. Я відкрив пиво, прислухався до плямкання риб, притьмом ковтнув і був щасливий.

13. ДОБРОЗИЧЛИВІСТЬ

«Коли ми спостерігаємо за ситуацією, не оцінюючи її, ми можемо позбавити її негативних ознак. Коли ж ми, навпаки, наділяємо ситуацію, за якою спостерігаємо, доброзичливим ставленням, ми можемо навіть обернути її на щось позитивне».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

КЛІЄНТАМ, ЯКИХ ЗВИНУВАЧУВАЛИ у скоєнні злочину, я, як правило, радив продовжувати вести звичний спосіб життя. Не привертати до себе увагу. Не змінювати звичок. Дотримуватися щоденної рутини. Тому я вирішив, як звично, почати робочий тиждень зранку в понеділок. Вставши вдома з ліжка, я виконав три цикли вдихів-видихів і уявив, що з вікон моєї квартири відкривається краєвид на озеро. Це пішло на користь.

Поки я не увімкнув свій мобільний телефон. Голосова пошта розривалася від повідомлень і прохань передзвонити. Пан фон Дрезен, мій шеф і партнер-засновник фірми, хотів терміново зі мною поговорити. Петер Егманн, керівник комісії з розслідування вбивств, хотів терміново зі мною поговорити. Відома бульварна газета прохала зателефонувати. Телефонував навіть Боріс, бос клану-конкурента. Лише два повідомлення вибивалися із загальної маси. Повідомлення від Саші порадувало мене. Він висловив сподівання, що я все ж таки зміг провести залишок вихідних зі своєю донькою, і запитував, чи не матиму я днями часу поспілкуватися з ним.

А тоді ще було загадкове повідомлення Мурата, правої руки Тоні. Типа, якому Саша і Драган завдячують згубною порадою щодо паркувального майданчика. Мурату Тоні доручав найбрудніші справи. З високою вірогідністю, він не написав би правильно ані слово «тестостерон», ані «легастенія», але використовував ці поняття з нездоровою частотою.

Щоправда у голосовому повідомленні він звучав радше жалюгідно: «Вітаю, пане Дімель... це... телефонує Мурат. Я мушу з Драганом... отже... Мені справді дуже шкода... Я не хотів... Це питання життя і... Чи могли б ви прийти завтра зранку до заповідника дикої природи? До автоматичної годівниці косуль?».

Він телефонував у неділю пообіді. Тобто завтра зранку було вже зараз. Я й на думці не мав зустрічатися із зарюмсаним лиходієм, щоб погодувати косуль. У мене вмить зникло будь-яке бажання телефонувати комусь. Усі ці люди хотіли чогось від мене. За старою звичкою я відчув, ніби щось стисло мій шлунок, плечі опустилися, а зуби почали скреготати.

Я не для того розпиляв свого найбільш набридливого клієнта, щоб дозволити першому-ліпшому бевзю взяти під контроль моє життя! Це не може тривати й надалі. Йошка Брайтнер радив мені відсторонитися ненадовго від стресових ситуацій. Вийти з приміщення, подихати, можливо, прогулятися парком...

Ні, я не дозволю старим звичкам узяти наді мною гору. Для початку я зробив кілька заспокійливих вдихів і видихів. Потім я вирішив залишити машину та подолати принаймні частину шляху до контори пішки. Тоді я запізнюсь. Краще запізнитися розслабленим, ніж прийти вчасно напруженим. Моя квартира була на іншому кінці середмістя, але на метро ця відстань долалася трьома зупинками. Та навіть дорога до метро дасть простір для свободи моїм думкам.

Що стосувалося шляху до метро, то він себе дійсно виправдав. Але саме метро було переповнене людьми в кепському гуморі. Відчувалася нестача кисню, і скидалося на те, що всі люди зазіхали на щось моє: повітря, яким я дихав; місце, на якому я сидів; краєвид з вікна, в яке я дивився.

Я встиг зайняти вільне місце поряд із трьома іншими пасажирами. Щоб не бентежити себе спогляданням понурих облич своїх подорожніх, я взяв до рук poradnik з усвідомленості й розгорнув розділ про різницю між бажаним добром і бажанням добра:

«Коли ми спостерігаємо за ситуацією, не оцінюючи її, ми можемо позбавити її негативних ознак. Коли ж ми, навпаки, наділяємо ситуацію, за якою спостерігаємо, доброзичливим ставленням, ми можемо навіть обернути її на щось позитивне».

На додачу був неведений невеликий експеримент з уважності.

«Уявіть собі, що всі люди мають гарні наміри щодо вас. Ваші колеги по роботі, ваше керівництво, ваша сім'я. Всі люди довкола вас. Навіть сама доля бажає сприяти вам так добре, як може. Тепер зазирніть углиб і подивіться, що змінюється, коли ви спрямовуєте свою увагу на доброзичливість вашого оточення».

Щодо повідомлень на моїй голосовій пошті я уявив, що всі ці люди не мали жодного лихого наміру, а, навпаки, хотіли зв'язатися зі мною телефоном, маючи доброзичливу мету. Моя контора, преса, Борис, поліція — усі хотіли побіжно запитати, чи не потребую я чогось. Зворушлива гадка. Хоч і цілком помилкова, проте все ж украй заспокійлива. Я спробував сповна відчувати цю доброзичливість інших й одразу переніс експеримент на своїх подорожніх у метро, що мали кепський настрій. І дійсно: моє сприйняття вмить змінилося. Точнісінько так само, як я зміг переконати себе, що люди, яких я зо-всім не знав, у поганому гуморі, я зміг переконати себе, що ці незнайомці ставляться до мене прихильно. Просто скориставшись своїм новим уявленням про цих людей, я повністю змінив свій настрій. Коли я, проїхавши три зупинки, розслаблено виходив із метро, я ледь не запропонував своїм милим супутникам обмінятися адресами на той випадок, якщо комусь із нас спаде на думку організувати зустріч подорожніх. На мить я навіть відчув себе ніяково, бо всі ці люди вочевидь хотіли висловити свою підтримку, в той час як я просто хотів, щоб мене підтримали, і не мав ні найменшого інтересу висловлювати комусь підтримку зі свого боку. Але в цілому мені велося справді добре. До того ж я з'ясував, що не запізнюся, а буду в конторі за десять хвилин до звичного для себе часу. Жодного авто — дорівнює жодних годин пік — дорівнює жодних заторів. Аби принаймні не привертати зайвої уваги через свою нову звичку, я згаяв виграні десять хвилин у ресторані «МакДональдз», що розташовувався в одній будівлі з моєю фірмою. Коли я замовляв каву без молока, мою увагу привернула шпальта викладеної на вітрину бульварної газети. Там була зображена вже знайома мені фотографія Драгана, який напускається на охопленого полум'ям Ігоря. З правових міркувань щодо розповсюдження інформації, обличчя Драгана було

запикселене, обличчя Ігоря — ні. Той, хто помер, зрештою нікого не звинуватить у порушенні особистого немайнового права за використання власного фото. Причина запикселеного обличчя Драґана полягала ще й у тому, що газета не хотіла, щоб до неї позивався такий адвокат, як я, від імені такого ще живого покидька, як Драґан. Перед живими злочинцями газети підгинають хвоста. Перед мертвими жертвами — ні. Із полегкістю в серці я сприйняв, що, на думку видавців газети, Драґан ще був живий. Як добре для нас усіх. Забираючи свою каву, я побачив рекомендацію іграшки тижня до меню гепі міл — птахи-повторюхи. Невеличкі м'які іграшки з диктофоном усередині.

Вони здатні зберегти десятисекундний запис того, що їм надиктують, і повторювати це абсурдно високим тембром голосу. Я придбав таку рожеву пташку. Вона була для Емілі. Ще я придбав бульварну газету. Вона була для офісу.

Нагорі в конторі секретаріат повідомив мені, що я повинен терміново з'явитися в кабінеті у доктора фон Дрезена. І знаєте що? Це не збентежило мене ні на йоту. У такому ж розслабленому стані я пропустив повз вуха всі прохання про термінові телефонні дзвінки, які я мав здійснити.

Відмінна робота. Але наскільки це усвідомлено?

Тож із газетою під пахвою, кавою з «МакДональдза» в руці і птахою-повторюхою у кишені піджака я пішов до кабінету свого шефа.

Обстановка підкупала типовою для кабінетів керівництва вдаваною простотою: дорогий письмовий стіл, прекрасний краєвид із вікна. Дорога абстрактна картина на стіні, дорогий м'який кутовий меблевий гарнітур під нею. Все, що бездоганно пасує для чванства. Все, цілком не придатне для того, аби почуватися комфортно. Незважаючи на те що у всій будівлі діяла заборона куріння, неприємно віяло холодним цигарковим димом.

На кутовому дивані сидів пан доктор фон Дрезен із іншими партнерами-засновниками фірми: паном доктором Еркелем і паном доктором Даннвітцем — під час своєї вранішньої наради. Всім трьом добродіям було ледь за сімдесят. Засмага від гри в гольф на обличчі та залежна від алкоголю дружина вдома. Візуально пану докторові фон Дрезену вдалося достойно старіти. Він справляв враження фізично

міцного чоловіка. Пан доктор Еркель мав у своєму розпорядженні здоровий колір обличчя, але це було єдине, що мало в нього здоровий вигляд. Він страждав від надмірної ваги, ядухи й високого артеріального тиску. Найбільше своєю зовнішністю вирізнявся пан доктор Даннвітц — малий, насуплений, зморщений старигань, але з великою кількістю грошей і влади.

Ці троє добродіїв хоч і були партнерами, проте в жодному разі не друзями. Єдиним, що їх поєднувало, були гроші, які вони тягнули з фірми, котру заснували разом десятиліття тому. І щоб захистити ці гроші, вони разом боролися з кожним, хто порушував їхній внутрішній мирний лад. Вранішня нарада слугувала перш за все стратегічному плануванню їхніх спільних оборонних дій.

На низькому столі перед ними лежав номер бульварної газети з фото Драгана. Моє привітне вітання залишилося без відповіді. Пан фон Дрезен перейшов одразу до справи.

— Це правда, що ви дозволили собі подібне на вихідних? — хотів знати він.

Я зважив, про яку частину того, що я собі дозволив на вихідних, могло б ітися: що я не працював на вихідних? Що я допоміг утекти клієнтові, якого розшукувала поліція? Чи що я пропустив цього клієнта через подрібнювач?

— Могли б ви, будь ласка, конкретизувати? Вихідні були насичені, — ввічливо попросив я.

— Ви грубо повелися з пані Брегенц через те, що вона, зважаючи на свій вік, більше не може мати дітей і не має двох успішно складених юридичних екзаменів за плечима, — обурився пан доктор Еркель.

Ой леле! Я розпив найбільш небезпечного злочинця-клієнта в історії фірми й маю неприємності, бо сказав криве слово секретарці? Я не зміг стримати спонтанний сміх.

— Ви ще й вважаєте це кумедним? — вибухнув гнівом пан доктор Даннвітц.

— Ні, я так не вважаю.

— Пані Брегенц працює в цій фірмі впродовж двадцяти років. Ви не є кращою людиною лише через те, що здобули вищу освіту. Подібний академічний снобізм у нас не вітається.

— Я врахую ваше зауваження, пане Еркель.

— Пане докторе Еркель, — розставив крапки над «і» пан доктор Еркель.

Оскільки мій розслаблений настрій не був налаштований на ескалацію, я спробував розрядити ситуацію дипломатично.

— Послухайте, мені й на думці не було зневажити пані Брегенц. Але коли я у вільний суботній день, день, присвячений дитині, приходжу з донькою в контору і вже з порога дістаю прочухана, це не слугує покращенню корпоративного клімату. Вона нагримала на мене, я нагримав у відповідь. Як на мене, ми можемо попросити одне в одного вибачення, і справу буде залагоджено.

Мені видалось, що моя усвідомленість була на висоті. Мої слова лунали впевнено, дипломатично і приймалися співрозмовником. Гадав я.

— Пані Брегенц немає за що перепрошувати, — пролунало від пана доктора Еркеля у відповідь.

— Фірма — це не дитячий ігровий майданчик. Ваша донька замастила цілий конференц-зал.

Я глибоко вдихнув, побачив озеро перед вікном офісу і відчув підлогу під ногами.

— Вдома я вирішую це за допомогою спрею для очищення скла і паперового кухонного рушника.

Я сам себе не впізнавав. Невже я спокійнісінько давав своїм шефам поради з ведення домашнього господарства, замість труситися від страху перед ними?

— Ви образили пані Брегенц у спосіб, який межує з ґендерною дискримінацією. Подібного ми тут не можемо толерувати, — випалив пан доктор Даннвітц.

Цілком очевидно, що експеримент з усвідомленості з підпорядкування доброзичливості нашттовхнувся тут на кордони реального неприйняття.

Я увімкнув «режим» адвоката й почав аргументувати.

— А скільки партнерів фірми жіночої статі бачать ситуацію з рівноправ'ям у такому ж світлі? — поцікавився я.

— У фірмі немає партнерів жіночої статі, — роз'яснив мені пан доктор фон Дрезен.

— І це, на вашу думку, позбавлене дискримінаційної складової

рівноправ'я, — підсумував я.

— Що ви хочете цим сказати? — пробурчав доктор Еркель.

— Я лише вказую на той факт, що навіть жінки з двома державними іспитами вочевидь не зможуть побудувати тут кар'єру саме через їхню здатність народжувати дітей. Без юридичних екзаменів і без дітей, після двадцяти років, присвячених фірмі, у кращому разі можна опинитися за стійкою рецепції і напускатися на чужих дітей. Тож не розповідайте мені, будь ласка, про це безглузде рівноправ'я.

Якимось чином у мене відкрився потік аргументів. Але я не був цілком упевнений, отримав я необхідну для цього самовпевненість завдяки усвідомленому диханню чи завдяки розбору Драґана на частини. Або через те, що йшлося про нібито неналежну поведінку моєї доньки? Мабуть, суміш того й іншого.

Але про що йшлося насправді? Не могли ж мене викликати одразу до трьох партнерів-засновників через спричинену віковими особливостями проблематику запліднюваності однієї-єдиної скривдженої пані Бреґенц. Зрештою, це почало мене напружувати. Я сьогодні вже надіхався доброзичливості цього світу — аж до заперечення реальності. Далі мені було б несила поводитися так, ніби я міг без оцінювання сприймати реальну нетактовність моїх шефів щодо мене. В будь-якому разі, не спаплюживши любові до самого себе. Усвідомленість потребує також правдивості. Але, на щастя, Йошка Брайтнер дав у своєму пораднику рекомендації з поводження зі складними співрозмовниками.

«Направте свою усвідомленість також на опонента, що не виказує доброго ставлення до вас. Дозвольте йому висловитися. Спробуйте спокійно зрозуміти його почуття, цінності і його уявлення».

Отже, я спробував дозволити трьом франтам, що сиділи навпроти мене, просто висловитися.

— Я забороняю вам так... — заговорив пан доктор фон Дрезен.

— Ви тут нічогісінько не забороняєте!

Мені здалося, що дозволених висловлювань уже було достатньо. В ту мить мені стало зрозуміло, що йдеться аж ніяк не про пані Бреґенц.

Йшлося цілком і повністю про Драґана. Зискового «гнилого» клієнта. Вони не мали жодного уявлення про те, що він заподіяв насправді. І вони не мали жодного уявлення, де він перебуває зараз. Ці дві обставини наганяли добродіям страху. Вони боялися, що ціла лавина мафіозного лайна рине на фірму. І щоб умотивувати мене перенаправити це лайно в безпечне русло, слід було спочатку дати мені прочухана. З почуття обов'язку й через докори сумління я став би ще краще вислугуватися і ще був би вдячним, що маю змогу загладити свою «неналежну» поведінку.

Дивовижно. Лише трьох секунд усвідомленого слухання вистачило для того, щоб я дізнався, чого насправді хочуть мої опоненти. Я мав заґрібати жар у справах Драґана. Будь ласка. Це вони отримують. Але інакше, ніж мали на думці. З небувалою ясністю я почав підсилювати моїм шефам страх перед невідомою для них ситуацією.

— Ви маєте щось проти того, щоб моя донька вимазувала конференц-зал текстовими маркерами? Зараз я вам щось розповім.

Я вказав на шпальту бульварної газети.

— Цей клієнт вашої фірми в ніч проти вчорашнього дня вимазав цілісінський паркувальний майданчик кров'ю, попелом, уламками гранат і дитячими слізьми. І це для вас є менш важливим за емоційну рівновагу однієї секретарки, що старіє без належної гідності? Усі ми заробляємо гроші брудними справами подібних типів. Ви — суттєво більше за мене. І ви тут усерйоз переймаєтеся якоюсь політкоректною маячнею?

Таким чином спис ворога повертається проти нього самого.

— Якщо ви маєте із цим якісь проблеми — можете піти будь-якої миті.

— Можливо, пан Серговіч матиме із цим проблеми, якщо я піду.

Так вістря списа загострюється.

— До вашого клієнта ми ще повернемося.

— Мого клієнта? Я тут іще навіть не партнер. Я опікуюся цим паном виключно задля вас. Ваші прізвища стоять на кожному фірмовому конверті й на кожному рахунку. На ваш банківський рахунок ідуть кошти від кожної сплаченої квитанції. Ви заробляєте свої статки на відмиванні грошей для цього нелюда-мафіозі. До вашої фірми тягнуться всі сумнівні схеми заощадження на податках і доходи від проституції та продажу наркотиків. І ви хочете пояснити мені, що таке

стиль та добрі манери. Якби газети довідалися, скільки грошей ви заробили на цьому психопаті, гендерна дискримінація старої офісної торби була б найменшою з ваших проблем.

— Не втягуйте, заради Бога, сюди пресу. Ви обтяжені адвокатською таємницею, — додав по суті пан доктор Даннвітц.

— Я — так, ваш клієнт — ні.

Пан доктор Еркель обурено вирячився:

— Ви маєте намір нам погрожувати?

— Я — ні, але ваш клієнт — імовірно.

— Що ви хочете цим сказати?

— Ну, якщо в пана Сергівча коли-небудь у далекому майбутньому у в'язниці з'явиться відчуття, що ви перешкоджали адвокату, який опікувався його справою, спланувати бездоганний захист, бо партнерам фірми було цікавіше займатися невдоволеною секретаркою, тоді я можу собі лише уявити, наскільки сильно він почав би ремствувати й розв'язав би свого язика перед пресою. І це було б найменшою вашою проблемою.

Далі я остаточно залишив площину обґрунтованої критики і ступив на тонку кригу достатньо відкритих погроз. Щоправда, було схоже на те, що мої співрозмовники боялися злому набагато сильніше, ніж я. Всі вони були дуже успішними діловими людьми. Їх хвилювало здебільшого те, що вони заробили в минулому і чи залишиться зароблене у них у майбутньому. «Тут і зараз» вони використовували зазвичай лише як привід для роздумів.

Пан доктор Даннвітц прокашлявся:

— І як... це відобразиться?

— Ну, скажімо так: пан Сергівч знає, куди їздять ваші дружини, щоб придбати яєчний лікер. І було б дуже прикро, якби на зворотному шляху сталася дорожня пригода через алкогольне сп'яніння, чи не так? Троє панів, уявивши ситуацію, ймовірно, більше переймалися автомобілями, ніж своїми дружинами. Тож мені довелося перейти на особистості.

— І вам відомо, що Драган висловлює критику нетрадиційним способом, — я знову мимохідь указав на фото з оповитим полум'ям Ігорем.

Я почав отримувати задоволення від цієї розмови.

— Якщо Драган Сергівч піде на дно, то ви всі підете разом із ним. І щоб цього не трапилося, ви будете головною рушійною силою його захисту.

А так цим списом завдається вирішальний удар.

Легко погрожувати готовністю до насильства психопата, коли знаєш напевно, що він уже давно мертвий. Панство на якусь мить втратило мову. Пан фон Дрезен першим порушив мовчазну тишу.

— Що ви пропонуєте?

Я вагався. У мене з'явилася ідея, як я можу використати ситуацію з користю для себе. Я усміхнувся кожному з трьох.

— Поглянемо на ситуацію, як вона є. Ви не хочете мене. Я не хочу вас. Для чого нам далі чіплятися одні за одних?

Я спинив фон Дрезена жестом, коли він мав намір заперечити.

— У мене також немає жодного інтересу опікуватися паном Сергівчем, — провадив я далі. — Але він має довіру до мене, я міг би вплинути на нього. Тому моя пропозиція: ми розриваємо мою трудову угоду наприкінці місяця. Я відкриваю приватну практику і забираю пана Сергівча з собою.

— А хто гарантуватиме нам, що пан Сергівч на нас не... образиться?

— Він охоче зробить це письмово в договорі конфіденційності, підкріпленому штрафними санкціями.

— Він це зробить?

— Я про це подбаю.

— Ось так просто?

— Десять років співпраці та віри на слово вас також схилили б до широких жестів. Приміром, до вихідної допомоги в розмірі десятикратної місячної платні.

Я розкрив, на знак примирення, свої обійми у напрямку своїх шефів і дозволив їм вайлуватو впасти на мій піджак. Хоч це й мало вигляд монаршого жесту, проте увімкнуло мою щойно придбану птаху-повторюху.

— Але ж надалі шануйтеся! — дорікнув пан доктор Еркель.

Птаха-повторюха повторила на п'ять тонів вище, але з бездоганною чіткістю: «Але ж надалі шануйтеся!».

Троє поглянули на мене ошелешено. Я дістав рожеву м'яку іграшку з кишені й вимкнув механізм.

— Вибачте, це для моєї доньки. Коли вона не зайнята малюванням, то охоче грається м'якими іграшками. У вас буде час все обміркувати. Я гадаю, що десь за годину матиму телефонну розмову з паном Сергівічем.

Я залишив конференц-зал із птахою-повторюхою в руці.

14. СТРАХ

«Страх є природним захисним механізмом. Він може стимулювати наш організм працювати на межі можливостей, але й може змусити його завмерти. Марно оцінювати страх. Навіть той, хто боїться, може знизити рівень напруги за допомогою усвідомленості».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

АДВОКАТ У МЕНІ РАДИВ зберігати свої старі звички та продовжувати робити те, що робив раніше. Завдяки своєму пораднику з усвідомленості я викинув за борт купу звичок уже протягом першої години мого першого робочого дня тому, як здійснив своє перше вбивство. Я відмовився від службового автомобіля і випив кави з «МакДональдза». Стривайте — я погрожував трьом партнерам — засновникам фірми, замість дозволити їм погрожувати мені. Цим досвідом я вкрай задоволений.

Я повернув собі свободу не робити того, чого не хочу робити. Цього разу не обійшлося без лукавства.

Я дослухався до себе. І — о диво! — я не відчував ні болю в животі, ні почуття непевності. Навпаки. Мій шлунок почувався добре. Слід, мабуть, частіше пити каву з «МакДональдза».

Я не мав жодних сумнівів, що шефи пристануть на мою пропозицію. Тому я спакував особисті речі у своєму кабінеті. Не сказати, що їх було багато. Кілька фото Емілі, переносний жорсткий диск із копіями документів та листування з робочої електронної пошти, а також різноманітні ключі-коди для банківських скриньок, у яких я зберігав численні документи для Драґана. У дійсності жорсткий диск і банківські скриньки були не моїми особистими речами.

Але в спільних інтересах було, щоб я не навантажував ними фірму. Зрештою я забрав усі довіреності й підписані Драґаном документи із сейфа у своєму кабінеті. Десять років робочого життя помістилися в один портфель.

Із портфелем під пахвою дещо опісля я зробив щось, чого не робив уже роками: я поїхав до будівельного магазину. Мені був потрібен гіпс, щоб із негатива Драґанового великого пальця виготовити позитив.

Мені було до вподоби також і символічне значення: з негатива Драґана

зробити позитив Драґана.

У цілому, мені пішло на користь перебування у будівельному магазині. Тут усе крутилося навколо потреб людей, які хотіли створити щось власноруч. Камені на продаж не повинні були стати каменями спотикання на чиємусь шляху — натомість вони мали стати чиєюсь домівкою. Той, хто йде до будівельного магазину, бере контроль над ситуацією у свої руки. Він живе сьогоднішнім і самотужки створює майбутнє. Відтепер я також належав до таких людей. Я купив невеликий пакет формувального гіпсу, щоб у теперішньому подбати про майбутнє Драґанового пальця, що зотліває. Я розрахувався на касі й запхав пакунок собі до портфеля.

У цю мить задзвонив мій телефон. Це був номер контори.

— Так, слухаю.

— З'єдную з паном доктором фон Дрезеном, — промовила пані Бреґенц своїм напускним голосом автовідповідача.

Я чекав на звичний імпульс якимось прокоментувати нещирі поведінку цієї пані. Але цей імпульс кудись подівся. Я лишень усвідомлено очікував потріскування лінії з'єднання й голосу мого невдовзі минулого шефа.

— Фон Дрезен на зв'язку. Ми пристаємо на вашу пропозицію.

— Ось як. А якщо конкретніше?

— Договір про розірвання трудової угоди за згодою сторін на перше травня, вихідну допомогу у десятикратному розмірі місячної платні. Вам дістається пан Серґовіч та всі пов'язані з ним клієнти. Пан Серґовіч повинен письмово підтвердити, що до сьогодні його справами опікувались виключно ви й що він хоче, щоб так залишалося й надалі. Таким чином усі зобов'язання нашої фірми будуть виконані.

— Звучить добре. Надішліть мені договір на особисту електронну адресу.

— Вже лежить на вашому письмовому столі.

— Я сьогодні більше не повернуся в офіс.

— Коли ви будете в офісі, вирішуємо все ще ми.

— Можете звільнити мене, якщо вас щось не влаштовує. Ви все ще мій шеф. Щоправда, доки договір про розірвання трудової угоди ще не вступив у силу, не кажучи вже про підписання, пан Серґовіч офіційно є клієнтом вашої фірми. Тож, я гадаю, що ви візьмете на себе

взаємодію з пресою.

— Взаємодію з пресою? І що ми маємо повідомити?

— Те саме, що я зараз скажу вам від імені пана Сергівіча, — жодних коментарів.

Єс! Вихідна допомога у розмірі платні за десять місяців невдовзі на моєму банківському рахунку. Сто десять тисяч євро Драґана у розпорядженні вже зараз. Жодних зобов'язань у цій протухлій конторі, і мій надокучливий клієнт більше не може дратувати. І на додачу мій поки що роботодавець від імені цього клієнта прикриватиме мене від преси, чим підтвердить, що клієнт усе ще живий. Хоча це не так.

Без жодних оцінювань: чи можливе ще більш усвідомлене ставлення щодо себе?

Порадник Йошки Брайтнера почав набувати у моїх очах містичного значення. Тепер я повинен був потурбуватися про те, щоб мене через убивство не затримала поліція і щоб ні клан Драґана, ні його конкуренти не мали підозр, що насправді трапилося з Драґаном. Я вдихав повітря свободи та йшов весняним містом додому, щоб на пальцях розрахувати, як діяти далі. Хоча найбільшої моєї уваги потребував великий палець правої руки.

Невеличку силіконову форму великого пальця я зберігав у ванній кімнаті. Складалося враження, що форма вже достатньо пружна. Великий палець слід було остаточно видобути — це видавав його запах. Шкода, що я не мав жодної гадки, скільки часу потрібно силікону, щоб узятися остаточно. Якраз доречно на запит в інтернеті спливало, як же інакше — правило великого пальця. На сантиметр силіконової маси розрахунковий час застигання становить двадцять чотири години. Оскільки я помістив палець у розрізаний тубик, прошарок силікону з усіх боків був дійсно товстим. Тож мені доведеться чекати від трьох до чотирьох днів, про всяк випадок.

Але існувало достатньо порад, як пришвидшити застигання.

Приміщення з високою вологістю повітря з температурою близько двадцяти градусів покращило б застигання. Тож я привідкрив кран у душовій і налаштував систему опалення так, щоб підтримувати температуру в межах двадцяти градусів. Я планував дати силікону час до завтра. Усвідомленість — це не вулиця з одностороннім рухом.

Силікон теж має потреби.

Ще навіть не настав полудень понеділка, а велика частина моїх хвилювань по пробудженню вже вирішилася сама собою. Гаразд, іще треба було передзвонити за кількома номерами. Я хотів покінчити із цим якомога швидше. Я зателефонував Петеру Егманну, керівнику комісії з розслідування вбивств. Загалом я лише хотів повідомити йому, що мені не було про що йому повідомляти. Проте він мав деяку інформацію для мене.

— Бйорне, дякую, що передзвонив. Можу собі лиш уявити, наскільки ти зараз мусиш бути заклопотаним, мабуть, працюєш не покладаючи рук...

Я підпер телефон плечем і роздивився свої руки, якими я нещодавно збирав речі в конторі. Цими руками я купував гіпс. І ними ж таки перевіряв силіконову форму на пружність. Зараз вони не були жодним чином завантажені, окрім як утримуванням телефонної слухавки.

— Ти маєш жваву уяву як на поліціанта. Чому я маю бути заклопотаним?

— Бо твого шефа розшукують через убивство і він заліг на дно. А одного з його пішаків знайшли сьогодні мертвим у лісі. З простреленою головою.

Мій шлунок знову зав'язався вузлом. Щойно я розв'язав майже всі проблеми, як зненацька заговорили про тіло з простреленою головою. Незважаючи на те що поставало питання, чому я як любитель був, схоже, єдиним, хто вміє безвідходно позбуватися тіла, черговий труп тяг за собою чергові проблеми. Чи був це початок війни з бандою Бориса? Слід було, мабуть, передзвонити йому раніше?

Я зробив добру міну при лихих думках.

— Мої шефи керують фірмою. З ними трьома я нещодавно спілкувався. Якщо ти хочеш заарештувати одного з них — карти в руки. Але, вірогідно, ти маєш на увазі не мого шефа, а мого клієнта. А про постріл у голову я нічого не знаю.

— Мурат Кюмгюль. Охоронець в одній із крамниць Тоні. Його знайшли перехожі сьогодні вранці мертвим на лаві біля автогодівниці в заповіднику дикої природи.

Мені навіть не довелося клеїти дурня. Я й справді гадки не мав, із чим був пов'язаний цей смертельний випадок. Я знав лише, що Мурат

намагався вчора зв'язатися зі мною — щоправда, безрезультатно. Якби він зміг зі мною зв'язатися й переконати зустрітися, сьогодні вранці я сидів би поряд із ним на лаві. Мене взяв холодний страх. Скидалося на те, що цифровий піст урятував мені життя. Що аж ніяк не означало, що моєму життю ніщо не загрожувало надалі. Переді мною на столі лежав порадак з усвідомленості. Я гортав, доки не знайшов відповідне місце:

«Якщо з'явилося почуття страху, сконцентруйтеся на власному диханні. Спокійно вдихайте і видихайте. Дозвольте тілу відчувати дихання. У крилах носа, наприклад. Або в черевній порожнині. Лишайте думками з вашим диханням. Не оцінюйте почуття страху. Спробуйте насолоджуватися ситуацією “тут і зараз”».

— Ти застудився? — поцікавився Петер, порушуючи тишу.

— Чому тобі спало на думку?

— Ти голосно дихаєш.

Я просто дихав усвідомлено. І було відомо, що це одразу покращить мій стан. З кожним подихом я відчував повернення впевненості в собі. На противагу деяким іншим з мого робочого оточення, я ще міг дихати. Це було однозначно позитивно. Чи було ще щось позитивне в цій ситуації, чому можна було порадіти? Гаразд, небіжчик принаймні перебував посеред мальовничого краєвиду. Це також було позитивним. І це не я його застрелив. Під цим кутом огляду, це було позитивно, оскільки я міг мати цілком незаплямоване сумління щодо Петера. Тож хай із чим було пов'язане це вбивство — тут і зараз у мене все було добре. Решта з'ясується свого часу.

Я не затримався на Петеровій заувазі, а спробував провадити свою лінію, запитавши:

— Нещасний випадок на полюванні?

— Мисливець мав бути геть сліпим, якщо не зміг відрізнити турка зі зв'язаними кабельними стяжками кінцівками від рогатого оленя.

Надто стріляючи з близької відстані йому в потилицю.

— Трагічно. Але як це стосується мене?

— Ну, скажімо так: перший номер Драганового картелю вбиває

палаючий другий номер Борисового картелю. Після чого перший номер одразу безслідно зникає, а заступника Драганового другого номера вбивають пострілом у голову в лісі. Це може призвести до юридичних ускладнень для всіх дотичних.

— Не для всіх.

— Для кого ж ні?

— Ті, що мертві, вже очевидно вийшли з гри.

— Але лишається питання: чому вони мертві?

Інакше кажучи, поліція знала не більше за мене. Я мушу обговорити це з Драганом. Ой, ні, він же був також мертвий.

— Можливо, тобі слід обговорити це з Драганом, — підкинув ідею Петер.

— За найближчої нагоди.

— І коли це буде?

— Це тебе аж ніяк не обходить, бо підпадає під дію адвокатської таємниці.

— Бйорне, ми знаємо, що Драган виїхав за межі міста.

— Тоді тобі відомо більше, ніж мені.

— Йому вочевидь хтось допоміг.

— Тобі видніше.

— Ти єдиний, кому він телефонував.

Угу, про це ви могли довідатися лише нелегально прослуховуючи мій мобільний, чого ви, звісно, не робили.

— Допоможи мені освіжити пам'ять — що ж він мені сказав?

— Що хоче піти поїсти з тобою морозива.

— Романтично, чи не так? А що відповів я?

— Ти сказав, що хочеш поїхати з донькою до озера.

— І що я зробив?

— Ти поїхав з донькою в контору, і вона там їла морозиво.

Далєбі, на підставі одного того факту, що цей недоумок фон Мьоллер побачив мою доньку із замурзаним морозивом ротом, Петер не став би всерйоз висувати проти мене початкову підозру в ухиленні від відповідальності.

— Гаразд. Винен. Моя донька їла у конторі морозиво. Є ще якісь обґрунтовані підозри?

— Ми знаємо, що після контори ти попрямував до озера.

— І звідки тобі це знову відомо?

— Ми спостерігали за тобою.

— Ви стежите за адвокатом і його донькою, якій ще навіть не виповнилося трьох років, упродовж вихідних? На яких законних підставах? Нелегальне поїдання морозива?

— Ми не стежили за тобою. Скажімо так: за випадковим збігом один з моїх колег катався на човні на озері й випадково зафільтмував краєвиди своїм телеоб'єктивом. Мабуть, це був човен, який заякорився ще з вечора.

Якби я завдяки Емілі цілковито не переключився на усвідомленість, я був би сьогодні до обіду не у будівельному магазині, а вже в кутузці. І до того ж як у разі, якби мене побачили із живим Драґаном на причалі, так і в разі, якби я діставав мертвого Драґана з багажника у суботу.

Я підсумував нову інформацію.

— Отже, Драґан зателефонував мені, щоб поїсти зі мною морозива. У підсумку ви бачили мене у конторі й на озері. Натомість Драґана ви не бачили ні у конторі, ні на озері. І морозиво також їв не я, а моя донька. Спробуй-но на цій підставі отримати ордер на обшук контори або будиночка на озері.

— Щоправда, є ще одна невеличка деталь...

— А саме?

— Сусіди по будиночку на озері телефонували сьогодні зранку в поліцію. На їхній терасі на столі лежав відрізаний палець із перстнем. Прокляття. Це було й справді чим завгодно, але вочевидь не другорядною деталлю. Це був у прямому сенсі непрямий доказ скоєного мною вбивства. Дивним чином я був охоплений не страхом, а люттю. Люття на цю трикляту пташку. І треба ж було їй впустити палець саме на видноті! А куди поділися ці кицьки, коли вони дійсно потрібні? Чому котрась не зжерла цей палець?

— І як це пов'язано з Драґаном? — спитав я, сподіваючись на те, що голос звучав достатньо незацікавлено.

— Впадає в око схожість персня на пальці з тим, що був у Драґана на відео, коли він притискає підборіддя маленького хлопчика. Відповідно це свідчить про те, що палець також належить Драґану. Тож палець прибув на озеро або з Драґаном, або з тобою. По-дурному для тебе було б, якби те й інше збіглося в часі.

— І які це матиме наслідки?

— Наслідком вже є те, що суддя вважає знайдений палець достатньою підставою для обшуку будиночка на озері. У цей момент десять колег прочісують місцевість і обшуковують будиночок.

Бляха! Підмізинний палець не становить навіть проміле ваги тіла людини. Я без жодних проблем пропустив 99,9 відсотка Драґана через подрібнювач. А така дурна деталь призводить до видачі ордеру на обшук.

Але це не привід для паніки. Саме через можливість обшуку я й роздробив Драґана. Інакше я міг би залишити його в елінгу. Я був майже впевнений, що до історії з пальцем я прекрасно впорався з роботою. Зараз мені потрібно просто зберігати самовладання.

— Тоді сподіваюся, що колеги будуть акуратними. Якщо потому чогось бракуватиме, усю відповідальність я покладу на тебе, Петере.

— Якщо ми знайдемо більше, ніж цей палець, відповідальність я покладу на тебе, Бйорне.

Ми поклали слухавки. Наслідки моєї неувважності підтверджують необхідність усвідомленості. Я приділив дві хвилини глибокому диханню і впорядкував свої думки. Що стосується обшуку будиночка — я мушу просто зачекати. Мені не спадало на думку *ad hoc*² нічого драматичного, що б там могла знайти поліція. Поки палець буде досліджуватися на наявність ДНК Драґана, мине кілька днів. Звісно, я міг би одразу ламати голову, чи відштовхується поліція від того, що Драґан мертвий, і чи розшукують вони зараз його вбивцю. Чи підозрюють мене у вбивстві? Я міг *ad hoc* полишити усе як є. Оскільки що може важити якийсь відрізаний палець? Що колишній його власник у майбутньому матиме труднощі, влаштовуючись десь на роботу піаністом-концертантом. Більше нічого. У теперішній ситуації були справи більш термінові, ніж цей палець. Питання, які необхідно з'ясувати негайно. Перш за все я мусив неодмінно обговорити із Сашею замах на Мурата. Особисто. Щоб з'ясувати, чи був це замах на мене.

Борісом я планував зайнятися аж в останню чергу. Якщо він зараз уже розпочав війну між бандами, то я однаково не зможу відвернути цього однією телефонною розмовою. А якщо Боріс не стояв за вбивством Мурата, то він, вірогідно, зможе зачекати з поголівними вбивствами.

Люди, чиї телефони прослуховують або які припускають подібне, знайомі з проблемою: розмови, які проводяться, стають скутими, бо завжди пам'ятаєш про зайвих слухачів. Використання одноразового передплаченого мобільного телефону — лише наполовину хороше рішення. Зрештою, для цього необхідно знати номер одноразового мобільного телефону абонента так, щоб він не став відомий поліції. Ми з Драганом вигадали для цього свій спосіб, який успішно використовувався усім його картелем, із Сашею включно. З телефону, який прослуховувався, абоненту на інший прослуховуваний телефон надсилали смс-повідомлення з послідовністю з одинадцяти цифр. Додавши ці цифри до цифр номера телефону, з якого надіслали смс, отримуємо номер одноразового телефону, на який необхідно зателефонувати.

Тож я надіслав Саші з мобільного, який, як мені вже стало відомо, контролює поліція, смс-повідомлення з цифрами 0 01 77 48 90 32. Той, хто не знає номера мого мобільного телефону, не зможе ці цифри жодним чином використати. Хоч поліції і був відомий мій номер, але не було відомо, як ці цифри пов'язати з моїм номером, вони також не зможуть його використати. Саша знав те й інше та зателефонував мені за короткий час потому з невідомого номера.

— Це я, — почав розмову він.

— Дякую, що передзвонив.

— Як справи у шефа?

— Відповідно до обставин.

— Де він зараз?

Я вже майже відповів: *«Великий палець — у силіконовому тюбику, підмізинний палець — у пакеті для доказів, а решта — у шлунку кількох десятків рибин...»*, але все ж зумів себе стримати і сказав натомість:

— Він хоче для твоєї безпеки і безпеки всіх, щоб ніхто цього не знав.

— Але тобі це відомо?

— Не сповна, — почав імпровізувати я.

— Але ви на зв'язку.

— Ще б пак. Він же хоче, щоб справа продовжувалась. Мені треба з тобою зустрітись.

— Коли і де?

— Запропонуй щось ти.

Завжди гарна ідея — дозволити співрозмовнику ухвалити якесь рішення. Цього разу це було ще й слухною ідеєю. Я не мав жодного досвіду в пошуку конспіративних місць зустрічі. Проте Саша мав.

— Ти знаєш дитячий ігровий майданчик біля Шлос-парку? — запитав він.

— Звісно.

— Завтра до обіду, о пів на дванадцятку.

Хоч це й було серед робочого дня, та я сприймав себе просто як «працівника на особливих умовах».

² Ad hoc (укр. «для цього») — латинський вислів на позначення спрямованості на конкретний випадок, розв'язок конкретної проблеми, а не на широке застосування чи впровадження. Використовується в різних галузях діяльності.

15. НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ

«Усвідомленість — це неупереджений погляд на життя, який найбільше дивує нас у дітях. Діти живуть теперішнім. Занурена в гру дитина насолоджується моментом. Навчіться бути такими неупередженими, як діти».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

СИЛІКОН САМОСТІЙНО сохнутиме далі. Зі зворотними телефонними розмовами з шефами, поліцією і Сашею я впорався. Контора прикриватиме мене від преси до мого офіційного звільнення на початку наступного тижня. До того часу, сподіваюся, хвилі дещо уляжуться. І Мурату тепер також не треба телефонувати. Я не знав, чи розв'язалася з п'ятниці війна між бандами. Якщо й так, то цієї миті я нічого не міг змінити. Для розмови начистоту з Борісом мені бракувало необхідних вихідних даних від Саші. А з ним я зустрінуся завтра у першій половині дня. Отже, станом на зараз у мене не було жодних нагальних справ, окрім як зробити собі щось приємне.

Мій вибір припав на зустріч із донькою. Якби я зміг бути ближче до Емілі, успішно тримаючи це суцільне насильство подалі від неї, тоді все набуло б відповідного змісту.

Оскільки Катаріна сама мене про це прохала, я зателефонував їй, щоб поспілкуватися на всілякі можливі теми щодо дитячого садочка. Після третього гудка вона відповіла.

— Привіт, Катаріно, це я.

— Щось трапилося?

Я дослухався до себе, чи хотілося мені сказати їй щось на кшталт «порубаний клієнт», «погрози шефам» і наостанок — «ледь не застрелили біля автоматичної годівниці». Але мені не хотілося.

А оскільки я не мусив робити те, чого не хотів, то відповідь була:

— Ні, звідки ти взяла?

— Зараз обідня доба понеділка і в тебе є час, щоб зателефонувати?

— У мене саме з'явилося трохи вільного часу.

— Я гадала, у тебе там мусить бути гаряче, бо твій улюблений клієнт на всіх газетних шпальтах.

Ми з Катаріною вже встигли посперечатися у всіх можливих формах

щодо моральних аспектів моєї роботи. Після нашого розставання ми ще не поверталися до цієї теми із запеклою іронією.

— Шпальти газет — натеper єдине відоме місце його перебування.

Клієнт, який не тут, не додає роботи.

— Звучить, як тиша перед бурею.

— Вірогідно. Але я можу використати її для Емілі, якщо ти не проти.

— Звісно, що не проти. Заходь. Я однаково повинна з тобою поговорити.

Я поклав слухавку і взяв до рук птаху-повторюху.

— Рушаймо до Емілі! — промовив я у прихований мікрофон, і вона повторила фразу своїм власним тембром голосу. Це звучало цілком недоладно, але весело.

— Емілі — мій всесвіт.

Пташка повторила це.

Я пішов до гардероба, тримаючи її на руці.

— Я найкращий тато у світі.

Пташка була тієї ж думки.

— Я порубав свого клієнта і тепер вільний!

На жаль, тієї миті я зашпортався на шляху до дверей і впустив пташку, перш ніж вона змогла відповісти. Я підняв її та повторив фразу:

— Я порубав свого клієнта і тепер вільний!

У пташки — ні пари з уст. Схоже, через удар від падіння пошкодилася карта пам'яті. Але якої якості можна очікувати від іграшки на додачу до меню гепі міл? Я забгав пташку до кишені пальта і вирішив купити Емілі нову.

Я поїхав до нашого старого будинку. Прекрасний, окремий будинок, збудований у шістдесятих роках, із чималим садком, просторою терасою і великою кількістю старих дерев. Емілі радо привітала мене.

— Татку, ти не брав із собою роботу?

— Ні, золотко, цього разу ні.

— Я граюся в будиночок на озері!

Вона показала мені всі м'які іграшки, які вона розмістила рядком уздовж тераси, щоб поспостерігати з ними за рибами й погодувати їх кашкою з пережованих горіхів. Я заздрив її дитячій здатності щоразу наново проживати у грі приємні моменти життя. І я заздрив її прогалині у знанні, яка дозволяла не долучати до гри моторну пилу та

подрібнювач для гілок.

Ми з Катаріною розмістилися на дорогих стільцях з тикової деревини, які я зміг собі дозволити після так само клопіткого, але й успішного захисту під час процесу проти Драґана через звинувачення у торгівлі людьми.

Я заробляв гроші роботою на мафіозі, і заради того, щоб я обставив стільцями терасу, нищився тропічний ліс.

Мені ніколи не вдавалося зрозуміти, як Катаріна могла критикувати мою роботу, але все ж цілком невимушено користуватися плодами цієї роботи. На щастя, зараз ми змогли знайти підґрунтя, на якому подібні питання не мали жодного значення. Ми не відчували ненависті одне до одного. Ми занадто довго були знайомі для цього. І у всьому, що стосувалося Емілі, ми були, як не крути, командою. Злагодженою командою.

На цьому також ґрунтувалося бажання Катаріни поспілкуватися зі мною.

— Ми мусимо щось придумати з місцем для Емілі у садочку, — почала вона.

— Але ж ми подали заяви до тридцяти одного дитсадка...

Не беручи до уваги тієї обставини, що спілкування з однолітками було для дитини необхідним і важливим, Катаріна мала на меті з літа повернутися до роботи в страхувальну фірму — принаймні на половину робочого дня. Таким чином місце в дитячому садочку для Емілі було необхідністю під будь-яким кутом зору. Завдяки курсу усвідомленості мені вдалося, принаймні у більшості випадків співбесід, бути присутнім фізично. Та все ж я не сповна орієнтувався у їх результатах.

Катаріна кивнула:

— Правильно. І у квітні місця повинні бути розподілені. А зараз у нас кінець квітня! Від двадцяти п'яти дитячих садочків ми досі не отримали жодної відповіді. П'ять садочків відмовили.

— Відсутність відповіді — це ще не відмова.

— Усі діти, з якими Емілі відвідує танцювальний гурток, уже отримали мінімум одну згоду на надання місця. Не отримати жодної згоди означає отримати відмову. Тобі й самому добре відомо, як усе влаштовано: дитячі садочки бояться писати відмову, щоб не отримати

позовної заяви від юристів, як ми.

— Але ще не сплив термін подачі заявок.

— Він спливає 30 квітня. Якщо до того часу не отримаємо згоду для Емілі — вона весь подальший рік не отримає місця.

— Окей. Двадцять п'ять садочків не відповіли, п'ять відмов. Разом виходить тридцять заяв. А що з тридцять першою заявою?

— Стосовно цього я й хотіла поговорити з тобою.

Катаріна передала мені листа. Високоякісний екологічний конверт і високоякісний папір: білосніжного кольору, але з жирним сертифікатом про вторинну переробку. У шапці листа чепурився логотип, надряпаний дитячою рукою: дельфін із синдромом Дауна та девіз батьківської ініціативної групи: «Як риба у воді». Як на лихо, це було керівництво того дитячого садочка, який я мав витурити з приміщення задля майбутнього Драганового борделю. Позиція 29 у списку з 31 бажаного садочка. Мене охопило недобре почуття, що ця батьківська ініціативна група перемістилася на перше місце. І що зміст листа, можливо, суперечив цьому.

Для того щоб зрозуміти, що пошук місця в дитячому садочку не був абищицею, варто знати, що навіть процедура подачі заяв у нашому місті була ходінням пекельними колами. Спочатку слід було зареєструвати дитину онлайн на головній платформі міста. Ця платформа мала вигадливу, як і теперішні службовці, назву: «Дитсадки, няні, онлайн-база». Скорочено — ДНО. Відповідна домашня сторінка дійсно називалася dno.de. Лише через реєстрацію на dno.de можна було подати запит на отримання місця в дитячому садочку. Користувацький інтерфейс ДНО був і лишається настільки незручним, що через різноманітні збої та роз'єднання під час внесення даних більша частина дітей уже залишала місто, поїхавши отримувати вищу освіту, перш ніж процес реєстрації до дитячого садочка остаточно завершувався.

Однак реєстрація на dno.de жодним чином не завершувалася безпосередньою реєстрацією в якомусь конкретному садочку. Хто був зареєстрований на ДНО, повинен був записатися до кожного із садочків на співбесіду і всі дані, які вже були зазначені на dno.de, наново вписати в опитувальник відповідної установи.

В усьому цьому переливанні з пустого в порожнє слід було спочатку

розібратися, перш ніж справа доходила до вирішальної стадії отримання місця в дитячому садочку. Далі були співбесіди. На них слід було наплести сім мішків гречаної вовни, сподіваючись обрати найкращий садок з-поміж тих, що дали згоду, і розповідаючи, чому ви обрали саме цей садочок і що саме його концепція припала вам до вподоби.

Звісно, кожен дитячий садочок має своє ідейне спрямування — починаючи з відмінності між конфесійним і муніципальним дитячим садочком. Конфесійні дитсадки навчають дітей, що таке Великдень, Різдво й День святого Мартина⁸. Муніципальні дитсадки відзначають свято весни, зимове свято і свято ліхтариків, щоб через відмову від традицій зробити внесок в інтеграцію.

Окрім того, батьки повинні визначитися, якому виду харчового фашизму віддається перевага. Ви хочете, щоб ваша дитина отримувала біологічне, вегетаріанське чи веганське харчування до того, як ви, повертаючись додому, заїдете в «МакДональдз»? Є садочки, які дискримінують свинину, щоб не викликати підозру в тому, що вони хочуть отруїти мусульман; є садочки, що охоче ходять до лісу, інші наголошують, що вони інтегрують у групу дітей з інвалідністю; котрісь не мають дітей з інвалідністю, натомість — мінімум тридцять відсотків іспанців.

Кожен дитячий садочок стверджує, що отримання місць відбувається без жодних проявів дискримінації. Релігія, харчування або національність не важать за отримання місця. Хрещення не є обов'язковим для католицького дитсадка, вегетаріанське харчування — для біологічного, один з батьків іспанського походження — для білінгвального. Офіційно. Де-факто ваша дитина повинна про всяк випадок бути хрещеною не лише в євангельській, а ще й у католицькій церкві, і ви повинні бути готовими одразу відмовитися від віри на користь муніципального садочка, як і від віри в систему розподілу місць. Попіклуйтеся про те, щоб ваша дитина мала хоча б один пластир на окулярах і кульгала, коли береете її із собою на співбесіду. Вона повинна вміти сказати арабською: «Бери, якщо хочеш, мою іграшку, ти ж тут гість». І певна річ, мама з татом щасливо одружені, навіть якщо вони щойно розчерепили одне одному голови перед сімейним судом.

І якщо ви й ваша дитина пройдете всю цю тяганину, тоді кожне окремо взяте керівництво дитсадка вирішить урешті-решт на власний розсуд і цілковито автономно, яку дитину вони хотіли б прийняти, а яку — ні. Без свого курсу з усвідомленості я б уже після другої співбесіди наполягав на тому, щоб лишати лише візитівку адвоката та заяву на прийняття до садочка без усього цього безглузлого задурювання голови з концепціями та інтересами, і зрештою, просто позивався б через кожну відмову. Але ж як гарно написав Йошка Брайтнер!

«Усвідомленість — це неупереджений погляд на життя, який найбільше дивує нас у дітях. Діти живуть теперішнім. Занурена в гру дитина насолоджується моментом. Навчіться бути такими неупередженими, як діти».

А де я міг краще застосувати цю дитячу неупередженість, як не з людьми, які до вступу в початкову школу цілеспрямовано витіснятимуть з моєї дитини цю неупередженість? Тому я йшов на кожну співбесіду і робив неупереджену міну під час вдаваної гри... Катаріна висмикнула мене з моїх роздумів.
— Прочитай нарешті листа.
Я кивнув, узяв листа і прочитав:

*Шановна пані Дімель,
Ви та Ваш чоловік подали заявку на отримання місця в дитячому садочку батьківської ініціативної групи для Вашої доньки Емілі.
Засідання, на якому приймалося рішення про розподіл місць у дитячому садочку, відбулося минулого четверга. Ми прийняли рішення не на користь вашої доньки. Вирішальним був той факт, що Ваш чоловік погрожував нам позовною заявою про виселення, бо його клієнт хоче зробити з нашого приміщення бордель. Ми не бажаємо мати нічого спільного з такою клієнтурою.
З найкращими побажаннями...*

Я поглянув на Катаріну. Вона поглянула на мене. Це ж не може бути правдою! Щойно я відновив баланс між роботою та життям, убивши

свого клієнта, як тепер якийсь дитячий садочок знову порушує рівновагу.

— Послухай, справа з позовною заявою про виселення ось яка... — почав я, однак вона не дала мені навіть договорити.

— Бйорне! Про те, чим ти займаєшся для Драґана, ти повинен звітувати лише перед самим собою. Тут ідеться не про Драґана, а про Емілі!

Переді мною саме здибилася мати-левиця. З матерями-левицями краще не жартувати. Я спробував спустити цю матір-левицю всіма її чотирма лапами на землю, до реальності. Я почав заспокійливо жестикулювати.

— Катаріно, цей дитячий садочок стояв у нашому списку під номером двадцять дев'ять із тридцяти одного. Вірогідність, що він колись буде для нас важливим, була один до тридцяти одного. Я не міг навіть припустити, що виникнуть робочі ускладнення...

У мене виходило не дуже переконливо.

Катаріна зашипіла на мене.

— Ми страждаємо через увесь цей недолугий розподіл місць, а зрештою все летить сторчголов — знову через твого триклятого мафіозного клієнта!

— Але я намагаюся розділяти професію та приватне життя...

Катаріна видерла в мене з рук листа й ледь не проткнула вказівним пальцем дірку в його шапці:

— На противагу тобі, ці доброзичливці з дитячого садочка вочевидь не спроможні розділити професію і приватну сферу. Вони відмовляють нашій доньці, бо їм не до вподоби професія її батька. Мабуть, їм слід уже познайомитися з твоєю професією ближче.

Мати-левиця почала випускати пазурі. І до того ж не у моєму напрямку, а в напрямку батьківської ініціативної групи. Отже, я був далеко не єдиним лиходієм. Однак я був злегка збентежений питанням, які це все матиме наслідки для мене.

— І що ти хочеш, щоб я зробив? — запропонував я свої послуги.

Катаріна поглянула на мене зі здичавілою рішучістю:

— Я хочу, щоб ти привів усе до ладу. Як і завжди, — вона притисла листа мені до грудей. — Хто відмовляє нашій доньці, бо не любить її батька, повинен познайомитися з батьком Емілі.

— І як це... має конкретно відбуватися?

— Це ти в мене запитуєш? Спитай краще свого Драґана. Він завинив тобі дещо.

— Перепрошую, що? — я не міг повірити власним вухам.

— Через Драґана тобі вдалося налаштувати людей проти нашої доньки, — провадила далі Катаріна. — Зараз переконай їх у тому, що вони припустилися помилки. Для Драґана це в тебе завжди добре виходить. Це ж твоя робота — переконувати людей. Чи не так? Це й справді була моя робота. І я в ній був майстерним. Я мав, щоправда, свої проблеми з людьми, для яких я це робив. Переконувати людей задля Емілі було б суцільно позитивною перспективою. Але ці позитивні думки швидко звелись нанівець.

— Або Емілі отримає письмову згоду тридцятого числа, або...

Я з острахом глянув на неї:

— Або?..

— Або... ми з Емілі переїдемо до іншого міста. Кудись туди, де не треба пнутися зі шкіри, щоб отримати місце в дитячому садочку. Я теж хочу колись знову розпоряджатися власним часом і мати змогу вийти на роботу. І якщо це неможливо зробити тут, то, значить, можливо деінде.

Це була погроза, яку слід сприймати серйозно. Якщо вона переїде з Емілі, то я лишуся ні з чим. Катаріна попросту погрожувала, що я проводитиму менше часу з Емілі. І якраз для того щоб досягти протилежного, я прикінчив свого головного клієнта й натиснув на своїх шефів. Але зрештою, цього Катаріна не знала.

Але я був майже вдячний, що Катаріні все ж таки вдалося створити таку гнітючу атмосферу. Бо я на якусь мить повірив, що ми провадитимемо бесіду, як батьки на рівних. Надмірна концентрація гармонії знічев'я може збити з пантелику.

8 День святого Мартина — міжнародне свято на честь дня пам'яті про єпископа Мартина Турського, яке відзначають 11 листопада в багатьох, переважно католицьких, країнах. Серед святкових заходів — урочиста хода вулицями, дитячі ліхтарики з гарбуза або сучасних матеріалів.

16. НЕТЕРПЛЯЧІСТЬ

«Щоб нетерплячість не відволікала вас від усвідомленості й не мала на вас надмірного впливу, дуже корисно сприймати нетерплячість свідомо й визнавати її. Не засуджуйте нетерплячість. Назвіть бажаний для себе стан: “Я спокійний”. Дозвольте собі прожити стан неспокою».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

СИТУАЦІЯ З ВІДВІДИНАМИ ВСЕ Ж ТАКИ розрядилася, бо Катаріна раптом повідомила, що піде в місто попити кави, до того ж сама. Це дозволило мені провести залишок пообіддя з Емілі в саду.

Раннього надвечір'я опинившись у квартирі, я відчув себе остаточно щасливим. Вільний час у понеділок пообіді в саду в ролі батька подарував мені набагато більше змістотворчої радості від життя, ніж останні п'ятдесят два пообідні понеділки в ролі адвоката в офісі.

Я був (і досі є) людиною, яка охоче виконує роботу. Її не повинно бути забагато — про це по роках безупинних перегонів я дізнався завдяки панові Брайтнеру. Але лишатися бездіяльним було неможливо для мене. Саме в цьому й полягає завада усвідомленості. Докори сумління, що змушують терміново вирішувати якісь питання, часто протиставляються усвідомленню власних потреб. У моєму пораднику з усвідомленості щодо цього є наповнена змістом фраза:

«Не шукай собі завдань. Завдання тебе знайдуть».

Або формулюючи інакше: якщо десь в озері потонув один клієнт, то деінде спливає якась інша проблема. З цієї перспективи, завдяки Катаріні мене знайшло нове завдання. Її словами це завдання звучить як «Наведи у всьому лад».

Або більш по-діловому: я повинен був улаштувати Емілі до кінця місяця в садочок, або ж її мати переїде разом з нею в інше місто. І Катаріні, очевидно, було байдуже, як я розв'яжу цю задачу. Її цікавив лиш результат.

Поки я грався з Емілі в саду, частина мого мозку вже розмірковувала над рішенням. Упродовж останніх років я витратив велику кількість часу, щоб переконати Драґана в тому, що усунення конкурента було

лише половиною справи. З економічної точки зору вигідніше було підім'яти конкурента під себе. Той, хто застрелив албанського наркодилера, не здобуде собі на цьому жодного нового клієнта. Коли всі клієнти наркодилера переходять до тебе, то він, зрештою, може застрелитися самотужки.

У мені визрівала ідея: чи не було б розумнішим від імені Драґана прибрати до рук усю ініціативну батьківську групу замість того, щоб боротися з нею від імені Драґана. Щоб обкрутити це діло, мені в будь-якому разі була потрібна згода Драґана. Не в останню чергу, щоб переконати його «офіцерів» і головорізів у тому, що ідея, за якою вони повинні підпорядкувати собі дитячий садочок, належала Драґану. Оскільки Драґан був мертвий, цю місію мав узяти на себе його великий палець.

Тож я пішов до ванної кімнати й поглянув на силіконову форму. Великий палець повністю змінив своє забарвлення й первісну форму. Натомість силікон не змінився й, очевидно, майже підсох за час, що минув, але я не був остаточно впевнений. Я хотів залити форму гіпсом, але мені бракувало впевненості — через страх, що я можу пошкодити щось або зіпсувати через брак терпіння.

Оскільки я просто не міг вирішити, що робити, я пішов до вітальні й узяв до рук поради́к з усвідомленості. Я нетерпляче гортав до сторінки, яка розкриває тему нетерпіння.

«Щоб нетерплячість не відволікала вас від усвідомленості й не мала на вас надмірного впливу, дуже корисно сприймати нетерплячість свідомо і визнавати її. Не засуджуйте нетерплячість. Назвіть бажаний для себе стан: “Я спокійний”. Дозвольте собі прожити стан неспокою».

Я цілковито усвідомлював свою нетерплячість, інакше я б, зрештою, насолодився ситуацією очікування й не мав жодних підстав поспіхом гортати поради́к з усвідомленості. Як мені не засуджувати нетерплячість? Вона неабияк шарпала мені нерви. Але, можливо, нетерплячість і справді мала в собі щось позитивне. Можливо, не було навіть потреби так довго очікувати висихання силікону. Можливо,

очікування було хибним підходом. Мені не слід дозволяти тюбіку силікону й кільком порадам інтернетних майстрів на всі руки визначати, як я спланую свій вечір. Усвідомленість — це наповнене любов'ю сприйняття миттєвості. До того ж наповнене любов'ю до себе самого, а не до тюбика силікону. Мій бажаний стан «Я спокійний» налаштується тієї ж миті, як я позбудуся цього великого пальця, який поволі розкладається, і зможу працювати далі над гіпсовим зліпком. А чи силікон у найтовщому прошарку ще містить залишки вологи, навряд чи було суттєвим для мого гіпсового зліпка.

Тож моя нетерплячість була цілковито виправданою, оскільки очікування, вірогідно, було цілком зайвим.

Я глибоко вдихнув і видихнув. Я відчував дихання навіть у двох власних великих пальцях.

Щоб не занурювати себе ще в більшу нетерплячість, я видобув відтепер не потрібний мені чужий великий палець із форми, викинув його в унітаз і натиснув кнопку змиву. Моя тривога миттєво зникла. Далі я взяв тюбик силікону й оглянув негатив великого пальця. Він мав дійсно гарний вигляд. Заглиблення від ліній на пучці можна було розрізнити неозброєним оком. І шрам у формі букви Д вирізнявся також.

Я очистив форму від мастила та залишків сукровиці, і замісив придбаний зранку гіпс.

Злегка струшуючи і постукуючи силіконову форму, я залив у неї густу масу. І знову почав чекати. Але цього разу нескінченне очікування було у фізичному сенсі абсолютно обґрунтованим.

Час очікування я використав на пошуки в інтернеті головної сторінки батьківської ініціативної групи. Я вже був знайомий із цими людьми зі співбесіди і з погроз позовною заявою про виселення. Однак обидва рази я не вважав за потрібне занурюватись у роздуми щодо відповідальних осіб або передісторії цієї батьківської ініціативної групи. Якщо я зі своєю усвідомленістю хочу підвести ризику під їхньою неусвідомленістю так само успішно, як зробив це з Драганом, мені варто, мабуть, трішки ґрунтовніше зайнятися ними.

Батьківська ініціативна група з дельфіном, що мав особливі потреби, на логотипі й гаслом «Як риба у воді» була некомерційним ТОВ і не була громадською організацією. Це не могло не радувати. У

громадській організації рішення приймають учасники. Учасників треба переконувати поодиночі. У ТОВ рішення ухвалюють засновники. Засновником є той, хто має частку у статутному капіталі.

Найвагомішим є слово того, хто має найбільшу частку. Але частки можна придбати без жодних переконувань.

Лише рішення про продаж частки комусь іншому слід залежно від обставин підкріпити аргументами. ТОВ є суспільно корисним, якщо слугує суспільно корисним цілям і його прибуток спрямований винятково на досягнення цієї мети.

ТОВ «Як риба у воді» має у складі лише трьох засновників. Це були батьки, що п'ять років тому створили стартап. Зі старих автошин мали вироблятися капці-ляпанці. Але згодом з'ясувалося, що під час роботи діти постійно плутаються у них під ногами, і оскільки батьки поринули у стартапну гарячку, то заразом організували склад для своїх причепів.

Трьом засновникам дитячого садочка було значно за тридцять або майже сорок. Як я зрозумів із домашньої сторінки «Автошини в ляпанці», вони хотіли «надати темі екологічного споживання та вторинної переробки економічного втілення». Крута пустопорожня фраза, щоб зі сміття третього світу зробити прибутковий бізнес. Це були хлопці із середовища, у якому ніхто не проходив військову службу, але вони носили бороди як у Першу світову війну та мали зачіски як у Другу світову. Вони харчувалися веганською їжею, водили гібридні автомобілі та викидали в повітря з кожним польотом у бізнес-класі до Азії більше CO₂, ніж могли заощадити їхні автомобілі за десять років.

У будь-якому разі ці покращувачі світу скуповували старі автошини в Пакистані, де діти здирали їх із колісних дисків без захисного одягу в метрових горах зі сміття. Далі вони надсилали ці шини до Бангладеш, де інші діти без рукавичок вирізали з них підошви та стрічки. У свою чергу підошви і стрічки переправлялися до Шрі-Ланки, де наступні діти, не маючи жодного захисту дихальних шляхів, злютовували їх у взуття.

Ці троє добродіїв не мали часу на власних дітей, бо займалися організацією дитячої праці в країнах третього світу.

Далі взуття морем доправлялося зі Шрі-Ланки до Гамбурга. У Гамбурзі, по прибуттю, собівартість кожної одиниці взуття включно з матеріалом, дитячою працею і витратами на транспортування становила 2,39 євро. Люб'язні підприємці-початківці продавали це взуття із шин по 69,95 євро за пару в крутих бутиках і в інтернеті. Під брендом «невтомний» цей мотлох був розрекламований як «екологічне вуличне взуття» та внесок у зменшення продукування сміття у третьому світі. Притому, що справжня частка сміття через використання пакувальних матеріалів зросла втричі. Цікавим чином ці азійські спецвідходи носили переважно противники глобалізації, хоча без глобалізації і дитячої праці ці товари ніколи б до них не потрапили.

Так чи так, ці троє добродіїв були засновниками «Як риба у воді». Вони несли відповідальність за те, що Емілі не отримає місце в дитячому садочку лише через те, що її батько заробляє гроші як «гнилий» адвокат, а не за рахунок дитячої праці. Інформації, яку мені слід обмірковувати, було, як для початку, і так задосить.

По годині вишукування інформації я вже мав орієнтовний план. Ще за годину гіпс висох. Я обережно дістав його із силіконової форми.

Ідеальний відбиток Драганового великого пальця. Мій штемпель для всіх майбутніх рішень. Я очистив силіконову форму і сховав її в шафі для мийних засобів. З великим пальцем я пішов до вітальні і дістав куплену зранку бульварну газету. Саме час надати моєму планові конкретних обрисів, а Драгану — віддати своє перше розпорядження.

17. НЕВПЕВНЕНІСТЬ

«Невпевненість і впевненість — ірраціональні почуття, якими ви можете керувати самотужки. Уявіть собі певне місце, де ви відчуваєтеся впевнено. В оточенні людей, яким ви довіряєте. Відчуйте, як ви самі можете культивувати в собі почуття впевненості».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

НАСТУПНОГО ДНЯ після першої вранішньої дихальної гімнастики пропозиція з розірвання трудової угоди була вже в моїй електронній скриньці. Вона головно відповідала тому, про що ми домовлялися. Я з принципу вніс кілька змін і відіслав документ назад. Я попросив, щоб договір із внесеними змінами залишили підписаним на моєму письмовому столі до п'ятнадцятої години. У відповідь я склав заяву від імені Драгана, що він знімає з фірми Дрезена, Еркеля і Даннвітца всі можливі претензії і в майбутньому, як і в минулому, і хоче, щоб винятково я опікувався його справами. Цей лист я надрукував на одному із чистих бланків, заздалегідь підписаному Драганом, і вклав його до свого портфеля.

Далі була зустріч із Сашею на дитячому ігровому майданчику.

Сьогодні я також вирішив залишити свою «А8», яка була припаркована поблизу моєї квартири, і дослідити свій новий, вільний світ, крокуючи пішки. Я вже дістав з авто всі особисті речі. Ключ від нього я сьогодні здам у конторі. Фірма сама подбає про те, щоб забрати авто й повернути його до лізингової компанії, якщо матиме бажання. Ніхто більше не нав'язуватиме мені, яким видом транспорту пересуватися.

Як виявилось, дитячий ігровий майданчик біля Шлос-парку мав три величезні переваги для конспіративної зустрічі. По-перше, до обіду його відвідували численні няні, мами, а також бабусі з дітьми. Тож тут панував постійний рівень шуму від захоплених грою Тімів та Ноемі так само, як і від їхніх матерів, що постійно викрикували: «Тімо, Ноемі, облиште це, будь ласка!». Якщо за такою шумовою завісою присісти на лаву, то вже навіть із двометрової відстані нікому не буде під силу зрозуміти уривків розмови.

Можливий недолік: на цьому ігровому майданчику двоє чоловіків

одразу впадали в око, як дві драґ-квін² на зустрічі салафітів¹⁰. Але із цього в той-таки час випливала й наступна перевага: відповідно звертатимуть на себе увагу й ті, хто, можливо, спостерігатиме за нами. Третьою перевагою була відповідність місця темі розмови. Те, про що я хотів поговорити із Сашею, коли ми домовлялися про зустріч, мало, щиро кажучи, багато спільного з ручними гранатами й мертвими. Від учорашнього пообіддя перелік тем, щоправда, дещо розширився. Тепер розмова буде багато в чому пов'язана з дітьми.

У справі з дітьми Саша був ідеальним співрозмовником. Саші було двадцять дев'ять років. Він не був занадто високим, але мав м'язисту статуру. Він справляв враження хитрого, підступного і злегка недоглянутого. Не брудний, але такий, ніби десять хвилин тому вистрибнув із ліжка, під одягом у нього все ще піжама із супергероем і йому не завадило б причесатися і почистити зуби. Це призводило до того, що, як правило, Сашу недооцінювали незнайомці, що для деяких з них виявлялося, зрештою, фатальною помилкою.

Шість років тому Саша прибув до Німеччини з Болгарії. Перші роки він працював на Тоні. Спочатку витуряйлом у барі, тоді заступником його керівника. Саша був кмітливим і вже скоро знав кожного охоронця, кожного дилера та кожну проститутку в клубі Тоні.

Виявилося, що Саша також добре розумівся на комп'ютерах. Він не був ботаном, але за незначний проміжок часу став головним у розв'язанні проблем, пов'язаних із вірусами й мережею.

Ніхто не знав про те, що Саша впродовж дня був в університеті, щоб отримати там німецький диплом. Але після трьох років Саші довелося визнати, що йому не вдається п'ять днів на тиждень залишати робоче місце у клубі о восьмій ранку, щоб далі опинитися о дев'ятій в університеті.

Через це Саша закинув університет. Щоб не отупіти остаточно як мафіозі, він вирішив здобути професійну освіту, яку зможе опанувати в першій половині дня без надмірних зусиль. Саша вивчився на вихователя. Він запитав у Тоні, чи не знайдеться для нього робота з більшою кількістю сонячних годин. Водія Драґана тиждень тому саме засікли, коли той промчав повз початкову школу зі швидкістю 120 км/год. Тоні порекомендував Сашу Драґанові й поручився за нього, використавши нагоду прилаштувати когось зі своїх довірених осіб у

безпосередній близькості до Драґана. Так Саша познайомився з Драґаном. Саша завжди був вірним своєму актуальному роботодавцеві й тому не підходив Тоні як інформатор. Взаємини між Тоні та Сашею стали помітно холоднішими.

Робота підходила Саші ідеально. Драґан любив подовше поспати й впродовж дня залагоджував свої справи з дому. Тож потреба у Саші виникала здебільшого лише ввечері, і впродовж дня він міг присвятити час своєму навчанню на вихователя. За три роки він склав випускні іспити з найвищими балами й розповів про це Драґанові лише тоді, коли вже мав сертифікат у кишені. Драґан ледь не вмер зо сміху.

Ми з Сашею були єдиними людьми з вищою освітою, що мали прямий доступ до боса мафії. Але Саша здобув тепер також професію вихователя. Драґан почав дорікати мені за брак педагогічної кваліфікації, яку мав тепер у своєму розпорядженні навіть його водій. Так я дізнався про Сашину додаткову кваліфікацію.

Коли я прийшов на ігровий майданчик, Саша вже сидів на лаві і спостерігав за розбурханими дітлахами. Я сів поряд із ним.

— Гарне місце, — почав я розмову.

— Мені вдається найкраще розслабитися, коли я бачу невинних дітей, захоплених грою.

— Існують також винні діти? — поцікавився я.

— Ні. Їх не більше, ніж невинних дорослих. Кожен досвід накладає на тебе провину за історію його походження.

— Ти зараз педагог чи філософ?

— Хто має справу з дітьми, не бачить тут великої різниці.

— Мені це відомо по моїй крихітці. Щоправда, вона скоріше філософ.

— Чудове дівча твоя Емілі. Як у неї справи?

Я високо цінував у Саші те, що він з легкістю запам'ятав ім'я Емілі.

— Прекрасно, їй дуже сподобалися вихідні на озері.

— А Драґан як? — поцікавився Саша.

— У нього теж усе добре. Оскільки він ніколи офіційно не був у моєму багажнику, він у жодному разі не хоче, щоб хтось дізнався, де саме він його покинув. Але ми на зв'язку. Драґан же сказав тобі, що бажає, щоб бізнес працював далі, як і раніше. Перші вказівки від нього у мене при собі.

— Це буде складніше, ніж очікувалося, — зауважив Саша.

Це головна дурниця, якої припускаються люди, що не розуміються на усвідомленості. Вони все оцінюють.

— В чому полягає проблема?

— Ну... — м'явся Саша. — Правду кажучи, є ціла низка проблем.

Як прихильник безоцінного сприйняття і як той, хто цінував однозадачність, я попросив Сашу просто назвати мені по черзі аспекти, які він вважає проблемними.

— По черзі? Гаразд, отже: фактом є те, що Драґана ледь не вбили, мене ледь не вбили, Ігоря вбили, і Мурат також мертвий. Тоні хоче показати, що він крутий. І якщо ми не вживатимемо якихось заходів, то опинимося у справжній війні з бандою Боріса.

Те, що Драґану й Саші загрожувало вбивство, було для мене новиною. Однак навіть попередній Сашин опис проблем мав певні протиріччя з моїм станом глибокої розслабленості.

— Добре, почнімо з кінця: що з війною банд?

— Боріс у гніві через те, що Драґан забив і спалив Ігоря. Передусім він гнівається, бо Драґан не виходить на зв'язок, щоб попросити вибачення. З тобою Боріс також не може зв'язатися. Він повідомив мені, що очікує до сьогоднішнього вечора почути або тебе, або Драґана особисто. Інакше він розстрілюватиме щодня по одному з Драґанових «офіцерів», поки шановний добродій не буде спроможним поговорити з Борісом. До того ж із цієї миті для нього не буде проблемою застрелити Драґана, тебе або мене. Боріс справді до біса розгніваний. Цього слід було очікувати. Але Боріса можна втихомирити.

Він був бізнесменом. Кожне людське життя мало для нього свою ціну. І ціну за Ігоря можна було сплатити грошима, наркотиками або новими кордонами району.

— Хоч це й негарно, але зрозуміло. Перш ніж зустрітися з Борісом, я все ж хотів би дізнатися, що в дійсності трапилося на майданчику біля з'їзду з траси. Розкажи із самого початку.

— Добре. Впродовж кількох тижнів у Тоні не сходяться цифри.

Товарообіг зривається. Нічого драматичного, але так, що ігнорувати це вже неможливо.

— І в чому причина?

— Тоні стверджує, що в його районі хтось продає наркотику за пів ціни.

Тому вся торгівля зійшла на пси.

— А що із цього приводу сказав Драган?

— Драган припускає, що частину речовини Тоні прибирає до рук. Але він не має доказів і хоче озвучити свої припущення на наступній зустрічі «офіцерів», якщо Тоні до того часу не спаде на думку якесь краще пояснення.

— І? Тоні знайшов краще пояснення?

— Пояснення — так. Але після п'ятничних подій я маю великі сумніви, що вони кращі.

— Що Тоні вам розповів?

— Він сказав, що порозпитує. Натисне на кількох дилерів, зламає кілька кісток і таке інше. А у п'ятницю ввечері мені телефонує Мурат і розповідає, що стало ясно, хто стоїть за цим ділом. Ігор. Він, заручившись Борісовою згодою, розгорнув свою наркомережу в нашому районі. І поставка речовини здійснюватиметься того ж вечора на паркувальному майданчику. Це була б нагода заскочити Ігоря на гарячому. І це був би доказ, що Боріс водить Драгана за ніс.

— Ага. А чому Тоні не розповів про це Драгану особисто? Чому він підіслав до тебе Мурата?

— Я себе про це теж запитую. Найвірогідніше, щоб мати змогу все заперечити. Якщо раптом щось піде не так...

— Як усе трапилося?

— Отже. Ми в дорозі до Братислави. Мені телефонує Мурат. Тому ми їдемо на паркувальний майданчик. Ми бачимо Ігоря та ще якогось типа у мінівені. Драган кричить на Ігоря, я бризкаю йому на штани бензин, Драган його підпалює. Піддати жару під зад — звична справа. Ніщо не віщувало біди. Я вже навіть мав ковдру для гасіння напохваті. Але той другий тип вихоплює ручну гранату і має намір вистрибнути з машини. Замість того щоб гасити Ігоря, я кидаю пожежну ковдру на того типа і вибиваю в нього з рук гранату, яку він ще не встиг зняти із запобіжника. Ігор скористався можливістю і, продовжуючи горіти, вибігає з мінівена. Мінівен загоряється. Драган мчить за ним. Я бачу, як прибуває автобус із дітьми, вирубаю ідіота з гранатою і підганяю нашу машину. Решта тобі відома з відео.

— Тож ваш план полягав у тому, щоб піддати Ігорю «жару під зад» і все?

Саша кивнув:

— Так. Потім ми привезли б Ігоря до Боріса і поспілкувалися щодо того, як Боріс збирається виплутуватися з лайна, в якому зав'яз.

Я хитнув головою.

— Навіть найкращий план іноді буває провальним.

— Як сказати, — у Сашиному голосі чулася своєрідна інтонація.

— Що ти маєш на увазі?

Саша вагався:

— Можливо, існував також інший план. Драґан не тямив себе з люті і він вочевидь не звернув на це увагу. Але скидалося на те, що тип із ручною гранатою ніскілечки не здивувався нашій появі. Недвозначне здивування було в Ігоря. Але той тип, здавалося, лише на нас і чекав. Щоб покінчити з усіма нами.

Оце так! Тож я, певно, усвідомлено вбив осину матку, тоді як хтось інший доволі неусвідомлено запхав до її гнізда свого пальця.

— Хто був цей тип?

— І гадки не маю. Ніколи його не бачив. І зважаючи на те, як він вибухнув у мінівені, там уже немає на що дивитися.

— А що з наркотиками?

— В тому й річ. Там не було жодних наркотиків. Нічогісінько. Певно, на тому паркувальному майданчику Ігор хотів провести обгородку зі зброєю. Ручні гранати.

— А який сенс був заманювати вас із Драґаном у засідку? Кому це було на руку?

— Звісно, що Тоні. І підозра не впала б на нього. Окрім нас із Драґаном, ніхто не знав про те, що в нього з Драґаном був конфлікт. Вірогідно, він би швидко заявив про свої права на спадок Драґана і виправдовував би квапливість війною з бандою Боріса.

— Але план не спрацював — якщо такий дійсно був. Драґан вижив.

Саша знизав плечима.

— Але все інше склалося. Ігор мертвий. Боріс рве вудила. Драґан заліз на дно, а Тоні вийшов сухим із води. Нікому більше немає діла до його сумнівних справ, якщо Драґан вважає, що Боріс заманив його в пастку. Прокляття, стан речей ще більше заплутаний, ніж я гадав до цього.

— Окей, — я заплющив очі. — Якщо Тоні хоче вплутатись у війну між бандами, тоді як у цю картину вписується вбивство Мурата?

Саша похитав головою.

— Я не маю жодної гадки, — зізнався він. — Але після того хаосу на паркувальному майданчику Мурат мені телефонував. Геть розгублений. Хотів неодмінно поговорити з Драганом, проте не хотів повідомляти, про що йдеться. Було очевидно, що він наклав у штани по повній. Я сказав йому, що він повинен звернутися до тебе.

Спілкування з Драганом відбувається через тебе.

— Він так і зробив. Він залишив повідомлення на моєму автовідповідачі увечері в неділю. Він хотів, щоб ми зустрілися у понеділок зранку в заповіднику дикої природи.

— Мабуть, він злякався, бо послав Драгана прямісінько в пастку. Можливо, він хотів зізнатися тобі у своїй провині.

— Якщо його застрелили через те, що він хотів здати Тоні, то це означає, що Тоні відомий зміст телефонної розмови. Я хоч і мав побоювання, що мій телефон прослуховують, та гадав, що це робить поліція.

Саша сторопів. У нього на обличчі читалося, як він складав два до двох.

— А якщо в Тоні є інформатор у поліції? Тоді йому став відомий зміст розмов, і він зміг зібрати пазл, — сказав він, підсумовуючи.

Я кивнув.

— Цілком можливо. І тоді, вірогідно, мене б спіткала та ж доля, якби я зустрівся з Муратом. Тоні я не потрібен, і він, певно, побоюється, що мені стане відомо, що Драган має на нього зуб.

Саша стурбовано поглянув на мене.

— Надати тобі когось для охорони з фірми Вальтера? — спитав він. Вальтер був у Драгановій фірмі «офіцером» зі збуту зброї. Його легальною ширмою була охоронна фірма. Його хлопці і дівчата також були дуже ефективними у всьому, що стосувалося персональної охорони. Але цілодобова охорона була останнім, чого я саме тепер потребував.

— Поки ні, — відповів я швидко. — Я... дочекаюся розмови з Борисом. Окрім того, я повинен обговорити все, що ти мені щойно розповів, із Драганом. Я триматиму тебе в курсі.

Запала невеличка пауза. Це передусім було пов'язано з тим, що я не знав, як після всіх цих тем із підступами, вбивствами і помстою

перейти до теми взяття під контроль дитячого садочка.

Саша вирішив цю проблему за мене.

— А які вказівки від Драґана? — спитав він.

Я намагався не виказати свого хвилювання, коли передавав Саші заготовлену сторінку вчорашньої бульварної газети. Вона містила обведені слова і лінії, що ці слова поєднували. І досконалий відбиток великого пальця Драґана.

Саша почав розшифровувати цей витвір мистецтва.

— Плани з борделем змінилися. Взяти під контроль батьківську ініціативну групу. Впродовж тижня. Організовуємо не притон, а дитячий садочок. Усі інші вказівки через адвоката.

Саша глянув на мене спантеличено.

— Я що, сильно вдарив Драґана по голові, коли зачиняв багажник? Що це може означати?

Гамір ігрового майданчика, здавалося, вмить стих. У мене було відчуття, ніби всі діти раптом подивилися на мене й спитали те саме. А матері дітей дивляться на мене з обуренням: чому ж я не відповідаю на запитання, яке поставили діти? Навіть птахи стихли й напружено чекали. Але найбільше чекав відповіді Саша, а від нього не так просто відбрехатися.

Підпорядкування дитячого садочка організованій злочинності було, звісно, чудовою нагодою для батька, який на цю організовану злочинність працював і хотів для своєї доньки оптимального піклування. Але це не було відповіддю на питання, як слід реагувати на загрозу війни між бандами довкола загнаного кримінального боса, який заліг на дно.

Коротко: мене охопило відчуття невпевненості в тому, що мені в цю мить вдасться поєднати роботу і приватне життя.

«Невпевненість і впевненість — ірраціональні почуття, якими ви можете керувати самотужки, — писав Йошка Брайтнер у зв'язку із цим. — Уявіть собі певне місце, де ви почуваетесь впевнено. В оточенні людей, яким ви довіряєте. Відчуйте, як ви самі можете культивувати в собі почуття впевненості».

Отже, подумки я перемістив себе з ігрового майданчика. Я уявив, що сиджу поряд з Емілі на причалі біля будиночка на озері. Тепло дерева наповнює моє тіло й розслаблює мої м'язи. Плюскотіння хвиль об брус заспокоює мої нерви. Відблиск сонця у воді лоскоче мої відчуття.

— Отже, ця думка не є настільки недоладною, — почав імпровізувати я. — По-перше, Драган іще геть не розмірковував над усіма цими каверзами довкола Тоні. Як ти й казав, він не звернув великої уваги на того типа з ручними гранатами.

— Незважаючи на це, він добре знає, що все, що відбувається, — не дитячий день народження, — заперечив Саша.

— Саме так. І тому... — подумки я обійняв Емілі й виплюнув горіх у воду, — тому Драган хоче тримати контроль над ситуацією у своїх руках. Він не хоче пливти за течією тільки через те, що заліг на дно. Він хоче не реагувати, а діяти.

Ось, будь ласка, звучало досить добре.

— І до того ж із такою повнотою влади діяти, — провадив я далі, — ніби нічого не відбулося. Елітний бордель, запланований Драганом, — це довготривалий проєкт. У короткостроковій перспективі дитячий садочок відмовляється з'їжджати. Тож необхідно його спочатку підпорядкувати. Дитячий садочок замість війни між бандами. Це ознака повноти влади. Ознакою невпевненості було б не опікуватися цим проєктом лише через те, що дехто хоче спровокувати війну між бандами.

— Цей дехто бачить ситуацію інакше.

— Саме це й хвилює Драгана. Цей дехто очікує, що Драган призупинить усі майбутні проєкти і сконцентрується цілком та повністю на загрозі війни між бандами. Тоді цей хтось зламає об Драгана зуби.

Я подивився на Сашу з викликом у погляді.

— Що ти робиш у садочку з дітьми, які порушують порядок?

— Іноді буває дуже корисно проігнорувати порушення правил.

— Ось бачиш. Якщо Драган хоче керувати дитячим садочком, замість піддатися нав'язливим думкам про війну між бандами, ми зможемо дуже швидко встановити, кого ця незворушність виведе із себе.

— Але що він робитиме з дитячим садочком? Чи не краще нам зайнятися наркоткою, зброєю і повіями, як зазвичай?

— Звичайно. Але для цього не потрібні нові вказівки. Усе працює далі, як і до цього. Дитячий садочок та елітний бордель — це справи політичної значущості. Поки садочок виїде через заявлену потребу власника у житловій площі і поки буде готова дозвільна документація для притону, минуть роки. Якщо ми підпорядкуємо батьківську ініціативну групу — то зможемо, коли настане час, прикрити цю лавочку тихо й мирно.

Ця частина мені й самому здавалася малопереконливою. Я помітив, як мій уявний причал почав злегка коливатися.

— Ага. Взяття під контроль дитячого садочка є для нас терміновою проблемою і єдиним, що ятрить Драганову душу.

— Єдине, що Драган бажає обговорювати в письмовій формі. Дитячий садочок заївся з ним... Послухай-но, коли кланконкурент шкірить на нас зуби, ми ж його не знищуємо, а беремо над ним гору. Постійна клієнтська база — стабільна виручка.

Моє порівняння дитячого садочка з осередком наркоторгівлі призвело до такого сильного нахилу причалу, що я ледь не шубовснув у воду.

— Яким чином клієнтська база дитячого садочка приносить дохід?

— Ну, дуже просто... тож... кожна дитина має здебільшого двох батьків. Тож через кожне місце в дитячому садочку в тебе три контакти. Дитина, батько й мати. Батьки так само залежать від надійного місця в дитячому садочку, як... наркоша від якісної речовини. Вони зроблять для тебе все, чого забажаєш.

Я з останніх сил чіплявся за причал, як верхолаз. Але схоже, що Саша цього навіть не помічав.

— Гаразд, — несподівано сказав він, — тоді переберемо на себе керування дитячим садочком.

Я поглянув на Сашу з недовірою.

— Я все владнаю. Без питань.

— Перепрошую, як? — лише тепер я збагнув, що можу заощадити подальшу балаканину. Причал знову був у повному порядку.

— Я поговорю з людьми з батьківської ініціативної групи.

— Драган хоче, щоб це відбулося до початку наступного тижня. Тож розмова з керівництвом має відбутися ще цього тижня.

Я з полегшенням підвівся і дав Саші список з іменами, адресами та номерами телефонів засновників «Як риба у воді».

Саша також підвівся.

— Хоч я і не сповна розумію, для чого потрібні такі стислі терміни, але Драган у своєму репертуарі. Зрозуміло. Впродовж тижня. Аде передай, будь ласка, Драгану, що в мене є одне побажання.

Я поглянув на ного з цікавістю.

— Якщо наш синдикат вступає у бізнес, пов'язаний із дитячими садочками, я хочу бути керівником цієї ланки.

— Ти хочеш?..

— Ти бачиш тут іще когось з освітою вихователя?

Саша був ще більш спритним, ніж можна було уявити. Як керівник однієї з ланок Драганового картелю, Саша став би «офіцером». На одному рівні з Тоні. Що було б незайвим у випадку, якщо саме Тоні стояв за замахом на Драгана.

— Це не викличе жодних проблем. Я гадаю, Драган саме цього і хотів. Весь Сашин вигляд виказував, що це припущення викликало в нього почуття гордості. Нарешті його професійні якості знайдуть достойне застосування. Хай навіть завдяки гіпсовому зліпку великого пальця подрібненого злочинця.

— Драган планує ще цього тижня особисто зустрітися зі мною та усіма «офіцерами», щоб намітити новий курс та повідомити, що в іншому все залишається по-старому.

— Я про це подбаю. Якісь побажання стосовно дати? — спитав Саша.

— Не раніше четверга. Я повинен спокійно обговорити з Драганом твою теорію стосовно Тоні й залежно від обставин підготуватися до відповідних наслідків. Це за один день не організуєш.

Саша підійшов до лави з того боку, де стояв металевий кошик для сміття. Він підпалив газетну сторінку і опустив обвуглені залишки паперу до кошика. Він задумливо вдивлявся в попіл, що ледь жеврів. Його, здавалося, щось бентежило.

— Ця забаганка з дитячим садочком, можливо, буде для Наташі невеличкою розрадою, — промовив він зрештою.

— Хто така Наташа?

— Моя знайома.

— А який вона має стосунок до дитячого садочка?

— Жодного. Проте вона має стосунок до будинку. Наташа хотіла працювати в елітному борделі, якого наразі не існує.

— А чому її тоді має порадувати ситуація з дитячим садочком?
— Якщо я керуватиму дитячим садочком, вона зможе віддавати туди двох своїх дітей на день. Як ти сам кажеш, від місця в дитячому садочку залежать в першу чергу батьки. Не діти.

Я кивнув.

— А хто приглядає за її малечею зараз?

Саша усміхнувся.

— Я, — і звернув свій погляд на ігровий майданчик. — Александре, Лауро, — гукнув він. — Сюди, ми вже йдемо.

Александр і Лаура відгукнулися та пішли із Сашею. Перший наркоша з дітьми, що підсів на мій новий наркотик: місця в дитячому садочку.

⁹ Драг-квін (англ. drag queen, від drag — одяг, притаманний протилежній статі; queen — королева) — сленговий вислів на позначення квір-артистів, які переодягаються в яскравий і гарний образ, що привертає увагу. Драг-квін — це далеко не завжди геї або транссексуали. Надягаючи одяг, асоційований з жіночою статтю, драг-квін часто перебільшують певні його особливості для гротескного, драматичного чи сатиричного ефекту. Термін «драг-квін» часто помилково прирівнюють до терміна «трансвестизм». Головною відмінністю драг-квін від трансвестита є те, що метою переодягання є саме розвага глядача, а не задоволення своїх сексуальних потреб.

¹⁰ Салафізм (від араб. سلفي, салафія — «попередники», «предки») — сучасний фундаменталістський ультраконсервативний рух в ісламі.

18. НАХАБСТВО

«Є люди, які спілкуються відкритіше, а є люди, стримані у спілкуванні. Стримані люди сприймають відкритих людей як зухвалих. Замість того щоб даремно дратуватися через нахабство інших, варто краще попрацювати над розбіжністю у стилях спілкування. Будьте менш стриманими у висловлюванні своїх бажань. Чиніть чіткий опір, якщо відчуваєте зухвале ставлення. Найкращою відповіддю на безпідставну претензію буде “Дякую, що ти відкрито висловлюєш своє побажання. Шкода, що його неможливо виконати”».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

Я ЩЕ ТРИШКИ ПРОГУЛЯВСЯ Шлос-парком, щоб упорядкувати думки. Мені треба було зв'язатися з Борисом. І я повинен був з'ясувати, що насправді відбулося на паркувальному майданчику.

Існувало, окрім мене, лише двоє людей, які були дійсно зацікавлені в тому, щоб убити Драґана на парковці: Борис і Тоні. Борис — бо хотів прибрати Драґана як конкурента. Тоні — бо хотів зайняти місце Драґана. Отже, передбачалась або війна між бандами, або заколот. Обидві можливості мені, як свіжоспеченому вбивці короля, могли вилізти боком — перш за все, якщо я не буду стовідсотково впевнений, хто за цим усім стоїть: Борис чи Тоні. Якщо я почну діяти проти не того, це може мати кепські наслідки. Але може статися, що результат моєї бездіяльності буде ще гіршим. Тому мій чорновий план полягав у тому, щоб дозволити цим добродіям прибрати один одного. Борис був колись кращим другом Драґана. Тоні був колись Драґановим підопічним. А Драґана зараз уже зовсім не було. Драґаном був зараз... я. Я досить усвідомлено позбувся свого стресу, пов'язаного з Драґаном, проте взяв на себе стрес Драґана в ролі Драґана. Що ж, з ним я ще розберуся.

Ще поки я прогулювався парком і блукав поглядом довгою тополевою алеєю, мені надійшло смс-повідомлення від Тоні. Воно було таким, як і сам Тоні — претензійним і зухвалим. «Де Драґан?»

Ким треба бути, щоб ставити такі питання? Або Тоні стояв за п'ятничною пасткою (тоді питання ламало всі рамки своїм зухвальством), або Тоні не стояв за цим. Тоді це питання ламало всі рамки своєю тупістю — особливо відправлене в незашифрованій формі на мобільний, що перебуває під наглядом поліції. Або з телефону, що перебуває під наглядом поліції. Не виключаючи можливості того й іншого разом.

Перш ніж відреагувати на це смс-повідомлення нерозважливо й надміру емоційно зі словами «Ти сповна розуму?», я спокійно присів на одну з лав, зробив три глибокі вдихи-видихи й розгорнув свого порадника з усвідомленості. Розділ, присвячений поводженню з нахабними й безцеремонними людьми, я вже читав цього тижня, коли дратувався через Драґана.

«Є люди, які спілкуються відкритіше, а є люди, стримані у спілкуванні. Стримані люди сприймають відкритих людей як зухвалих. Замість того щоб даремно дратуватися через нахабство інших, варто краще попрацювати над розбіжністю у стилях спілкування. Будьте менш стриманими у висловлюванні своїх бажань. Чиніть чіткий опір, якщо відчуваєте зухвале ставлення. Найкращою відповіддю на безпідставну претензію буде “Дякую, що ти відкрито висловлюєш своє побажання. Шкода, що його неможливо виконати”».

Чудовий зачин. Якщо я напишу Тоні, усвідомлюючи, що це прочитає і поліція: «Дякую, що поцікавився, де я сховав Драґана. На жаль, Драґан побажав, щоб я нікому не повідомляв, де він», то це було б достатньо усвідомленою реакцією на його нахабство.

А поліції, що також як усвідомлено, так і нахабно читатиме повідомлення, я багато чого поясню. Я обрав компромісний варіант. Я вирішив бути настільки відкритим у спілкуванні, щоб як Тоні, так і поліція отримали з моєї відповіді і все, і нічого водночас. Я відповів Тоні:

«Дякую, що питаєш так напрямую. Драґан на Германн-штрасе, 41, 3-й поверх, у пані Бреґенц (дзвонити двічі). Але він не бажає, щоб дзвонили у всі дзвони».

Нехай поліція, Тоні — і не заперечуватиму, якщо пані Бреґенц також — вирішують між собою, яку інформаційну цінність має це смс-повідомлення. А якщо в пані Бреґенц виникнуть через це труднощі... Боже мій, мене це тільки потішить.

Ще сидючи на лаві, я зателефонував у контору й запитав у секретаріаті, чи лежить на моєму письмовому столі договір про розірвання трудової

угоди. Мені підтвердили, що так.

Я пішов пішки, щоб підписати договір. Контора зручно розташовувалася в тридцяти хвилинах ходьби від Шлос-парку. Щоб відродити стару нову звичку, перед тим як ступити на поріг контори, я без поспіху випив каву у «МакДональдзі» й купив собі бульварну газету. Рівно о п'ятнадцятій годині, за двадцять п'ять хвилин після відправки смс, я був у своєму офісі. Договір про розірвання трудової угоди справді лежав, із внесеними поправками, вже підписаний. Я також поставив свій підпис і доклав Драганову заяву до папки з документами. Відзавтра я більше не буду співробітником фірми Дрезена, Еркеля і Даннвітца. Папку з документами я хотів, як останню послугу цій фірмі, яка забрала в мене десять років життя і, можливо, шлюб, здати разом із ключем від авто й карткою-перепусткою від центрального входу особисто з усмішкою пані Брегенц, долучивши адресу, за якою було припарковане фірмове авто.

Проте за стійкою рецепції пані Брегенц не було. Коли я заходив, вона з невдоволеним виразом обличчя ще стояла там, щоб проігнорувати мене. Зараз вона *лежала позаду стійки рецепції, ледь дихаючи і з блідим лицем*. Її оточили двоє медпрацівників швидкої допомоги та всі співробітники, що саме були вільні. З-поміж інших — Клара, стажерка. — Що сталося? — хотів дізнатись я.

— Пані Брегенц знепритомніла, — відповіла Клара.

— Кларо, зважаючи на усний екзамен, який вам належить скласти вже незабаром, було б доречно, якби ви зуміли в стислій формі підсумувати загальний перебіг подій. Те, що пані Брегенц знепритомніла, я й сам бачу. Чи знаєте ви чому?

— Їй зателефонували, потім вона знепритомніла.

— Хто зателефонував пані Брегенц?

— Їй зателефонували з поліції.

— Звідки вам це відомо?

— Бо я хотіла зателефонувати у швидку, а поліція все ще була на лінії.

— І що повідомила поліція?

— Що вони самі зателефонують у швидку.

— Добре, Кларо. Можливо, поліція також обмовилась, що так стривожило пані Брегенц, що вона знепритомніла?

— Так. Поліція повідомила, що у квартирі пані Брегенц щойно

вибухнула ручна граната. Незадовго до того, як загін спецпризначенців хотів її штурмувати.

Ще одна ручна граната.

— Щиро дякую, Кларо. У вас добре виходить.

Я зосередився на диханні й на тому, що тут і зараз було безсумнівно позитивним. Моє усвідомлене смс-повідомлення надійшло, і його прочитали і Тоні, і поліція. Фактично вчинити замах на Драґана, який, імовірно, повинен був перебувати у пані Бреґенц, було проявом не лише тупості, а й поспіху. Про Боріса такого не скажеш. Тоні відповідав обом критеріям. Це означало, що оскільки Боріс не мав жодного виказувача в поліції, за нещодавнім замахом міг стояти лише Тоні. Отже, у мене було те, що цінують усвідомлені люди, — ясність. Тепер я знав, хто був першопричиною всіх проблем. Щоправда, це не робило проблеми меншими.

Оскільки пані Бреґенц уже не могла посприяти мені в урочистій передачі, я поклав папку з документами і ключ у шухляду для внутрішньої кореспонденції. Мені було відомо, що я, ймовірно, востаннє залишав контору як співробітник. Серія вдихів-видихів, що була покликана відігнати думки про вибух ручної гранати у квартирі пані Бреґенц, принесла відчуття радості й піднесення. Яке мені діло до особистого життя співробітників з моєї колишньої роботи? Я мав шестизначну суму готівкою, майже вдвічі більшу гарантовану договором вихідну допомогу та відсьогодні купу вільного часу для моєї доньки й позбавлене стресу життя. У моїй квартирі ручні гранати не вибухають. Гаразд, мені треба ще налаштувати Тоні та Боріса один проти одного, щоб цього не трапилося й надалі. Але всьому свій час. Звісно, я й гадки не мав, що ці хвили були лише провісниками потужного буревію, крізь який я, щоб не потонути самому, мусив тепер, як капітан, стернувати корабель, який, власне, планував залишити.

19. ЦЕЙТНОТ

«Час — відносна величина. Те, як ми сприймаємо час, залежить від нашої суб'єктивної оцінки ситуації, у якій ми перебуваємо. Таким чином відчуття цейтноту є не що інше, як прояв напруженості».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЛЕДЬ УСТИГ Я ВИЙТИ З КОНТОРИ, як мені надійшло смс-повідомлення від Тоні: «00035247315».

Після смс із запитанням «Де Драган?» і ручної гранати у квартирі пані Брегенц це був наступний прояв нахабства. Чи не зависокої цей тип думки про себе? Йому я точно не телефонуватиму на якийсь одноразовий телефон — це він має мені дзвонити. Подібні формальні питання були важливими. Я вирішив ще деякий час помарудити його очікуванням, і лише опісля надіслати кодову комбінацію свого одноразового телефону, щоб він міг зателефонувати мені.

Цієї ж миті задзвонив мій службовий мобільний. Петер Егманн. Він хотів негайно зустрітись зі мною. Ми домовилися побачитись у «МакДональдзі». Що й до чого, він мені поки що не відкривав.

За десять хвилин з'явився Петер. Він підійшов до мого столика, де я спокійно наминав мафін, насолоджуючись краєвидом уявного озера позаду тераси маккафе. Петер же, навпаки, був, як на зазвичай досить незворушного поліціанта, занадто схвильований.

— Бйорне, що це за лайно?

— Це не лайно, а дуже успішний ресторан швидкого харчування.

Він присів.

— Я говорю не про цю лавочку, а про стан вашої пані Брегенц!

— Очевидно, у неї виснаження, — знизав плечима я.

Петер злісно блиснув на мене очима:

— Після того як дізналася, що у вікно її квартири жбурнули ручну гранату. Хто за цим стоїть?

— Звідки я маю це знати?

— Ти надіслав Тоні смс-повідомлення, у якому вказано, що Драган перебуває у квартирі пані Брегенц!

— І? Він там був?

— Звісно, що ні.

— Навіть не беручи до уваги питання законності підстав для читання моїх смс-повідомлень — ви справді повірили тому, що там було написано?

— Ми маємо перевіряти кожну зачіпку.

— Тоді краще запитайте в типа, який жбурляв ручну гранату, що це лайно повинне означати.

— Він вислизнув.

— Як так? Я гадав, на підставі смс-повідомлення ви спорядили на місце загін спецпризначенців. Спецпризначенці повинні були покликати спецпризначенців, щоб упіймати того типа?

— Справа серйозна, Бйорне. Троє загиблих і два вибухи ручних гранат за чотири дні. І всі ці події пов'язані з Драганом.

— Але не я.

— Ах, ти не пов'язаний? На наступний день після того, як ти зі своєю донькою переночував у будиночку на озері, з'являється Драганів перстень разом із пальцем на столі сусідської тераси. Можеш це мені, будь ласка, пояснити?

— А що, вже встановлено, що то Драганів палець? — відпер я його закид.

— Це, безсумнівно, Драганів перстень, що був на відео. Ця річ настільки позбавлена смаку, наскільки й унікальна. Виготовлена на індивідуальне замовлення.

— Зачекай, — заперечив я. — Перстень Драгана — не одиничний екземпляр, а парний виріб. Боріс замовив собі точнісінько такий самий перстень.

— Але від Боріса ми тим часом дізналися, що всі його десять пальців усе ще на місці.

— І впродовж років він не носить на жодному із цих пальців той перстень.

— На що ти натякаєш?

— Ну, якщо ви ще навіть не знаєте, чий перстень знайшли, як ти тоді можеш бути впевненим, чий палець устромлений у перстень? Хто тобі скаже, що цієї самої миті Драган не ніжитьсЯ десь на сонці, лежачи на пляжі, з десятьма пальцями і своїм позбавленим смаку перснем, а ви тримаєте в пакеті для доказів Борісів перстень з пальцем незнайомця?

Захисник у кримінальних провадженнях не зобов'язаний тяжіти до правди, а повинен лише посіяти сумніви. І в цьому я завжди був досить вправним.

— Гаразд, цю обставину ще треба буде з'ясувати. Але в цьому нам напевно допоможе ДНК-експертиза. Шкода, що лабораторія перевантажена. Але сподіваюсь, що отримаю результат наприкінці тижня.

— Для ДНК-експертизи спочатку необхідний зразок ДНК Драґана для порівняння. Невеличка порада від фахівця: візьми зразок слини — її можна використовувати для надання в суд. Щоправда... коли ти встромлятимеш ватну паличку Драґану в рота, можеш у нього зрештою сам запитати, чи не бракує йому одного пальця.

Як адвокату, мені завжди вдавалося аргументами заганяти в тісний кут будь-якого опонента. Гаразд, усі мої блискучі аргументи могли б розсипатися в ту мить, коли кров, сперму або слину, що безсумнівно належали Драґану, порівняли б із ДНК пальця. Але не раніше, ніж ця мить настане. А наразі тим, хто більше прагнув безпечного простору, був однозначно Петер.

— Тобі навіть не цікаво, що ми знайшли під час обшуку будиночка? Невже я таки недогледів якісь явні сліди усунення тіла? Мене кинуло в холод. Горло пересохло. У потилиці з'явилося напруження. Я спробував приховати всі ці прояви.

— О, звісно, цікаво. Що ж ви знайшли?

— Водолази знайшли золотий годинник і пряжку від ремня неподалік елінгу! І ці обидві деталі також видно на відео.

Мене пронизало безмежне полегшення. Годинник і пряжка від ремня були речами масового виробництва. Схоже, що за винятком справи з пальцем, мені вдалося, завдячуючи зумисному фокусуванню, не припуститися жодних інших помилок під час усунення тіла.

— Щирі вітання. А якби водолази продовжили пошуки, то знайшли б стародавні вази або залишки Атлантиди. Який це має стосунок до Драґана?

Петер поглянув на мене таким поглядом, ніби в мене не всі вдома.

— Бйорне, твій клієнт перебуває в центрі розслідування вбивства. І не виключено навіть, що він сам став жертвою злочину. В той час і в тому місці, яке безпосередньо пов'язане з тобою. Я взагалі не розумію, як ти

можеш лишатися таким байдужим.

— Усвідомленість.

— Що?

— Дихальні вправи, острови часу, свідомі вчинки. Тобі також варто якось спробувати.

— Немає часу.

— Колись час усвідомленості настане й для тебе. А поки що підсумуймо: щодо пальця немає ніякої конкретики. Як тільки Драґан з'явиться, він зможе сплатити вам винагороду за знахідку годинника і пряжки від ремня. Що ще? Жодних указівок на винуватця замаху з ручними гранатами?

— Лише те, що тип гранат був такий, як у п'ятницю на паркувальному майданчику.

— Я не повинен роз'яснювати тобі твою роботу, Петере, але замах міг здійснити тільки той, хто знав зміст мого смс-повідомлення, надісланого Тоні. По суті тобі слід лише з'ясувати, чи передавав хтось зміст повідомлення Борісу.

Петер хотів заперечити. Я ж продовжував:

— А якщо це не так, із підозрюваних залишається лише Тоні.

Із такими словами я підвівся. Я взяв свою тацю. Петер залишився сидіти. Цей чоловік справляв враження виснаженого і змученого.

— Тобі слід чогось поїсти, — сказав я йому. — Рекомендую гепі міл. Іграшка тижня — птаха-повторюха. Твоєму синові сподобається. Але будь уважним, іноді трапляються голосові плати з ґанджем. Ніщо не ідеальне.

Він лише буркнув щось і відмахнувся. Коли я відніс тацю й попрямував до виходу, поліціант уже зник. Я навіть не розповів йому про своє звільнення з фірми. У будь-якому разі офіційно це відбудеться лише з наступного тижня.

Я попрямував додому. Поки я пішки блукав середмістям, вирішив пізніше ввечері навідати Боріса. Але перед цим я повинен був поспілкуватися з Тоні. Я вже достатньо довго ігнорував його повідомлення. Я надіслав йому смс-повідомлення з одинадцятьма символами і негайно отримав дзвінок на одноразовий телефон. Я сів на лаву перед фонтаном лаконічної будови сімдесятих років, наповненого пінним джуркотінням.

— Бйорне, чому ти не виходиш на зв'язок?
— Мамо? Це ти?
— Облиш це лайно, старий. Тут уже пахне смаленим. Драґан зник, а ти єдиний, хто має з ним зв'язок. Нам негайно потрібні рішення, розумієш? Негайно!
— Схоже на цейтнот.
— Цейтнот? Повна дупа. У нас тут усе зійде на пси, якщо Драґан зараз же не ухвалить кілька рішень. І швидко.
— У четвер відбудеться зустріч «офіцерів», там Драґан повідомить, що необхідно.
— Начхати на четвер. До четверга ще ціла вічність. У нас нема стільки часу! Я мушу поговорити з ним негайно, чуєш? Негайно!
Мій порадник з усвідомленості мав кілька чітких речень до теми цейтноту:

«Час — відносна величина. Те, як ми сприймаємо час, залежить від нашої суб'єктивної оцінки ситуації, у якій ми перебуваємо. Таким чином відчуття цейтноту є не що інше, як прояв напруженості».

Або ознакою того, що хтось удруґе ганебно сів у калюжу після спроби вбити свого шефа, і тому був розлючений на себе самого. Я міг його зрозуміти.

Хоча мені вдалося з першої спроби те, в чому він напартачив. Тому я сидів зараз без жодного тиску через цейтнот на лаві, слухаючи брєніння фонтана і спостерігаючи за голубом, маленькою шапкою піни та шматком картоплі фрі, що дрейфував поверхнею води.

— Скажи-но, Тоні, може бути так, що ти напружений?

— Навіть не сумнівайся!

— Чому це так?

— Бо... бо... бо нещодавно мій бос ледь не злетів у повітря вдруґе впродовж чотирьох днів... бо мій найближчий співробітник лежав у лісі з простреленою головою... бо Боріс прикінчить усю нашу фірму... Цього вистачить?

Я не відводив очей, спостерігаючи, як маленька, брудно-біла шапка піни проштовхує вздовж бортика фонтана шматок картоплі фрі.

- Організуй собі острів часу. Це допоможе.
- Ти маєш мене за ідіота?
- Я лише хочу тобі допомогти.
- Якщо ти хочеш мені допомогти, старий, то достав мене до Драґана. Негайно.

Я не мав наміру піддаватися натиску Тоні. В той час як голуб намагався підхопити з фонтана розбухлу від води картоплю, я перейшов у напад.

— Можливо, ти можеш мені пояснити, чому менш ніж за годину після мого смс-повідомлення, надісланого тобі, злетіла в повітря квартира пані Брегенц.

— Звісно, я можу це пояснити. Це навіть останньому довбню зрозуміло: наші срані смс перехопили.

— І тоді, виходить, поліція вкинула ручну гранату?

— Це ж очевидно, що Боріс має крота серед лягавих. Він повідомив його про це, і люди Боріса кинули ту довбану ручну гранату. Нам слід негайно виступати проти Боріса.

Мені потроху почав набридати увесь цей нагальний поспіх.

— Це все ще вирішуватиме Драґан. І не раніше четверга.

— Ні! Ти приведеш мене до нього раніше!

— Це вже точно не тобі вирішувати.

— Пане адвокате, ти преспокійно провів вихідні зі своєю малечею на озері, ловив рибу, плавав і смажив сране маршмелоу, в той час як я тут стою по горло в лайні, щоб урятувати фірму. Ось що я тобі скажу: якщо ти не організуєш мені негайний зв'язок із Драґаном, то наступних вихідних твоя донька хлюпатиметься на десять сантиметрів нижче від рівня поверхні води. Ми порозумілися?

Піні біля бортика фонтана далеко було до піни, що утворилася на моїх устах.

Звісно, ми порозумілися. Тоні щойно, погрожуючи моїй доньці, нажив собі ворога на все життя. Впродовж останніх чотирьох днів дехто наклав головою навіть за меншу провину. Окрім того, Тоні щойно зізнався мені в тому, що вочевидь має контактну особу в поліції, інакше він би не знав таких деталей про мої вихідні. І якщо ця контактна особа мала доступ до мого мобільного, Тоні також знав від неї, що Мурат хотів зустрітися зі мною. І якщо контактна особа знала, що на сусідській ділянці знайшли палець із Драґановим перстнем, то

рано чи пізно про це стане відомо і Тоні. Те, що Тоні жодним словом не обмовився про палець, насувало на думку, що він або ще нічого про це не знав, або вирішив залишити туза в рукаві.

Але в мені тим часом запустився добре знайомий усвідомлений автоматизм:

1. Я помітив намір щодо того, що я хотів зробити — пристрашити Тоні.

2. Я глибоко вдихнув і видихнув.

3. Я почав спокійно і сфокусовано каструвати Тоні вербально.

— Чи ми порозумілися, пане бармене? Дай-но я підсумую: мені слід передати Драганові від тебе, що ти чхати хотів на його наполегливе розпорядження залишатися розсудливим і чекати його інструкцій. Мені слід передати Драганові, щоб він неодмінно зв'язався з тобою. І мені слід передати дядькові Драгану, який душі не чує за дітьми, що ти хочеш убити доньку його улюбленого адвоката, якщо той не пристане на твою думку. Якщо я все правильно зрозумів, то можу з юридичної точки зору дати тобі пораду: відітни собі прутня і приготуй його на свій смак, перш ніж тобі доведеться його з'їсти. Коли ж ні, то Драган сам визначить час і рецепт. Ми порозумілися?

Такого мене Тоні ще не знав. Але він ще ніколи не погрожував моїй доньці.

По тривалій мовчанці він зрештою промовив:

— Я... тож... справа в тому, що... можливо, ти міг би просто попросити взяти до уваги становище, що склалося. Я лише хочу, щоб...

— Як ти сказав?

— Я лише хочу, щоб...

— Ти не «хочеш», ти «хотів би».

— Гаразд, тож, я хотів би лише, щоб Драган сказав мені, що слід робити.

— От і добре. Тоді ти чекаєш на розпорядження Драгана — або наступну ручну гранату можеш ввести собі замість ректальної свічки.

— Я... я...

— Що ще?

— Послухай-но, Бйорне, якщо Драган живий і ти з ним на зв'язку, то я прошу у нього вибачення.

Ага, он якої заспівав. Незвичні інтонації від цього ідіота. Шкода, що на цьому він не зупинився й додав з набагато звичнішою інтонацією: — Але якщо Драґана вже немає в живих або ти не тримаєш із ним жодного зв'язку — ти мертвий. Ти маєш час до кінця місяця, щоб доправити мене до Драґана. Якщо цього не трапиться — ти переживеш перше травня лише частково.

Я поклав слухавку.

Тепер я вже мав клопіт з двома ультиматумами. До 30 квітня я мав також улагодити питання з місцем у дитячому садочку. Якимось чином мій новий усвідомлений спосіб життя чинить на мене тиск цейтнотом. Першим підходом до розв'язання проблеми, який мені напрошувався, було: Тоні має зникнути.

Але рішення я не мусив ухвалювати одразу. Перед цим я мав у будь-якому разі навідати Боріса.

20. НАСОЛОДЖУВАТИСЯ ЇЖЕЮ

«Усвідомленість — це також мистецтво насолоджуватися повсякденними справами. Наприклад, їжею. Їжа збуджує всі органи чуття. Візьміть якийсь повсякденний продукт харчування й уявіть, що вперше з ним знайомитеся. Який він на вигляд? Який на дотик? Як він пахне? Чи з'являються додаткові звуки під час вживання цього продукту? Які почуття вас наповнюють, коли цей продукт харчування стає частиною вашого тіла?

Насолоджуйтеся прийомом їжі, залучивши всі органи чуття. Набудьте власного досвіду.

Той досвід, який ви отримаєте, буде єдино правильним».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЗВ'ЯЗАТИСЯ З БОРИСОМ було відносно просто. Він ледь не щовечора їв о тій самій порі у своєму ресторані російської кухні, над яким розташовувалися службові приміщення. Знизу — дискотека. До ресторану можна було потрапити лише зарезервувавши місце або з ордером на обшук. Або на бажання Бориса. Охоронці ресторану обшукали мене на наявність зброї та повідомили Борису про мій візит. Із Борисом у мене були справді добрі взаємини. Він мені навіть трішки подобався. На відміну від Драґана, він не був комизистий, що не робило його менш жорстоким. Радше навпаки: Борис чітко усвідомлював, що робив. Він ніколи не завдавав болю, піддавшись імпульсу, а робив це завжди з розрахунку. Він був російським німцем і зростав у тому ж районі міста, що й Драґан. Обидва були аутсайдерами у школі та заприятелювали. Вони билися з одними покидьками, бігали за одними дівчатами. Разом вони почали здійснювати перші злочини, разом розжилися на перші наркотики на продаж і разом відіслали перших дівчат на панель. Із перших спільно зароблених грошей вони замовили собі персні. Привід для їхнього розставання був дуже тривіальний: Драґан відбив Борисову дівчину. Однак аж ніяк не тривіальною була Борисова реакція. Він наказав відтяти дівчині голову, а тулуб прибити до Драґанових вхідних дверей. Після цього поліція вперше цілком поставила життя Драґана з ніг на голову. Відтоді обоє пішли різними шляхами. Борис зняв персня, що, на жаль, не було можливим для Драґана. Драґан і Борис розділили між собою район. Борис знав, що Драґан був повсякчас готовий перетнути будь-яку межу. Драґан знав, що за це йому помстяться у спосіб, що не підлягає передбаченню. Тож між ними панувала рівновага страху й недовіри.

Щоб не порушити цю рівновагу, що пів року проводилися перемовини. Відтоді як я став Драгановим адвокатом, я також брав участь у цих консультаціях. Боріс цінував мою роботу — не в останню чергу через те, що я потайки давав йому поради щодо легалізації окремих видів його бізнесу. Це підкріплювало перемир'я. Але Боріс ніколи не переманив би мене від Драґана. У цьому середовищі таке чинили з юристами так само рідко, як і з коханими подругами. Це знання насправді заспокоювало мене впродовж років. Мені б не принесло задоволення, якби Драґан, аби помститися, прибав мене, позбавленого голови, до вхідних дверей Боріса.

Якщо Драґан був людиною-деревом, то Боріс був людиною-ведмедем. Великий, волохатий, масивний. Він справляв враження огрядного й добродушного, але складався не з чого іншого, як із м'язів, а за його округлим лицем жив холодний, як лід, розум.

Боріс сидів за своїм столиком і їв. Навкруги стояли тарілки та миски. Я ніколи не розумівся на російських стравах. Правду кажучи, мене вернуло від одного споглядання, як Боріс із насолодою поглинає ці незнайомі для мене наїдки. Я пригадав одну вправу пана Брайтнера, пов'язану з їжею. Саме їжа має спроможність потішити всі органи чуття. Для цього ми разом їли шматок яблука і слідкували за тим, як загострювався кожен окремий орган чуття. Це було злегка дивним, але знімало напругу. Щоб надати негативним асоціаціям, пов'язаним із Борісом, що їв, більш позитивного забарвлення, я спробував подумки виконати цю вправу з Борісом та його їжею.

«Візьміть якийсь повсякденний продукт харчування й уявіть, що вперше з ним знайомитеся. Який він на вигляд?»

Для мене російські страви завжди мали такий вигляд, ніби китаєць поїв в італійському ресторані, і його вивернуло на тарілку з німецькими делікатесами. Вражаючі порції кислуватої субстанції з тістом і овочами, з якої де-не-де визирав картоплина або шматок м'яса. Я ніколи не був шанувальником рагу. Боріс рагу обожнював.

«Яка ця їжа на дотик?»

Судячи із соусу, який скрапував на підборіддя Боріса непомітно для нього самого, ця їжа мала б відчуватися як друга шкіра. Тепла, еластична, ніжна.

«Який вона має запах?»

Запах був такий, як у неділю пообіді на сходовому майданчику багатоквартирного будинку. Енна кількість ароматів, що не пасували одні одним.

«Чи з'являються додаткові звуки під час вживання цього продукту?»

Так. Принаймні в Борісовому роті. Звук був такий, ніби хтось у дорогих замшевих мокасінах вступив у досить рідкий коров'ячий кізяк. Треба було дослухатися, але звук був точнісінько такий.

«Які почуття вас наповнюють, коли цей продукт харчування стає частиною вашого тіла?»

Мене охопило почуття вдячності за те, що цей продукт харчування *не* став частиною мого тіла.

«Насолоджуйтеся прийомом їжі, залучивши всі органи чуття. Набудьте власного досвіду. Той досвід, який ви отримаєте, буде єдино правильним».

Принаймні я набув досвіду, що завдяки маленькій вправі з усвідомленості всі мої органи чуття розтягнулись і розігрілися, перш ніж вони стануть мені у пригоді під час розмови з Борісом.

— Бйорне! — привітав він мене. — Я вдячний, що ти заскочив особисто.

Я знав, що Боріс не жартував.

— Хочеш чогось попоїсти? — запитав він, указуючи на страви на столі.

— Ні, дякую. Я...

— Тільки не розкажуй, що вже поїв.

— Ні. Я ще не їв. Я ненавиджу російські страви.

Боріс засміявся.

— Ти знаєш, я більше люблю сміливу правду, ніж боягузливу брехню.

Шкода тільки, що цим ти позбавляєш себе надзвичайної насолоди.

Я ввічливо усміхнувся.

Боріс знову став серйозним.

— Пропоную одразу перейти до справи, — сказав він. — Чому м'якодухий пес Драган сам не прийшов?

— Він... заліг на дно.

Це не було брехнею. Лишень він заліг на дно не цілком, а частинами.

— Він ховається від мене.

— Він уникає поліції.

— А ховається від мене.

— І він ховається від тебе. Але я маю для тебе ось що.

Я дав Борісові сторінку з учорашньої газети. Сторінка так само рясніла закарлючками й лініями.

На нижньому полі розміщувався відбиток пальця зі шрамом у вигляді літери Д. Боріс узяв газету з презирством.

— Як у старі добрі часи?

Боріс мав на своєму правому великому пальці витавруваний шрам у вигляді літери Б. Він винайшов метод із газетою на попередньому етапі життя разом із Драганом.

— Якщо це один із Драганових кросвордів, тоді він може зробити татування на дупі з подальшою відгадкою: «Гори у пеклі!».

Та все ж Боріс прочитав усі три речення, побудовані із закарлючок.

— Смерть Ігоря — прикрість. Паркувальний майданчик був пасткою.

В адвоката вся повнота повноважень для ведення справ.

Боріс узяв сторінку газети, підпалив її від свічки на столі й підняв її наді мною.

— Якщо я правильно пригадую відео, то Ігор горів значно довше, ніж ця газетна сторінка. — Боріс струснув попіл від газети у відерце з льодом. — До того ж Ігоря не погасили водою, а забили, доки він палахкотів. Це й справді дуже прикро.

Боріс завантажив до рота повну виделку їжі. Якусь мить він жував.

— Отже, чудово, — промовив він зрештою й поглянув на мене. — Тож Драган стверджує, що його заманили в пастку на паркувальному майданчику?

Я кивнув.

— І він не хотів убивати Ігоря, а це була супутня шкода.

Я знову кивнув.

— Добре, — Борис натягнув упізнавано фальшиву посмішку.

— Якщо він у цьому переконаний, тоді... дай-но мені зважити... Так, тоді ні до чого, що Ігор — це зараз купка відчухраного попелу. Тоді зі справою розібралися. Тож перекажи, будь ласка, Драганові, він може вибиратися зі своєї схованки і ми спечемо з ним разом за найближчої нагоди кілька «блінов».

— Мова про ці тоненькі російські млинці?

Борис знову став серйозним.

— Ці тоненькі російські млинці будуть останнім, що промайне в голові Драгана, перш ніж я її зітну.

Ледь не позіхаючи, Борис підніс наступну виделку до рота.

— Борисе, поговорімо про відплату пізніше. Драгана заманили у пастку, відповідальний за це — відповідальний і за Ігорову смерть. Коли цей тип знайдеться, ви разом зможете з ним поквитатися.

Борис припинив жувати. Він проковтнув останній кусень, відклав виделку вбік і втер губи серветкою. Нарешті я заволодів його увагою.

— Уявімо, що ми з Драганом маємо спільні інтереси. Що, на твою думку, сталося на паркувальному майданчику?

Його запитання я сприйняв як добрий знак. Я глибоко вдихнув.

— Упродовж тижнів у Драгановому районі хтось штовхав наркотику за пів ціни.

— Мені про це нічого не відомо, — відказав Борис. Це звучало як об'єктивне ствердження, не як виправдання.

— Саші телефонував Мурат, — продовжив я.

— Хто такий Мурат? — Борис дивився на мене зі щирою розгубленістю в очах.

— Дрібний гангстер, помічник Тоні. Ти не мусиш його знати. У будь-якому разі Мурат повідомив, що на паркувальному майданчику Ігор мав отримати від якогось типа поставку наркотиків для Драганового району. Саша і Драган поїхали туди. Той тип був там.

— Наркота теж була там? — поцікавився Борис.

— Ні, але був ящик ручних гранат.

— Тоді слід запитати цього Мурата, чому він верзе казна-що.

— Драган би з радістю це зробив, але Мурата вчора зранку знайшли застреленим.

Борис узяв свою серветку обома руками і згорнув її двічі. Він поміркував.

— А що каже Тоні на це?

— Він хоче, щоб Драган став до бою проти тебе. Він уже погрожував, що з моєю донькою може щось статися, якщо він не отримає негайного доступу до Драгана.

— І що думає Драган?

— Йому не до вподоби, що в бік доньки його адвоката лунають погрози. Мені, до речі, також.

— Тому, хто хоче поговорити з Драганом, слід, мабуть, просто вбити тебе. Тоді Драган позбудеться свого рупора й буде вимушений об'явитися.

Про таке я навіть не подумав. Ідіотична ситуація. Але поки ще рупором був я. Тож я говорив.

— Для Драгана першість на твоєму боці. Не на боці Тоні. Драгану не потрібна війна з тобою, Борисе. Перш за все він прагне ясності.

Борис поглянув на мене. Було очевидно, яких висновків він дійшов, вислухавши мене: Драган живий. Драган дрейфить. У Драгана внутрішні проблеми.

Борис відсунув тарілку вбік, прибравши оптичну перепону між нами.

— Ти був зі мною відвертим, тож і я хочу поговорити з тобою відверто, пане адвокате. Ігор отримав дуже вигідну пропозицію на французькі ручні гранати. Зазвичай ми цим не займаємося. Як серйозну зброю їх розглядати не варто. Але до закидання їх у клуб організації-конкурента, де в майбутньому мали збуватися наші наркотики, вони час від часу надаються. Ігор не був знайомий ні з товаром, ні з тим типом. Ця зустріч була перша.

— І остання для Ігоря.

Краще й не скажеш.

Борис погрозово насупився.

— Ігор був одним з моїх найважливіших людей. І в мене немає ще

жодного доказу, що Драган не бажав запороти мені всю справу.
Я заспокійливо підняв руки.

— Борісе, Драгана так само обвели навколо пальця, як і Ігоря. Ми припускаємо, що всі троє — Драган, Саша та Ігор — мали того вечора опинитися на тому світі. Про це повинен був попіклуватися той тип з ручними гранатами. Але потім прибув автобус з дітьми.

— Хто відповідальний за все це паскудство? Мені потрібне ім'я! Нам обом було відомо, про кого йшлося. Про Тоні. Це було б щось зовсім інше, якби я офіційно вимовив це ім'я. Боріс одразу б узявся за Тоні. І перш ніж він це зробив би, мені задля страхування власного життя треба було переконати залишок Драганових «офіцерів» у тому, що Тоні слід прибрати. Для цього мені потрібні докази. А для цього мені потрібен час.

— Дай мені трішки простору для дій, і я...

Боріс не дав мені договорити.

— Я даю Драганові шість днів. Тоді він скаже мені без підхідців, кому я маю завдячувати мертвим «офіцером». Подаси мені цю свиню на тарелі. З яблуком у пельці. Я особисто підвішу йому кілька ручних гранат на калитку. Бо інакше...

Я наставив вуха.

— Бо інакше я підвішу кілька ручних гранат тобі на шию. Можливо, це підвищить твою мотивацію.

— За шість днів? — я вдавав, ніби мушу зважити все й ніби мені ще двічі не зазначили 30 квітня як остаточний термін. — Але ж це вже в... понеділок.

— Саме так. Наступного понеділка ти мусиш передати мені зрадника. Інакше ти труп.

Шість днів. Здійснити це було непросто, але можливо. Я відчув виразне полегшення.

— Не хвилюйся, — сказав я. — Я доправлю до тебе того типа. Ще якісь побажання?

— А потім ти доправиш мене до Драгана.

Полегшення пішло в непам'ять.

— Що, перепрошую?

— Мені треба перекинутися кількома словами із цим боягузом. Щоб таке більше не трапилося.

— Так, але... як ти собі це уявляєш? Драґана розшукує поліція.

— Це твоє завдання напружувати уяву. Якщо я до наступного понеділка не поспілкуюся з Драґаном — ти труп.

Тим часом я запитував себе, чи не протікало б моє життя простіше, якби я дозволив Драґанові ще минулої суботи вбити себе. Але гаразд, тепер у мене наступна проблема, що підлягала розв'язанню до понеділка.

— Що ж, тоді ми обговорили все, що стосується справ, — Боріс поглянув на мене поглядом, що сяяв з радощів. — Тоді, може, шматочок петербурзького торта на десерт?

21. ПАНІКА

«За допомогою цієї вправи з усвідомленості ви можете зарадити панічній атаці: знайдіть тихе місце у квартирі, будинку або офісі, де вас не потурбують. В ідеалі з оглядом на сад або принаймні на одне дерево. Перш ніж почати, за необхідності ослабте чи розстібніть тісний одяг, ремінь або зніміть взуття. Відчуйте навколишній простір. Повільно перелічіть подумки п'ять предметів, які ви можете побачити саме зараз. Потім сконцентруйтеся на п'яти джерелах звуку (наприклад, шумах або голосах).

Якщо є можливість, сфокусуйте погляд на непорушній точці. Відчуйте, як ваші стопи твердо стоять долі. Як ваші стопи міцно тримають ноги. Як усе ваше тіло міцно тримається на ногах, що опираються на стопи, які твердо стоять долі. Відчуйте свою вагу і закарбуйте у своїй уяві, що ніщо не може збити вас із ніг».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

НАСТУПНОГО РАНКУ я міг би за браком робочих обов'язків нарешті виспатися. Однак неприємність полягала в тому, що о 8:30 мене розбудив вибух перед моїм будинком. Послідовно дотримуючись свого усвідомленого підходу, я спершу рівно сів у ліжку і тричі виконав серію глибоких вдихів-видихів. Одразу після цього я підняв жалюзі та поглянув на вулицю. Дійсно, позаду горів мій колишній робочий автомобіль. Уся задня частина кузова була пошматована й оповита полум'ям, чорний дим здіймався вгору. Інша частина авто була неушкодженою, але кожної наступної секунди могла постраждати від пожежі. Перед уламками автомобіля, що палахкотів, стояла біла, мов стіна, і в занадто вузькій дизайнерській сукні шокована стажерка Клара, яка, очевидно, в межах проходження свого стажування, отримала завдання забрати лізинговий автомобіль. Це вже третій вибух впродовж п'яти днів. Перші два призначалися Драганові. Цілком можливо припустити, що цей призначений не Кларі, а мені. Вочевидь Тоні хотів підсилити вагу своїх учорашніх слів. Йому це вдалося. Моє серце стугоніло, все тіло вкрилося потом. Це був не страх — це була паніка.

Я швидко захопив свій poradnik з усвідомленості й розгорнув розділ із вправою на подолання паніки. Там було зазначено:

«Знайдіть тихе місце у квартирі, будинку або офісі, де вас не потурбують. В ідеалі з оглядом на сад або принаймні на одне дерево. Перш ніж почати, за необхідності ослабте чи розстібніть тісний одяг, ремінь або зніміть взуття».

Це було просто. Я вже стояв біля вікна своєї тихої (до вибуху) спальні, що виходило на тиху, зелену вулицю. Я побачив поряд із галявиною

уламки транспортного засобу. І я побачив з іншого боку вулиці дерево, на якому висіла шина заднього колеса, яка тліла. Я був одягнений у зручні боксерські шорти й футболку. Я стояв на підлозі босоніж. Я прочитав далі.

«Відчуєте навколишній простір».

Я перебував у спокійній квартирі з гранітною підлогою, що давала приємну прохолоду. Моя кімната була мінімалістично вмебльована та ідеально прибрана. Перед вікном усе мало такий вигляд, ніби там вибухнула бомба. Річ у тому, що там щойно дійсно вибухнула бомба.

«Повільно перелічіть подумки п'ять предметів, які ви можете побачити саме зараз».

Я бачив шину, яка тліла на дереві. Я бачив задню частину кузова, що горіла. Я бачив погнуту кришку багажника. Я бачив мертвотно-блідну стажерку, і я бачив уламки скла в радіусі двадцяти метрів навколо автомобіля.

«Потім сконцентруйтеся на п'яти джерелах звуку (наприклад, шумах або голосах)».

Я сконцентрувався на пищанні численних автосигналізацій, які, очевидно, спрацювали через вибух. Я чув потріскування полум'я, що пожирало заднє сидіння «А8». Зараз я почув, як вибухнув бензобак. Я чув, як шина, що тліла, бухнулася з дерева на дорогу, й аж наостанок почув істеричний вереск стажерки.

«Якщо є можливість, сфокусуйте погляд на непорушній точці».

Спочатку я хотів сфокусуватися на стажерці. Але вона почала безцільно туди-сюди бігати. Тож я сфокусував погляд на самому розтрощеному автомобілі. Це давалось непросто, оскільки його

контури розмивали чорні хмари диму, що здіймалися вгору.

«Відчуйте зараз, як ваші стопи твердо стоять долі. Як ваші стопи міцно тримають ноги. Як усе ваше тіло міцно тримається на ногах, що опираються на стопи, які твердо стоять долі».

Я все це відчув. Приємне відчуття.

«Відчуйте свою вагу і закарбуйте у своїй уяві, що ніщо не може збити вас із ніг».

Справді: ніщо не могло збити мене з ніг.

«Тепер змістіть фокус вашої уваги на дихання. Дихайте спокійно й рівномірно».

Я спокійно й рівномірно дихав упродовж двох хвилин. Паніку, що насувалася, ніби рукою зняло. Автомобільні сигналізації стихли. Перехожі вклали стажерку на землю і зараз намагалися заспокоїти розмовами. Одна проста вправа з усвідомленості прояснила ситуацію. Тож я міг знову присвятити увагу практичним питанням. Що слід зробити зараз?

Оскільки я однаково хотів повідомити Петеру з комісії з розслідування вбивств, що звільнився з фірми, я використав момент, щоб за цієї зручної нагоди також повідомити, що на автомобіль моєї фірми очевидно здійснили замах. Петер відповів одразу після другого гудка.

— Що трапилося?

— Вчора пообіди я забув повідомити тобі дещо важливе.

— Кажи.

— Я звільнився з фірми. Відучора я відсторонений від виконання обов'язків, а з 1 травня офіційно відходжу від справ.

— І щоб повідомити це, ти телефонуєш раніше дев'ятої?

— Так, бо ця інформація може полегшити твою роботу.

— Яким чином?

— Таким чином, що приблизно вісім хвилин тому в мене перед будинком злетів у повітря автомобіль.

— Що за автомобіль?

— Чорна «ауді А8».

— Твій службовий автомобіль?

— Тепер уже ні. Учора пообіди я повернув у контору документи і ключі від цього авто. Юридично й фактично я не є ні його користувачем, ні його власником. І раптом виникнуть якісь зустрічні питання — мене розбудив вибух, тож я нічого не можу сказати щодо процесу скоєння злочину.

— За цим стоїть Драган?

— Тоді я зміг би ще менше повідомити щодо цього.

— Отже, ти представляєш інтереси Драгана тепер на договірних засадах?

— Хтось же мусить це робити.

— Гаразд, тоді... дякую за інформацію.

— Ще побачимося.

Я поклав слухавку.

Потім я зателефонував Саші та розповів йому, що сталося. Я попросив його все-таки відрядити команду з людей Вальтера для особистої охорони. Щоправда, якусь дуже непомітну, що повинна в першу чергу вести спостереження за мною для того, щоб з'ясувати, хто ще це робить. Саша запевнив мене, що впродовж тридцяти хвилин відповідна команда буде готова. Окрім того, Саша повідомив мені, що ми сьогодні ввечері могли б заскочити до батьківської ініціативної групи. Я погодився. Що раніше це станеться, то краще. На завтра вже й так була запланована зустріч «офіцерів».

Опісля мені значно покращало. Це був мій перший день за більш ніж десять років, коли в мене не було жоднісіньких робочих зобов'язань. Я змінив прибуткову постійну роботу на свободу тата, який працює на себе. Ганс із казки пишався би мною. Гаразд, ще я мав справу з кількома розслідуваннями проти мене щодо підмоги в ухиленні від покарання, погрозою вбивства моєї доньки, двома замахами на моє життя, а також грою у владу як мінімум одного, а якщо рахувати ще й Бориса, то навіть двох психопатів. Окрім того, мій колишній службовий автомобіль щойно злетів у повітря перед моєю квартирою. Але Ганс теж не те щоб зберіг свого коня, а просто теж його обміняв. Проте це не завадило йому почуватися тієї миті щасливим. І я повинен бути щасливим також.

Я виконав ще кілька дихальних вправ перед вікном і заповзявся при цьому розповісти сьогодні Катаріні про свої професійні зміни.

Зрештою, наша спільна донька була підставою для мого прагнення цих змін. Я зателефонував Катаріні й запитав, чи не буде вона проти, якщо я заберу Емілі, щоб зводити її на ігровий майданчик.

— У середу зранку?

— Так, конкретно в цю середу.

— Що трапилося? Драган тебе вигнав?

Я не став заглиблюватися у тонкощі тристоронніх відносин між працевлаштованим адвокатом, його роботодавцем та його клієнтом. Натомість я уявив, що моя незабаром колишня дружина бажала мені добра. Що цілий всесвіт бажав мені добра. Що всі люди в метро бажали мені добра... І цього мені вже було достатньо.

— Послухай, Катаріно. Завдяки своєму тренінгу з усвідомленості я зрозумів, що не можу продовжувати так далі в професійному плані. Робота у фірмі мені не до снаги. Ми дійшли згоди з фон Дрезеном, Еркелем і Даннвітцем щодо договору про розірвання трудової угоди.

— То це ж... — Катаріна втратила мову.

— У фінансовому плані поки що жодних змін. Я домовився про дуже пристойну вихідну допомогу.

— Це означає, що ти більше не матимеш нічого спільного з усіма тими злочинцями?

— З тими, що в конторі, — не матиму. З іншими... я ж мушу якось і надалі заробляти гроші. Кримінальне право — мій фах. Я не виключаю, що з одним або іншим...

І це не було повною брехнею.

— Що з Драганом? — на півслові перебила мене Катаріна.

— Я навіть не знаю, де він перебуває. Але про цю справу мені треба буде ще подбати.

Про те, що вчора в межах цієї справи нашої доньці погрожували розправою, я краще промовчу.

— Головне, що цілодобове жахіття скінчилося. Тобі це піде на користь.

— Це піде й Емілі на користь. — До того часу поки Тоні не виконав свою погрозу. — Я можу забрати її зараз?

— Звісно. Чекаємо на тебе!

Оскільки завдяки договору про розірвання трудової угоди я не мав

жодного службового авто, я не повинен обурюватися через те, що це авто підірвалося і більше не було мені до послуг. Тож я цілковито з власної волі поїхав автобусом до Катаріни.

Емілі страшенно зраділа можливості знову провести час зі мною.

Катаріна здавалася розслабленою і ще раз висловила радість із приводу того, що я нарешті покинув свою роботу.

— Чи може статися так, що з мерехтливого променю надії потроху зоріє світанок?

Я не міг натякнути їй, що цей мерехтливий промінь надії вже був осяяний чергою вибухів ручних гранат, які я не став би помилково тлумачити як схід сонця. Але мені не хотілося позбавляти її радощів. Хто знає, можливо, все навколо мене вибухало саме в передчутті світанку. Я налаштований оптимістично.

— Може, й так. Зараз я насолоджуюся миттєвістю, яка вона є. До того ж у мене зараз більше часу, щоб подбати про дитячий садочок.

Катаріна обійняла мене і поцілувала у щоку. Так багато ніжності я не чув від неї впродовж місяців. Вочевидь усвідомленість додає сексуальності.

22. ГІРКОТА

«Гіркота — це прояв довготривалого розчарування. Розчарування може бути нав'язане ззовні. Але те, як довго воно пробуде з вами, вирішуєте лише ви самі».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

КОЛИ МІЖ МНОЮ І КАТАРІНОЮ відбувся достатній взаємообмін гармонією, ми з Емілі зібралися на прогулянку. Катаріна попросила що дві години натирати Емілі груди дитячим ментоловим бальзамом, бо в неї були легкі ознаки застуди. Я взяв бальзам та Емілі, і ми поїхали трамваем на ігровий майданчик у міському парку. Він мені дуже сподобався напередодні. Там була сила-силенна стінок для лазіння, гірок, гойдалок і гори піску довкола. А ще — пересувний еспресо-бар із горами пакетів соєвого молока для все більшої кількості матусь, які мають непереносимість чого-небудь, але любляють лате-макіато.

Емілі захотіла з'їжджати з гірки. І до того ж сама, щоб продемонструвати мені, як у неї вже добре виходить. Тож я присів на бортик, що відділяв майданчик, і спостерігав за Емілі. І за іншими дітлахами. І за іншими дорослими.

Якщо хтось вам узагальнено розповідає, що діти — це щось прекрасне, то він бреше. Власна дитина — це найпрекрасніша дитина у світі.

Кінець розповіді. Щоправда, поряд є діти, які справляють досить приємне враження. А також є просто-таки ціла вервечка шмаркачів.

Це діти, поглянувши на яких, одразу здогадуєшся, наскільки мерзенними є їхні батьки. Однак шмаркачі вирізняються не лише своїм виглядом.

Вони вибагливі, монотонні, невеселі, виснажливі. На ігровому майданчику в міському парку також можна швидко розрізнити такого шмаркача за його монотонним ниттям.

Окрім мене, однієї парочки і ще одного чоловіка, на ігровому майданчику були винятково жінки. Парочка була однією з тих, що із себе пнуться, показуючи, які вони щасливі разом. Мали гарний вигляд, спортивні, успішні. Очевидно, від народження живуть на гроші батьків, які, окрім того, ще й сімдесят відсотків часу присвячують

турботі про онуків.

Чоловік справляв враження злегка засмученого і розгубленого. Вірогідно, не частий відвідувач дитячих майданчиків, що одинцем почувався незатишно серед жінок. Можливо, розлучений батько, що чинив нав'язливі спроби продемонструвати своїй дитині трішки безтурботного повсякденного життя, якого вона була позбавлена. Окрім цих трьох, я виявив також два види жінок — матері та няні. Матері були, як правило, апатичними виснаженими жінками, які щоразу вимушено усміхалися, даючи раду своєму розбурханому чадові.

Няні натомість були безжурними жінками, що везли у просторих дитячих візочках до п'ятьох апатичних виснажених малолітніх дітей, яким не виповнилося й трьох років.

Одній няні дозволено наглядати за п'ятьма дітьми. Якщо серед цих п'ятьох дітей є хоча б один-єдиний шмаркач, то, по суті, чотири інші дитини покинуті на самих себе, поки няня мусить стримувати шмаркача від того, що він покусав, поб'є або подряпає інших дітей. Або просто переконувати його перестати рюмсати.

Поки я обводив оком ігровий майданчик і розмірковував, я раптом усвідомив, що замість того, щоб радіти часу, який проводжу з Емілі, я занурений у гіркоту думок про присутніх матерів, нянь і дітей.

Лишень за три хвилини перебування на ігровому майданчику мій настрій перемкнувся з «Як же це чудово!» на «Як вони всі мене дістали!» без будь-яких змін зовнішніх обставин.

Про гіркоту в моєму пораднику з усвідомленості теж щось було:

«Гіркота — це прояв довготривалого розчарування. Розчарування може бути нав'язне ззовні. Але те, як довго воно пробуде з вами, вирішуєте лише ви самі. Якщо ви вважаєте, що не слід давати старим розчаруванням впливати на якість вашого життя, то поставте собі такі запитання:

- 1. Яким чином виникло розчарування?*
- 2. Чи хочете ви дати причинам розчарування таку силу влади над вашим життям, що зараз живете з гіркотою?*
- 3. Як би ви почувалися, якби з'ясували, що щастя не залежить від*

чогось конкретного?»

Чим я був так сильно розчарований, що зараз сидів на ігровому майданчику з гіркотою на серці? Відповідь була дуже проста: на відміну від усіх присутніх жінок, я вперше за все своє життя сидів у робочий день зі своєю донькою на ігровому майданчику.

Упродовж двох із половиною років я тримався осторонь усього, пов'язаного з доглядом за донькою, бо працював як ошалілий. За всі ці роки мені не довелося жодного разу перебувати на ігровому майданчику виснаженим, я ніколи не мусив на дні й тижні відсувати власні потреби, щоб бути поряд з єдиною людиною. І я не тямив себе не від розчарування, а перш за все — від злості на себе за те, що ніколи цього не робив.

Це були два з половиною змарновані роки, які я ніколи не поверну назад. І винні в цьому аж ніяк не матері й діти на цьому ігровому майданчику, на яких я напустився. Винним був лише я один. Цій гіркоті я не хотів давати жодної влади. Особливо з огляду на те, що я вже достоту змінив своє життя. Моє щастя було можливим тут і зараз. Я підвівся й пішов до Емілі, взяв її на руки, підкинув угору й упіймав своє щастя обома руками.

Одразу після цього я хотів на знак свого щастя запросити татуся, що поглядав із гіркотою, і, можливо, навіть солодку парочку на лате-макіато, проте цієї миті задзвонив мій телефон.

Це був Саша. Він повідомив, що охоронці з фірми Вальтера щойно знешкодили мого переслідувача. Він ішов за мною назирці починаючи з квартири, далі до будинку моєї колишньої дружини й аж до дитячого майданчика у Шлос-парку. Працівники охоронної фірми, замасковані під парочку, непомітно вивели його з гри, коли він з лате-макіато в руці подався за дерево, щоб поспілкуватися по телефону. Окрім лате-макіато, він мав при собі пістолет і дві французькі ручні гранати у кишені, а зараз він зв'язаний лежить у їхньому багажнику.

Я роззирнувся: як солодка парочка, так і сумний чоловік зникли. Я подумки привітав себе з тим, що я зі своїм вочевидь відсутнім знанням людей зрештою став адвокатом, а не кадровиком. Мені б скоріше видалися професійними кілерами троє нянь, ніж той боязкий

тип. А що та щаслива парочка була не антиматерією батьківства, а моїми захисниками, мені б навіть не наснилося.

Я попросив Сашу про те, щоб парочка дала мені ще трішки часу. Кілька годин у багажнику напевно не зашкодять тому типові. Пізніше ми із Сашею зможемо ним зайнятися. Саша запевнив мене, що це не становить жодних проблем. До того ж батьківська ініціативна група підтвердила запропонований час зустрічі сьогодні ввечері як зарезервований у програмі-планері зустрічей. Саші слід було лише надіслати згоду електронною поштою. На цьому ми завершили розмову, і решту часу першої половини дня я щасливо й безпечно опікувався своїм маленьким сонячним промінчиком. Дорогою додому ми прихопили замість лате-макіато какао й бульварну газету з «МакДональдза».

23. АКЦІОНІЗМ

«Звісно, ви можете тягнути за травинки, щоб вони швидше росли. Ви можете також покласти свою голову на траву, поки вона росте. Ніщо з цього не впливатиме на зростання трави. Але лише одна з альтернатив дозволить вам відпочити: коли йтиметься про те, щоб пізніше покосити траву».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

БАТЬКІВСЬКА ІНІЦІАТИВНА ГРУПА «Як риба у воді» була дуже зацікавлена в розмові. Позовна заява про виселення, хоч би якою необґрунтованою вона була, — це з економічної точки зору не вигідне розташування бізнес-площі. Ніхто не віддає дитину на три роки в дитячий садочок, якщо за рік на цьому місці відкривається бордель. Навіть гіпстери воліють уникнути подібного розвитку подій. Саша від мого імені погодив пропозицію дати зустрічі через новомодну програму-планер зустрічей і так само новомодну електронну пошту. Приміщення «Як риба у воді» було мені знайоме із часів співбесіди щодо місця в дитячому садочку для Емілі. Батьківська ініціативна група орендувала перший поверх з можливістю виходу в сад у прекрасному, але доволі зубожілому окремому будинку. На верхніх поверхах донедавна розташовувалися архітектурне бюро, школа йоги і стартап інтернет-магазину супу з локшиною. Але всі троє на цей час пристали на мою пропозицію одразу залишити приміщення, щоб позбавити себе великої кількості клопотів.

З-поміж усіх співбесід у дитячих садочках, які я відвідував із Катаріною, співбесіда у «Як риба у воді» видалася нам обом особливо абсурдною. Якщо двоє батьків разом оглядають дитячий садочок, бо шукають, хто зможе опікуватися їхньою дитиною, тоді перед людьми зі здоровим глуздом постає запитання: хто приглядатиме за цією дитиною під час співбесіди? Нам з Катаріною прийшло надзвичайно логічне рішення просто взяти Емілі із собою. Куди ж, як не в дитячий садочок, можна без вагань узяти із собою дитину?

Коли ми прибули до дитячого садочка, нас майже обурено запитали, чи не хотіли б ми краще залишити Емілі у машині. Щоб не завадити процесу *assessment*¹¹. Паркувальні місця перед будівлею добре видно з приміщення. Паркувальні місця, що добре надавалися до

спостереження, були для мене не просто останнім, а взагалі не враховувалися як вирішальний критерій у виборі дитячого садочка. Завдяки цьому співбесіда, на наш погляд, пройшла максимально успішно. За тридцять секунд нам було чітко зрозуміло, що довірити піклування про нашу Емілі цим людям було б найбільшою помилкою. Проте ми залишилися. З Емілі. Хоча б тому, що мали законне право на отримання місця в дитячому садочку. Заразом у нас було й законне право розглянути це ошуканство детальніше. І це себе виправдало. Троє гіпстерів-компаньйонів зробили зі співбесіди-знайомства фактично щось на кшталт «assessment-центру». Прийшли чотири батьківські пари й одна мати. Три пари мали можливість залишити своїх дітей з дідусями й бабусями. Мати, що прийшла сама, залишила дитину зі своєю «кращою половинкою». Всі витріщалися на Емілі, ніби взяти дитину із собою увечері в дитячий садочок було ознакою соціальної недбалості.

Нам необхідно було спочатку виконати тестування в письмовій формі, де в нас запитували, що ми знаємо про «Як риба у воді». Батьки ліворуч і праворуч нас писали немов очманілі. Коли ж я хотів піддивитися до однієї з матерів, вона з повною серйозністю повернулася до мене спиною, щоб завадити мені списувати. Оскільки нам із Катаріною було відомо лише те, що цей садочок розташований приблизно в десяти хвилинах їзди від обох наших квартир, ми віддали тест й олівці Емілі, щоб вона могла помалювати.

Опісля була креативно-мотиваційна групова бесіда. Впродовж неї кожна батьківська пара мала розповісти, чому дитина батьків, що сиділи праворуч, — інших дітей, окрім Емілі, на зустрічі не було — стала б справжньою знахідкою для садочка. На той час ми з Катаріною вже не надто серйозно сприймали те, що відбувалося. Тому повідомили батькам ліворуч, що Емілі володіє надприродними здібностями. Вона вирізняє глупих людей. Але, на жаль, саме тому нам слід зараз поспішити додому, щоб не перевантажити органи чуття Емілі.

Наступного разу я знову мав справу з дитячим садочком, коли виявилось, що його будівля мала перейти у власність Драґана. Тому я не мав жодних побоювань, видворяючи піжонів із дитсадку за двері. До того ж я тоді відштовхувався від думки, що Емілі не буде

потребувати цього місця. Як швидко все може змінитися.

11 Assessment — це набір технологій професійного й психологічного тестування для оцінки різного роду компетенції персоналу компанії або претендентів на вакантну посаду. Асесмент проводять спеціалізовані компанії, в яких працюють фахівці з відповідною освітою та досвідом.

24. КОМУНІКАЦІЯ

«Коли ви хочете покращити власну комунікацію, то шлях пролягає через емоційний інтелект. Цей інтелект можна тренувати, спрямовуючи зусилля на розвиток уваги. Дізнайтеся більше про потреби вашого опонента. Навчіться краще розуміти й оцінювати вашого співрозмовника».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ТЕ, ЩО ГІПСТЕРИ після всієї брехливої тяганини зі співбесідою зараз задумали чинити каверзи саме моїй доньці, бо їх не влаштовувала моя професія, аж ніяк не влаштовувало мене.

Я розв'язав проблеми з Драганом завдяки усвідомленості. Це пішло мені на користь. Я хотів рухатися у цьому напрямку далі. Тож я не відчував жодних стримувальних факторів — радше нестримне бажання надзвичайно усвідомлено разом із Сашею надерти непогрішимі дупи цих піжонів. За Емілі, за мене і, звісно, також за Катаріну.

Авжеж, я ментально підготувався до зустрічі. Мій порадник з усвідомленості був дуже інформативним щодо питань комунікації:

«Коли ви хочете покращити власну комунікацію, то шлях пролягає через емоційний інтелект. Цей інтелект можна тренувати, спрямовуючи зусилля на розвиток уваги. Дізнайтеся більше про потреби вашого опонента. Навчіться краще розуміти й оцінювати вашого співрозмовника».

Тож я тренував свій емоційний інтелект, зважаючи, які потреби може мати мій опонент. Я знав, що мої співрозмовники були самовдоволеними доброчинцями.

Вони проводили багато часу перед люстром, щоб довести до досконалості свій зовнішній вигляд. Вони проводили багато часу перед своїми Apple-пристроями, щоб через соціальні мережі ладно відбріхувати свою шинно-взуттєву фірму. Їхньою першочерговою потребою були вони самі — до того ж у затишному неквапливому світі, де найбільшою проблемою був вибір між окатою яєшнею й омлетом на сніданок.

Питання полягало лише в тому, скільки ми маємо запропонувати їм затишку та неквапності, щоб отримати цей дитячий садочок разом із тягарем вибору між окатою яєшнею й омлетом.

Один із трьох гіпстерів вивчав економічні науки в університеті й мав себе за фінансового генія. Інший вивчав юриспруденцію і вважав себе адвокатом. Третій спочатку кинув вивчення економічних наук, а потім і юриспруденції, й тому взяв собі в голову, що він креативний.

Жодному з них у своїй самозакоханості навіть не спало на думку заручитися додатковою підтримкою для цієї розмови. А от мені спало. Ми зустрілися в адміністративному офісі дитячого садочка. Ми із Сашею взяли із собою ще одного добродія, якому було близько шістдесяти років і який був такий непоказний, що без жодних пояснень розмістився на дитячому стільці під дверима кабінету, не викликаючи ніяких зайвих питань. Атмосфера в кабінеті була крижана. Ці троє хлопців зі своїм нетрадиційним підходом відмовилися від привітального рукостискання, загальноприйнятого навіть між противниками. Натомість нас пригостили еспreso з кавової машини вартістю 5000 євро. Символ недосяжного чванства, що ці троє добродіїв можуть собі дозволити кавомашину за 5000 євро для дитячого садочка.

Ми сиділи вп'ятьох за невеликим столом для переговорів, що був розрахований лише на чотирьох осіб. Усе в кабінеті виказувало бажання похизуватися. Він справляв враження рекламної агенції, що спеціалізується на дизайнерських продуктах для дітей. Не було відчуття, що в цьому приміщенні вирішують питання, пов'язані з урахуванням дитячих потреб. Поки гіпстер номер три з усією поважністю запаливав електронну люльку, натиснувши на кнопку «Увімк.» на її чаші, я взяв ініціативу у свої руки й розпочав розмову. — Ми попросили про цю зустріч, щоб розв'язати кілька непорозумінь. Зі мною ви вже знайомі, з цим чоловіком вам, мабуть, слід познайомитись, — я вказав на Сашу. — Це Саша, новий директор «Як риба у воді».

Скептичне роздратування у виразах облич гіпстерів.

— Ага. Відколи це?

— Я гадаю, це станеться... за двадцять хвилин.

До розмови долучився гіпстер номер один:

— Я й гадки не маю, що це за маячня.

Я спробував поставитися з розумінням до потреб свого співрозмовника. І я спробував простими словами пояснити йому те, що зараз відбудеться.

— Відбудеться таке: ми пропонуємо вам за ваші частки у ТОВ «Як риба у воді» в півтора раза більше за номінальну вартість. Частки переходять до ТОВ «Дитячий садочок і рибальство Сергівіча».

Дитячий садочок продовжує функціонувати. За дітьми зберігаються їхні місця. Зі свого боку ви матимете трішки більше грошей і суттєво більше вільного часу. Той невисокий чоловік під дверима — нотаріус, і він вирішить усі формальні питання. За десять хвилин мій товариш Саша стане новим директором, і ми всі зможемо розійтися по домівках.

Гіпстер номер один потребував уточнень лише до тієї частини розмови, яку йому вдалося збагнути.

— Хіба ви не сказали, що все завершиться за двадцять хвилин?

— Правильно. Час для запитань я також врахував.

До розмови долучився Саша.

— Ще якісь запитання, чи вже можемо запросити нотаріуса?

Нотаріуса Саша запримітив кілька років тому, коли той догори дригом висів на андріївському хресті в підвалі одного з Драганових борделів і не мав на собі нічого, окрім червоного кляпа в роті. Саша повинен був попередити всіх клієнтів, що невдовзі почнеться облава. Відтоді нотаріус відчуває до нього вдячність за те, що поліція не допомагала йому знов опинитися ногами на землі. Він почувався певною мірою зобов'язаним Саші ще й через те, що той зберігав у своєму смартфоні відео з підвалу, зафільмоване до й після зняття з хреста.

Щоправда, гіпстери не погоджувалися на швидке завершення.

Обізвався гіпстер номер два.

— Що ви тут верзете? Ви хочете зробити з нашого дитячого садочка бордель для свого покидька-шефа і вимагаєте, щоб ми продали вам наші частки?

— Ні, як я вже зазначив, мій клієнт керуватиме садочком. Тож зараз йдеться не про дітей, а про ваше его. І саме для цього я озвучив свою пропозицію.

Дійшла черга до гіпстера номер три.

— Послухайте-но. Ми гадали, що ви тут, щоб перепросити за свою поведінку. Погрожувати нам звільненням, хотіти зробити із цього казкового дитячого садочка бордель — так не піде. Але якщо вам потрібні проблеми — ви їх матимете. Ви, очевидно, уявлення не маєте, які зв'язки ми маємо в соціальних мережах. Насувається «лайношторм», який вам повік не забути.

Я справді мав намір провадити бесіду в емоційно доброзичливій площині. Але скидалося на те, що до неї ще треба дістатися.

«Лайношторм» був і лишається для мене дрібницею, яка не вартує навіть того, щоб її ігнорували. Повністю позбавлене змісту поняття, яку одиницю вимірювання не прикладай. Твердження, висування якого вважається цілковито достатнім доказом його дієвості для шанувальників діджиталізації. Висловлювання «Не роби цього, бо почнеться “лайношторм”!» треба сприймати приблизно так само серйозно, як зауваження дитині «Доїж усе, що на тарілці, а як ні — то помре дитина в Африці». Щосекунди в Африці помирають діти. І щосекунди в інтернеті на когось ллється лайно. Цих фактів не покращать погрози перекласти вину на чужі плечі без жодних підстав. Тож гіпстер з обіцянками «лайношторму», либонь, мав перш за все потребу в колотнечі. Завдяки моїй усвідомленості він отримає те, чого прагнув. Коли він задовольнить потребу в колотнечі, у нього, можливо, виникне потреба в гармонії.

25. ПРОЩЕННЯ

«Прощення звільняє. Перш за все того, хто прощає. Гнів і бажання помсти можуть сковувати. Коли ви прощаєте тому, на кого ви гніваєтеся, ви даруєте собі суттєву свободу. Якщо ви здатні збагнути, що той, на кого ви без міри розгнівались, має зранену душу — прощення дасться вам легше».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ІНОДІ ДОВОДИТЬСЯ СИЛУВАТИ людей до їхнього щастя. Я в жодному разі не хотів надалі стояти на заваді вдоволенню потреб цих добродіїв.

— Насправді я хотів би перепросити за те, що тут зараз відбудеться, — промовив я люб'язно, але переконливо, і скося глянув на Сашу.

— Це ще чому, що тут... — Без попередження Саша взяв голову гіпстера номер два, що сидів поруч, і гупнув нею об поверхню стола. Кров заструменіла з його носа. За столом усі заціпеніли від жаху.

— Після того як я перепросив за цей інцидент, ми вже можемо перейти до справи.

Нарешті гіпстер номер два здобувся на мову.

— Цей тип зламав мені носа! — верещав він, озираючи своїх партнерів.

— Викличте поліцію!

— Будь ласка, можете викликати поліцію. Але, можливо, краще спершу очистіть свої жорсткі диски.

— Наші жорсткі диски? Для чого, що з ними не так? — поцікавився гіпстер номер три.

— Як для дитячого виховного закладу, ваші жорсткі диски містять занадто багато пропаганди нацизму серед дітей, — відповів я.

— Що за маячня, звідки вам узагалі знати, що на наших комп'ютерах?

— Бо я затіяв з вами веселу гру, дорогі Кончіти¹², — промовив Саша, сповнений душевного спокою. — Із тим крутим покликанням для підтвердження у вашій новомодній програмі-планері зустрічей.

Гіпстер номер один повернувся в бік комп'ютера, що стояв на письмовому столі. Він клацнув мишею, і на екрані з'явився робочий стіл. Шпалерами робочого столу ці хлопці обрали своє селфі утрюх на якомусь пляжі в Азії. Три солом'яні брилі, три пари сонцезахисних окулярів «рейбен», троє глобалізованих покращувачів світу.

— Бачиш папку «Зігхайльляляля»? — запитав його Саша. — В ній ви

зберігали всю вашу бридню. Дуже погано приховано, раптом вам цікава моя думка.

Через програму-планер зустрічей Саша запустив гіпстерам трояна, що зараз був на робочому столі. Гіпстер номер один, що не йняв віри і водночас згорав від цікавості, рукою, яка нервово дрижала, клацнув на папку. Відкрився файл з розширенням «.exe» і встановив щось на комп'ютер.

— Цього не може бути, — промовив розгублений гіпстер. Тієї ж миті на сайті дитячого садочка почали зберігатися і розповсюджуватися сотні малюнків, книжок, фільмів і плакатів німецької темної педагогіки минулого століття. Там був представлений широкий вибір для дозвілля дітей минулого століття: від антисемітської книжечки «Отруйний гриб» і веселої французоненависницької дитячої книжки про окопну війну «Ганс і П'єр» до демонізованої комуністами «Юний гітлерівець Квекс».

Я глянув на Сашу.

— Невже це правда. Бовдур справді відкрив файл.

— Я ж тобі казав. Доступ до комп'ютера сторонньої особи ти отримаєш, лише якщо ця особа сама відчинить тобі двері. А вже зайти в них — простіше простого.

Гіпстер номер три прийшов до тям першим.

— Пропаганда нацизму серед дітей? Що ви матимете з того, що залили нам це сміття на комп'ютер?

Я з радістю пояснив йому.

— Це дуже просто. У нас зараз є дві можливості, як завершити цю зустріч. Перша: тип із розквашеним носом викличе поліцію. Потім ви розповісте свою історію про лихих власників борделю, що зламали вам носи. Ми ж розповімо історію про мерзотників, яких ми заскочили на гарячому під час спроби відродити коричневосорочкові методи виховання. Тоді й побачимо, на яку з версій пристане поліція.

— А яка друга можливість?

— Я ще не закінчив із першою. У межах розслідування щодо вашого уявлення про політично-коректне виховання дітей спливе історія про Тарука.

— Хто такий Тарук?

— Тарук, друже мій, — ваш працівник місяця. Семирічний хлопчик із

захворюваннями дихальних шляхів на фабриці на Шрі-Ланці. Він упродовж двох років злютовує і склеює там для вас новомодне гумове взуття без жодного захисту органів дихання. За п'ятнадцять центів на день.

— Це ж просто фейк.

— Та невже? Хто з нас двох доклався до того, щоб цей світ був постфактум таким, яким його плекали? Байдуже, правда чи вигадка про Тарука, суті справи це не міняє: після дзвінка в поліцію піде на вітер не лише дитячий садочок, а й ваш взуттєвий бізнес.

— З вашою популярністю в соціальних мережах ця новина швидко розлетиться, містере Лайношторм, — сказав Саша.

— З дитячого садочка, за браком охочих віддати сюди дітей, вірогідно, зроблять елітний бордель, і якщо ви втрюх достатньо спритні — то швидко винайдете якийсь новітній спосіб виробництва нейтральних для навколишнього середовища презервативів із використаних у третьому світі автошин. Це була б справді екологічна бізнес-модель.

— Ви не можете цього зробити.

— Можемо, але не мусимо. Бо ще ж є можливість номер два.

— А саме? — поцікавився гіпстер із заюшеним кров'ю носом.

Зараз ми нарешті прийшли туди, де я бажав опинитися від самого початку.

— Ви передасте свої частки бізнесу в ТОВ «Як риба у воді» до ТОВ «Дитячий садочок і рибальство Сергівіча». Дитячий садочок продовжить функціонувати. Ви отримаєте половину номінальної вартості частки та зможете й надалі виробляти дитячими руками свої дурнуваті ляпанці.

— Але попередня пропозиція була у півтора раза більша за номінальну вартість...

— Це було до того, як ми знайшли пропаганду нацизму у вашій мережі. То що, вдарили по руках?

Гіпстер номер один не виказував згоди.

— Що б ви робили, якби я не відкрив ненароком папку? Тоді ці картинки не були б встановлені на комп'ютер?

Я просвітив його.

— По-перше, ти клацнув на документ не ненароком, а з недоумкуватості. По-друге, Саша зламав би не носа одному з вас, а

кожному з вас не менше однієї ноги. Бодай хтось із вас тоді все ж дошкандибав би до комп'ютера, щоб клацнути на файл.

Гіпстер номер три знову взяв слово.

— Спершу нам треба обговорити все втрюх. Я маю на увазі, це ж якісь мафіозні прийо... о-о-о... йо-йо-о... — Саша взяв голову гіпстера номер три теж і гупнув нею об поверхню стола. На жаль, там лежала ще й електронна люлька. Поверхня стола розбила ніс. Люлька вибила зуб.

— Достатньо подискутували?

— Так. Так... ми все зробимо.

Я на хвилю вийшов за двері, щоб покликати нотаріуса.

— Це доктор Деркес. Докторе Деркес, ці добродії хотіли б передати свої частки бізнесу в ТОВ «Як риба у воді» до ТОВ «Дитячий садочок і рибальство Сергівіча». За суму, рівнозначну чверті номінальної вартості.

Гіпстер номер один спершу хотів щось сказати, але потім, схоже, зацікавленість у збереженні цілісності носа переважила бажання отримати справедливую ціну.

Підписання і нотаріальне засвідчення договорів не зайняло й п'яти хвилин. З моменту нашого прибуття не минуло й двадцяти.

Перед нами стояли троє глибоко принижених колишніх компаньйонів батьківської ініціативної групи. Батьки, що забезпечували розкішне життя своїм дітям рабською працею дітей третього світу та ще й дрочили на те, які вони відповідально-свідомі й екологічно спрямовані стартапери. Гівнюки, які свавільно позбавили мою доньку місця в дитячому садочку, бо їм не підходила моя спеціалізація. Двоє із цих кретинів уже мали зламані носи.

Поки нотаріус збирав свої речі, а Саша роздруковував якийсь документ, я усвідомив, що в дійсності тут переді мною перебувають три зранені душі. І тієї миті я збагнув, який зміст ховається за словом «прощення» у моєму пораднику з усвідомленості.

«Прощення звільняє. Перш за все того, хто прощає. Гнів і бажання помсти можуть сковувати. Коли ви прощаєте тому, на кого ви гніваєтеся, ви даруєте собі суттєву свободу. Якщо ви здатні збагнути, що той, на кого ви без міри розгнівалися, має зранену душу, прощення дасться вам легше».

Моя злоба розвіялась. Я більше не відчував ненависті до цих хлопців, що хотіли зігнати свою ненависть до мене на моїй доньці. Я відчув себе розслабленим і вільним. Я простив їм.

У відповідному розкутому стані я міг би й попроситися з ними.

— Ах, іще ось що, — спало мені на думку. — Оскільки наші шляхи надалі розходяться, я маю потребу повідомити вам, що в другу чергу зробить новий директор вашого колишнього дитячого садочка, обійнявши свою посаду.

Гіпстер номер один, зі ще не ушкодженим носом, сторопіло спитав:

— Що ж він зробить другим?

— Він скасує відмову, яку ви надіслали моїй доньці, і запропонує їй місце в садочку. Ви знаєте, як звуть мою доньку?

Жоден із трьох гіпстерів не знав цього. Всі знічено знизали плечима.

Для них Емілі все ще була безіменною дитиною «гнилого» адвоката.

— Гаразд. Значить, перейдемо до першої справи на новій посаді. Пане директоре, прошу.

Саша став перед гіпстером із неушкодженим носом і змінив цю обставину спрямованим ударом.

— Крихітку звуть Емілі, гівнюк ти такий. А зараз підпиши ось тут.

Сашин прогрес у прощенні був, очевидно, ще попереду.

12 Кончіти — алюзія на Кончиту Вурст — австрійського співака та драг-квін, переможця 59-го пісенного конкурсу «Євробачення» з піснею «Rise Like a Phoenix».

26. ВНУТРІШНІЙ СПРОТИВ

«Внутрішній спротив має позитивний намір. Для конструктивної взаємодії з внутрішнім спротивом дуже важливо зуміти розпізнати й оцінити цей позитивний намір».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ПІСЛЯ УСПІШНО ЗАВЕРШЕНИХ переговорів щодо підписання договору я як адвокат трішки відчув себе марафонцем після перетину фінішної лінії: виснаженим, але наповненим ендорфінами. У цьому піднесеному настрої я поїхав разом із Сашею в головний офіс охоронної фірми Вальтера, щоб поговорити з моїм переслідувачем, якого затримали сьогодні вранці. Він усе ще був у багажнику «фольксваген пасата» парочки охоронців. До того ж пасат стояв у підземному гаражі невиразної утилітарної будівлі на краю міста.

Мої янголи-охоронці зустріли нас. Ці двоє були не закоханою парочкою, а справжніми профі. У неоновому світлі підземного гаража вони все ще справляли враження спортивних людей, що мають гарний вигляд — але не як розпечені діти багатих батьків, а як дві людини, з якими варто жартувати лише тоді, коли їм за це попередньо заплатили.

Я подякував обом за їхню блискучу роботу. Саша відчинив багажник. Є різниця між тим, щоб лишити когось у багажнику на тридцять шість годин, двадцять чотири з яких на пекучому сонці, і лише на вісім. На відміну від Драгана, цей тип не виявив ознак трупного залякання та не почав розкладатися. Однак того дня його впертість межувала з тупістю, і він не був готовий перекинутися з нами й двома-трьома словами.

Номер, на який він хотів подзвонити, перш ніж опинився у багажнику, був збережений на його телефоні. У кожному разі, частина, яку він уже встиг набрати. Бракувало останніх чотирьох цифр. Але інші сім повністю збігалися з номером одноразового телефона Тоні.

В охоронній фірмі Вальтера в підвалі була «нарадча кімната». Таке позначення свідомо вводило в оману. Тут не було жодних тарілок і печива для частування, щоб створити сприятливу для бесіди

атмосферу — тут був стандартний електрогенератор з виготовленими на замовлення затискачами для пальців. Окрім того, у «нарадчій кімнаті» була новітня система відеозв'язку, через яку таке інтимне опитування можна було за необхідності транслявати в режимі реального часу іншим особам на відстані. З цією системою можна було прекрасно фільмувати результати подібних «нарад».

Було багато запитань, на які мені хотілося б отримати відповіді від цього типа з багажника. Наприклад, хто був його замовником, що приховувалося за цією виставою, чи причетний він до смерті Мурата, засідки на паркувальному майданчику або підриву мого колишнього службового авто.

З іншого боку, я зіткнувся з внутрішнім спротивом щодо того, щоб під'єднувати абсолютно незнайому людину до електрогенератора.

З гіпстерами я поспілкувався дуже усвідомлено, перш ніж дійти висновку, що їхній внутрішній потребі відповідала колотнеча, у якій Саша зламав їм носи. І саме цей шлях робив можливим прощення зраних душ, які я пізнавав на своєму шляху.

Цього типа навпроти я навіть не знав. Те, що я хотів про нього дізнатися, повинно було створити підґрунтя для подальшої моєї симпатії або антипатії до нього.

Я бачив, як Саша й парочка охоронців натренованими рухами фіксують цього типа за допомогою кайданок і металевих ланцюгів з грубими кільцями на металевому садовому стільці. Мені стало трішки моторошно. Від одного погляду на відро з водою, якою молодому чоловікові зараз, вірогідно, змочать одяг для кращої електропровідності, мій внутрішній спротив дивним чином зросив моє чоло потом. Усе в мені противилось тому, що я тут бачив.

Не довго думаючи, я відлучився до туалету, щоб знайти напучування до теми «Подолання внутрішнього спротиву» у своєму пораднику з усвідомленості. Там було зазначено:

«Внутрішній спротив має позитивний намір. Для конструктивної взаємодії з внутрішнім спротивом дуже важливо зуміти розпізнати й оцінити цей позитивний намір. Шість кроків приведуть вас до конструктивної взаємодії з вашим внутрішнім спротивом».

Я закарбував у свідомості наведені там поради й поспіхом повернувся до «нарадчої кімнати». Оскільки Саша та парочка ще мали виконати певні попередні кроки, перш ніж електроди електрогенератора можна буде затиснути на пальцях, я використав цей час на виконання вправи з усвідомленості, дотримуючись тих кроків із книжки, які я щойно вивчив.

«Крок 1. Усвідомлено сприймайте те, що відбувається. Відверто опишіть ситуацію, в якій ви перебуваєте».

Так, я збираюсь під'єднати пальці одного типа, з яким я близько не знайомий, до електрогенератора. Тим, що давалося мені важко, було під'єднання електрогенератора до його пальців.

«Крок 2. Назвіть свої внутрішні компоненти. Ваш внутрішній спротив не сам по собі у вашому тілі. Він чинить спротив одному з внутрішніх поривів. Який ваш порив? Від чого захищається ваш спротив?»

Моїм поривом було: я з радістю жив би у мирі і спокої. Я не хотів би бути пішаком в іграх впливу якогось мафіозі. Я не хотів би у свій вихідний вимірювати інфрачервоним термометром, чи готовий уже мій клієнт. Я не хотів би, щоб когось застрелили, коли я пропустив з ним зустріч. Я не хотів би, щоб через моє жартівливе смс-повідомлення розбомбили квартиру ненависної мені секретарки. Я не хотів би, щоб мене зранку будили вибухи. І я не хотів би, хоч ріжте мене, щоб які-небудь гімнюки погрожували моїй доньці, наражали її на небезпеку чи бодай стежили за нею. І я хотів би дізнатися в цього типа, хто несе відповідальність за все це лайно.

Моїм внутрішнім спротивом було: я вивчив і засвоїв, що іншим людям не завдають болю. Принаймні цього не роблять, коли із цими людьми зовсім не знайомі. Пропускати електричні розряди, що зростають, крізь зволене тіло абсолютно незнайомої людини, перш ніж хоча б дізнатися, як її звуть, жодним чином не узгоджувалося між собою. Я не хотів би катувати.

«Крок 3. Навчіться розуміти позитивний намір внутрішнього спротиву.

Якщо ви зараз знаєте, чого внутрішній спротив не хоче, — спробуйте тепер дізнатися, чого внутрішній спротив хоче. Який позитивний намір він має? Розпочніть діалог зі своїм внутрішнім спротивом. Спочатку поцікавтеся в нього, що йому заважає. Опісля запитайте його, чого він хоче натомість».

Отож, добре...

«Дорогий внутрішній спротиве, чому ти не хочеш, щоб я пропускав струм через тіло цього типа?»

На мій подив, внутрішній спротив дав відповідь швидко і без зайвих роздумів.

«Привіт, — сказав він. — Отже, я можу лише здогадуватися, наскільки сильним буде сморід у місцях під'єднання. Цього запаху ти вже ніколи не зможеш позбутися, бо він засяде у твоєму носі і буде тобі завжди нагадувати, що ти — кат. Із тяжкими докорами сумління».

Все зрозуміло. Я занотував. Зараз друге питання.

«Дорогий внутрішній спротиве, чого б ти хотів натомість?»

«Можливо, просто запропонуєш цьому типу печива, і він розповість тобі все без будь-якого струму? Тоді ти матимеш відповіді без докорів сумління потому».

І цілком автоматично я з'ясував позитивний намір внутрішнього спротиву: він просто хотів уберегти мене від докорів сумління.

«Крок 4. Перейменування внутрішнього спротиву. Дайте вашому внутрішньому спротиву позитивне ймення, яке пов'язане з його позитивним наміром. Таким чином вам буде легше його оцінити й перенести його позитивний намір у наступний крок».

Мій внутрішній спротив хотів уберегти мене від докорів сумління. Тому я назвав його Сумлінний.

«Крок 5. Заручіться підтримкою вашого внутрішнього спротиву. Ваш порив має позитивну мотивацію. Як ви вже щойно з'ясували,

ваш внутрішній спротив теж ґрунтується на позитивній ідеї. Коли дві обставини є позитивними — то вони не різняться докорінно. Вони не повинні вступати в протиріччя. Вони можуть підтримувати одна одну. Придивіться, чи існує прийнятний шлях для пориву і спротиву».

Тепер мені було ясно, що проблема полягала в докорах сумління, через які я не міг, дивлячись незнайомій людині в очі, пропускати через її тіло струм. Але мої докори сумління лише посиляться, якщо цей тип нашкодить моїй доньці, мені або комусь іншому з мого оточення лише тому, що я не виказав готовності стерпіти запах підпаленої шкіри. Чисте сумління від того, що я запобіг шкоді, яку могли заподіяти близькій мені людині, переважить докори сумління від того, що я заподіяв шкоду чужій мені людині. Щоб останнє не занадто упосліджувало перше, я мав аж дві можливості поєднання пориву й спротиву. Я запропоную цьому типу печиво й запитав його, чи буде він після цього готовий дати відповіді на всі мої запитання. Якщо ж він не буде готовий, я зможу без жодних докорів сумління дати йому електричний поштовх для виходу зі скрутного становища. Ментоловий бальзам, який я забув повернути, неодмінно допоможе подолати неприємний запах.

«Крок 6. Будьте послідовними на своєму шляху. Якщо ви знайшли прийнятний шлях — будьте послідовним, крокуючи ним. Може статися так, що порив або спротив час від часу даватимуться взнаки, бо прагнутимуть збачити. Поспілкуйтеся з ними, поставтеся серйозно до їхніх потреб, але залишайтеся послідовними».

Перш ніж Саша й парочка змогли взятися до справи, я послідовно звернувся до чоловіка на стільці. Я люб'язно йому всміхнувся та ввічливо запропонував печиво. Він відмовився. Окей. Я запитав його, чи готовий він дати відповіді на кілька моїх запитань. Він не був готовий. Тож чудово. Я натер верхню губу дитячим ментоловим бальзамом. Парочка охоронців і Саша теж із

вдячністю скористалися ним.

Я запитав у свого внутрішнього спротиву, чи є нормальним клеїти електроди до пальців того, хто відмовляється від печива. Внутрішній спротив не просто погоджувався із цим, а ще й указав на те, що доцільно було б попередньо облити верхню частину тіла цього типа водою з відра для кращої електропровідності.

Після того як тип наскрізь просяк водою, Саша взявся за затискачі пальців. П'ять промаркованих як негативні пішли на пальці правої руки, промарковані як позитивні Саша розподілив на пальці лівої руки. Я із зацікавленістю повернувся до регулятора напруги генератора.

Парочка охоронців тим часом скромно сиділа в кутку приміщення, граючи в телефонах одне проти одного в «Quizduell».

За десять хвилин ми дізналися все. Нам знадобилися лише два удари струмом, щоб з'ясувати, що цього типа звали Мальте і він родом з Хемніца. Після того як було покладено початок, наступні відповіді приходили зі значною економією енергії. Мальте був племінником Тоні, колишній солдат іноземного легіону й дотепер не брав участі у Драгановій організації. Тоні найняв його, щоб той зробив для нього «прибирання» — такий у нього підбір слів. Що це означає? Він не міг сказати. Одним ударом струму пізніше він усе-таки спромігся на це. Тоні підрядив Мурата, щоб заманити Драґана на паркувальний майданчик. Тип із ручними гранатами був якимось злодюжкою, також із Хемніца, який від імені Тоні запропонував їх Ігорю.

Завданням типа з ручними гранатами було підірвати Драґана, Сашу та Ігоря. У замаху звинуватили б Бориса. Тоні обійняв би посаду Драґана, Мурат став би «офіцером», а розв'язана в подальшому війна між бандами була б використана, щоб закріпити нові позиції. Але далі автобус із дітьми всередині підвів ризику під рахунком.

— Можна мені? — запитав Саша.

— Звісно.

Саша відкрутив регулятор напруги на повну. Мальте кричав, як ошпарений. Саша зменшив напругу. Невже в нього не було жодних питань? Ні, не було. У нього лише була потреба ще раз почути, як несамовито верещить цей ідіот. Я міг продовжувати.

Знадобився ще один удар струмом, щоб дізнатися від Мальте, що в

неділю він отримав завдання застрелити мене й Мурата в понеділок у лісі. На жаль, я там не з'явився, у заповіднику диких тварин. А-а-а-а... Чому він отримав ще один удар струмом? Він же відповів на запитання?

— За слова «на жаль».

Саша запитав у нього, звідки Тоні знав, що Мурат хотів зустрітися зі мною в понеділок зранку. Ну, з повідомлення на голосовій пошті. Мій телефон прослуховувався.

«Ким?» — «Гадки не маю». — «А-а-а-а-а...» Наступний удар струмом. Тепер пригадав. «Поліцією. У Тоні там довірена особа». — «Як її звати?»

— Не маю га-а-а... Мьоллер. Того типа звати Мьоллер... працює в комісії з розслідування вбивств.

— Ага. А ручна граната у квартирі пані Брегенц?

— Чийй квартирі? — Він поглянув на мене зі щирим здивуванням.

— Дракониці з контори.

— Дракониці з контори? Не маю га-а-а... Я не знаю про драконицю з контори. Справді не зна-а-а...

Гаразд, повіримо йому. Та й байдуже. Я спробував підійти інакше.

— Ти закидав ручну гранату в квартиру однієї жінки у вівторок?

— Так.

— Ти підірвав сьогодні зранку моє авто?

— Так.

— Чому?

— Щоб показати, що не вільно погрожувати Тоні.

— Добре. Більше жодних питань. Можливо, ще якісь у вас?

— На якому біотехнічному процесі базується освіжаючий напій «Bionade»? — хотіла дізнатися охоронниця. Мальте не одразу збагнув, що це запитання пов'язане не з Драганом або Тоні, а з «Quizduell», в яку вона зараз грала зі своїм партнером. Ми із Сашею зрозуміли це трішки раніше й підбадьорили розумову активність молодика невеличкою кількістю струму.

— Що? Га? Не маю га-а-а... Бродіння. Цей процес називається бродінням.

— Так, ферментація — визначення, яке ми шукали. Але це те саме, тільки латиною. Тож бродіння приймається.

— Е, дякую... — захотів долучитися Мальте. Але цього ніхто не хотів чути.

— Тобі більше подобається «на природі» чи «їжа та напої»? — поцікавився тип з охорони.

— Мені хотілося б встати зі стільця... а-а-а. «На природі». Я обираю «на природі».

— З якої квітки видобувають прянощі шафран?

— Гібіскус?.. А-а-а-а-а... Крокус, це — крокус!

Ми із Сашею залишили парочці охоронців автомобільний акумулятор і кандидата на участь у вікторині. Ми домовилися залишити молодика до подальших указівок у «нарадчій кімнаті». Це було цілком можливо на кілька днів, щоб ніхто не ставив зайвих запитань. До того часу жодне слово з «наради» не залишить приміщення без моєї згоди.

Саша і я тепер мали ясність: Тоні був зрадником, Мальте був кілером, Мьоллер був кротом. І ми мали достатньо вагомих підстав ужити заходів проти всіх трьох. Саша — бо Тоні намагався вбити його і його шефа. Я — бо вбив Сашиного шефа, і Тоні спробує зробити те саме зі мною.

Тож ми з Сашею на різному підґрунті були одностайними в тому, що Тоні має зникнути. Але вирішувати не нам. Таке рішення може прийняти лише Драґан.

27. МОЗКОВИЙ ШТУРМ

«Першим кроком до появи слушного рішення є постановня проблеми. Багато чудових варіантів рішення зазнають невдачі вже через те, що не існує проблеми, до якої вони підходять. Другим кроком є уникання пошуку одиничного рішення. Є незліченна кількість рішень для кожної проблеми, і правильне рішення вас знайде. Виконайте для цього таку вправу: підіть прогулятися. Як тілом, так і думками. Запросіть свою проблему супроводжувати вас. Зачекайте, доки вона розповість, чого потребує, щоб зникнути.

Не оцінюйте ці пропозиції. Кожна з них — це рішення. Запросіть кожне рішення трішки з вами прогулятися.

Дозволити різноманітним рішенням, хоч би якими помилковими вони здавалися, рівноправно кружляти навколо вас, щоб поглянути, яке вам підійде, називається мозковим штурмом. Наприкінці прогулянки ви повертатиметесь утрюх: ви, ваша проблема і слушне рішення».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

У ЧЕТВЕР УРАНЦІ Я ПРОКИНУВСЯ відпочилий. Я рухався у правильному напрямку, щоб зуміти дотриматися категоричної вимоги Катаріни. Від учорашнього вечора я також знав, що зможу дотриматися ультиматуму Боріса, якщо доставлю йому Тоні до ранку понеділка. У такий спосіб ультиматум Тоні також був би знятий.

Для цього було необхідно, щоб ми з Сашею заручилися підтримкою всіх інших «офіцерів» і переконали їх, що Тоні повинен зникнути.

Саме через те що Драган не міг дати цієї вказівки особисто, ми вдвох мусили діяти ще більш переконливо.

Щоправда, до ватаги Тоні долучені також продажний поліціант Мьоллер і східнонімецький молодик Мальте. І я мав переконатися, що Тоні, перш ніж він завдяки Борісу відправиться до Драгана в пекло для злочинців, не зможе вчинити жодних інших підлот, підвівши ризику під моїм усвідомленим рахунком до закінчення дії ультиматуму.

Тож я мусив до сьогоднішнього вечора знайти рішення проблем «Тоні», «Мьоллер» і «Мальте». Окрім того, я мусив також знайти відповіді на вимогу Боріса щодо зустрічі з Драганом і на запитання Петера Егманна про походження підмізинного пальця. І я мав презентувати рішення щодо Тоні, Мьоллера і Мальте, хай би яким воно було, так, щоб зуміти переконати Драганових «офіцерів».

Якби не усвідомленість, мені це ніколи не вдалося б без болю в голові, животі й потилиці. Спершу я з'ясував для себе: єдина людина, яка тут ставить вимоги до мене, це я сам. І якщо це так — тоді в моїй владі формулювання цих вимог до себе.

Тож для початку я все сформулював інакше:

Я мав прекрасну нагоду вже сьогодні ввечері розглянути зі своїми «офіцерами» рішення всіх нагальних проблем за умови, що ці рішення з'являться.

Це вже було краще. Так, наступний крок. Що там було з рішеннями? Цій темі Йошка Брайтнер присвятив цілий розділ. І в ньому зазначено:

«Першим кроком до появи слушного рішення є постановка проблеми. Багато чудових варіантів рішення зазнають невдачі вже через те, що не існує проблеми, до якої вони підходять. Другим кроком є уникання пошуку єдиного рішення. Є незліченна кількість рішень для кожної проблеми, і правильне рішення вас знайде. Виконайте для цього таку вправу: підіть прогулятися. Як тілом, так і думками. Запросіть свою проблему супроводжувати вас. Зачекайте, доки вона розповість, чого потребує, щоб зникнути. Не оцінюйте ці пропозиції. Кожна з них — це рішення. Запросіть кожне рішення трішки з вами прогулятися. Дозволити різноманітним рішенням, хоч би якими помилковими вони здавалися, рівноправно кружляти навколо вас, щоб поглянути, яке вам підійде, називається мозковим штурмом. Наприкінці прогулянки ви повертатиметесь утрюх: ви, ваша проблема і слушне рішення».

Ну ось. Перші кроки щодо рішення я вже успішно зробив: я знав, у чому полягали мої проблеми. Оскільки зустріч «офіцерів» була запланована аж на вечір, попереду в мене був цілий день, щоб піти прогулятися. Я одягнув зручні джинси і взяв стару пару туристичних черевиків, пройшов повз вигоріле паркувальне місце, де вчора вибухнув мій колишній робочий автомобіль, до зупинки й поїхав громадським транспортом до приміської зони відпочинку на пляжі, де я востаннє був більше десяти років тому.

Двоє замаскованих під парочку працівників охоронної фірми були разом зі мною останніми і єдиними пасажирами, що вийшли з автобуса на кінцевій зупинці посеред лісу. У четвер о дев'ятій годині ранку більше ніхто не прогулювався. На паркувальному майданчику стояло єдине авто. Але воно вже там стояло, перш ніж зупинився автобус. Я попросив парочку почекати мене на автобусній зупинці. Я не мав при собі мобільного. Ніхто не йшов за мною. Ніхто не міг знати, що я о такій порі буду на цьому місці.

Я обрав добре позначений круговий маршрут тривалістю дві години й рушив уперед. Дуже швидко про себе нагадали проблеми: «Петер Еґманн», «Тоні», «Боріс», «Мьоллер» і «Мальте», що йшли в моїй уяві поруч зі мною. Я привітав усіх п'ятьох і спочатку зайнявся проблемою «Петер Еґманн». Порівняно з іншими чотирма вона становила собою дещо особливе: я не знав, наскільки великою вона була. З усіма іншими це було зрозуміло: Тоні хотів мене вбити, Боріс хотів мене вбити, Мальте спробував мене вбити і Мьоллер надав йому для цього інформацію. Що ж до Петера Еґманна та знайденого пальця, я дійсно не знав, що ще на мене очікувало.

Палець міг у найгіршому разі стати цвяхом, забитим у віко моєї домовини при викритті мене як убивці. У кращому ж випадку, не існувало придатних для використання з метою порівняння зразків ДНК Драґана, і таким чином справа вирішена. Якщо Боріс і Тоні дізнаються про палець і збагнуть, що Драґан, попри мої запевнення був мертвий, — тоді попереднє слідство проти мене було б моєю найменшою проблемою. Але, можливо, я міг би вплинути на те, чи дізнаються Тоні та Боріс про це, і якщо навіть так — то коли вони про це дізнаються. Можливо... у кращому разі... у гіршому разі... якщо стисло: доки я не знав масштабів проблеми, було даремно шукати рішення. Тому я люб'язно попрощався з проблемою Петер Еґманн і звернувся до інших проблем, що мали конкретні обриси.

Я попросив проблему «Тоні» розповісти, що необхідно, щоб вона зникла. І тут просто-таки полилося, ніби чіп у бочці відіткнувся. Говорилося від «Доправ мене до Драґана» і «Зроби мене шефом» аж до «Просто вбий мене».

Це вже були три готові рішення для проблеми «Тоні». А я пройшов якихось п'ятсот метрів.

«Доправ мене до Драґана» фактично зводилося до «Просто вбий мене». «Зроби мене шефом» призвело б до того, що я й сам опинився б мертвим. Тож рішення «Просто вбий мене» розкуто попрямувало далі поряд.

З проблемою «Боріс» справа стояла дещо простіше. Тут йшлося лише про «Доправ мене до Драґана» або «Вбий мене, інакше я вб'ю тебе».

Щоправда, тут рішення з убивством здавалося мені дещо складнішим, ніж у ситуації з Тоні. Тоні, якщо я все вправно влаштую, був майже сам

по собі. За Борисом стояв цілий синдикат. Але я не хотів поки що давати оцінок цій пропозиції рішення. Я радів, що вона так швидко показалаь.

Із проблемою «Мальте» була схожа ситуація. Пропозиції «Запропонуй мені роботу», «Запропонуй мені гроші», «Віддухопель мене так, щоб я ніколи більше не наважився робити щось зле» були можливими рішеннями. Та все ж найбільш багатообіцяючим рішенням була пропозиція «Просто вбий мене».

З проблемою «Мьоллер» справа стояла дещо інакше. Із часу допиту Мальте я ламав собі голову над тим, як мені вивести з гри Клауса Мьоллера, крота з поліції. На перший погляд, можливо, це навіть здавалося цілком зайвим. Мьоллер не становив прямої загрози. Цей Мьоллер знав лише те, про що я спілкувався телефоном, що прослуховувався, і те, про що довідався з офіційного розслідування від Петера Егманна. І лише це він міг передати Тоні. Тож я міг перестати користуватися своїм звичайним мобільним телефоном, а Петеру міг би натякнути на витік інформації у його лавах. Але я пройшов дванадцятигодинний тренінг з усвідомленості не для того, щоб уникати кожного конфлікту. Я хотів вирішувати конфлікти активно. І в дійсності у мене був конфлікт з таким цілковитим бовдуром, як цей Мьоллер, що навів як доказ моєї причетності до втечі вбивці мою замурзану морозивом доньку. Перш за все тому, що він мав рацію і відповідно не міг бути цілковитим бовдуром. Але цей тип передав Тоні інформацію зі стеження під час моїх вихідних на озері разом з Емілі. Цей тип розповів Тоні, що Мурат хоче зустрітися зі мною в заповіднику дикої природи, і таким чином був співучасником Муратового вбивства. І він був би відповідальним за мою смерть, якби я пішов на цю зустріч. Я не мав наміру дозволяти такій людині диктувати мені, як я повинен користуватися своїм телефоном. Інакше кажучи, цей тип був справжньою проблемою.

Проблема робила мені наступні пропозиції: «Заяви про мене в поліцію», «Натисни на мене погрозою, що заявиш на мене в поліцію» і «Просто вбий мене».

Заявити про Мьоллера в поліцію — справа клопітка. Перш за все, бо тоді кожна телефонна розмова й кожне смс-повідомлення будуть ретельно досліджені. У такий спосіб я так само, як і Мьоллер, опинюсь

у фокусі розслідування. Останнє рішення — «Просто вбий мене» — видалось мені й тут найбільш доречним.

За менш ніж чверть години у лісі я знайшов в'язку рішень до всіх чотирьох проблем. І з цього різноманіття рішень найбільш оптимальні автоматично ступали зі мною крок у крок. Не такі оптимальні рішення віддалялися самі собою.

Я якийсь час ішов так уперед, і незважаючи на думку про те, що, окрім рішень, я був сам-один у лісі, мене раптом огорнуло відчуття, ніби хтось за мною спостерігає. Окрім того, я помітив тихий механічний цокіт наді мною. Поглянувши вгору, я побачив його: невеличкий летючий дрон. Новітня пошесть у найнижчому повітряному просторі. Він летів на висоті близько трьох метрів наді мною. Я пішов ліворуч — дрон полетів ліворуч. Я пішов назад — дрон полетів за мною. Я гадки не мав, хто міг бути зацікавлений у стеженні за мною з дрона.

Оскільки я залишив парочку охоронців на узбіччі лісу, мені довелося усувати цю перешкоду самотужки. Я підняв з долу великого патики й навмання жбурнув у набридливий літальний апарат.

Кидок був простим влучанням. Дрон розбився ще у повітрі і розлетівся на землі десятками дрібних уламків. Як виявилось, дрон був майже півметрового діаметра, мав чотири ротори й невелику HD-камеру.

Поки я запитував себе, хто міг аж так заморочитись, щоб прослідкувати за мною, з-за дерева вибіг якийсь знавіснілий тип.

— Ви знищили мого дрона, — розгнівано прокричав він.

— Ви потурбували мене, — відповів я. — Як вам тільки прийшла в голову така безглузда ідея — спостерігати за людьми із цієї докучливої штуки в природному заповіднику?

— Це була іграшка для мого сина. Де я ще мав тренуватися? У пішохідній зоні? Окрім того, ви помітили його лише тоді, коли я вже знизився. На десятиметровій висоті ви його зовсім не помічали, — чоловік ледь не плачучи збирав уламки із землі.

— Хвилинку, — промовив я. — Це дитяча іграшка? З камерою та казна-чим ще? І як довго ви за мною спостерігали?

— Близько п'яти хвилин.

— А чому я вас не бачив?

— Камера передає все на монітор відеоспостереження. Я бачу вас, але

ви мене не бачите.

— І дорога ця дитяча забавка?

— Вона коштувала більше чотирьохсот євро. І ви мені їх відшкодуєте,

— він підвівся та розлючено поглянув на мене. — Інакше я викличу поліцію.

Щоб цей тип зрештою дав мені спокій, я дав йому п'ятсот євро готівкою і пораду не влаштовувати у майбутньому тренувальних польотів прямо над головами сторонніх осіб. Він щез, а я залишився в лісі наодинці.

Щоправда, не повністю щез дрон, зронивши в мою голову незримую ідею.

Я йшов далі. Дуже швидко до мене долучилися рішення, що для всіх чотирьох проблем зводилися до «Просто вбий мене».

Згодом, звісно, здається, що рішення лежить на поверхні: якщо життя якоїсь людини створює проблему, її смерть є рішенням. Але самотужки дійти очевидного висновку в конкретній ситуації майже не вдається. Досвіду, що можна цілком звільнитися, просто вбивши проблему, я вже набув менше тижня тому, вирішуючи проблему «Драган». Цю психологічну перепону я вже подолав. А з убивством Мурата, під час якого мене також повинні були вбити, Тоні, Мальте й Мьоллер самі позбавили себе будь-якого права на визнання з мого боку етичних норм. Здавалося, що буде цілком правильно ліквідувати цих мудил. І те, що Боріс не мав нічого спільного з убивством у заповіднику, аж ніяк не давало підстав не вбивати його, перш ніж він зробить це зі мною.

Звісно, зараз треба було надати увагу опрацюванню деталей способу їхнього усунення. Четверо чоловіків, які щонайменше були пов'язані один з одним через Тоні, повинні були померти. В ідеалі, не проливши світло на те спільне, що об'єднувало всіх чотирьох. З іншого боку, звісно, віталось виникнення будь-якої форми синергії у взаєминах цих чотирьох цілей, що полегшила б мені роботу. Ясно було, що можливість прибрати Тоні я й без того хотів надати Борісу. Але, можливо, Тоні міг би попередньо взяти на себе Мальте або Мьоллера? Як я міг цьому посприяти?

Я продовжив іти лісом розмірковуючи. Я думав про кожного із чотирьох чоловіків, про їхню передісторію, їхні вподобання, їхні

сильні та слабкі сторони. І якби проблеми й рішення мали ноги, то на моєму круговому маршруті з'явилися б місця, на яких лісова стежина витоптана сотнями слідів. Але наприкінці шляху цих слідів ставало дедалі менше. З лісу на автобусну зупинку я повернувся в оточенні лише чотирьох метких рішень, що вже несли на своїх плечах проблеми «Тоні», «Боріс», «Мальте» та «Мьоллер».

Я поїхав із парочкою охоронців назад до міста. У середмісті я не відмовив собі запросити обох на каву до свого нового улюбленого ресторану. Користуючись нагодою, одразу придбавши там свіжу бульварну газету.

Повернувшись у свою квартиру, я почав утілювати знайдені рішення. Розповівши про них Драґановому великому пальцю.

28. ДАВАТИ І БРАТИ

«Ми можемо давати, і ми можемо брати. Це — кругообіг. І якщо зберігається рівновага між тим, скільки ми даємо і скільки беремо натомість, — ми відчуваємось добре. Той, хто лише дає, але не вміє брати, відчувається в цьому кругообігу виснаженим. А той, хто лише бере, але не вміє давати, — відчувається зле».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ДО ОБІДУ Я ЗАЙМАВСЯ тим, що опрацьовував знайдені в лісі рішення так, щоб мати змогу від Драганового імені залучити до їхньої реалізації інших «офіцерів» під час вечірньої зустрічі... Якийсь блеф, підкріплений бізнесовою лексикою. Вдома я просто поглянув, чого потребую, щоб виклад моїх варіантів рішення видавався правдивим. Для цього потрібні: Драганів великий палець і дві-три газетні сторінки.

Решту часу пообіді до зустрічі «офіцерів» я використав на планування свого подальшого професійного майбутнього.

Юрист, що має повну професійну підготовку, може займатися будь-чим. Такою думкою багатіє кожен студент юридичного факультету ще в першому навчальному семестрі. І ця думка певною мірою правдива: висококваліфікований юрист може займатися будь-чим, щоправда, маючи заможних батьків. Якщо маєш заможних батьків, можеш з освітою кресляра, завершеною практикою інспектора залізничних колій або навіть без жодної кваліфікації займатися *будь-чим*. Однак щільність дітей заможних батьків серед студентів юридичного факультету нерівномірно вища, ніж серед студентів-креслярів чи майбутніх інспекторів залізничних колій.

Я не був дитиною заможних батьків. І я міг бути тільки «адвокатом». І найвірогідніше, адвокатом із «кримінального» й «економічного» права. Оскільки останні десять років я намагався з'ясувати, чи принесе мені задоволення становище службовця (не принесло), тепер я хотів з'ясувати, яким є стан справ із самозайнятістю.

За умови, що я переживу 30 квітня, я б охоче винайняв із 1 травня красиве офісне приміщення, найкраще неподалік від моєї квартири, поблизу будинку моєї доньки, і щоб було рукою подати до її майбутнього садочка.

Будинок, у якому розташовувалися приміщення «Як риба у воді», відповідав не лише географічним вимогам. Усі його приміщення, не рахуючи дитячого садочка, стояли порожні завдяки моїм навичкам переговорів щодо звільнення приміщень. Тому я вирішив роздивитися вільні приміщення верхніх поверхів більш детально й поїхав туди автобусом.

У дійсності це були прекрасні офісні площі з високою стелею, ліпниною, розсувними дверима й добротною паркетною підлогою. Цей будинок став би неперевершеним елітним борделем. Драґан знався на таких справах. Однак зараз у мене вдома був гіпсовий зліпок великого пальця його правої руки, і я міг самотужки вирішувати, як розпорядитися нерухомістю. А що може бути кращим за власний офіс прямісінько над дитячим садочком Емілі?

Я прогулявся тими трьома порожніми поверхами й подумки облаштував кабінет, нарадчу кімнату й ігрову для Емілі. Я саме змальовував у своїй уяві кімнату з телевізором та зручним просторим диваном, коли задзвонив мій мобільний. Це був Петер, керівник комісії з розслідування вбивств. Я щиро сподівався, що ця телефонна розмова буде пов'язана не з пальцем, а лише з ручними гранатами.

— Привіт, Петере, що сталося?

— Я хотів лиш поінформувати тебе щодо робочого автомобіля.

— У мене немає робочого автомобіля.

— Гаразд, щодо твого колишнього робочого автомобіля. Вибух спричинила ручна граната.

Я зітхнув з полегшенням. Але вдавав здивування. Що давалось мені складно, оскільки цю інформацію я вже здобув напередодні самотужки шляхом кількох ударів струмом.

— Ручна граната? Як саме?

— Примітивний, але дієвий запальний пристрій. Ручна граната була прикріплена армованою клейкою стрічкою до обтічника заднього колеса. Запобіжний штифт під'єднувався дротом до колісного обода. Найменший порух шини висмикнув запобіжний штифт з ручної гранати, і тоді... бум.

— Звучить просто з технічного боку, але складно з емоційного.

— Можу повідомити тобі три речі. По-перше: ручна граната була того ж типу, що й у квартирі пані Бреґенц у вівторок і на паркувальному

майданчику в п'ятницю.

Тож Петер також міг вирахувати, що за замахом на мене ховався Тоні. Але він не мав жодних доказів цього.

— По-друге: граната була встановлена таким чином, щоб не вбити водія. Якби хтось хотів тебе вбити — прикріпив би гранату під обтічник переднього колеса.

— А по-третє?

— По-третє: я хотів би поспілкуватися з тобою віч-на-віч.

— Зрозуміло. Де?

— Ти де? Я приїду до тебе?

— Я зараз саме на одному з об'єктів Драганової нерухомості. Гердерштрассе, 42. Я не знаю, чи є тут якесь кафе...

— Який поверх?

— Який поверх? Я зараз на четвертому, а що?

— Я там буду за десять секунд.

Я здивовано сховав мобільний і одразу почув кроки на дерев'яних сходах.

За п'ять секунд Петер постукав у прочинені двері й зайшов.

— Що ти тут робиш? — спитав я з подивом.

— Те саме питання я міг би поставити тобі.

— Я оглядаю об'єкт нерухомості свого клієнта. Я ж казав.

— А я оглядаю жертву твого клієнта.

— Я, можливо, певною мірою жертва замаху із застосуванням ручної гранати, але жодною мірою не жертва свого клієнта.

— В цьому місті відбуваються й інші злочини, що ніяк не пов'язані з ручними гранатами.

— Он воно що.

— Я думаю про тілесні ушкодження, приневолення, наклепи, комп'ютерне шахрайство...

Я виключав можливість того, що гіпстери з першого поверху висунуть звинувачення. Вони чітко знали, що мають час до вихідних на пакування речей і сповіщення батьків про перехід бізнесу в нові руки. Якщо цього не трапиться — на них чекає кар'єрний крах.

Я кивнув.

— Ага. І тому ти займаєшся розслідуванням саме в дитячому садочку?

— Ну, це, певно, була фальшива тривога. Дружина одного зі

співвласників звернулася до нас сьогодні зранку і хотіла поспілкуватися зі співробітником, що веде справу Драґана Серґовіча. Тобто зі мною.

— І чого вона хотіла?

— Вона повідомила мені, що вчора ввечері її чоловік зазнав серйозних погроз із застосуванням побоїв від двох співробітників пана Серґовіча. Йому зламали носа й вибили зуба. Окрім того, йому погрожували зламати ногу й запустити кампанію з дискредитації його фірми, якщо він не передасть свою частку в дитячому садочку на користь пана Серґовіча.

Зламаний ніс і вибитий зуб... Це був гіпстер з електронною люлькою. Навіть не здивований, що цей слабак поскаржився своїй дружині.

— Але ж це ціла купа вкрай неприємних звинувачень. А є свідки?

— Ну, це трішки кумедно. Я заїхав до цього чоловіка, він саме звільняє свій кабінет у дитячому садочку кількома поверхами нижче. І той каже, що нічого подібного не пригадує.

— То в нього не зламаний ніс?

— Зламаний. І зуба йому теж бракує. Але він непохитно стверджує, що впав на сходах до підвального приміщення цього будинку.

— А є свідки цього інциденту?

— Так. Двоє інших співвласників можуть це підтвердити. У них, за випадковим збігом обставин, теж зламані носи.

— Теж сходи до підвалу?

— Теж сходи до підвалу.

— Тоді доведеться переговорити зі своїм клієнтом щодо стану сходів до підвального приміщення.

— Добре. Це добре. Тільки тут є ще...

— Не хвилюйся. Мій клієнт і його співробітники утримаються від подання зустрічної позовної заяви за наклеп.

— Це теж добре. Добре.

Було очевидно, що Петера бентежило ще щось. Зрештою він заговорив.

— Там знизу на стіні я побачив декілька фотографій дітей і їхніх батьків. Дивний збіг — на них були також Пол і Мері.

— Хто такі Пол і Мері?

— Діти Карла Броєра, керівника будівельного управління. Я регулярно

граю з ним у сквош. Він завжди захоплено відгукується про «Як риба у воді».

Ах, ви тільки подивіться. Шеф будівельного управління. Завжди, коли Драгану було потрібне опрацювання чогось за прискореною схемою, пан Броєр спершу висловлював серйозні побоювання щодо клімату чи захисту тварин, потім обмірковував ці аспекти в одному з Драганових борделів, дозволяючи відсмоктати собі наявні побоювання. І цей вишуканий добродій водив своїх дітей у мій дитячий садочок?

Приємно про таке дізнатися.

— Може бути. Я з ним не знайомий. Це ж не мій дитячий садочок.

— Але щойно ті троє співвласників одностайно стверджували, що повністю передали свої частки у дитячому садочку дочірньому підприємству Драгана. Тобі щось про це відомо?

— Звісно. Я ж розробляв цю угоду. Але ти ж знаєш, я — лише адвокат. Не вихователь. Щоправда, Саша — вихователь за освітою.

— І Саша став новим директором дитячого садочка?

— Правильно. А чому ти цікавишся?

— Тож... не зрозумій мене неправильно, але... — несподівано він здався по-справжньому жалюгідним. Він зробив над собою зусилля: — У вас іще є вільні місця?

Я не йняв віри, що мій план, який був своєрідною імпровізацією, націленою зрештою лише на Сашу, справді працює. Батьки принаджуються місцями в дитячому садочку і стають від них залежними. А я був подивований тим, що Петер сам повідомив мені про результати розслідування щодо підриву мого колишнього службового автомобіля. Все пояснюється просто: бо життя — це давати і брати. Петеру від мене щось потрібно. Місце у дитячому садочку.

Гіпстери ще навіть не покинули будинок, а Саша, керівник будівельного управління й керівник комісії з розслідування вбивств уже підісла на мій новий наркотик. Хіба ж це не добрий початок? Хоча б навіть із причин усвідомленого підходу я не міг відповісти відмовою на Петерове прохання взяти до садочка його сина. У моєму пораднику з усвідомленості було недвозначно сформульовано:

«Ми можемо давати, і ми можемо брати. Це — кругообіг. І якщо зберігається рівновага між тим, скільки ми даємо і скільки беремо натомість, — ми відчуваємось добре. Той, хто лише дає, але не вміє брати, відчувається в цьому кругообігу виснаженим. А той, хто лише бере, але не вміє давати, — відчувається зле».

Я не хотів ні того, щоб Петер був виснаженим, ні того, щоб я відчувався зле. Звісно, я надам його сину місце в дитячому садочку. Щоправда, я візьму його сина під своє захисне крило лише тоді, коли Петер дасть мені за це Драганів палець.

— Ти запитуєш у загальному? Чи конкретно для свого Лукаса?

— Так, для Лукаса. Ти не повіриш, як складно отримати місце в дитячому садочку. Із цією системою реєстрації очманіти можна...

— ДНО. Я знаю.

— Ми написали двадцять вісім заяв.

— Ми — тридцять одну.

— І без єдиної згоди.

— У нас так само.

— Ну, тому я подумав, просто спитаю в тебе, чи є, на твою думку, шанс, що тут знайдеться вільне місце.

Я поглянув на нього, оцінюючи.

— Отже, я правильно розумію? Щоб твій трирічний син не був змушений і надалі по пів дня займати себе розмальовуванням ордерів на арешт Драгана у твоєму кабінеті, ти запитуєш у мене, чи не може Лукас натомість бути прийнятим до садочка Драгана?

— Спиток — не збиток. Діти є діти, а робота є робота. Окрім того, це дитячий садочок не Драгана, а некомерційного товариства, чиїм учасником є Драганове дочірнє підприємство. Я маю повне право як поліціант випити пива в котромусь із Драганових барів. Якщо плачу з власної кишені.

— І ти погодився б із тим, що Лукас вірогідно потрапить в одну групу з Емілі, чий батько підозрюється у викраденні пальця, на якому був перстень, що був точнісінько як той, що в керівника дитячого садочка?

— Хто таке каже? — обурився Петер. — Пальців існує майже в десятки разів більше, ніж людей на землі. Цілком можливо, що сталося якесь

непорозуміння.

— Розкрий мені, будь ласка, значення слова «непорозуміння»...

Петер відкашлявся.

— Я ще раз детально розглянув матеріали справи. Палець цілком однозначно знайшли на сусідній ділянці. Тож ти не маєш до цього жодного стосунку. На жаль, мені також не вдалося знайти достовірних зразків Драганової ДНК для проведення порівняльної експертизи. І лабораторія все ще перевантажена. Тож я гадаю, що цей палець, найімовірніше, не має жодної значущості в нашій справі...

Звучало вже набагато краще. Я розслаблено занурив свої долоні в кишені пальта.

— Мені теж так здається. «Немо» чи «Фліппер»?

— Перепрошую?

— Лукас хотів би більше до групи «Немо» чи «Фліппер»? Тут знизу всі групи названі іменами риб.

— Але ж дельфіни — не риби.

— Якщо ти хочеш отримати місце в найновітнішому гіпстерському дитячому садочку міста, то доведеться подивитися на світ ширшим поглядом. Ласкаво просимо до «Як риба у воді»!

Я простягав Петерові руку й ненароком зачепив птаху-повторюху, що випала з моєї кишені на підлогу між нами і промовила своїм абсурдним фальцетом:

— *Я порубав свого клієнта і тепер вільний.*

Прекрасно, що ця клята іграшка нарешті запрацювала.

По-дурному тільки, що це сталося саме в такій ситуації. В нашій розмові запала ніякова мовчанка.

— Що це було? — поцікавився Петер.

«*Що це було?*» — повторила пташка.

— Це птаха-повторюха із зіпсованою голосовою платою, про яку я тобі розповідав. То «Немо» чи «Фліппер»?

Я запхав пташку назад до кишені.

Якусь мить Петер вагався. А тоді впевнено промовив:

— «Фліппер». Лукасу підійде група «Фліппер».

— Прекрасний вибір. Ти не пошкодуєш...

«*Не пошкодуєш*», — почулося з моєї кишені.

29. ПЕРЕКОНАННЯ

«Якщо ви прагнете того, щоб хтось інший пристав на вашу думку, існує досить проста мудрість: той, хто добре почувається, — відкритий до нового. Той, хто почувається зле, — мимохіть замикається. Створіть атмосферу, у якій самі почуваєтесь добре. Огорніть своєю ласкою і щирістю вашого опонента. Приємно здивуйте його. Зацікавте вашого опонента. Говоріть про те, які вигоди несе ваша пропозиція. Тоді відпадає необхідність переконувати, бо це вже й так відбулося».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЗУСТРІЧ БУЛА ЗАПЛАНОВАНА НА дев'ятнадцяту годину. Усі «офіцери» підтвердили намір бути присутніми. Нелегальне підприємство Драґана складалося із чотирьох чітко розмежованих один від одного напрямів: наркотики, проституція, торгівля зброєю і контрабанда всіх видів.

Усе, пов'язане з наркотиками, було під керівництвом Тоні, що прикривався діяльністю керівника мережі барів та дискотек.

За проституцію відповідала Карла, колишня проститутка й експодруга Драґана. Її офіційний статус — директорка кастинг-агенції. Карла всією душею ненавиділа Тоні, бо він бачив у ній винятково колишню шльондру.

Продажем зброї керував Вальтер — у минулому професійний кадровий військовий німецько-французької бригади, який зараз працював керівником охоронної фірми.

Контрабандою всіх видів, зокрема товарів і людей, опікувався Станіслав, що назагал виступав директором транспортно--експедиційної компанії.

Між фірмами існував очевидний ефект синергії. Станіслав перевозив наркотики Тоні, персонал охоронної фірми Вальтера проводив роз'яснювальні бесіди з людьми, що не сприймали Карлу серйозно. На дискотеках Тоні вешталися кастингові асистенти Карли. В арсеналі зброї Вальтера для кожного з «офіцерів» діяла ціна собівартості. Від кожної з фірм можна було сподіватися на підтримку іншої фірми.

І поряд з наркотиками, зброєю, повіями й рабами із часу Драґанового зникнення з'явився Саша. «Офіцер» підрозділу догляду за дітьми.

На зустрічі «офіцерів» необхідно було з'ясувати чотири пункти.

Я мав переконати «офіцерів» у тому, що Драґан на невизначений час заліг на дно й буде керувати бізнесом на відстані, не втрачаючи авторитету. Головною передумовою для цього було загальне

переконав у тому, що Драган усе ще живий.

Здавалося, що, окрім Тоні, в цьому ніхто не сумнівався. Другий пункт був пов'язаний із першим: я мусив переконати всіх «офіцерів» у тому, що такою є Драганова воля й це для загального добра, щоб усе функціонувало, як дотепер. Іншими словами: жодної війни з бандою Боріса.

У цьому не був зацікавлений ніхто, окрім Тоні.

Третій пункт полягав у наступному: я повинен був переконати повію, колишнього кадрового військового, контрабандиста й торговця людьми в тому, що підпорядкування дитячого садочка в теперішній ситуації — невідкладна справа. Справа, яка виправдовувала підвищення Саші з посади водія до «офіцера».

Я вже наперед знав, що не зможу переконати в цьому Тоні. Тож це не могло бути моєю метою.

І так, ще четвертий пункт: переконати всіх, окрім Тоні, в тому, що Борісу слід дозволити приборати Тоні.

До теми «Постановка цілі» я отримав від Йошки Брайтнера дуже мудре напучення:

«Усвідомленість — це визнання часткового успіху. Той, хто прагне досягти 100 відсотків, навіть досявши 90 відсотків поставленої цілі, вважатиме, що зазнав невдачі на всі 100 відсотків. Той, хто прагне досягти лише 80 відсотків, відчує успіх на всі 100 відсотків, досявши 90 відсотків».

Тож я не повинен ламати голову над тим, як переконати *всіх*. Мені слід лиш обміркувати, як я можу переконати Карлу, Вальтера і Станіслава. Сашу я вже переконав.

Я не повинен був марнувати енергію на досягнення результату з переконанням Тоні. Радше навпаки. Якщо все піде за планом і Тоні буде єдиним, хто скакатиме цапа, це навіть зіграє мені на руку.

Я й так хотів підбурити проти нього інших. Тому добре було б, якби склалося враження, ніби він зробив це самотужки. Отже, проблема «Тоні» вже була частиною її власного рішення.

Таким чином ішлося лише про те, як мені якомога переконливіше

звернутися з промовою. У моєму пораднику з усвідомленості в розділі «Переконання» зазначалося:

«Якщо ви прагнете того, щоб хтось інший пристав на вашу думку, існує досить проста мудрість: той, хто добре почувається, — відкритий до нового. Той, хто почувається зле, — мимохить замикається. Створіть атмосферу, у якій самі почуваєтесь добре. Огорніть своєю ласкою і щирістю вашого опонента. Приємно здивуйте його. Зацікавте. Говоріть про те, які вигоди несе ваша пропозиція. Тоді відпадає необхідність переконувати, бо це вже й так відбулося».

Зазвичай зустрічі Драганових «офіцерів» відбувалися в ізольованому приміщенні якого-небудь убивчо дорогого й так само стерильного фешенебельного ресторану в атмосфері страху на початку зустрічі та безмежного полегшення після її завершення. Кожен «офіцер» був налаштований на те, що Драган ні з того ні з сього може осипати його почергово похвалою, лайкою і оглушливим ревом. Дотепер найприємнішим у цих зустрічах було те, що вони відбувалися вкрай рідко.

Я хотів змінити це. Порівняно з атмосферою, яка була всім знайома, створити сприятливу атмосферу не було чимось неможливим. Квантовим стрибком у питанні розслабленості було б бодай те, що не станеться нападу люті з оглушливим ревом. Щодо всього іншого, ми із Сашею сподівалися на ефект несподіванки. І тому в будівлі на Гердерштрассе, 42, ми підготували для зустрічі приміщення групи «Мобі Дік». Ми змістили дитячі столики із середини кімнати до стін, а посередині поставили шість стільців, утворивши з них коло. На кожному стільці лежала картка з іменем, вирізана з картону у формі риби. Впродовж дня Саша опрацьовував документи садочка і зробив запит у кейтерингову компанію на шість додаткових порцій на вечір. Атмосфера приміщення не мала надто відрізнятися від фешенебельного ресторану.

О 19:12 п'ятеро легалізованих небезпечних злочинців сиділи довкола адвоката на різнокольорових дерев'яних стільцях, розрахованих

максимум на шестирічок, і здивовано переглядалися.

Усі очікували неприємних оголошень пунктів порядку денного: війна між бандами, насильство і зрада. Ніщо в групі «Мобі Дік» на це не натякало. Над головами Карли, Вальтера і Станіслава виразно маячили знаки питання. Над головою Тоні чорніла грозова хмара.

Якщо ви хочете остаточно вибити з колії непевних працівників — існує безпрограшний прийом: подякуйте їм без причини. Тож я розпочав зустріч так:

— Сьогодні я маю нагоду від імені Драґана щиро подякувати вам за те, що ви змогли так спонтанно прибути сюди.

Таке вітання спантеличило. До того ж позитивно. Дотепер найбільшою виказаною Драґаном подякою супроти його «офіцерів» було стишення оглушливого реву.

— Драґан з очевидних причин і надалі недосяжний. Він був би радий завітати — бодай для того, щоб поглянути, як ви сидите на цих недоладних стільцях.

Перші прояви хисткої розради.

— Я отримав від Драґана цілу низку повідомлень для вас. Почнімо, мабуть, із першого.

Я відкрив термобокс, що стояв поряд зі мною, і дав кожному з «офіцерів» по пластиковому контейнеру. Здивовані перешіптування розійшлося колом.

Далі я розгорнув учорашню бульварну газету, що також була в термобоксі. На ній був відбиток Драґанового великого пальця. Там були обведені лише два поєднані між собою слова.

Відчуття розради розвіялося. Кожен «офіцер» побоювався побачити у своєму контейнері щонайменше Борісові вуха. Я прочитав повідомлення з газети й одночасно зняв кришку свого контейнера: «Всім смачного!».

У кожному з контейнерів були: горошок, морква, макарони і рибні палички, а також пакет натурального неосвітленого яблучного соку. Карла, Вальтер і Станіслав зітхнули з полегшенням. Як і очікувалося, тільки Тоні був розчарований, що в контейнерах не виявилось жодних частин тіла.

— Що це взагалі таке? — з гидливим виразом обличчя захотів дізнатися Тоні.

Я саме хотів відповісти, як мене випередив Станіслав.

— Старий, це рибні палички. Ти знаєш, як давно я вже не їв рибних паличок? Минуло вже... йой, мені було не більше п'ятнадцяти!

— А макарони я їв востаннє на військовому полігоні. Це навіює стільки спогадів! — додав Вальтер.

Свій шлях через шлунок торує не лише любов, а й добре самопочуття. Фешенебельні ресторани — прекрасні, коли треба видати себе за крутого. Та все ж одне їм не до снаги — зробити ситим. Ні щодо тілесного, ні щодо розумового голоду. Рибні палички з макаронами одразу створюють тут зовсім іншу, більш відкрити атмосферу.

— А «капризон» є? — поцікавилась Карла, копирсаючись соломинкою в пакеті натурального неосвітленого яблучного соку. — Я обожнювала його, коли була дитиною.

Саші й мені вдалося за допомогою дитячих стільців, карток з іменами і рибних паличок перетворити чотирьох скептично налаштованих небезпечних злочинців на трьох окрилених дітей у тілах небезпечних злочинців й одного ображеного небезпечного злочинця.

— Мені ви цим лайном голову не задурите. Може, перейдемо нарешті до справи? — руйнівна енергія Тоні увірвалася у спогади інших.

Є дуже простий спосіб створення атмосфери, в якій всі до єдиного почуватимуться затишно. Цей спосіб — збиткування. Збиткування з точки зору усвідомленого підходу може бути чимось дуже приємним. Принаймні для тих, хто збиткується. Вони мають свободу глузувати з іншого, якщо їм до сміху. Вони мають свободу нічого не робити для нього, якщо вони не бажають цього. Ті, хто збиткуються, відпочивають у ту мить, коли збиткуються, задоволені щастям від того, що збиткуються не з них.

Як організатор зустрічі, я відчував відповідальність за те, щоб розпочати тепер збиткування.

— Гаразд, Тоні, якщо ти не голодний — то, певно, можеш принести мені портфель із рештою вказівок, — сказав я, продовжуючи їсти разом з іншими і вказуючи на портфель поряд із вхідними дверима. Щоб не перейняти повністю роль вередуна, Тоні мусив, добре це чи зле, встати і взяти портфель. Вам вдавалось колись у дорослому віці встати з дитячого стільця, не зганьбившись? Ні, не вдавалось. Це — неможливо. І все треноване, міцне тіло Тоні справляло враження

цілком недоладного та розгубленого, коли він спробував підвестися з цього замалого сидіння. Він з ганьбою сів у калюжу. Він ніяк не міг розташувати свої ноги під зручним кутом і був змушений після трьох марних спроб зрештою підтягнутися, тримаючись за плечі Саші та Карли. Коли він встав, йому не одразу вдалось відновити рівновагу. Всі інші не могли стримати сміху. Їхнє добре самопочуття зростало тією мірою, якою воно спадало в Тоні. Вкладаючи свою лють у кожен крок, він дістався дверей, узяв портфель, шпурнув його мені під ноги і знову всівся.

— Дякую, Тоні. Шкода тільки, що це не той портфель. Потрібний портфель стоїть біля дверей, що ведуть у сад.

Тоні поглянув ошелешено. Всі інші скалозубили.

— Та я жартую. Сиди-сиди. Це той портфель, що потрібен.

Я втер рота, відклав контейнер і видобув із портфеля кілька газетних сторінок.

— Як ви всі знаєте, від вечора п'ятниці сталося дещо, що можна сприймати як тимчасове припинення звичного перебігу нашого бізнесу.

Хоча насправді кожен знав, що сталося, я стисло все підсумував.

Починаючи із засідки на Драгана й Сашу у п'ятницю ввечері до Драганового вимушеного зникнення, смерті Мурата, ручної гранати у квартирі пані Брегенц і зрештою ручної гранати в моєму колишньому службовому автомобілі.

— І за всім цим стоїть Борис, — перебив мене Тоні.

— Ви ще пам'ятаєте гру «Мовчанка»? — спитав я. Дитячі стільці, рибні палички й жага до «капризону» налаштували групу на подальші спогади з дитинства.

Саша й Карла одразу показали Тоні жестом, як замикають рот на ключ, і приклали вказівний палець до губ.

— Що це означає? — поцікавився Вальтер.

— Той, кому показали цей жест, повинен стулити пельку, — пояснив Станіслав і повторив жест замикання рота — ще й сховав уявного ключа в кишеню.

Четверо людей повторили жест, поглядаючи на Тоні.

Той мовчки спостерігав. Він звик до зброї і кулаків як аргументів та не міг дати раду з грою в мовчанку. Я продовжив свою промову.

— Драган хоче, щоб усе лишалося, як раніше. Він не дозволить втягнути себе у війну між бандами доти, доки не знатиме, хто за всім стоїть і який має намір.

Усі, хто грав у мовчанку, зітхнули з полегшенням і закивали.

— А чому Драган не скаже цього особисто? — поцікавився Тоні.

Гравці у мовчанку почали з докором хитати головами. Я не став напругу відповідати на запитання Тоні.

— Якщо будуть якісь розбіжності з Борисом, їх з'ясує Драган і лише Драган. Він зробить це через мене й лише через мене. Всі інші підрозділи працюють як зазвичай. Зрозуміло?

Ті, що грали в мовчанку, кивнули. Тоні промовчав.

— Добре, далі в мене індивідуальні вказівки від Драгана. Спочатку одна для всіх. А далі індивідуальна для кожного з вас. Я почну з повідомлення для всіх.

Коло у схвильованому очікуванні подалось уперед, наскільки це дозволяли стільчики.

— У мене все добре. Я маю багато часу, щоб переосмислити своє життя. Я нікому не дозволю втягнути себе у війну між бандами. Допоки ми не матимемо фактів, усе залишається, як є. На знак підтвердження звичного ритму життя, садочок, у якому ви зараз перебуваєте, відучора за моїм розпорядженням став частиною загальної справи. Всі відповідні запитання — до Бйорна.

Я продемонстрував усім сторінку учорашньої газети з відбитком Драганового великого пальця, що рясніла закарлючками й лініями.

Опісля я подав кожному з п'яти, і Саші також, по сторінці вчорашньої газети. Для мене також була сторінка.

Щоб надати цьому процесу більшого групового залучення, я вигадав невеличку розвагу від Драганового імені.

— Драган висловив бажання, щоб зараз кожен передав призначене йому повідомлення своєму сусідові праворуч, щоб той прочитав його вголос. Таким чином ми всі разом зможемо дізнатися, що Драган хотів сказати кожному з нас.

Шість газетних сторінок з шурхотом змінили одержувачів. Я навмисне обрав такий порядок розміщення, щоб Тоні прочитав указівку для Саші, Карла — ту, що надійшла Тоні, а Саша — ту, що призначалась мені.

— Тоні, я хотів би запропонувати тобі почати.

Туманіючи, і дуже повільно, через виразну дислексію, Тоні почав розшифровувати вказівку для Саші.

— Саша... таким чином... призначається... «офіцером». За багаторічну... віддану... службу він стає... директором... як... риба... у воді, — Тоні підвів очі. — Що за маячня?

— Тоні, дочитаймо, будь ласка, спочатку всі повідомлення, перш ніж з'ясовувати додаткові питання, — попросив його Саша, звертаючись на рівних як новоспечений «офіцер».

Карла роздивилась повідомлення для Тоні.

— Для Тоні є три вказівки. По-перше: стулити пельку й не смикатись. По-друге: твоя наступна погроза стане останньою. По-третє: коли ми знайдемо відповідальних за все те лайно, що коїться, — допити візьмеш на себе.

Карла проспівала повідомлення потішним янгольським голоском. Шеф-психопат одночасно і надавав ляпасів, і влестив психопата-наступника. Тоні тим часом уже палав із люті. Але не наважувався встрягати в наступні повідомлення.

Станіслав зачитав повідомлення для Карли.

— Карло, елітному борделю бути. Але не в дитячому садочку, як планувалося. У пошуках заміни.

У Вальтера було повідомлення для Станіслава:

— Може статися, що найближчим часом тобі доведеться відправити кілька додаткових пакунків. Чекай указівок від Бйорна.

Я мав повідомлення для Вальтера:

— Твої люди негайно починають стежити за Борисом. Признач окремих охоронців для кожного з наших «офіцерів». Підозрюваних передавати Тоні.

І зрештою Саша мав повідомлення для мене.

— Ти будеш і надалі моїм рупором з усіх нагальних питань. Якщо комусь щось потрібно від мене — він звертається до тебе. Якщо ти повідомляєш щось іншим — вони можуть бути впевнені, що це мої вказівки.

Четверо з п'яти «офіцерів» зітхнули з полегшенням, переконані в тому, що Драган живий. І що він жодною мірою не прагне війни. І що, схоже, йому пішло на користь залягання на дно. І що я крутий хлопака, який

допоміг йому залягти на дно. І що він мені цілковито довіряє. Атмосфера без нього була набагато приємнішою, ніж з ним. Перші два пункти мого порядку денного були виконані й задовольнили більшість присутніх.

Лише Тоні не міг опанувати себе:

— Що з Борісом? Коли ми дамо відсіч?

— А що з Борісом? — спитав я, удавши здивування.

— Мурат, за якого я можу поручитися, дізнався, що Боріс хоче контролювати мій район. Зараз Драган зник, а Мурат мертвий.

Застрелений Борісом.

— Чи йшлося про це в котрійсь із указівок? — поставив я зустрічне запитання.

— Ні, тому я й питаю.

— Карло, ще раз, які вказівки були для Тоні? — сказав я, звертаючись до Карли.

Карла ще раз із насолодою зачитала: «Стулити пельку й не смикатись». Я оглянув коло присутніх.

— Ще є запитання?

Карла піднесла руку. Я кивнув у її бік.

— Що тепер з планами щодо елітного борделю? Він мав би бути в цьому будинку, чи не так?

— Так. Усе в силі. Але не в цій будівлі.

— Дозволь поцікавитись, чому не в цій?

Завдяки інформації від Петера, якою він поділився зі мною зранку, відповідь була дуже простою.

— Двоє дітей керівника будівельного управління відвідують цей садочок. Якби дитячий садочок зачинився — ми б не отримали дозвіл на здійснення реконструкції. Але якщо садочок продовжить функціонувати, він буде значно відкритішим до кожної з наших подальших пропозицій у кожному іншому місці.

— Я нічого про це не знав, — прошепотів мені Саша.

— Але мав би знати, на майбутнє, — прошепотів я у відповідь. — Зрештою, ти ж тут «офіцер».

— А, вишуканий пан Броєр? — весело додала Карла. — Дотепер йому було досить того, що його переконували мої дівчата ...

— Це вже наступний важливий пункт щодо дитячого садочка, —

продовжив я. — Люди стають більш згідливим, коли до справи залучені їхні власні діти. Сьогодні вранці, до прикладу, сюди записав свого сина не хто інший, як керівник комісії з розслідування вбивств. І саме це зумовило рішення Драґана щодо дитячого садочка. На думку Драґана, у майбутньому доцільно схилити на свій бік людей через їхні серця, а не лише через повій і героїн. Драґану це настільки важливо, що цей дитячий садочок стане самостійною ланкою і буде під керівництвом «офіцера», який знається на подібних речах. У цьому випадку — це Саша.

Три голови захоплено закивали, визнаючи гостроту розуму відсутнього шефа. Я впорався з третім пунктом свого списку переконань.

— Це означає, що ще є вільні місця? — поцікавився Вальтер. У Вальтера було троє дітей від двох жінок. Двоє з них були повнолітніми й жили у Франції з колишньою дружиною. Позашлюбній доньці було п'ятнадцять, і вона жила тут.

— Звісно. А в тебе ще десь є малеча?

— У мене ні, але в моєї сестри. Ти не повіриш, як складно записатися тут у місті до дитячого садочка...

— Це dno.de — чиста наруга, — підтвердив Станіслав.

Я здивовано поглянув на Станіслава.

— Звідки тобі відомо про dno.de?

— Доньці моєї нової подруги потрібне місце в садочку.

— А що з Наташиними Ларою та Александром, їм хіба нічого не потрібно? — поцікавилась Карла у Саші.

— Уже в списку, — відповів той.

Приємна атмосфера подіяла. Я переконав групу, за винятком Тоні, у всіх пунктах.

За день після підпорядкування дитячого садочка ми із Сашею отримали не лише п'ять нових заяв, а й ще на нашому боці опинилися керівник комісії з розслідування вбивств, начальник будівельного управління та «офіцери», відповідальні за зброю, проституцію і торгівлю людьми. І я забив клин між Тоні та іншими учасниками, не висловивши жодного особистого звинувачення в бік Тоні.

— Гарзд, якщо всі питання з'ясовані, тепер можемо перейти до приємної частини, — підсумував я.

Зустріч завершилася. Шкода, що Тоні вважав інакше. Принижень, яких він зазнав цього вечора, було для нього забагато.

Тоні кипів. Але промовив крижаним тоном:

— Усі залишаються на своїх місцях. У мене є для вас інформація. У понеділок поліція знайшла Драганів підмізинний палець неподалік озера. Цей пройда-адвокат водить усіх нас за носа.

Ось і настав вирішальний момент. Тоні знав від Мьоллера про палець. Оскільки його притисли до стіни, він вирішив розіграти останню карту. Після того як палець не становив жодної проблеми для поліції, Тоні зробив з нього проблему для клану.

Крижане мовчання повисло у повітрі. Всі «офіцери» пильно дивились на мене. Оскільки напад — це кращий захист, я звернувся прямо до Тоні.

— І чому ти тільки зараз перейшов до цієї важливої інформації? — прикрикнув я на нього.

— Бо спершу хотів побачити, що за балаган ти тут влаштуєш, щоб пошити всіх нас у дурні. Драган — мертвий. Його підмізинний палець лежить у пластиковому пакеті в поліції. А його великий палець може проштампувати що завгодно, перш ніж згниє. Ти вбив Драгана. Вальтер був перший, хто здобувся на слово.

— Бйорне, це правда, про палець?

— Певна річ, що це правда, — відповів я. Усі «офіцери» здивовано подивились на мене. — У кожному разі, в тому розумінні, що поліція знайшла палець із Драгановим перснем на ньому. Щоправда, палець не Драгана.

— Припини пересмикувати карти і скажи нарешті, як є, — прогарчав Тоні.

Я лишався цілком спокійним.

— Як є? Річ у тім, що я, на противагу тобі, роблю свою роботу. Драган хотів залягти на дно. Зникнути з радарів. На жаль, проти нього ведеться судове слідство щодо зумисного вбивства. По суті існує три можливості закрити подібне провадження у справі. Перша: обвинувальний вирок — цього Драган не бажає. Друга: закриття провадження у справі — це неможливо з наявною сукупністю доказів з відео. І третя: смерть обвинуваченого. Якщо поліція знаходить палець із Драгановим перснем поблизу озера — то тільки тому, що Драган

хотів, щоб цей палець був там знайдений. Щоб поліція вважала Драґана мертвим. І я можу тебе заспокоїти, недоумку. Перстень належить Драґану, а палець — ні.

Принаймні мені вдалося, щоб Карла, Вальтер, Саша і Станіслав не перекинулися одразу на бік Тоні. Їм зрозуміла моя аргументація. Я був або вбивцею і зрадником, або видатним героєм. Але вони ще вочевидь не визначились.

Тоні не здавав позиції.

— Ах, і як же Драґан спромігся зняти цього персня зі своєї сардельки замість пальця?

— Точнісінько так само, як ти впродовж років пролазив в його дупу: із завзяттям і відром вазеліну.

Тоні смикнувся зі стільця, і Вальтеру зі Станіславом довелося його тримати, щоб він не вчепився мені в горлянку.

— Іди під три чорти, вилупку! Не існує жодних доказів, що це не *ти* відтяв Драґанового пальця й водиш нас усіх за носа цією газетною маячною.

Попри переконливість моїх аргументів, Тоні, на жаль, мав рацію щодо цього твердження. Не було нікого, хто міг би підтвердити, що Драґан справді живий. І оскільки мені не спало на думку нічого, що я міг би сказати у відповідь, я змовчав. Інші дивились то на мене, то на Тоні, а потому знову на мене. Очевидно, всі чекали пояснень. Якогось незламного доводу, якого у мене не було.

Гаразд, подумав я. Подивімось на справу без оцінювання. Мені вдалось убити шефа і протриматися із суботи до четверга. На цьому, мабуть, кінець. Кінець брехні. Кінець стресу. Це все. Розслабся.

Тієї миті, коли я саме збирався попрощатися зі своїм майбутнім і позбутися заразом стресу, який викликала моя шарада, незважаючи на усвідомленість, пролунав голос, що стверджував протилежне.

— Доказ таки є, — це був Сашин голос. Усі погляди були прикуті до нього. — Драґан телефонував мені сьогодні зранку. І ти, приблудо... — вказав він на Тоні, — краще мотай звідси!

Тоні поглянув на мене нищівним поглядом і просичав: «Понеділок, старий. До понеділка я маю побачити Драґана, або ти попрощаєшся з цим дитячим садочком». Він розвернувся і пішов.

Коли він пішов, усі відчули полегшення.

Я бадьоро всміхнувся та хотів відпустити й інших, однак Карла,
Вальтер та Станіслав забажали оглянути решту приміщень садочка.

30. ДЕЛЕГУВАННЯ

«Якщо ви суб'єктивно маєте відчуття, що ви взяли на себе забагато, це може мати просту об'єктивну причину: ви й справді забагато на себе взяли. Відпускайте не лише суб'єктивно. Робіть це й об'єктивно з вашими завданнями. Відпускати це добре! Відпускати — це не упускати. Передавати не означає втрачати. Чарівне слово — делегувати. З любов'ю передайте частину своєї роботи комусь, хто готовий з любов'ю прийняти цю роботу. Розділивши своє навантаження, ви отримаєте результат удвічі швидше, а навантаження стане вдвічі менш обтяжливим».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

— ЩО ТОЙ БОВДУР СКАЗАВ тобі наостанок? — поцікавився Саша, коли ми за двадцять хвилин потому стояли на терасі дитячого садочка. Саша кутив самокрутку, я пив натуральний нефільтрований яблучний сік, яким погребував Тоні. Карла відійшла до вбиральні. Вальтер і Станіслав запасалися в офісі рекламними брошурами для сестри й подруги.

— Те, чого варто було очікувати. Тоні хоче до понеділка побачити Драґана, або я труп.

— Клятий слабак. Але щодо іншого — то все спрацювало.

Я зрадив, що Саша сам заговорив про це. Я знав, що він не міг спілкуватися з Драґаном телефоном. Але я не знав, чи відомо Саші, що я це знав. Навіщо він збрехав? Лише для того, щоб насолити Тоні? Чи йому відома правда?

Цікавість з'ясувати це переважила.

— Тож ти сьогодні зранку спілкувався з Драґаном, — промовив я невиразним тоном.

Саша якусь мить дивився на мене пильним поглядом, перш ніж заговорити.

— Бйорне, я уявлення не маю, що за гру ти затіяв. Я лише знаю, що від твоєї гри нам усім більше користі, ніж від гри Тоні. Тож не став подібних питань — то і я не питатиму.

— Все зрозуміло, пане «офіцере». Тоді хочу лиш офіційно висловити щирі вітання з огляду на підвищення.

— Дякую, пане адвокате. І до речі, для інших ти герой у справі з пальцем. Для мене також. Інсценувати для поліції Драґанову смерть — геніальний хід конем.

Це було добре. Зараз мені була потрібна загальна підтримка. Бо сприяння потребувала ціла купа справ. Тоні слід прибрати. Боріса слід

заспокоїти. Крота в поліції, Мьоллера, слід змусити замовчати. А Мальте, східнонімецького найманця, слід позбутися. І це все до понеділка. Сила-силенна роботи для мене самого. Також купа роботи для нас із Сашею разом. Хай би яким був мій рівень усвідомленості, я не знав, як упоратися з усім цим без сприяння інших «офіцерів». На щастя, усвідомленість не означає робити лише ті справи, які хочеш і які до снаги. Усвідомленість означає також ділити справи, які хочеш виконати, на ті, що до снаги тобі самому, і ті, з якими краще впораються інші. Ці справи можна спокійно передоручити людям, які викликають у вас довіру.

Я вже обговорив із Сашею, яким чином розподілимо обов'язки. Саші я пообіцяв, що пораджуся з Драґаном. І Драґан, о диво, погодив цей розподіл обов'язків та ще й запропонував дещо для покращення. — Коли ми повідомимо про це іншим? — спитав Саша й погасив цигарку об облицьовану плиткою підлогу. Недопалок він тримав у руці.

Поки не було Тоні, ми із Сашею ухвалили показати Карлі, Вальтеру і Станіславу відео допиту Мальте. Ці троє на власні очі переконалися, що Тоні сам ліз у петлю, коли заговорив про те, щоб перекласти провину за те, що відбулося, на Боріса. Тепер уже не було великим клопотом приладнати й шибеницю. Особливо після його вибрику наприкінці.

Ми з Сашею стояли поруч із чашею для вогнища, над якою, вірогідно, діти восени смажили веганський хліб на палиці. Я заповзявся замовити наступної осені з тією ж метою тюрінзькі ковбаски. Коли Карла, Вальтер і Станіслав долучилися до нас, Саша саме поклав до чаші проштамповані вирізки з газет і спалив їх до решти — лишився лиш попіл.

— Шкода, що ми мусимо їх завжди спалювати, — сказала Карла. — За кілька років вони стали б історичними документами.

— За які ти можеш заґриміти за ґрати на історично довгий термін, якщо вони потраплять до поліційного архіву, — не зміг утриматися від нагадування я. — Але найважливіший історичний документ сьогоdnішнього вечора я ще навіть не зачитав.

Я труснув ще однією газетною сторінкою.

— А як же Тоні? — поцікавилась Карла. — Хіба цей зануда не повинен

бути присутнім хоча б заради дотримання формальності?

— Саме про нього і йдеться. Просто послушайте.

Я розгорнув проштамповану Драгановим великим пальцем газету. Дата свідчила, що газета була сьогоднішньою. Іншими словами: вона вийшла днем пізніше за попередні повідомлення. Текст ряснів закарлючками й лініями, роблячи читання тяжким завданням.

Я зачитав уголос:

— Якщо Тоні, чого й варто очікувати, залишить зібрання раніше, то перегляньте, будь ласка, відео, яке мені сьогодні зранку надіслав Бйорн.

Усі троє розгублено переглядалися між собою. Я показав їм на своєму айфоні запис трансляції вчорашнього допиту Мальте.

Зміст відео викликав обурення. Не через катування, а через зізнання, які ми змогли добути ударами струму. Що саме Тоні був зрадником. Що він хотів усунути Драгана, Сашу і, з допомогою Мальте, також Мурата й мене, що йому у випадку Мурата таки вдалось, але не в моєму. Тоні ще пів години тому перед усіма присутніми готовий був дати голову на відсіч, поручившись за свого співробітника Мурата, якого він сам наказав застрелити. У всіх на очах він хотів перекласти провину за смерть Мурата на Боріса. Він, як і раніше, хотів розв'язати війну між бандами. Він увів нас усіх в оману.

— Ручні гранати ця свиня отримала від мене, — сказав Вальтер, із гіркотою поглянувши на мене. — Я й гадки не мав, що цей волоцюга задумав.

— Їдьмо одразу до його сараю і прикінчімо зрадника на місці.

— Нам слід прикріпити йому електроклами до мозочка скобами, — сказала Карла.

Я заспокійливо підняв руки.

— Послухаймо спочатку, що із цього приводу має сказати Драган. — Із цим я розгорнув наступну газетну сторінку.

Цей текст був дещо довшим і містив чіткі вказівки щодо делегування різних завдань усім «офіцерам», аби досягти спільного ідеального результату.

Ми обговорювали з добрих пів години деталі Драганового плану.

Після того як кожен з нас знав, що йому слід зробити до понеділка, Саша спалив цю газетну сторінку також, і зустріч добігла кінця.

31. ВДЯЧНІСТЬ

«Існує почуття, що виникає дуже швидко й перекриває собою всі негативні думки. Це почуття називається вдячністю. Подумайте, незважаючи на той тягар, що тягнеться за вами, спонтанно про три причини відчувати вдячність. Це може бути сонячний промінь, який ви побачили, поглянувши за вікно, або нещодавнє підвищення зарплатні, або просто душевна розмова. Відчуйте цю вдячність сповна. Почуття вдячності і зневіри не вживаються разом».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

НАСТУПНОЇ НОЧІ мій сон був тривожний. Мені марилися погрози і зрада, тортури й насильство. Коли я прокинувся, мені було ясно, з чим це пов'язано. Звісно, передусім із тим, що мені доведеться ще глибше занурюватися в ці теми, якщо хочу пережити наступний понеділок. Але чому негатив знову і знову призводить до занепаду духу? Вірогідно, через те, що усвідомленість вимагає певного рівня дисципліни. Рівно тиждень тому я відвідав останнє заняття з усвідомленості Йошки Брайтнера. Учора був перший за кілька місяців четвер, який я провів без скерованих вправ з усвідомленості. Але Йошка Брайтнер наголосив на кількох вправах зі своєї книги, які я можу виконувати самостійно. Я перечитав відповідну частину:

«Існує почуття, що виникає дуже швидко й перекриває собою всі негативні думки. Це почуття називається вдячністю. Подумайте, незважаючи на той тягар, що тягнеться за вами, спонтанно про три причини відчувати вдячність. Це може бути сонячний промінь, який ви побачили, поглянувши за вікно, або нещодавнє підвищення зарплатні, або просто душевна розмова. Відчуйте цю вдячність сповна. Почуття вдячності і зневіри не вживаються разом».

Тож я цілком усвідомлено сів у ліжку, заплющив очі та спробував подумати про три причини бути вдячним. Я був вдячний за доньку, здоров'я, заповнений холодильник, еспreso, яке вип'ю згодом, професійну свободу, книгу Йошки Брайтнера, підтримку Саші, Карли, Вальтера, Станіслава, за місце в дитячому садочку для Емілі, нерозривний зв'язок між мною і Катаріною, моє майбутнє юриста у прекрасній компанії, за той факт, що я виконав Катарініну категоричну вимогу й майже виконав ту, що надійшла від

Боріса...

Йой! Причин відразу було значно більше, ніж три. На моєму першому занятті з усвідомленості я не спромігся обмежитися п'ятьма причинами, що викликають у мене стрес. За тиждень після останнього тренінгу з мене позитив ніби ключем б'є.

За кожен окремий пункт із мого позитивного списку я спробував тепер відчувти вдячність. Спроба була вдалою. Я відчув вдячність просто-таки на фізичному рівні. Вдячність наповнила мене, починаючи від сонячного сплетіння, теплом, що розтопило холодні тривожні думки, які нещодавно гризли мене. Я хотів провести день із відчуттям цього тепла. Я хотів поділитися своєю вдячністю. І я вирішив розділити її з Катаріною й Емілі.

Щоб не розвіяти інтригу, мабуть, доречним було б повідомити Катаріні, що я виконав її вимогу, лише по завершенні терміну ультиматуму — 30 квітня. Але я ніколи не брав у голову всі ці драматичні витівки навіть до отримання досвіду з усвідомленістю. Приховувати від когось радісну новину, щоб порадувати ще дужче в якийсь визначений час, було, на мій погляд, цілковитою нісенітницею. Ось приклад: вашому дідусю, затятому курцю, за три дні виповниться вісімдесят п'ять. Упродовж тижня він кашляє з кров'ю. Через це ви три дні тому відвідували онколога. Сьогодні надійшов результат: у дідуся лише запалення легень. Це неприємно, але не смертний вирок. Звісно, ви можете зачекати ще три дні, поки можна буде в акурат до його вісімдесят п'ятого дня народження приурочити подарунок з утішною новиною про відсутність ракової пухлини. Все, що ви йому таким чином у дійсності подаруєте, — це три дні, отруєні страхом смерті. Якщо справа варта заходу, будь ласка, вибір за вами.

Драматизм — це протилежність усвідомленості.

Оскільки сьогодні я відчув, що вдячність позитивно впливає на мене, я захотів, щоб Катаріна відчула часточку моєї вдячності, і планував повідомити їй, що Емілі отримає омріяне місце в дитячому садочку. Я зателефонував їй, і Катаріна запропонувала зустрітися в одному з кафе нашого району.

Кафе позиціонувалось як «орієнтоване на дітей». «Орієнтованість на дітей» полягала в тому, що на кожному другому стільці матері різного віку й вагової категорії відкрито розчіплювали свої бюстгальтери для

годування, продовжуючи заливати в себе безлактозне та безкофеїнове лате-макіато. Дитячі візочки різноманітних цінових категорій могли блокувати велосипедну доріжку перед кафе. У жіночому туалеті була організована грандіозна сповивальня за рахунок чоловічого туалету, в якому розташовувався єдиний унітаз і жодного, хай навіть маленького, сповивального столика. Матері кришили веганські круасани за 3,90 євро на брендовий одяг своїх дітей і скаржились одна одній на напружену фінансову ситуацію.

Готова клієнтура «Як риба у воді».

Щоправда, Емілі тут сподобалось, бо можна було малювати крейдою на стіні й на додачу витирати пальці об м'які меблі. Незважаючи на це, місце мало дуже доглянутий вигляд. Мабуть, частка завищених цін покривала часті ремонти.

— Відколи ти ходиш у подібні кафе? — спитав я Катаріну після того, як ми розмістились у кріслах, із яких було добре видно Емілі за малюванням.

— Відтоді, як з'їхав мій чоловік.

— Що спільного має мій переїзд із тими людьми, в оточенні яких ти тут перебуваєш? Це ж зовсім не твоє.

— Час від часу я потребую відчуття, що є люди, з якими мені не хотілось би помінятися ролями — навіть якщо в їхньому житті боси мафії й елітні борделі не відіграють жодної ролі. Зате мені байдуже, чи відпереться пляма від соєвого молока з куртки бренду «Джек Волфскін» за тридцяти градусів. Порівняно з проблемами, від яких страждають ці великосвітські матусі, проблеми нашого шлюбу, очевидно, можна лише вітати.

Інші люди ходять у кафе, бо їм подобаються тамтешні відвідувачі.

Катаріна ходила в кафе, бо ненавиділа тамтешніх відвідувачів. Такою вже вона була.

— У мене для тебе два листи, — сказав я, не зважаючи на її зауваження.

Я передав Катаріні спочатку листа від гіпстерів із «Як риба у воді».

Шановна пані Дімель,

Ми хотіли б попросити у Вас вибачення. Минулого тижня ми

надіслали Вам відмову щодо надання місця в дитячому садочку для Вашої доньки. Це було помилкою. Ваша донька — наймиліше дитя в цілому світі. Ви — найпрекрасніша жінка на світі, і Ваш чоловік, що також безумовно є найкращим чоловіком у світі, має найпрекраснішу професію у світі. Ми визнаємо, що з'ясували це занадто пізно. Щоб мати змогу почати все спочатку, повідомляємо Вам цим листом, що ми добровільно передаємо керування батьківською ініціативною групою «Як риба у воді» з першого числа наступного місяця. Новий директор зв'яжеться з Вами й запропонує для Вашої доньки Емілі місце в дитячому садочку.

З найкращими побажаннями (Емілі також)

Підписи

Катаріна поглянула на мене з недовірою.

— Це кров?

— Де?

— Тут, між висловлюваннями «найкращий чоловік» і «найпрекрасніша професія у світі».

Я оглянув листа уважніше. Оскільки, власне кажучи, всі гіпстери незадовго до підписання листа були заклопотані тим, що зі стогонами вправляли свіжозламані носи, притискаючи носові хустинки, наявність крові не така вже й неможлива.

— Гадки не маю. Якщо хочеш, я можу попросити їх роздрукувати ще раз.

— Немає потреби. Мене цей лист навіть дуже влаштовує. Хотілось лише дізнатися, як ти підштовхнув людей до написання?

— За допомогою усвідомленості.

— Це ж як?

— Я уважно проаналізував їхні потреби й простив їм. Потім вони також були готові визнати свої помилки й виправити їх.

— І що це означає для Емілі?

Я передав Катаріні другого листа від «Як риба у воді».

Дорога пані Дімель, дорогий пане Дімель,

Я радий можливості повідомити Вам, що для Вашої доньки Емілі є

вільне місце в нашому закладі станом на 1 серпня цього року. Емілі неодмінно збагатить своєю присутністю «Як риба у воді». Будь ласка, зв'яжіться з нами найближчим часом щодо підписання договору.

*З найкращими побажаннями —
Саша Іванов*

Катаріна знову поглянула з недовірою.

— Зачекай, Саша Іванов... Це часом не водій Драгана?

Мені стало млосно. Я глибоко вдихнув.

— Правильно.

— І він тепер керує дитячим садочком?

— Драган мені дещо завинив.

Катаріна по черзі вдивлялась у кожен лист, і я вже побоювався, що вона будь-якої миті шпурне мені їх в обличчя. Однак потім її очі несподівано зблиснули росою, і зрештою Катаріна мене обійняла.

— На твоєму рахунку є значно більші провини. Дякую.

Усвідомленість може вбивати людей і ламати носи. А ще розтоплювати айсберги.

32. РЕВНОЩІ

«Найдавнішою і найінтенсивнішою емоцією людства є ревнощі. Це почуття поєднане з гнівом, ненавистю, страхом і безсилістю. Ревнощі стають, як правило, на заваді ясному, раціональному мисленню. І все ґрунтується на ідеї, що за це відповідальний хтось інший.

Спосіб взаємодії зі своїми ревнощами — це свідоме прийняття. Прийміть той біль, який ви відчуваєте, як свій біль. Ніхто, крім вас, не несе відповідальності за цей біль. Ніхто, крім вас, не може побороти його».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ПОКИ МИ ЩЕ СИДІЛИ В КАФЕ й уявляли, як буде, коли Емілі з літа стане відвідувати дитячий садочок, я отримав смс-повідомлення від Карли на свій одноразовий телефон, який не відстежувався.

«Готель “Доміно”. Прямо зараз».

Рефлекторно настрої Катаріни змінився.

— Знову цей телефон, це коли-небудь скінчиться?

Катаріна знала, що заради сім'ї я пройшов курс з усвідомленості, дотримувався графіка відвідування Емілі, звільнився з роботи й тепер навіть домігся місця в дитячому садочку.

Проте вона не знала, що заради цього я порішив Драгана, шантажував шефів і погрожував керівництву дитячого садочка. Ще менше їй відомо про те, що через усе це зараз мені самому погрожують убивством.

Але вона могла б помітити, як добре я почувався тут і зараз до того, як її закид усе зруйнував.

Незважаючи на це, вона вважала за потрібне звести все нанівець однією своєю безглуздою стандартною фразою: «Знову цей телефон, це коли-небудь скінчиться?».

Тієї миті я збагнув, що неможливо змінити своє життя заради дружини, допоки вона сама не змінить своє життя. Тож я змінював своє життя зовсім не заради дружини. Я змінював його заради себе й Емілі. І цього було більш ніж достатньо.

Реагуючи на тонке зауваження Катаріни, я поглянув на годинник: одинадцята. Потім я роззирнувся у кафе: я був єдиним чоловіком. Тож я промовив:

— Власне кажучи, той факт, що я, єдиний чоловік із присутніх, об одинадцятій годині п'ю непомірно дороге еспreso в дитячому кафе разом зі своєю дружиною і донькою, значною мірою пов'язаний із цим

телефоном і моєю роботою. Усі інші чоловіки сидять зараз навпочіпки, прикуті до дротового інтернет-підключення в офісі. І вони чхати хотіли на те, є в їхньої доньки місце в дитячому садочку чи ні.

Схоже, що атмосфера кафе дійсно пішла Катаріні на користь. Вона поглянула на інших матерів. Вона поглянула на обидва листи. Вона поглянула на мене. І тоді сказала дещо, чого вже не говорила впродовж років:

— Вибач. Твоя правда. Хай як ти обкрутив це діло — дякую.

Ну ось, спрацювало.

— Якщо тобі треба відповісти, то не зважай на нас.

На перший погляд дуже люб'язно, але насправді — нахабство. Катаріна не могла згадати, що дозвіл по суті містив зверхність, ніби вона мала право забороняти щось.

Але тієї миті мені було байдуже. У мене й справді були важливіші справи. Перший етап народженого вчора вранці в лісі й обговореного увечері плану, відповідно до смс від Карли, розпочався.

Карла викликала на п'ятнадцяту годину в готель «Доміно» супутницю життя Клауса Мьоллера, який працював на Тоні. Підставою для цього була добре продумана ідея. Вчора в лісі під час «мозкового штурму» я зрозумів, що можу використати цього Мьоллера, щоб виманити Тоні туди, куди мені потрібно. Я хотів без зайвого мудрування обернути Мьоллера на свій бік і використати цю перевагу.

Але як мені засобами усвідомленості переконати продажного поліціанта коритися мені? Для цього було важливо спершу уявити себе на його місці й відчути його внутрішній світ.

Поліціанти — це службовці. Зазвичай службовці мислять раціонально та не дозволяють емоціям узяти над собою гору. Раціональною людиною маніпулювати складніше, ніж ірраціональною. Тож мені слід було для початку змусити цього Мьоллера викинути з голови свою раціональність.

Звісно, усвідомленість слугує протилежній меті: допомагає позбутися ірраціональних емоцій. Добрим в усвідомленості є саме те, що це ненасильницький шлях знешкодження навіть найбільш руйнівних, вибухових емоційних проявів. Але, на щастя, цей шлях — не вулиця з одностороннім рухом.

Почуття надаються знешкодженню так само, як бомби. Основна

відмінність між застосуванням усвідомленості і знешкодженням бомби полягає в тому, що мінер-підрильник у процесі своєї діяльності може загинути. У роботі з усвідомленістю цього не трапляється. Якщо сьогодні не вийде розв'язати проблему методами усвідомленості, то, можливо, вдасться завтра.

Якщо в мінера-підрильника сьогодні був невдалий день — то «завтра» вже не існує.

Але вирішальним є те, що мінер-підрильник знає будову бомби. Іншими словами, він може активувати знешкоджену бомбу знову. А для усвідомленості діє правило: зі знанням будови душевного спокою можна з раціональної людини зробити ірраціональний згусток нервів. Коли в опонента цілком свідомо викликають емоцію, що вибиває йому ґрунт з-під ніг.

Тож я перебував у пошуках тієї емоції, яка запаморочить голову шановному раціональному пану Мьоллеру так, що я зможу робити з ним усе, що тільки забажаю. Для цього я від Драганового імені розробив із Сашею, Карлою, Вальтером і Станіславом чудовий план. Пан Мьоллер мав надзвичайно привабливу супутницю життя, яку звали Баша. Із нею він жив на віру в цивільному шлюбі. Вона була на десять років молодша за нього. Полька, що сприймала переваги платні службовця із правом на отримання пенсії як символ статусу. А її приваблива зовнішність була для Мьоллера більшим, ніж просто символом статусу. Наскільки мені було відомо, ці двоє мали цілком щасливі стосунки, хай навіть зовсім не були до пари одне одному візуально. Баша намагалась усіляко уникати залицянь із боку будь-яких незнайомців.

Однак це не значило, що вона не була охоча до компліментів. Або уникала спілкування з жінками.

Саме тому ми вирішили, що Карла заговорить із Башею на вулиці, видавши себе за поважну керівницю модельної агенції, що шукає нові обличчя. Вона попросить Башу випити з нею кави в готелі «Доміно», одному з готелів для побачень із першокласними ескортницями Карли, щоб обговорити можливості додаткового заробітку для домогосподарки участю в фотосесіях для рекламних проспектів. Щойно я отримав підтвердження від Карли, що Баша купилась, і дозвіл від Катаріни на написання кількох смс-повідомлень, ми із

Сашею завели попередньо занотований смс-діалог. З мобільних телефонів, які контролював пан Мьоллер.

Я: Ти не знаєш, де Тоні? Не можу до нього додзвонитися.

Саша: Очевидно, знову дозволив подрузі того лягавого осідлати себе.

Я: Якого лягавого?

Саша: Молода блондиночка цього невиразного пройдисвіта з комісії з розслідування вбивств.

Я: Подружка Мьоллера?

Саша: Точно.

Я: У неї щось із Тоні?

Саша: Завжди, коли добряк Мьоллер на чергуванні. Завжди в готелі «Доміно». Номер 812.

Я: Буду знати. Дякую.

Оскільки я вже мав певний досвід у питанні балансу між роботою і життям, після ділової смс-переписки я знову переніс увагу на сім'ю. Я не лише подружився з ідеєю делегування, а і так її переосмислив та застосував на практиці, що міг дати подальшим подіям іти своїм звичаєм. Я задоволено сховав свій мобільний.

Катаріна розповіла мені про свої плани поїхати з Емілі в суботу до своїх батьків. Ми обоє знали, що я міг би поїхати з ними. Ми обоє знали, що я цього не зроблю. Ми вирішили організувати в неділю сімейну вилазку. Я запропонував показати Емілі дитячий садочок. Вона вже була там на співбесіді, але тоді її тато ще не мав там права голосу.

Тож неділя буде сімейним днем. Якщо в неділю тато ще взагалі існуватиме.

Це знову залежало, з-поміж іншого, від перебігу цієї п'ятниці.

У делегуванні перш за все важив зворотний зв'язок від учасників. Про подальші результати, на щастя, мені міг повідомити і докладно, і зацікавлено Саша.

Прочитання смс-діалогу між нами повинне було перш за все стати для Мьоллера, як і було заплановано, надзвичайно бентежливою подією.

Поки я ховав свій мобільний у кишеню піджака й чекав, доки на обличчі Катаріни з'явиться бодай одна натягнута усмішка, Мьоллер видаляв запис даних, які щойно надійшли, з мого мобільного, щоб негайно заскочити у своє авто й помчати до готелю «Доміно». На

паркувальному майданчику якого дійсно стояв автомобіль його супутниці життя.

Захлинаючись від гніву, ненависті і страху, він піднявся на восьмий поверх та розчахнув двері номера. Зі спальні долинали звуки несамовитого сексу. Але до спальні вели здвоєні розсувні двері.

Замкнені, вибити їх не вдасться.

Те, що трапилося згодом, наживо мало б бути іще захопливіше, ніж це було на відео, яке я дивився. Певна річ, Карла приховала у кожній кімнаті готелю мінікамери: не існує більш цінних спогадів, ніж спогади про зраду. У всякому разі, на думку того, хто цю зраду фільмує.

Отже, у вітальні номера було видно поліціянта, що не тямлячи себе з люті добивався у зачинені двері спальні.

У спальні були Саша, Станіслав і парочка охоронців. Разом з увімкнутим та налаштованим на максимальну гучність телевізором, що транслював порно-програму зі стандартного готельного підключення.

Саша і Станіслав притулилися до стіни, що розділяла спальню та вітальню. Роздягнена парочка чекала у ванній кімнаті.

Пан Мьоллер волав, намагаючись перекричати гамір, який приписував не телепередачі, а своїй пасії з Тоні.

— Тоні, відчини двері, віроломний паскуднику!

Нічого не відбулось. За дверима лиш стогін, що не затихав.

— Я надав тобі всю інформацію, а ти натомість забираєш мою жінку? Нічого не відбулося. Нічого, окрім хтивих криків за дверима.

— Заради тебе я ризикував своєю роботою. Негайно йди сюди й ризикни своїм життям, боягузе нещасний!

Нічого не відбулося. Нічого, окрім двоголосого стогону, що ритмічно зростав.

— Рахую до трьох, якщо ти не відчиниш двері — то я вб'ю тебе й цю хвойду прямисінько в ліжку!

Нічого не відбулося. Окрім протяжного «Та-а-а-а-ак!..» за дверима.

— Один... два... три...

Мьоллер бездумно випалив усю обойму у двері спальні. Кулі прошили порожнє вже й без того старе двоспальне ліжко.

Коли обойма вочевидь була вистріляна і сліпа лють Мьоллера не досягла своєї мети, Саша вимкнув телевізор. Після того як місце в

ліжку стало достатньо безпечним, Станіслав подав знак оголений парочці лягти туди й відкрив розсувні двері спальні. Перед ними стояв, тремтячи від люті і з піною на устах, поліціант із побілілими кісточками кистей рук, до яких прикам'янів вистріляний пістолет.

— Несподіванка! — вигукнув Саша.

— Тут є прихована камера, — прокричав Станіслав і вказав на сенсор задимлення, в який була інстальована камера спостереження.

— Але... як... де?.. — затинався поліціант.

— Можливо, це ви нам поясните, пане Мьоллер? — відповів Саша. — Ви щойно випалили цілу обойму зі своєї службової зброї крізь зачинені двері спальні в цілком незнайому вам парочку, нелегально проникнувши до готельної кімнати. Що це має означати? Де ваші манери?

Мьоллер був цілковито приголомшений.

— Але моя Баша... і Тоні... де вони?

— Де Тоні, нам не відомо. І цієї миті це нас зовсім не цікавить, — повідомив йому Саша.

— Щоправда, ваша Баша... — продовжив Станіслав.

— Чи, як ви кажете, «хвойда»... — доповнив Саша.

— ...перебуває тут, у готелі, — роз'яснив Станіслав. — У неї саме проходить співбесіда з директоркою кастингової агенції вісьмома поверхами нижче. Якщо ви бажаєте, ми охоче запросимо її нагору. Тоді вона дізнається, що ви, керуючись безпідставними ревностями, ледь не розстріляли абсолютно незнайому пару.

— Відео- й аудіозаписи вдалися на славу.

— І заразом Баша довідається, що ви вважаєте можливим її зв'язок з недоумком Тоні, — доповнив Саша. — І що «хвойда» за нагоди була б також розстріляна. Якщо вам цікава моя думка, то, повертаючись на перший поверх, Баша вже негласно була б вашою колишньою.

— Однак якщо Баша не зацікавиться записами, то керівник поліції точно не залишиться байдужим. Він буде навіть змушений переглянути запис, якщо ця люб'язна парочка напише на вас заяву через спробу вбивства.

— Але я... — затинався Мьоллер.

— І тоді ви ймовірно позбудетесь роботи й супутниці життя. Чи не

так? Без роботи ви були б для цієї панянки лише наполовину чоловіком, — додав Саша.

— Як не крути — день не завдався, пане Мьоллер. Еге ж?

Коли людина перебуває за крок від смерті, перед її внутрішнім поглядом здатне промайнути все попереднє життя. Перед внутрішнім поглядом пана Мьоллера могла промайнути стрічка, що змальовувала залишок його майбутнього життя. Це був фільм жахів. Оскільки пана Мьоллера щойно перекинули з однієї контрастної купелі до іншої («Прокляття, моя подруга зраджує мене... Ура, моя подруга не зраджує мене... Прокляття, моя подруга не зраджує мене, але однаково покине мене... Як, я позбувся роботи?»), він не чинитиме жодного опору пропозиції, яку йому зараз викладе Саша.

Пан Мьоллер востаннє підсуне Тоні поліційну інформацію.

Інформацію, яка буде наскрізь фальшивою. У подальшому пан Мьоллер більше ніколи не почує про Тоні і про парочку з готелю, а також йому на очі ніколи не потрапить відео його вторгнення в готельний номер.

Бо він же хоче одружитися з Башею і прожити з нею щасливе життя до виходу на пенсію.

Те, що стосується одруження й виходу на пенсію, звісно, ніколи не відбудеться, але картинка була приваблива. До того ж одними погрозами не сильно заохотиш до співпраці. А от брехнею це вдається значно краще.

33. БРЕХНЯ

«Брехня обтяжує сумління. Правда ж звільняє. Так кажуть, але це неправда. Поводитися з правдою часто буває складніше, ніж із брехнею. Правда може ранити сильніше, ніж брехня. Є правда, яка жодною мірою нікого не обходить і може бути захищена брехнею. Важливим є те, від якої позиції ви самі відштовхуєтеся, обираючи брехню або правду».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ЯК І БУЛО ЗАПЛАНОВАНО, САША зі Станіславом швидко довели пана Мьоллера до потрібного стану. Мьоллер був немов віск у Сашиних руках. Йому слід було лише хвацько надати необхідної форми, перш ніж він остаточно розплавиться й розтечеться.

— Як ти називаєш свою подругу, коли не звеш її хвойдою? — поцікавився Саша.

— Я... Баша. Мою подругу звуть Баша, — відповів Мьоллер.

— Це зрозуміло. Але ще ж існують люди, які дають своїм жінкам пестливі імена. Бо жінку звуть, скажімо, Гілдрун, і це ім'я геть нееротичне. Або через те, що жінка справді пахне, як троянда. Тож як ти називаєш Башу в романтичному пориві?

— Зайчення.

— А як називає вона тебе?

— А це стосується справи?

— Ні. Але я та особа, у якої веселе відео, тож я ставлю веселі запитання.

— Вона називає мене... русак.

Саша насилу приховав усмішку, коли уявив, як «русак» Мьоллер поринав зі своїм польським «зайченням» у романтичний настрій.

— Гаразд, тоді беремось до диктанту, пане русак.

Саша поклав олівець і папір на невеликий письмовий стіл біля стіни та вказав Мьоллеру, щоб той сів.

— Що буде зараз?

— Із цієї миті ти вже не містер «Я-вб'ю-хвойду», а містер «Я-хочу-розділити-з-тобою-своє-життя». Тому ти зараз напишеш своєму зайченяті листа, що пояснить твою відсутність упродовж вихідних.

— Що значить... відсутність?

Саша знехтував Мьоллерове запитання.

— Пиши так: «Мое миле зайчєня, заради нашого кохання я проведу вихідні не поряд. Не питай чому. Можу лише повідомити, що йдеться про наше майбутнє. У понеділок ти про все дізнаєшся. Твій люблячий русак».

Стосовно цієї частини плану мене злегка гнітили докори сумління. З морального боку було недобре змушувати пана Мьоллера вводити в оману свою абсолютно не причетну супутницю життя. Але ситуація, у якій подруга, яка ні про що не здогадується, істерично розшукує свого поліціанта-русака, теж видавалася кепською. Надто якщо вже достатньо клопоту з усуненням самого цього поліціанта і двох мафіозі. На щастя, порадник Йошки Брайтнера запевнив мене, що брехня сама собою не є чимось жахливим. У цьому разі й поготів.

«Брехня обтяжує сумління. Правда ж звільняє. Так кажуть, але це неправда. Поводитися з правдою часто буває складніше, ніж із брехнею. Правда може ранити сильніше, ніж брехня. Є правда, яка жодною мірою нікого не обходить і може бути захищена брехнею. Важливим є те, від якої позиції ви самі відштовхуєтесь, обираючи брехню або правду».

Було б дещо підозрілим, якби Мьоллер написав записку: «Зайчєня, я — продажний лягавий. Я гадки не маю, чи ми ще колись побачимось. Вірогідно, я вже майже мертвий. Твій русак».

І, як згодом повідомив мені Саша, усвідомлені аргументи для мотивації Мьоллера були цілком зайвими.

Після того як пан Мьоллер зневажив Башу, назвавши хвойдою, і ледь її не застрелив, він досить легко впорався з обманом — навіть у письмовій формі. Особливо зважаючи на те, що двоє мафіозі саме загрожували його існуванню та ця брехня була єдиним способом, щоб його Баша ніколи не дізналася про обставини, за яких її назвали хвойдою і збиралися застрелити.

Він написав бажану записку, навіть спромігшись на каліграфічний почерк. Саша прочитав її і передав парочці охоронців, які на ту мить уже були повністю одягнуті.

Парочка полишила номер і подалася до готельного бару. Там записка

непомітно потрапила до сумочки Баші, яка, вірогідно, знайде її за годину, шукаючи ключі від дому.

— Так, — сказав Саша, — зараз саме час потурбуватися про дзвінок Тоні...

— Чому я повинен телефонувати Тоні? — перелякано запитав Мьоллер.

— Ну, лишень останній дзвінок Тоні. Це буде завершенням багаторічної співпраці.

— Що я повинен йому сказати?

— Скажи йому, що наш люб'язний адвокат пан Дімелъ утримує в підвалі охоронної фірми Вальтера такого собі Мальте.

— Але... — Мьоллер і справді включився в гру, — звідки це мені відомо?

— Бо пан Дімелъ попередньо написав мені про це в смс-повідомленні і ти, звісно ж, це прочитав, бо це є частиною твоїх обов'язків, — роз'яснив Саша.

— Чи ми ще й повинні надіслати тобі фейкове смс-повідомлення, щоб ти взявся до діла? — сказав Станіслав.

— Так, але що *конкретно* я маю сказати?

— Ну добре, просто обіграймо цю ситуацію. — Саша взяв вазу для квітів, що стояла на столі, в ліву руку: — Ось це — пан Дімелъ. — Потім він узяв пульт, що лежав на телевізорі, у праву: — А це — я. Він припідняв пульт.

— Я такий кажу пану Дімелю: «Тип у Вальтеровому підвалі потроху приходить до тями».

Тепер він припідняв вазу.

— Пан Дімелъ такий: «Він уже щось сказав?». А я такий: «Ніт. Лише що його звати Мальте. Він ще цілком приголомшений. Мені слід повідомити Тоні?». Пан Дімелъ на це: «Поки не треба. Спочатку я хочу сам поговорити з цим типом». А я: «Коли?». Він мені: «За дві години». Тоді обидва: *нічого не кажуть*.

Саша поглянув на Мьоллера:

— Зрозуміло?

Такий рівень базових розмов, очевидно, був Мьоллеру близьким. Він кивнув.

— Тож хутчіш берись за мобільний!

Мьоллер дістав свій телефон і подзвонив Тоні. Той одразу відповів. Без зайвих розпитувань він заковтнув, що, очевидно, найнятий ним убивця, з тих чи тих причин, сидить у Вальтеровому підвалі. І що він дуже близький до того, щоб усіх здати. Не пізніше як за дві години він розповість усе Дімелю, тобто мені.

Тоні подякував Мьоллеру й поклав слухавку.

Дотримуючись обміркованого напередодні увечері плану, Станіслав узяв Мьоллера під свою опіку, а Саша зателефонував мені, щоб доповісти про виконання. Тоні вже прямував до Вальтера.

Ми із Сашею також вирядились у дорогу. І решту подій я вже мав змогу відчувати наживо.

34. УСМІХАТИСЯ ВГЛИБ СЕБЕ

«У нашому тілі є м'язи, напруження яких приводить до усвідомленого розслаблення. Йдеться про м'язи, які ви задіюєте, щоб усміхнутися. Хай ваш вид заграє усмішкою до себе. Простежте появу своєї усмішки. Відчуйте, як напруження м'язів навколо ваших уст автоматично знімає напруженість у зоні шиї. Зауважуйте далі, як ця розслабленість, ніби невелика хвиля, огортає ваше тіло. Промені вашої усмішки сягають усіх частин тіла. Усміхайтесь вглиб себе за першої-ліпшої нагоди».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

ПОКИ САША, Я І ТОНІ порізно їхали до Вальтера, Станіслав їхав разом з Мьоллером у його авто на віддалений паркувальний майданчик для вантажівок у дуже тихому промисловому районі. Вони припаркувалися за фурую з польським номерним знаком. Станіслав попросив пана Мьоллера одягнути собі кайданки і прикути себе ними до керма.

Оскільки Мьоллер трішки пручався, а Станіслав був трішки знервований, це спричинило невеличку сутичку, під час якої Мьоллер зламав собі великий палець, вказівний палець, а також п'ясткову кістку лівої руки.

Коли Мьоллер усвідомив, що в розпорядженні Станіслава не лише більше вцілілих кісток, а й на додачу принаймні на один службовий пістолет більше, поліціант зрештою пристав на прохання припнути себе до авто. На його величезний подив, двері кузова польської вантажівки відчинилися і відкрили великий, порожній внутрішній простір. У передній половині стояв позашляховик. Двоє співробітників Станіслава закріпили дві завантажувальні рампи до вантажівки. Вони затягли Мьоллера разом з автомобілем у вантажівку, закріпили авто як годиться і знову зачинили двері.

Саша і я прибули одночасно на залитий сонячним сяйвом паркувальний майданчик фірми Вальтера. Авто Тоні вже було там, прямісінько перед входом.

Ми зачекали ще п'ять хвилин, а потім пішли до інформаційного центру Вальтера, у кімнату, куди стікалася вся інформація від його патрульних, охорони об'єктів, а також сигнали всіх камер внутрішнього спостереження.

Вальтер стояв з одним зі своїх диспетчерів — метким, тренованим типом із триденною щетиною й окулярами без оправ — за пультом

керування та спостерігав за екраном, що показував кімнату для допитів у підвалі.

У тій кімнаті на дивані лежав Мальте, вочевидь без свідомості. Тоні саме перевіряв, чи вимкнута камера, що фіксує допит. Камер на стелі, за допомогою яких ми спостерігали за ним, цей ідіот навіть не помітив. І що акустичні системи двостороннього переговорного пристрою мали значення лише за наявності в кімнаті мікрофонів, очевидно, не спало Тоні на думку.

— Як давно він тут? — спитав я Вальтера.

— Приїхав на десять хвилин раніше за вас. Визвірився, що його негайно не поінформували про «полоненого». Я роз'яснив йому, що немає жодних полонених — є лише тип, якого зауважив наш патруль, бо він упродовж цілого дня тебе переслідував. Я сказав, що патруль заговорив з типом. Той одразу потягнувся за зброєю, і йому її вибили з рук. На жаль, ногу нашого патрульного вже не сила було спинити перед підборіддям того типа. Відтоді той не приходив до тям.

Вірогідно, у нього головний біль і він лише тепер починає притомніти.

— І? Тоні це проковтнув? — прагнув дізнатися Саша.

— Цілком. Він підняв тут ґвалт. Нагадав мені у присутності моїх людей, що Драган доручив допити йому одному. Він тричі перепитав, чи цей тип уже щось казав, а тоді чкурнув донизу.

І тепер ми його там бачили.

Тоні оглянув Мальте. Потім дав йому ляпаса. Жодної реакції. Те, що Мальте дійсно перебував у непритомному стані, було пов'язано насамперед із краплями психотропного препарату, який Вальтер дав йому саме із цією метою. Тепер Тоні детальніше розглянув набрякле, посиніле і в одному місці розсічене підборіддя Мальте.

— Як вам це вдалося? Його підборіддя справді має такий вигляд, ніби по ньому заїхали, — запитав я з цікавістю.

— По ньому таки заїхали, — розтлумачив Вальтер.

— Але?... — здивовано поглянув я.

— Після того як почали діяти краплі психотропного препарату, він однаково лежав долі, просто пропонуючи себе. Це було більше схоже на... млявий вільний удар.

— У цьому була потреба?

— Ми могли б підпустити до нього гримувальницю. Але ніщо не є

більш схожим на удар ногою в підборіддя, ніж удар ногою в підборіддя. До того ж відбувається швидше і коштує дешевше, ніж якась гримувальниця. І я скажу так, цей тип навіть ні про що не здогадався, бо вже й так був у відключці.

— Добре, добре. Прагматичний підхід. Драгану сподобається.

Усі в кімнаті схвильовано очікували, як відреагує Тоні. Ми були впевнені, що Тоні хоче усунути Мальте, щоб позбутися його як свідка. На цьому ґрунтувався Драганів план. Тобто мій. Щоправда, ми схилилися до різних версій, як Тоні це здійснить. Я гадав, Тоні одразу прикінчить Мальте. Вальтер схилився до думки, що Тоні спочатку катуватиме Мальте, щоб дізнатися, чи виказав він щось, і зрештою вб'є його. А Саша готовий був закластися, що Тоні з принципу закатує Мальте до смерті, цілком байдуже, казатиме він щось чи ні.

Кожен з нас поставив 50 євро.

Завдяки своєму позитивному досвіду в зумисному фокусуванні та подоланні внутрішнього спротиву я не дуже побивався, що ось-ось помре якась людина. Це був би навіть бажаний результат мого свідомого розгляду проблемних сфер «Мальте» і «Тоні». Тож тут не було місця невизначеним емоціям. А проте я відчував певну напругу щодо питання, як протікатиме вбивство Мальте. Напруга була занадто незначною, щоб привселюдно виконувати дихальні вправи для її подолання. Але вона була достатньо виразною, щоб відобразитися на моєму самопочутті. Я пригадав наступну вправу для розслаблення від Йошки Брайтнера. Він називав її «Усміхатися вглиб себе»:

«У нашому тілі є м'язи, напруження яких приводить до усвідомленого розслаблення. Йдеться про м'язи, які ви задіюєте, щоб усміхнутися. Хай ваш вид заграє усмішкою до себе. Простежте появу своєї усмішки. Відчуйте, як напруження м'язів навколо ваших уст автоматично знімає напруженість у зоні шиї. Зауважуйте далі, як ця розслабленість, ніби невелика хвиля, огортає ваше тіло. Промені вашої усмішки сягають усіх частин тіла. Усміхайтеся вглиб себе за першої-ліпшої нагоди».

Тож я почав осяювати свій внутрішній світ усмішкою, щоб швидко й

ефективно позбутися напруження, що виникло. Я саме вчасно почав виконувати свою невеличку вправу.

Ми спостерігали за тим, як Тоні нахилився до Мальте й перевірів його пульс. Одразу після цього він стягнув Мальте з дивана й залишив його лежати на підлозі. Потім він відвернувся і на якусь мить усе мало такий вигляд, ніби він збирався піти. Але неждано-негадано Тоні знову розвернувся, замахнувся правою ногою, на якій був черевик зі сталевим носак, і з усієї сили поцілив по голові Мальте. Опісля голова лежала на підлозі під настільки неприродним кутом щодо тулуба, що не було жодного сумніву, що Мальте скручено в'язи і цей чоловік мертвий.

Вальтер, Саша й диспетчер злякано поступились назад та гидливо відвели погляди. Завдяки вправі «Усміхатися вглиб себе» я досяг граничної межі внутрішнього спокою і міг розслаблено спостерігати на моніторі за тим, що відбувалося. Коли Вальтер і Саша побачили, що в ситуації, яка навіть у них самих викликала відразу, я просто усміхався, вони, вірогідно, зробили хибні висновки. Вони не розуміли, що я зміг стерпіти цю сцену, бо всміхався. Непорозуміння, що не стало на заваді моєму авторитету лідера, що зростав. Я був не лише геніальним стратегом, що зміг пошити в дурні поліцію з Драгановою смертю. Я міг на додачу усміхатися, зустрівшись очима зі смертю. Наступною моєю перевагою був той факт, що я дав правильну оцінку розвитку подій: Тоні одразу, не завдаючи собі клопоту з катуванням, уколошкав Мальте.

Вальтер і Саша мовчки поклали по 50 євро в мою кишеню.

Ми спостерігали, як Тоні знову перевірів пульс Мальте. Схоже, що не було жодного. Далі Тоні помістив його на диван у те положення, в якому знайшов до цього. Потім він хотів полишити кімнату і з'ясував, що двері заблоковані.

Це був той момент, якого я очікував. Я натиснув кнопку переговорного пристрою. Я розмовляв голосом, на два тони нижчим, ніж зазвичай.

— Привіт, Тоні!

Тоні помітно стрепенувся.

— Полохливе зайчення, чи не так?

— Хто тут?

— Я можу бути багато ким. Можливо, я — Мальте, що трішки

розізлився за те, що ти мене щойно вбив? Або я Мурат, якого для тебе застрелив Мальте? Або я — Драґан, якого ти хотів убити?

— Що за лайно?

Далі я розмовляв звичайним голосом.

— Окей, Тоні, годі цієї маячні. Я — просто той тип, доньці якого ти погрожував, бо хотів побачитися з Драґаном. І той, хто відведе тебе не до Драґана, а до когось, хто очікує тебе зі значно більшим нетерпінням.

Тоні почав з усієї сили гатити у сталеві двері, яким було байдуже до цього.

— Гей, мудакуватий адвокат. Ти негайно відчиниш двері, або я тебе замочу.

— Привіт, Тоні, — промовив Вальтер. — Отже, я не маю атестата про закінчення середньої школи чи чогось такого... тож спитаю навірки: як ти збираєшся вбити Бйорна, якщо двері залишаться зачиненими?

— Мені теж було б цікаво, — сказав Саша.

— Випустіть мене звідси. Цей тип знущається. Драґан мертвий.

— Гаразд... — додав Вальтер. — Але зачекай-но хвилю: якщо Драґан мертвий, чому він тоді доручив нам запустити тебе в цю пастку з прихованими камерами?

— Ви це зафільмували?

— Правильно, — встряг у розмову Саша. — Так само, як і зафільмували зізнання Мальте.

— І я скажу так, — сказав я так, — Драґан was not amused¹³.

— Негайно відчини двері, ти, клятий мудак, я тебе порішу. Я начищу тобі...

Я вимкнув переговорний пристрій. Тоні був саме там, де мені й було потрібно. Для когось, як Тоні, що волів розв'язувати кожну проблему грубою силою, це було найгіршим: не мати змоги застосувати цю грубу силу, бо всі інші особи в кімнаті вже були мертвими, а решта світу знехтувала його. Для нього прирівнюється до нечуваних катувань ситуація, коли з ним не борються, а ігнорують.

Ми залишимо Тоні на цілі вихідні у цілковитій тиші у цьому підвалі. Разом з Мальте, що через вияв грубої сили Тоні більше не був добрим співрозмовником. У неділю ввечері від тіла Мальте позбудуться за

давно відомим методом на сміттєспалювальному заводі. Як пояснив мені Саша, в неділю для цього нібито був найкращий час. Я виявив, що життя — це навчальний процес, який ніколи не закінчується. У понеділок ми своєю чергою відвеземо Тоні до Боріса. Словом: у нас усе йшло чітко за розкладом.

Коли ми йшли до паркувального майданчика, Вальтер на мить відвів мене вбік.

— Послухай-но, Бйорне. Це, звісно, не моє діло, але... — зам'явся він.

— Кажи, що сталося?

— Це про Драґана й ту газетну сторінку.

Я весь похолов, незважаючи на те, що сонце все ще сяяло. Про що, в біса, Вальтер знову довідався?

— Що з нею?

— Я не маю на меті давати тобі поради...

— Та кажи вже!

— Ну... мої люди кілька днів поспіль стежать за тобою. Впадає у вічі, що існує лише одне-єдине місце, де ти буваєш щодня й щодня звідти щось береш із собою.

— І що це за місце?

— «МакДональдз».

Я був більше ніж спантеличений. Я й гадки не мав, до чого йдеться.

— І що ти хочеш цим сказати?

— Ну, якщо навіть мої люди дійшли висновку, що передача Драґанових повідомлень може відбуватися лише у «МакДональдзі» — то й поліція здогадається про це. Можливо, вам слід це організовувати якось більш вигадливо...

Я остовпів. Та обставина, що я впродовж тижня щодня ходив у «МакДональдз» і купував там газету, несподівано виявилася ще одним доказом на користь того, що Драґан живий.

Я усміхнувся вглиб себе. Просто так. Бо мені цього справді захотілося.

¹³ Was not amused — з англ. «був невдоволений». Модифікація фрази «We are not amused» («ми невдоволені»), приписуваної британській королеві Вікторії.

35. БІЛЬ

«Існує дві категорії болю: біль від рани й біль від копирсання в рані. Ми не можемо скасувати наявності рани, але якщо відмовимося від копирсання — рана загоїться значно швидше».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

СУБОТА МИНУЛА дуже розслаблено. Принаймні для мене. Я почав день із простої дихальної вправи перед прочиненим вікном. Я відчув близькість дерева, обгоріла кора якого загоїться. Я побачив перед своїм внутрішнім поглядом озеро, на якому я всього лише тиждень тому зробив перші кроки на шляху, що веде мене до глибокого внутрішнього спокою.

Я відчував дихання й життя в собі.

Я був вдячний.

Два з трьох ультиматумів, які мені виставили, вже не грали для мене жодної ролі ще задовго до кінцевого терміну в понеділок. Емілі отримала своє місце в дитячому садочку, а Тоні існував лише в підвалі фірми Вальтера й більше не становив жодної загрози. Мені вдалося навіть не відчувати жодної ненависті або озлобленості щодо Тоні. Я сприймав його скоріше як подарунок. Тобто не у значенні «Яким же подарунком для людства є це створіння Тоні», а конкретно: Тоні був подарунком для Боріса. Слід лише урочисто його вручити. Боріс порадіє нагоді вчинити з Тоні те, що забажає. А я порадію нагоді бути причетним до цих радощів. Особливо якщо цим буде стерта перша половина третього ультиматуму. Боріс зможе помститися Тоні. І захоче потому ще побачитися з Драґаном.

Але також щодо цього, я зараз більше не мав великих побоювань.

Якщо пощастить — тут теж усе вигорить.

Я не побачу сьогодні Емілі, бо її з Катаріною запросили на гостину Катарініні батьки. Мене також. Але я в достатньо усвідомленому стані, щоб знати, що прихід на це запрошення не приніс би мені жодної користі. У мене позаду був насичений тиждень з уже п'ятьма трупами й суттєвими змінами у професійному житті. Я не хотів затьмарювати цей досвід двома годинами беззмістовних розмов з

людьми, які ніколи за жодних умов не розуміли мого життя і навряд чи колись зрозуміють.

Водночас усвідомленість багато в чому допомогла мені сформувати моє емоційне ставлення до батьків моєї дружини. Перш ніж Йошка Брайтнер утаємничив мене в мистецтво усвідомленості, я регулярно відвідував тестя й тещу, хоча й ненавидів їх.

Зараз я не поїхав до батьків дружини, бо я їх любив.

Ця зміна позиції була подвійним добром. По-перше, бо я більше не їздив до батьків дружини. По-друге, бо я не мав щодо цього жодних докорів сумління.

І Йошка Брайтнер дуже швидко переконав мене щодо обставин з любов'ю до батьків дружини.

— Байдуже, якої ви особисто думки про тестя й тещу, батьки вашої дружини подарували вашій дружині життя, — пояснив мені Брайтнер на одному з наших перших занять.

— Так. І? Якби все було так добре — я зараз не сидів би у вас.

— Разом зі своєю дружиною ви потім подарували життя Емілі.

— І що є визначальним щодо моїх тестя і тещі?

— Ви — юрист. Вам відоме правило *conditio sine qua non*¹⁴ краще за мене.

Я поворошив свої знання, здобуті в першому семестрі.

— За цим правилом обставина, що є невід'ємною частиною і без якої успішний результат не відповідав би своїй конкретній формі, вважається причиною цього успішного результату.

— Правильно. І зіставте зараз це зі своїми тестем і тещею та Емілі.

— Чисто фактично, без моїх тестя й тещі не існувало б Емілі.

— Тож ви маєте почуватися вдячним і любити їх за їхній внесок у можливість появи на світ вашої доньки.

— А як має бути на практиці з цією любов'ю? — прагнув дізнатися я.

— Якою є любов? Ви ж не думаєте, що я й справді мушу це вам роз'яснювати. Любов — це почуття. Відповідно, любов не має нічого спільного із частуванням кавою, нав'язаними відвідинами або вислуховуванням доброзичливих порад. Забудьте про все це. Любіть своїх тестя й тещу та лишайтесь вдома. Подаруйте їм, керуючись своєю любов'ю, дві-три години з їхньою дитиною і їхньою онукою без зятя, що похнюпившись сидить з ними за одним столом. Хай краще їхній

люблячий зять згадає про них, лишившись удома.

— Звучить непогано.

Відтоді я лишався вдома. І всі учасники зустрічей почувалися значно розкутіше.

Отже, цієї суботи я нарешті мав мій спокій і привід, щоб з радістю подбати про щоденні справи професійного життя, що були впродовж тижня позбавлені моєї уваги через виняткову усвідомленість та погрози вбивством. Я мав заснувати фірму. У мене вже був клієнт, і я мав на оці чудові нові офісні приміщення. Те, що ці офісні приміщення до того ж належали моєму клієнтові і, на додачу, він був мертвий, було двома позитивними супутніми обставинами.

Спочатку я склав типову угоду між мною і Драганом. Я працюватиму на нього за фіксований місячний гонорар і додатково — за знижену через фіксований місячний гонорар, але все ще колосальну погодинну оплату. Після того як я роздрукував і також підписав цю типову угоду на чистому листі з підписом Драгана, я склав договір оренди між мною і Драганом щодо офісних приміщень, розміщених над дитячим садочком. Перевагою такої процедури було те, що я міг одразу додати в рахунок Драгана послуги зі складання договору оренди.

Я письмово сповістив адвокатську палату про мою нову адресу, оформив онлайн-страхування професійної відповідальності адвокатів, відкрив рахунок для фірми і став таким чином незалежним адвокатом. Потім я цілком незалежно пішов до міста. У магазині іграшок я придбав собі останнє приладдя, якого потребував для того, щоб завадити Борісу вбити мене. І пішов до Саші, щоб він мав змогу набити руку в застосуванні цього приладдя.

Приємне почуття.

Не з такими приємними почуттями почав цей день Клаус Мьоллер, як мені ввечері повідомив Станіслав. Польська вантажівка, у якій було авто Мьоллера, у якому був сам Мьоллер і скаржився на свою зламану руку, вночі проїхала Польщу і була в той момент, коли я оформив онлайн своє страхування професійної відповідальності адвокатів, приблизно в сімдесяти кілометрах від кордону з Білоруссю.

Мьоллер, який уявлення зеленого не мав ні про свою подальшу долю, ні про принципи усвідомленості, страждав через обидві ці причини від певного затікання. Замість того щоб просто визнати, що він,

прикайданий до свого автомобіля, відчував біль і не міг та не мусив нічого робити, у голові Клауса Мьоллера вирували думки. Він злився через те, що чинив безглуздий опір своєму нападникові й цим лише погіршив ситуацію. Оскільки він не мав жодної гадки, що з ним станеться, — він, вірогідно, малював у своїй уяві найпохмуріші сценарії. Так, наприклад, він усю дорогу побоювався, що його відвезуть на звалище металобрухту, щоб прикінчити разом з автомобілем у пресі для сміття. Коли після доброї вісімнадцятигодинної подорожі Станіслав вивільнив Мьоллера з авто, той з'ясував, що ці побоювання були марними. Вантажівка розташовувалася на паркувальному майданчику на околиці міста під назвою Соколка. На сході Польщі. На кордоні з Білоруссю. У рідному місті Баші.

Із сумішню розгубленості й ледь помітного прояву стокгольмського синдрому Мьоллер розповів своєму викрадачеві, що побоювався безвісно скінчити свій вік у пресі для сміття. У цю мить Станіслав обурився, що ця ідея не спала йому самому на думку. Вона заощадила б йому вісімнадцятигодинну поїзтку.

Польська вантажівка розташовувалася на паркувальному майданчику на околиці міста. Станіслав і його водій-напарник знову прикріпили рампи до вантажної поверхні й заднім ходом викотили автомобіль Мьоллера разом із позашляховиком. Мьоллер вийшов з авто, йому дозволили розстібнути кайданки, і він тер сильно набряклу руку. І неабияк здивувався, коли упізнав паркувальний майданчик.

Мьоллер зрештою добре знав місцевість із візитів до майбутніх тестя і тещі. Їхній будинок розташовувався прямо на протилежній стороні вулиці. Невже це дійсно було правдою, що Саша просто хотів, щоб пан Мьоллер нарешті одружився?

— Що ми тут робимо? — поцікавився він у Станіслава.

— Не ми. Ти. Ти зараз перейдеш дорогу, подзвониш у двері своїх майбутніх тестя й тещі та попросиш руки Баші.

— Але чому?

— По-перше, бо ти кохаєш Башу. По-друге, бо одружені чоловіки менше схильні до кримінального лайна. І по-третє, бо цього хочемо ми.

Станіслав тицьнув спантеличеному поліціянтові в руки пляшку віскі

для батька Баші та букет квітів для її матері. Пан Мьоллер, хоча й був приголомшений, але зміг зітхнути з полегшенням. Усе буде добре. Відсьогодні він уже не буде продажним лягавим. Кримінальне минуле залишилося у минулому. Хоч вони й зламали йому руку, але цю ціну він був готовий сплатити.

Відчуття полегшення було таким сильним, що пан Мьоллер навіть не помітив, як позашляховик виїхав на шосе на відстані ста метрів від нього. Він також не помітив, що позашляховик дав повного газу в той момент, коли Станіслав подавав йому букет квітів до рук.

Мьоллер натомість подумки добирав слова, з якими має звернутися до свого, безумовно, здивованого тестя. Лише це шосе відділяло його від нового життя. Лише якихось двадцять кроків. Коли він хотів ступити на дорогу, Станіслав його затримав.

— Там попереду мчить авто.

— Ах, та до нього ще далеко...

— Так і є, — промовив Станіслав і схопив Мьоллера за комір. Той підвів на Станіслава непевний погляд, потім поглянув на авто.

І тієї миті він усвідомив, що принаймні в цьому житті йому не судилося попросити руки Баші. Коли до авто лишалось якихось три метри, Станіслав штовхнув його на дорогу.

Позашляховик на повній швидкості збив пана Мьоллера, відкинув його на бетонну поверхню і проїхав по ньому. Не лишалось жодного сумніву, що він не пережив цього нещасного випадку. Позашляховик зупинився, Станіслав сів у нього й поїхав до місця, де вже чекала вантажівка з прикріпленими рампами.

Пізнього вечора того ж дня вантажівка, позашляховик і Станіслав зі своїми хлопцями знову були в Німеччині. Позашляховик вони пропустили через прес для металобрухту. І Станіслав вирішив узяти цей варіант усунення до уваги з наступною жертвою.

14 [Conditio] sine qua non (лат. — «без чого неможливо») — необхідні умови. Латинський юридичний термін, що означав умову, без якої щось не могло б статися.

36. МІНІМАЛІЗМ

«Дозвольте тому, що приносить вам користь, стати частиною вашого життя. Людям, предметам, думкам, які вас обтяжують, дозвольте поволі, як хмаринам, пропливати повз вас. З усім, що не сприяє вашому розвитку, що вас обтяжує або не допомагає вам, ви можете розпрощатися будь-якої миті.

Завдяки такому мінімалістичному підходу до усвідомленості ви швидко з'ясуєте, що вам може бути достатньо самого себе».

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

— ПОКАЗНИКИ ЛІЧИЛЬНИКА ПРОБІГУ ЯКІСЬ ДИВНІ, — промовив Петер Егманн після певної запинки. Ми стояли в саду «Як риба у воді» і пили каву. Наші діти галасливо бавилися в сухому басейні з кульками групи «Фліппер», поки наші дружини оглядали приміщення.

Петер зателефонував мені в неділю зранку, бо в його дружини виникло кілька питань щодо дитячого садочка. Оскільки ми з Емілі та Катаріною саме були в дорозі в Катарініному авто в напрямку Гердерштрассе, я просто запросив його із сім'єю, щоб продемонструвати приміщення садочка. Там ми й зустрілися. Дружини й діти були в захваті від цього закладу. Навіть Катаріні не було до чого прискіпуватися в цьому дитячому садочку. Коли ми з Петером зрештою опинилися самі під яскравим сонцем у саду дитячого садочка, він розповів мені про Клауса Мьоллера.

— Ти ж знайомий з Мьоллером, чи не так?

Я кивнув зі змішаними почуттями.

— Він загинув учора під час дорожньо-транспортної пригоди.

— О, — промовив я, вдаючи здивування. — На завданні?

— Ні. У Польщі.

— Як так?

— Якось абсолютно дивна справа. Він написав своїй подрузі записку, що на вихідних буде відсутній у «справах їхнього кохання». Наїзд був здійснений перед дверима її батьків поблизу кордону з Білоруссю. Зі слідів випливає, що він мав із собою пляшку віскі та букет квітів. Його автомобіль стояв на паркувальному майданчику на іншому боці вулиці.

— Можливо, він хотів освідчитися? Що в цьому дивного?

— Дивні показники лічильника пробігу.

— Показники лічильника пробігу?

— Мьоллер хвалився всім, що заїхав на техогляд, коли на лічильнику пробігу було чітко 100 000 км. Він був дуже педантичним у тому, що стосувалося подібних справ.

— І?

— Колеги в Польщі кажуть, що автомобіль на паркувальному майданчику показує чітко 100 058 км на лічильнику пробігу.

— І?

— Мьоллер тільки у четвер пообіді отримав назад автомобіль після техогляду. А його майстерня розташована не в 58 км від польського населеного пункту Соколка.

Боже правий, над якими ж деталями замислюються поліціанти. Однак важливим було лиш те, що життєвий лічильник пробігу цього лягавого-зрадника остаточно добіг кінця.

— І чому ти тепер сушиш собі через це голову? Якщо я правильно тебе зрозумів, не існує зв'язку між показниками лічильника пробігу й загибеллю Мьоллера, чи не так?

— Ні. Мьоллера, скоріше за все, збило велике, швидке авто. Водій утік з місця аварії. Але тут ще таке... останній номер, який набирав Мьоллер, — це був номер Тоні.

— Петере, яку саме історію ти хочеш мені оповісти? Ту, де твій Мьоллер, ошалілий з кохання, після тривалої поїздки на автомобілі, вкрай знервований, не поглянувши ліворуч і праворуч з пляшкою віскі та букетом квітів у руці перебігав польську дорогу й був збитий машиною? Чи ту, де Мьоллер зателефонував Тоні, виконав переліт зі своїм авто до Польщі, а тоді на нього здійснили зумисний наїзд? За випадковим збігом обставин перед дверима будинку батьків його подруги?

— Просто якесь відчуття. До того ж про Тоні з п'ятниці ні слуху, ні духу.

Я поклав свою руку Петерові на плече.

— Петере, коли ти оглядаєш дитячий садочок для свого сина — оглядай дитячий садочок для свого сина. Коли ти хочеш знайти вбивцю, якого взагалі не існує, — ти шукаєш убивцю, якого взагалі не існує. Але коли твоя ласка, не шукай убивцю, якого взагалі не існує, коли оглядаєш дитячий садочок для свого сина. Окей?

— Що це за філософія така? — здивовано подивився на мене Петер.

— Це усвідомленість. Тож що для тебе важливіше? Вбивця чи дитячий садочок?

Петер витратив менше секунди часу на роздуми.

— Дитячий садочок! Можливо, лічильник пробігу був просто зламаний.

Можливо, лічильник пробігу був просто зламаний. Можливо, Петер Еґманн потроху почав розуміти принципи усвідомленості. Можливо, Петер Еґманн також не хотів ризикувати місцем для свого сина в дитячому садочку через подальші розпитування.

У кожному разі розслідування у справі кончини Клауса Мьоллера не було тим, чим я хотів або мусив себе обтяжувати.

Коли Еґманни пішли, я показав Емілі й Катаріні решту будинку з вільною площею. Катаріна була вражена не лише дитячим садочком у денному світлі, а й приміщеннями мого офісу, розташованими нагорі. Уявлення про те, що я працюватиму з вільним робочим графіком, поверхом вище від садочка моєї доньки, було чимось надміру й надміру позитивним не лише для мене, а й для неї. Без огляду на те, як складеться майбутнє для нас як подружньої пари, це рішення було б оптимальним щодо Емілі.

— Ви теж зголодніли? — запитав я після екскурсії.

— Трішки. Що ти запропонуєш? — поцікавилась Катаріна.

— Як щодо «МакДональдза»?

З одного боку, цим вибором ресторану я хотів удружити Емілі. З іншого — мені спало на думку вдати цього дня, ніби я спілкувався з Драґаном.

Катаріна саме хотіла з виховною метою обуритися, але Емілі її випередила:

— Я хочу чикен макнаґетс, ванільне морозиво і какао.

Ми з Катаріною поглянули на Емілі та не змогли втримати сміху.

— Ну гаразд. Здається, безглуздо заперечувати, що Емілі вже була зі мною в «МакДональдзі».

— Оскільки мені, як вашому адвокату, заборонено розголошувати інформацію, ніхто поза межами цього офіса про це не дізнається.

Катаріна неочікувано взяла мене за руку:

— Приємно бачити тебе розслабленим. Із таким тобою я ще не знайома.

І вона мала рацію. Мені приносило втіху відчути через добрий тиждень після завершення мого курсу усвідомленості, як усі мої професійні проблеми мало-помалу розчиняються в повітрі. Напучування Йошки Брайтнера щодо теми мінімалізму були дуже абстрактними.

«Дозвольте тому, що приносить вам користь, стати частиною вашого життя. Людям, предметам, думкам, які вас обтяжують, дозвольте поволі, як хмаринам, пропливати повз вас. З усім, що не сприяє вашому розвитку, що вас обтяжує або не допомагає вам, ви можете розпрощатися будь-якої миті. Завдяки такому мінімалістичному підходу до усвідомленості ви швидко з'ясуєте, що вам може бути достатньо самого себе».

Можливість побачити, як ця абстрактна мудрість набуває цілком реальної форми, дуже надихала. Я розпрощався зі своїм клієнтом. Я розпрощався з конторою. Я відпустив Клауса Мьоллера. Мальте ще сьогоднішнього вечора щезне на сміттєспалювальному заводі та пропливе повз мене досконало відфільтрованою хмариною. Тоні також припинить своє існування завтра ввечері. Організувати своє професійне оточення ще більш мінімалістично навряд чи можливо — у кожному разі не тоді, коли хочеш зберегти якісь повноваження. Після ситного сімейного застілля в «МакДональдзі» Емілі з Катаріною відвезли мене назад до моєї квартири. Катаріна зупинилася на місці для паркування, на якому буквально в середу підірвався мій службовий автомобіль. Вона спантеличено оглянула обвуглене дерево.

— Що таке тут трапилось?

— Тут загорілося авто. Але все заросте.

— Чиє авто?

— В кожному разі не моє.

І я не збрехав.

Увечері я зателефонував Борісу.

— Так, — різко буркнув той.

— Це я, Бйорн. Я тут поглянув на календар і з'ясував, що завтра вже понеділок.

— Атож. І якщо ти телефонуєш, щоб вибити більше часу, пане адвокат, то можеш вже починати гуглити, що означає «нет».

— Я телефоную не через це. Зовсім навпаки, Борісе. Я хочу спочатку тобі подякувати.

— Ось воно як? За що?

— Що ти дотримався своєї частини нашої домовленості, і ми змогли спокійно виявити зрадника.

Вдячність — це не лише почуття, що знімає обтяження. Вдячність розслабляє також опонента. А відповідно, й загальну атмосферу.

Подальші слова Боріса вмиль набули суттєво прихильнішого звучання.

— Не те щоб у нашій сфері було заведено дякувати комусь за дотримання домовленості. Але з твоїх слів я дійшов висновку, що цей мудак у тебе.

— Правильно.

— Коли я його отримаю?

— Заковика ось у чому: «Голден делішес» чи «Гренні сміт»?

— Що?

— Мені слід запхати цій свині до рота яблука сорту «Голден делішес» чи краще «Гренні сміт»? «Голден делішес» я маю вдома.

— Ти можеш напхати йому в пельку хоч би й конячих кізків. Головне, що я можу зробити із цим волоцюгою, що захочу.

— Із Драганом я все владнав. Ти отримаєш газету з відбитком його пальця, зрадника і яблуко «Голден делішес».

— А коли я побачу Драгана?

— Згодом. Ми можемо поїхати до нього всі разом. Ти зі своїми «офіцерами». Ми з'ясуємо всі проблеми на всіх рівнях.

— Звучить непогано. І де це має відбутися?

— Гадаю, ти зрозумієш, чому я нікому не кажу цього наперед.

Драганові «офіцери» цього також не знають. Усі дізнаються про це, коли ми будемо там. Проте ти можеш визначити, де ми повинні передати вам зрадника.

— Чому б нам не зустрітися на тому паркувальному майданчику, де все це лайно взяло свій початок?

— Там, де спалили Ігоря?

— Саме так. Якщо туди не нагодиться автобус з дітьми, уночі там дуже спокійно.

- Сьогодні вночі чи завтра?
- Сьогодні о третій. Ти будеш сам?
- Ні, дотримуючись формальностей — з усіма «офіцерами».
- І тим мудаком.
- Той мудак — один з «офіцерів».
- Я так і гадав.
- Ти, Борисе, з біса розумний.
- Прибережи свій словесний мед на потім. Коли будемо в Драґана, зможеш розказати йому, яким неперевершеним ти мене вважаєш. Саме таким і був мій план.

37. СМЕРТЬ

«Усі вважають смерть чимось лихим, хоча смерть — ваша найкраща спільниця. Ви можете покластися на неї на всі сто відсотків. Їй цілком байдуже, чого ви досягли в житті. Навіть краще: їй передусім байдуже, що ви в цьому житті проморгали. Смерть сприймає вас такими, якими ви є. Тоді чому, на Бога, ви гадаєте, що життя на це не здатне?»

ЙОШКА БРАЙТНЕР,
«УПОВІЛЬНЕННЯ НА СТІМКОМУ ШЛЯХУ ДО УСПІХУ —
УСВІДОМЛЕНІСТЬ ДЛЯ КЕРІВНИКІВ»

— ЯБЛУКО НЕ ТРИМАЄТЬСЯ.

Карла потроху втрачала самовладання. Оскільки Тоні, певна річ, не виявив бажання тримати яблуко в роті, нам довелося його якось зафіксувати. Ідеєю Карли було притиснути плодоніжку яблука за допомогою шпильки до носа Тоні. Тоді яблуко принаймні метлятиметься йому перед ротом. Але хоч Тоні і мав зв'язані кінцівки, він усе ще був здатний так сильно трусити головою, що яблуко раз у раз падало.

— В нас у машині немає в'язальної шпиці? — хотів дізнатися Вальтер.

— Я б просто запхав цьому сучому сину яблуко до рота й запустив шпицю з лівої щоки через яблуко, допоки вона не покажеться назовні праворуч. Тоді точно триматиметься.

— Та просто візьми армовану клейку стрічку там спереду, — запропонував Саша.

І справді, по долівці «транзиту» катався напіввикористаний рулон багатоцільової клейкої стрічки, за допомогою якої Карла й Вальтер разом прикріпили яблуко Тоні до рота.

Я сидів попереду поряд зі Станіславом та спостерігав за іншими у дзеркалі заднього огляду.

Тоні пручався руками й ногами, коли ми забирали його з кімнати для допитів. Хоча він мав би насправді радіти тому, що опиниться нарешті на свіжому повітрі. Хай навіть на кілька хвилин перед смертю. Через розпочатий процес розкладання в кімнаті стояв страшенний сморід. Тепер шляхи Мальте й Тоні розходяться. Тоні вгамував удар електрошокера. Саша дав людям Вальтера нагальні вказівки, якому співробітнику сміттєспалювального заводу вони мають доставити Мальте, загорнутого в пакет. Ще дорогою до паркувального майданчика ми отримали новину, що Мальте вже залишив камеру

згорання через фільтр.

Коли яблуко нарешті було в Тоні, ми поїхали на вже спорожнілий і фактично безлюдний о третій ночі паркувальний майданчик на з'їзді з траси, на якому позаминулої п'ятниці почалася вся ця морока. Перед будиночком вуличної вбиральні, що в темряві справляв враження ще більш зашмугланого, припаркувались два лімузини «мерседес».

Звідти вже виходили Борис та чотири його «офіцери».

Станіслав припаркував наш «транзит» поряд, і всі ми, за винятком Тоні, вийшли.

На відстані кількох метрів від наших автівок за невеличкою посадкою стояв покинутий «опель кадет», червона наклейка управління з питань правопорядку на ньому означала, що цей транспортний засіб найближчим часом буде утилізовано.

Більш доречного місця Борис не міг би знайти. Там, де, по суті, мав би стояти Ігор, тріпотіла на забутому дерев'яному кілочку обвисла огорожувальна стрічка. Чітко на цьому місці дев'ять днів тому Ігоря було забито і спалено. Це зробив Драган. Бо той мудак, якого ми зараз передаватимемо, заманив обох у пастку.

Борис і його «офіцери» замість того, щоб прикінчити «офіцерів» Драгана, обмінялися з ними дружніми рукостисканнями.

— Борисе, — сказав я. — Драган передавав тобі вітання. Він укотре просить вибачення за те, що сталося. Але тепер він знає, хто винен. І він вважає самоочевидним, що ти маєш право спитати зі зрадника, байдуже, яким було його попереднє становище.

Я передав Борисові проштамповану Драгановим відбитком великого пальця газетну сторінку, на якій це чітко зазначалось, а також смартфон.

— І що мені робити з мобільним? Драган хоче поговорити зі мною? Я ж невдовзі побачуся з ним! Чи цей боягуз хоче скасувати зустріч?

— Ні, на телефоні зізнання.

Борис передивився допит з катуванням і зізнанням Мальте.

— Значить, Тоні. Я знав це із самого початку. Чому цей чоловік, що так беззастережно виводить його на чисту воду, не тут?

— Бо Тоні вбив його у нас на очах саме для того, щоб ніхто про це не дізнався. Це було визнанням провини, якого нам бракувало, щоб усунути всі сумніви. Тому зараз ти отримаєш Тоні особисто.

Саша відчинив фургон і витяг звідти Тоні, який з усіх сил пручався. Два «офіцери» одразу прийняли його.

Боріс був під враженням.

— Драган убиває мій другий номер і натомість передає мені свій другий номер. Це справедливо. Як вам удалося прикріпити яблуко? Це що, армована клейка стрічка?

— Так, — сказала Карла. — Шпильки не трималися.

— А шпиці для в'язання у нас, на жаль, не було, — доповнив Вальтер.

— Армована стрічка у вас ще залишилася? — поцікавився Боріс.

— Звісно, — я кивнув Саші, і той кинув Борісу залишки рулону армованої стрічки.

Боріс упіймав його і передав своїм людям, які саме були заклопотані тим, що стягували з Тоні штани. Ніхто не зауважив Сашу, який у той момент подався, лишившись непоміченим, за посадку і відчинив багажник «опель кадета».

— Армована клейка стрічка це добре, — радів Боріс. — Заразом вирішиться і моя остання проблема. А саме питання, як я прикріплю зраднику ручні гранати до яєць.

— Ти справді збираєшся?.. — вирвалось у мене.

— Я слів на вітер не кидаю.

— Гідна позиція, — сказав я з глибокою повагою, споглядаючи, як Тоні прикріпили дві «яйцегранати» туди, куди їй належало.

— А як же із запобіжними штифтами? Тобто хтось таки має їх потягнути? — мене це цікавило суто з технічного боку.

Боріс указав на два мотки шнура для запуску повітряних зміїв, вільні кінці кожного з них були прив'язані до запобіжних штифтів ручних гранат. Тим часом Тоні прив'язали сторчголов до андріївського хреста, що його Борісові люди вочевидь привезли із собою з котрогось із борделів.

— А всі рештки і грязюка? Тут має бути справжнє місиво, коли цей тип розлетиться по всьому паркувальному майданчику. Я маю на увазі гарні автівки.

Ніхто не звернув уваги на мій коментар.

Тієї ж миті люди Боріса підняли андріївський хрест і понесли його за будиночок вуличної вбиральні. Між нами й очікуваною мішаниною тепер пролягали вісім квадратних метрів зашмудьованого бетону.

— Цей чоловік про все подумав, — із похвалою відзначила Карла. Насправді холодний спосіб дії Боріса під час смертної кари Тоні був чимось абсолютно іншим, ніж емоційно заряджений прояв жорстокості, з яким на тому ж місці Драган відправив на той світ Ігоря.

Щоправда, результат навряд чи різнитиметься. До того ж як для жертви, так і для майбутніх прибиральників місця злочину. «Офіцери» повернулись і передали Борісові змотані кінці шнурів для запуску повітряних зміїв.

— Ти не хочеш йому нічого сказати? Два-три останні слова? Щось гідне великої сцени, — підбурював я. Щоправда, марно.

Боріс одним рухом смикнув за обидва шнури.

— Хіба я повинен?

— Я гадав лиш, через те, що ми доклали таких зусиль з яблуком і... Два одночасні вибухи позаду будиночка вуличної вбиральні розірвали моє речення. Залишки Тоні й андріївського хреста розлетілися на метри в усі боки, що не були прикриті будиночком.

Після того як пролунав подвійний ляск вибуху, несподівано залунала якась сирена зі збитим ритмом. Я поглянув угору. Боріс уловив мій погляд. Дрон. Він кружляв у повітрі, хитнувшись у наш бік, і хрюпнувся точнісінько між мною і Борісом, розлетівшись на друзки під ногами. З камерою. І антеною.

— Що це ще за лайно? — поцікавився Боріс.

— Це... дрон. Нас зафільмували під час смертної кари, — спробував проаналізувати я з максимальним рівнем здивування у голосі.

З технічного боку йшлося про дрон такої ж моделі, як той, котрий я кілька днів тому збив у лісі патином. Єдиною відмінністю було те, що на цю модель я наклеїв маленьку наклейку «поліція». І ця наклейка досягла бажаного ефекту.

— Це дрон лягавих! — засипав чортами Боріс.

— Тоді якась наволоч нас зрадила, — сказав я.

Боріс уже заніс ногу й почав топтати дрон із камерою.

— Ніхто не зніматиме мене під час убивства!

Я зупинив Боріса.

— Це не зарадить. Ти бачиш антену? Всі відеоматеріали вже в оператора дрона, збережені на якомусь комп'ютері.

— Що це означає? Ми тепер у дупі? Нам слід тепер чекати тут, доки нас не заарештують? Ми звалюємо. Всі. Негайно!

Люди Бориса метушливо кинулися бігти до своїх автівок. Мої «офіцери» також уже застрибнули в транзит. Я спробував відповідати своєму новому статусу лідера.

— Стоп! Якщо ми зараз усі панічно розбіжимося, ми не зможемо вмовитися. Якщо цей дрон усе зафільмував, то... — я повернувся до Бориса, вдаючи напад паніки, — то поліції відомо, що ти відповідальний за цю смерть. І ми всі встригли також. Важливо, щоб ти перебував у безпечному місці. І ми маємо узгодити наші свідчення.

— Як це все організувати?

— Спочатку тобі слід залягти на дно. Решта — у телефонному режимі.

— Залягти на дно. Куди?

Я вдав, ніби мусив обміркувати щось. Зрештою мені спала геніальна ідея.

— Я відвезу тебе прямісінько до Драґана. Звідси. Його схованка безпечна, та й ви обоє зараз в одному човні. Але нам слід поквапитись. За кілька хвилин поліціянти тут роєм роїтимуться.

Боріс поглянув на мене. Спочатку — налякано. Потім — розмірковуючи. Зрештою — визнаючи. Вдоволена посмішка засяяла на обличчі цього чоловіка.

— Ти неперевершений, пане адвокат. Так ми і зробимо. Народ, ви всі зараз ушиваєтесь. Бйорн відвезе мене до Драґана. Я дам про себе знати. Владі! Дай адвокату ключ від машини.

Владімір, один з Борисових «офіцерів», кинув мені ключ від «мерседеса». Всі інші розмістилися в іншому лімузині і «форді транзит». Ми з Борісом побігли до нашого авто. Саша постав поряд зі мною.

— Блискуче пілотування, — прошепотів я йому.

— Дякую. Мав практику.

— Збери залишки дрона і зроби так, щоб вони зникли.

— Як і домовлялися.

Саша пішов до будиночка вуличної вбиральні. «Форд транзит» та другий «мерседес» з виском шин залишили паркувальний майданчик. Боріс саме збирався зайняти місце на пасажирському сидінні свого автомобіля, коли я поклав йому руку на плече.

— Пробач, Борісе. Але з цього моменту тебе не повинні більше бачити. Ти маєш зникнути тут і зараз.

— Куди? — гарячково поцікавився Боріс.

Я відчинив багажник.

— Не дуже зручно, але безпечно.

Боріс зайняв місце у багажнику.

— І я невдовзі побачуся з Драґаном?

— Невдовзі ти побачишся з Драґаном.

У гармонії із самим собою я зачинив кришку багажника. Без оцінних суджень і сповнений любові. Саме усвідомлено.

ПОДЯКА

ЦЕ МІЙ ПЕРШИЙ РОМАН. Той, хто читатиме його уважно, помітить, що усвідомленість, хай як би я жартував, важлива для мене. Усвідомлений спосіб світосприйняття робить багато чого простішим. Однак усвідомленість — не панацея, навіть якщо натеper гугл запропонує вам за запитом «усвідомленість» відповідні вправи до будь-якої можливої проблеми. Я вдячний за всі ці надихальні поради. Деякі з них стали частиною цього роману.

На шляху до остаточного укладання цієї книги мене окрилювали зустрічі з багатьма людьми. Всі ці зустрічі були необхідними складниками. Я безмежно вдячний усім цим людям. Декілька з них будуть згадані тут.

Коли я мав потребу вперше надати словесної форми розпливчастій ідеї цієї книги, я саме сидів у своєму улюбленому пабі, на своєму улюбленому «острові». Я вдячний офіціантці, що позичила мені на моє прохання олівець і записник, у який вона записувала замовлення. Шість повністю списаних аркушів зараз висять у рамці на стіні. Початок книги точнісінько такий, яким був сформульований того вечора.

Марко, того ж вечора у твоєму кафе ти став моїм першим слухачем. Ти вислухав мене й для дослідження теми подарував книгу Драгоберта Ліндлау «Набрід»¹⁵. До того ж один із твоїх відвідувачів, навіть не здогадуючись про це, значною мірою надихнув мене на створення одного з другорядних персонажів книги. Дякую.

Марселю, щиро дякую за твій люб'язний прийом і супровід у твоїй агенції.

Анваре, ти чудово подбав про мене й мою роботу. Якби книжки можна

було охрестити — ти був би хрещеним батьком.

Я дякую Оскару Рауху, редактору видавництва «Гейне», що одразу повірив у мій роман. І я дякую Йоші Фаралішу, який продовжував вірити у процесі його становлення.

Гайко Арнцту я дякую за ретельну та насичену раціональними ідеями редактуру. Було приємно ще раз так інтенсивно попрацювати над власним твором.

І я дякую вам, що ви, очевидно, дочитали цю книгу до останньої сторінки.

*Щиро ваш
Карстен Дюсс*

¹⁵ «Набрід» — книга німецького журналіста і публіциста Драгоберта Ліндлау з дослідження організованої злочинності, яка була видана 1987 р. і стала бестселером.

Серія «Полиця трилер»:

Алайна Уркхарт. *Тесак і скальпель*

Ерік Рікстед. *Дівчата, які нічого не скажуть*

Філіп Дж. Вернон. *Знайди мене*

Карстен Дюсс. *Вбивайте усвідомлено*

Ендрю Мейн. *Хованки з хижак*

Крістіна Ковак. *У світлі камер*

Літературно-художнє видання
Серія «Полиця трилер»

Карстен Дюсс

ВБИВАЙТЕ УСВІДОМЛЕНО

Перекладачка *Людмила Потупчик*
Літературна редакторка *Дарина Чупат*
Коректорка *Інна Іванюсь*
Верстальниця *Катерина Воевська*
Дизайнерка обкладинки *Ольга Лисовська*
Артдиректорка *Крістіна Золотарьова*
Випускова редакторка *Ярослава Штанько*
Головна редакторка *Дарина Важинська*
Відповідальний за випуск *Дмитро Осколков*

knigolove.ua • facebook.com/knygolove • instagram.com/knygolove
sayhello@knigolove.ua

Ми щасливі, що ти тримаєш у руках цю книжку.
Адже ми знаємо, що найкращий подарунок — це #книголав,
бо #книголав — це любов. А любов примножує любов.

книголав

ВБИВАЙТЕ

уsvigameno♥

Карстен
Дросс

